

JAARVERSLAG 2017

FSMA

AUTORITEIT
VOOR
FINANCIËLE
DIENSTEN
EN MARKTEN

Verantwoordelijk uitgever

J.-P. Servais, Congresstraat 12-14, 1000 Brussel

Fotografie Kris Pannecoucke

Vormgeving Gramma nv, Antwerpen

Druk Goekint Graphics, Oostende

JAARVERSLAG 2017

INHOUD

Voorwoord	5
De FSMA in 2017	11
Eerlijke en correcte behandeling van de consument	17
Transparantie van de financiële markten	53
Degelijkheid en integriteit van de financiële sector	71
Bescherming van het aanvullend pensioen	91
Sancties	107
Financiële educatie	123
Internationale activiteiten	131
Nieuwe evoluties en uitdagingen	141
Wetgeving en regelgeving	147
De organisatie van de FSMA	165
Jaarrekening van het boekjaar 2017	187
Lijst van afkortingen	198

VOORWOORD

Geachte lezer,

Dit jaarverslag beschrijft hoe de Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten (FSMA) in 2017 haar missie heeft uitgevoerd. Centraal in deze missie staat het belang van de financiële consument. Via haar optreden draagt de FSMA ertoe bij dat die consument kan rekenen op een correcte financiële dienstverlening en streeft ze naar een duurzaam financieel systeem. Een systeem dat vertrouwen inboezemt en zorgt voor een gezonde financiering van de reële economie. Om die missie te vervullen, treedt de FSMA evenwichtig op: ze handelt zo veel mogelijk preventief waar het kan, maar repressief wanneer het moet.

Die consumentgerichte focus is ook op Europees niveau een belangrijke prioriteit. Daarom vaardigde de Europese wetgever nieuwe regelgeving uit, die ook in België van toepassing wordt en een impact zal hebben. De FSMA draagt bij tot een correcte, efficiënte en evenwichtige omzetting en toepassing van die nieuwe wetgeving en informeert de sector daarover. Zoals u in dit verslag kunt lezen, was dit in de loop van 2017 een belangrijke werf voor de FSMA, want meerdere Europese teksten traden in werking.

Zo was er de omzetting van de Europese MiFID II-richtlijn, die onder meer betrekking heeft op de bescherming van de belegger, en die begin 2018 van kracht werd. Ook de PRIIP's-wetgeving, die onder meer slaat op de informatie die consumenten krijgen over financiële producten, werd begin 2018 van toepassing.

Naast deze regelgeving van Europese origine, werkte de FSMA mee aan de nodige wetgevende aanpassingen om uitvoering te geven aan de aanbevelingen van de *High Level Expert Group* over de toekomst van de Belgische financiële sector, onder meer inzake *fit & proper* en de compliancefunctie. Begin 2017 kwam er ook een nieuwe omkadering van crowdfundingplatformen. Platformen die geld ophalen om te investeren in ondernemingen, moeten een vergunning krijgen van de FSMA en zich houden aan bepaalde gedragsregels. Eind 2017 waren er al zes dergelijke platformen met een vergunning.

In 2017 droeg de FSMA ook substantieel bij tot het uitrollen van het nieuwe toezicht op de bedrijfsrevisoren. De Belgische wetgever vertrouwde dit toezicht toe aan een nieuw opgericht en onafhankelijk College van toezicht op de bedrijfsrevisoren. Maar de FSMA kreeg een belangrijke rol. Ze stelt onder andere knowhow en personeel ter beschikking

van dit College, dat ook een beroep kan doen op het inspectieteam van de FSMA. De FSMA en het College ondertekenden in 2017 een protocol om hun samenwerking te regelen. Ook is de sanctiecommissie van de FSMA voortaan bevoegd om dossiers inzake revisoren te behandelen.

Een toezichthouder houdt steeds de vinger aan de pols door permanent trends en risico's op te volgen. In 2017 voegde de FSMA een nieuw kanaal toe om informatie in te winnen die nuttig kan zijn voor haar toezicht. Het gaat om het contactpunt klokkenluiders. Dit kanaal laat toe aan personen die actief zijn in de financiële sector om, al dan niet anoniem, mogelijke inbreuken te melden op wetgeving waarop de FSMA toeziet.

Ook voor haar toezicht op de beurshandel investeerde de FSMA in een nieuwe monitoringtool. Het gaat om gespecialiseerde detectiesoftware die toelaat om in een context van *high frequency trading* nieuwe vormen van marktmanipulatie op te sporen. In 2017 heeft die software de FSMA in staat gesteld een dergelijke nieuwe vorm van marktmanipulatie bloot te leggen.

Inbreuken op de financiële wetgeving waarop de FSMA toeziet, kunnen bestraft worden met administratieve sancties. De voorbije jaren is al gebleken dat snel en afracend tegen overtreders opgetreden kan worden. Ook in 2017 legde de FSMA een reeks administratieve sancties op wegens inbreuken op verschillende wetgevingen. Het gaat om 13 minnelijke schikkingen, voor een totaalbedrag van ruim 2 miljoen euro.

Even belangrijk als het opleggen van sancties, is een proactief optreden om correctief in te grijpen in de markt en potentieel nadeel van de consument te voorkomen. Een voorbeeld daarvan is de controle van publiciteit voor financiële producten vooraleer die effectief gebruikt wordt. In 2017 controleerde de FSMA meer dan 3.000 reclame-uitingen voor financiële producten en stuurde die indien nodig bij. De ervaring leert immers dat er substantieel minder klachten ingediend worden over financiële producten waarvan de reclame op voorhand gecontroleerd werd. In 90 procent van de gevallen worden deze reclame-uitingen binnen de 72 uur goedgekeurd.

Een andere illustratie is het moratorium op de commercialisering van te ingewikkelde gestructureerde producten. In 2017 deed de FSMA een grondige analyse van 50 gestructureerde producten met nieuwe kenmerken; 20 daarvan werden niet op de markt gebracht omdat ze te complex waren.

De FSMA kwam ook correctief tussen na bepaalde sectoronderzoeken. Zo voerde ze in 2017 een onderzoek naar de verkoop van schuldsaldoverzekeringen om consumentenkredieten mee af te dekken. De eerste conclusie van dit onderzoek was dat dergelijke producten duur zijn voor de geboden dekking en dat niet alle gebruikte documenten conform de wetgeving waren opgesteld.

De FSMA waarschuwde de consumenten voor dergelijke verzekeringen. En als gevolg van het onderzoek stopten twee verzekeringsondernemingen hun aanbod van zo'n verzekering; de overige verzekeraars hebben de nodige aanpassingen doorgevoerd om tegemoet te komen aan de bemerkingen van de FSMA.

De FSMA voerde tevens onderzoeken naar de uitbetaling van pensioenrechten in geval van overlijden of bij pensionering. Er werd vastgesteld dat pensioeninstellingen niet steeds actief opvolgen wanneer een uitbetaling moet gebeuren. Daardoor kregen een aantal rechthebbenden niet de uitbetaling waar ze recht op hebben. Na de tussenkomst van de FSMA is die situatie geregulariseerd en pasten de pensioeninstellingen hun procedures aan.

Een opvallende trend in 2017, was de stijging van het aantal meldingen van consumenten, die vlotter hun weg vinden naar de FSMA. Mede daardoor kon de FSMA in 2017 vaker en sneller waarschuwen voor een mogelijk illegaal aanbod van financiële producten. De FSMA droeg ook bij aan het opstellen en toepassen van de nieuwe wetgeving over het voorkomen van witwassen en van de financiering van terrorisme en informeerde de sector daarover.

Naast de rol van toezichthouder, heeft de FSMA ook de opdracht om een bijdrage te leveren aan de financiële educatie. Het in 2013 opgestarte programma voor financiële educatie, Wikifin.be, kent een groeiend succes. In 2017 steeg het aantal bezoeken aan www.wikifin.be met ruim 12 procent ten opzichte van het voorgaande jaar. Sinds zijn lancering in 2013 is de website al bijna 7 miljoen keer bezocht. Ook de samenwerking met het onderwijs en met andere partners zit in de lift. We stellen bijvoorbeeld een steeds groeiende belangstelling vast voor de spellen die door meer dan 70.000 leerlingen in de klas gespeeld werden tijdens de jongste editie van De Week van het Geld. De FSMA is ook in volle voorbereiding om een centrum voor financiële educatie te openen in Brussel. Dat centrum zal een nieuwe pijler toevoegen in het aanbod van de FSMA inzake financiële educatie.

Als Belgische toezichthouder werkt de FSMA vanzelfsprekend niet in een vacuüm. De trends die we vaststellen in de financiële sector, zijn zo goed als steeds trends die ook internationaal spelen. Daarom wint internationale samenwerking steeds meer aan belang. Denk bijvoorbeeld aan schaduwbankieren, waarover de FSMA en de NBB een verslag opstelden, en aan de opkomst van nieuwe technologieën, cryptomunten en daarmee verbonden producten.

De FSMA speelt dan ook bewust een heel actieve rol op internationaal niveau. De FSMA is ondervoorzitter van IOSCO, de wereldwijde organisatie van beurstoezichthouders, zit er het auditcomité voor, en is voorzitter van het Europees regionaal comité van IOSCO. Op Europees niveau leidt ze de werkzaamheden inzake financiële innovatie binnen de Europese toezichtautoriteit ESMA. In 2017 werd de FSMA ook benoemd tot voorzitter van de *IFRS Foundation Monitoring Board*.

Een concreet voorbeeld van de vruchten die internationale samenwerking kunnen afwerpen, is de strijd tegen binaire opties, waar consumenten in een groot aantal landen veel geld aan verloren. Een reglement van de FSMA verbiedt de commercialisering van binaire opties aan retailcliënten in België al sinds augustus 2016. Dankzij haar rol op internationaal niveau, heeft de FSMA ook kunnen pleiten voor een ruimere, grensoverschrijdende aanpak van die producten. Zo kondigde ESMA intussen een Europees verbod aan. Ook Israël, waar veel aanbieders van binaire opties gevestigd waren, paste zijn wetgeving aan na tussenkomst van de FSMA.

Als moderne toezichthouder streeft de FSMA naar efficiëntie, gebruiksvriendelijkheid en duurzaamheid. Dat kwam in 2017 onder meer tot uiting door het uitbreiden van de onlinetool voor het beheer van inschrijvingen naar alle tussenpersonen onder haar toezicht. Voortaan kunnen al deze tussenpersonen online hun dossier actueel houden, wat zowel voor hen als voor de FSMA veel administratieve rompslomp wegneemt en een efficiënter dossierbeheer bevordert. De tussenpersonen zijn met ruim 26.000 de grootste populatie onder FSMA-toezicht.

In dit verslag is ook een sectie opgenomen over de inspanningen van de FSMA inzake duurzaamheid. Daarin kunt u kennis nemen van de maatregelen van de FSMA inzake de beperking van onder meer energie- en papierverbruik. De resultaten zijn opmerkelijk, zeker rekening houdend met de toename van het personeelsbestand de jongste jaren.

De gestage toename van de bevoegdheden van de FSMA heeft er immers voor gezorgd dat de FSMA zich verder heeft versterkt. Net zoals de voorgaande jaren was ook in 2017 het aantrekken van nieuwe medewerkers een belangrijk aandachtspunt. De FSMA beschikt reeds over hooggekwalificeerde en gemotiveerde medewerkers, maar staat steeds open voor nieuwe mensen met de juiste expertise die bereid zijn zich in te zetten voor een missie van algemeen belang.

Dit jaarverslag geeft u een omstandig overzicht van alle activiteiten van de FSMA in 2017, die niet allemaal in dit voorwoord aan bod kunnen komen. Het geeft aan hoe de FSMA dagelijks een bijdrage levert tot het centraal stellen van het consumentenbelang in de financiële sector opdat deze sector het vertrouwen van de consument waard zou zijn.

Ik wens u een interessante lectuur.

Jean-Paul SERVAIS
Voorzitter

Toezicht

102
kredietinstellingen en
verzekeringsondernemingen
naar Belgisch recht

26.094
ingeschreven
tussenpersonen

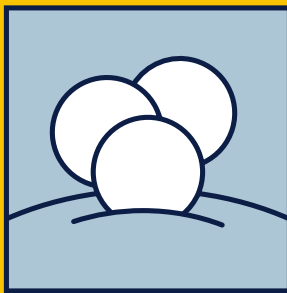
3,6
miljoen

192
genoteerde vennootschappen

202
pensioenfondsen

werknemers en zelfstandigen
aangesloten bij een
Belgisch pensioenplan

Financieel landschap

Deposito's bij kredietinstellingen
naar Belgisch recht*:

622,4
miljard euro

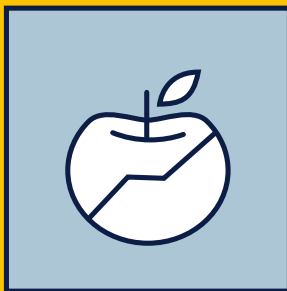
Bedrag onder beheer bij fondsen
naar Belgisch recht:

155
miljard euro

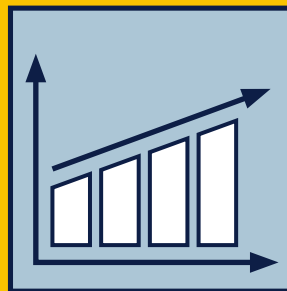
Balanstotaal van de kredietinstellingen:

993,8
miljard euro

Balanstotaal van de pensioenfondsen:

29,78
miljard euro

Marktwaaarde van Euronext Brussels:

403
miljard euro

Bedragen van de ontvangen premies
op de Belgische verzekeringsmarkt:

26,6
miljard euro

* september 2017

Enkele kerndata

1 februari: Er worden nieuwe regels van kracht voor crowdfundingplatformen. Dergelijke platformen die investeringen in een onderneming mogelijk maken, moeten een vergunning aanvragen bij de FSMA en zich houden aan bepaalde gedragsregels.

3 februari: De voorzitter van de FSMA, de heer Jean-Paul Servais, wordt verkozen tot nieuwe voorzitter van de *IFRS Foundation Monitoring Board*.

27 maart – 2 april: De FSMA organiseert de tweede editie van De Week van het Geld. Wikifin.be en zijn vele partners zetten tal van activiteiten op en meer dan 50.000 leerlingen spelen het spel 'budget-PRET' in de klas.

8 mei: De FSMA waarschuwt voor investeringen in alternatieve beleggingsproducten zoals zeldzame aardmetalen, edele metalen en diamanten.

23 mei: De FSMA doet onderzoek naar schuldsal-doverzekeringen die verkocht worden bij een consumentenkrediet. Uit eerste vaststellingen blijkt dat dergelijke producten duur zijn voor de geboden dekking.

15 juni: De FSMA publiceert haar jaarverslag 2016.

29 juni: De FSMA lanceert haar vernieuwde website.

8 augustus: AVA Trade EU Ltd betaalt 175.000 euro en iCFD Ltd 200.000 euro voor minnelijke schikkingen met de FSMA wegens het onwettig aanbod van beleggingsinstrumenten op Belgisch grondgebied.

10 augustus: De FSMA zit de eerste vergadering van het Eonia-college voor. Dit college omvat alle toezichthouders van de banken die deelnemen aan de *Eonia-benchmark*, en van de landen waarvoor Eonia van systemisch belang is.

21 augustus: De FSMA publiceert een verslag met vaststellingen van de eerste inspecties over de naleving van de zorgplicht door verzekeringsmakelaars wanneer zij advies verstrekken over spaar- of beleggingsverzekeringen.

28 september: De FSMA lanceert het 'Contactpunt Klokkenluiders'. Personen, werkzaam in de financiële sector, die inbreuken waarnemen op de financiële wetgeving, kunnen hier terecht met hun meldingen.

1 oktober: De voorzitter van de FSMA, de heer Jean-Paul Servais, is herkozen tot voorzitter van het comité dat binnen ESMA werkt rond financiële innovatie.

2 oktober: De FSMA en de NBB publiceren een rapport over *asset management* en schaduwbankieren in België.

2-8 oktober: De FSMA neemt deel aan de eerste editie van de *World Investor Week*, een initiatief van IOSCO.

24 oktober: De FSMA publiceert de resultaten van een onderzoek naar de communicatie over de kosten en rendementen van pensioenplannen. Daaruit blijkt dat verzekeraars en pensioenfondsen transparanter moeten communiceren.

13 november: De FSMA publiceert een waarschuwing voor de risico's verbonden aan *Initial Coin Offerings* (ICO's).

24 november: De FSMA start een consultatie over de voorontwerpen van teksten die onder meer de nieuwe prospectusverordening ten uitvoer moeten brengen. Dit past in het kader van de inspanningen van de FSMA om de sector te betrekken bij haar werkzaamheden en duidelijk te informeren.

13 december: EIOPA maakt de resultaten bekend van een pan-Europese stresstest voor pensioenfondsen. De Belgische pensioenfondsenstand, ook onder extreem gespannen economische omstandigheden.

Missie en visie

De FSMA streeft naar een duurzaam financieel systeem. Dit houdt in dat consumenten kunnen vertrouwen op correcte financiële dienstverlening en op transparante en open markten, dat consumenten financiële producten kopen die afgestemd zijn op hun noden en wensen, en dat de financiële actoren ten dienste staan van de samenleving en bijdragen tot een gezonde financiering van de reële economie.

De FSMA stelt het belang van de consument centraal. Daarom identificeert ze voortdurend trends en risico's en zet ze maximaal in op toezichtstaken. Ze spant zich ook in om de financiële geletterdheid te vergroten. Op die manier wil ze bij consumenten een kritisch vertrouwen in de financiële sector ontwikkelen.

Om haar missie te vervullen, identificeerde de FSMA vijf prioriteiten als organisatie:

- het engagement ten aanzien van de financiële consument versterken;
- zoveel mogelijk middelen inzetten op toezichtstaken;
- de risico's sneller detecteren, de prioriteiten scherpstellen en de uitvoering en resultaten opvolgen;
- een moderne organisatie uitbouwen;
- het beheer en gebruik van de beschikbare informatie optimaliseren.

Jaarlijks legt de FSMA in een actieplan vast op welke manier ze deze organisatie-prioriteiten ten uitvoer gaat brengen. Het actieplan wordt goedgekeurd door de raad van toezicht en bepaalt de focus voor het komende jaar. De FSMA brengt in haar jaarverslag ook verslag uit over haar activiteiten.

De FSMA in 2017:

De FSMA onderwierp **50 gestructureerde producten met nieuwe kenmerken** aan een grondig onderzoek. De FSMA oordeelde dat 20 producten bijzonder complex waren. Deze producten werden bijgevolg niet op de retailmarkt verkocht. Sinds de lancering van het moratorium in 2011 werden in België 4.522 gestructureerde producten gecommercialiseerd.

De FSMA startte **80 (pre-)analyses** op over mogelijk marktmisbruik. Ze legde 39 maal de handel in een aandeel stil.

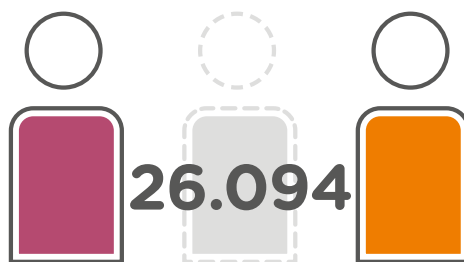
De FSMA publiceerde **116 waarschuwingen**, die betrekking hadden op 99 vennootschappen. Die publicaties waarschuwen het publiek voor de gevaren van (mogelijk) onwettige aanbiedingen.

De FSMA ontving **513 transparantiemeldingen**. Dat zijn meldingen van het over- of onderschrijden van wettelijke of statutair vastgelegde drempels inzake het aandeelhouderschap van een genoteerde vennootschap.

kort overzicht

De FSMA verwerkte **1.603 meldingen** van transacties van bedrijfsleiders.

De FSMA telde op het einde van het jaar **26.094 tussenpersonen** onder haar toezicht. De FSMA schrapte in de loop van het jaar **285 tussenpersonen**. Ze schorste **10 tussenpersonen** en weigerde de inschrijving van **43 kandidaat-tussenpersonen**.

De FSMA ontving **1.710 meldingen** van consumenten over diverse financiële onderwerpen. Bijna de helft van de meldingen ging over fraude en onregelmatige aanbiedingen van financiële producten en diensten. Een

op de acht meldingen ging over beleggen. Een op de tien betrof pensioenen.

In 2017 werd de website www.wikifin.be zo'n **2,1 miljoen keer** bezocht, een toename met 12,6 procent ten opzichte van het jaar ervoor. Sinds zijn lancering in 2013 is de site bijna 7 miljoen keer bezocht.

De FSMA behandelde **3.278 reclame-uitingen** voor fondsen, gereglementeerde spaarrekeningen en verzekeringsproducten.

De FSMA legde **dertien administratieve sancties** op in de vorm van een minnelijke schikking. Deze schikkingen voorzien in de betaling van een geldboete en een nominatieve bekendmaking op de website van de FSMA. De minnelijke schikkingen brachten in totaal **2.151.000 euro** op voor de Schatkist.

Te Koop
IMMO
VASTGOED
03/443 21 11

Te Koop
IMMO
VASTGOED
03/443 21 11

EERLIJKE EN CORRECTE BEHANDELING VAN DE CONSUMENT

Begrijpelijke en betrouwbare financiële producten	18
Publiciteitstoezicht	18
Moratorium	21
Toezicht op fondsen	26
Toezicht op verzekeringsproducten	33
Naleving van de gedragsregels	38
Zorgplicht	38
<i>Best execution</i>	39
Gedragsregels in de verzekeringssector	41
Financiering van kmo's	43
<i>Mystery shopping</i>	43
Onregelmatige activiteiten	45
Samenwerking met de gerechtelijke autoriteiten en publicatie van waarschuwingen	45
Sensibiliseringsacties	48
Meldingen van consumenten	50

Begrijpelijke en betrouwbare financiële producten

Vele consumenten hebben een beperkte kennis over financiële zaken. Ze vinden financiële producten moeilijk te begrijpen of nemen onvoldoende tijd om zich te verdiepen in financiële onderwerpen. Hierdoor zijn ze zich vaak niet bewust van financiële risico's. Dat kan leiden tot problemen. De FSMA controleert en neemt initiatieven om problemen te voorkomen en het vertrouwen van de consument in financiële producten te vergroten. Haar toezicht wil ertoe bijdragen dat de aangeboden producten begrijpelijk, veilig, nuttig en kostentransparant zijn.

Publiciteitstoezicht

De FSMA ziet toe op de commercialisering van financiële producten aan consumenten. Onder dat toezicht valt onder meer de reclame voor instellingen voor collectieve belegging (ICB's), ook wel fondsen genoemd, gereguleerde spaarrekeningen, verzekeringsproducten en gestructureerde schuldinstrumenten en derivaten.

De controle van reclameboodschappen is belangrijk. Consumenten nemen meestal via reclame kennis van financiële producten. Ze beslissen vaak op basis van reclameboodschappen over een aankoop. Om de consument toe te laten met kennis van zaken financiële producten te beoordelen, moeten reclameboodschappen juist en leesbaar zijn.

Het koninklijk besluit Publiciteit¹ legt de inhoudelijke regels vast voor de reclame van financiële producten voor consumenten. Reclameboodschappen moeten aan een aantal criteria beantwoorden. De informatie moet correct zijn. Voor- en nadelen van een product worden op een evenwichtige manier voorgesteld en duidelijk in beeld gebracht. Ze zijn geschreven in een begrijpelijke taal. Misleidende informatie is verboden.

De FSMA controleert reclame van openbare fondsen voorafgaand aan hun publicatie. Aanbieders van deze fondsen zijn verplicht om publicitaire documenten voor te leggen zodat de FSMA die vooraf kan goedkeuren. Dezelfde regels gelden voor aanbieders van gereguleerde spaarrekeningen en emittenten die aan het publiek bepaalde beleggingsinstrumenten, zoals gestructureerde schuldinstrumenten, aanbieden. Voor verzekeringsproducten is er geen a-priorigoedkeuring van reclameboodschappen door de FSMA. De FSMA kan wel a-posterioriconrole uitoefenen.

¹ Koninklijk besluit van 25 april 2014 over bepaalde informatieverplichtingen bij de commercialisering van financiële producten bij niet-professionele cliënten.

Het koninklijk besluit Publiciteit trad in werking in 2015. In gesprekken met financiële instellingen en in workshops met de sector heeft de FSMA uitleg over deze wetgeving gegeven. Ook werden een aantal FAQ's gepubliceerd die ingaan op bepaalde toepassingsvragen over het koninklijk besluit Publiciteit. De FSMA hoopt dat dergelijke initiatieven bijdragen tot een meer gedegen kennis bij een aantal aanbieders. In sommige dossiers is hun beperkte kennis van het wettelijk kader van het publiciteitstoezicht, meer bepaald in marketingafdelingen, een pijnpunt.

Het afgelopen jaar behandelde de FSMA 1.272 publiciteitsdossiers voor fondsen, gereguleerde spaarrekeningen, verzekeringsproducten en gestructureerde schuldinstrumenten en derivaten. Het gros van de publiciteitsdossiers betrof fondsen. De FSMA screende in die categorie 781 dossiers. Het aantal publiciteitsdossiers in verband met fondsen, gereguleerde spaarrekeningen en verzekeringsproducten had betrekking op 3.278 reclame-uitingen. Een reclame-uiting is elke vorm van informatieverstrekking met een wervend karakter voor een financieel product. De FSMA verzond 1.872 mails met opmerkingen over publiciteit voor fondsen. Deze opmerkingen gaan veelal over de verplichte minimale inhoud van publiciteit en de voorstelling van historische rendementen.

Tabel 1: Publiciteitstoezicht in 2017

	Aantal dossiers	Dossiers over internetsites	Aantal reclame-uitingen	Aantal mails met opmerkingen van de FSMA
Fondsen	781	200	2.809	1.872
Gereguleerde spaarrekeningen	105	68	215	248
Verzekeringsproducten	116	80	254	165
Gestructureerde schuldinstrumenten en derivaten	270	niet beschikbaar	niet beschikbaar	niet beschikbaar
Totaal	1.272	348	3.278	2.285

Het aantal reclame-uitingen van fondsen waarvoor goedkeuring werd gevraagd, daalde in 2017. Ook het aantal mails met opmerkingen van de FSMA over fondsen liep terug. De terugval heeft onder meer te maken met het gebruik van een modeldocument voor de goedkeuring van bepaalde types van fondsen. Zo volstaat het om per type van fonds een modeldocument eenmaal te laten goedkeuren. De FSMA moedigt deze praktijk aan. Ze laat toe reclamedossiers vlot te laten verlopen. Het gebruik van modeldocumenten staat beschreven in de lijst met vaak gestelde vragen waarin verschillende onderwerpen over het publiciteitstoezicht aan bod komen.

Bij de behandeling van reclamedossiers van gestructureerde schuldinstrumenten is in 2017 bijzondere aandacht besteed aan de toepassing van de Belgische regels over onrechtmatige bedingen². Voorts werden regelmatig bemerkingen geformuleerd over de informatieverstrekking met betrekking tot huisindexen, die in toenemende mate worden gebruikt als onderliggende waarde van gestructureerde schuldinstrumenten en derivaten (zie verder).

² Zie het standpunt van de FSMA in het jaarverslag 2016, p. 26.

Uit controles bij verzekeringen blijkt dat bepaalde tekortkomingen zeer vaak terugkomen. De publiciteit bevat onvoldoende informatie. Ze bevat heel wat subjectieve beoordelingen, die bedoeld zijn om bij consumenten een positief gevoel te creëren. De mogelijke voordelen van het financieel product worden benadrukt zonder dat een correcte, duidelijke en evenwichtige indicatie van de desbetreffende risico's, beperkingen of voorwaarden wordt gegeven. Dit is een duidelijke inbreuk op het koninklijk besluit Publiciteit. De risico's, beperkingen of voorwaarden moeten leesbaar worden voorgesteld in een karaktergrootte die aansluit bij de karaktergrootte die voor de voordelen wordt gebruikt. De betrokken verzekeraars en tussenpersonen hebben hun publiciteit aangepast aan de reglementering.

Een van de meest omvangrijke domeinen van het publiciteitstoezicht is het toezicht op websites, productfiches en apps. De FSMA stelde in het najaar van 2017 vast dat een aantal aanbieders van fondsen hun websites, productfiches of apps niet volledig hadden aangepast. In het kader van een gelijkaardige controle stelde de FSMA diverse tekortkomingen vast op de website en de productfiches van een verzekeraar. De betrokken aanbieders van fondsen en de verzekeraar hebben hun tekortkomingen weggewerkt.

Klantbeoordelingen op de website van een internetbank

In het kader van haar bevoegdheid over publiciteitsdossiers behandelde de FSMA in 2017 een nieuw voorstel van een internetbank. De bank wilde haar klanten de mogelijkheid bieden om haar algemene werking en haar spaarproducten te beoordelen aan de hand van een rating van een tot vijf sterren. De gemiddelde scores van deze beoordelingen zouden worden weergegeven op de algemene en productpagina's van haar website. Bij het aanklikken van de scores zou de gebruiker de beoordelingen van andere klanten kunnen lezen.

De FSMA toetste dit voorstel aan de bepalingen van het koninklijk besluit Publiciteit. De informatie die vervat is in reclame mag immers niet onjuist of misleidend zijn. De FSMA formuleerde een aantal opmerkingen in dit verband.

Zo is een beoordeling van een klant subjectief en gebaseerd op criteria die niet altijd relevant zijn voor andere klanten. Een klant kan onvoldoende kennis hebben over de internetbank en haar spaarrekeningen of een gebrek aan ervaring hebben met financiële thema's. Hierdoor kan zijn beoordeling onjuistheden en incoherenties bevatten.

Er waren ook opmerkingen over de representativiteit van de uitgebrachte beoordelingen, de wijze waarop de internetbank de gemiddelde scores zou berekenen en het weergeven van een rating op basis van sterren.

Moratorium

Gestructureerde producten zijn complexe beleggingsproducten die via afgeleide producten zoals opties op een onrechtstreekse wijze gekoppeld zijn aan een of meerdere activa. Gestructureerde producten verschillen van klassieke beleggingsproducten omdat ze koersbewegingen van onderliggende activa niet altijd volgen. Deze producten reageren soms heftig of soms zwak op een koersbeweging. Dat maakt gestructureerde producten moeilijk te begrijpen voor retailbeleggers, waardoor ze risico's slecht inschatten.

Om de beleggers te beschermen heeft de FSMA in 2011 een moratorium op de commercialisering van bijzonder ingewikkelde gestructureerde producten afgekondigd. Dat moratorium legt de criteria vast op basis waarvan de commercialisering van gestructureerde producten die te complex in elkaar zitten, kan worden verboden. Daarnaast wil het moratorium beleggers een beter inzicht geven in de kosten, het kredietrisico en de marktwaarde van gestructureerde producten.

In België hebben bijna alle aanbieders van gestructureerde producten het moratorium onderschreven. Daarmee hebben zij zich ertoe verbonden om aan retailbeleggers geen producten te commercialiseren die, volgens de criteria van het moratorium, als bijzonder complex worden beschouwd. De FSMA screent de markt voortdurend om te zien of die aanbieders zich aan het moratorium houden.

Als er twijfels bestaan over de vraag of een gestructureerd product al dan niet als bijzonder complex moet worden beschouwd, wordt dit product grondig geanalyseerd.

In 2017 vond zo'n grondige analyse plaats voor 50 producten die nieuwe kenmerken omvatten en waarvan de berekeningsformule veelal op grond van een zogenaamde 'huisindex'³ werd bepaald. Uiteindelijk werden 20 van die producten als bijzonder complex beoordeeld. Deze producten werden dus niet op de retailmarkt gebracht. In het kader van die analyse is de toegankelijkheid van 22 nieuwe 'huisindexen' onderzocht.

In België zijn, sinds de lancering van het moratorium in 2011, 4.522 gestructureerde producten gecommmercialiseerd (zie tabel 2). Bijna de helft daarvan – 2.205 gestructureerde producten – vallen onder het moratorium. De overige – 2.317 gestructureerde producten – vallen onder de opt-outregeling⁴.

Sinds de lancering van het moratorium houdt de FSMA een overzicht bij van de gestructureerde producten die in België worden gecommmercialiseerd. Uit dat overzicht blijkt dat tussen 2016 en 2017 zowel het aantal niet-bijzonder complexe producten dat jaarlijks wordt gecommmercialiseerd, als het totale jaarlijks uitgegeven bedrag zijn gedaald.

³ "Huisindex" verwijst doorgaans naar een index die niet aan de volgende cumulatieve voorwaarden voldoet: 1° hij bestaat sinds minstens één jaar, 2° zijn koers kan via een toegankelijke bron worden geconsulteerd, en zijn berekeningswijze en samenstelling worden op passende wijze bekendgemaakt, 3° hij wordt door meerdere andere professionele en niet-verwante marktpartijen gebruikt, 4° hij heeft één duidelijke beleggingsdoelstelling om voldoende representatief te zijn voor de markt waarop hij betrekking heeft, 5° hij is voldoende gediversifieerd, 6° zijn herijkingsfrequentie is maximum driemaandelijks.

⁴ De opt-outregeling biedt aanbieders de mogelijkheid om het moratorium niet toe te passen op cliënten van wie de deposito's en de financiële instrumenten bij die aanbieders, op het moment van de commercialisering, een roerend vermogen van minstens 500.000 euro vertegenwoordigen. De opt-out geldt enkel voor het deel van het vermogen boven de drempel van 500.000 euro.

Sinds 2016 stijgt het aantal jaarlijks gecommmercialiseerde producten dat recht geeft op terugbetaling van het kapitaal op eindvervaldag. Eenzelfde tendens kan worden opgetekend in verband met het uitgiftebedrag, hoewel minder uitgesproken. Zelfs in een context van lage rentevoeten blijft het recht op terugbetaling van het kapitaal op eindvervaldag een belangrijk element bij de besluitvorming van de Belgische belegger.

In 2014 en 2015 bleken steeds meer gestructureerde producten in Amerikaanse dollar te worden uitgegeven als gevolg van het renteverskil in het voordeel van de dollar. Hoewel dat renteverskil nog steeds aanwezig is, blijkt uit de cijfers dat tussen 2016 en 2017 het percentage van producten uitgegeven in Amerikaanse dollar, wat het uitgiftebedrag betreft, is gedaald.

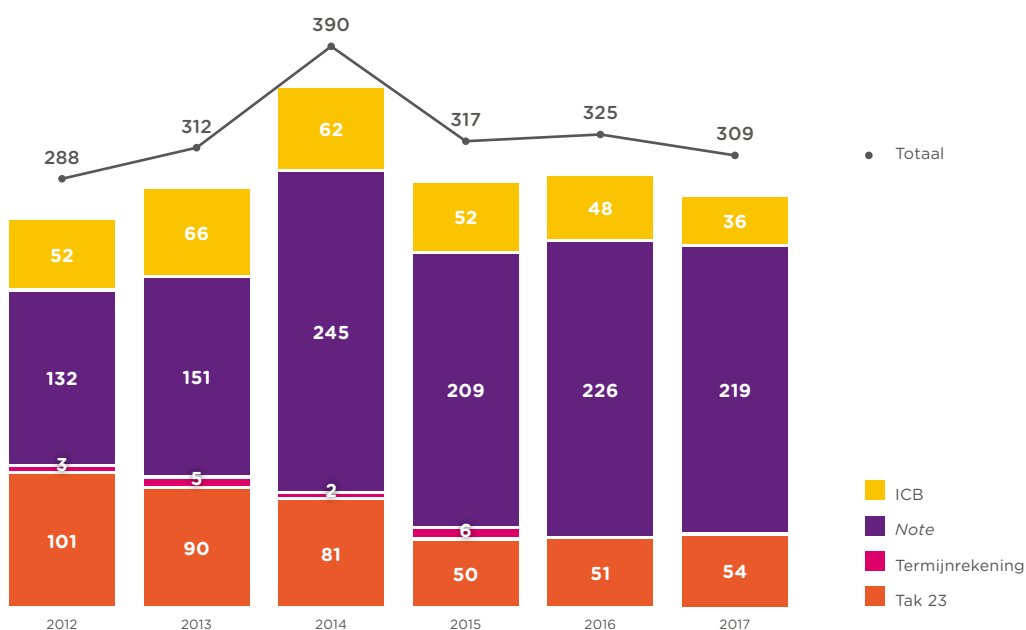
Ook de complexiteit van de aan retailcliënten gecommmercialiseerde gestructureerde producten is afgenomen. Qua uitgiftebedrag, is in 2017 minder belegd in producten met drie mechanismen voor de berekening van het rendement dan in 2016.

Het moratorium bepaalt onder meer dat de waarde van de onderliggende activa van een gestructureerd product toegankelijk moet zijn. Dat betekent dat een retailbelegger de gegevens over de waarde van die activa via de gebruikelijke kanalen, zoals het internet of de geschreven pers, moet kunnen terugvinden. Sommige activa zijn daardoor uitgesloten. De meest voorkomende onderliggende activa zijn aandelenkorven, rentevoeten en indexen. Ook valuta's, ICB's of een combinatie van verschillende activa komen voor.

Sinds 2013 hebben aanbieders meer gestructureerde producten met een huisindex als onderliggend actief gecommmercialiseerd. Die trend heeft zich ook in 2017 doorgezet. De FSMA volgt die trend van nabij, vooral op het vlak van de selectie van de componenten van die indexen.

De FSMA is overtuigd van de meerwaarde van het moratorium. Sinds de lancering van het moratorium zijn gestructureerde producten minder complex geworden. Een voorbeeld van een dergelijke daling van de complexiteit is dat er in 2017, vergeleken met 2016, minder investeringen waren in gestructureerde producten met drie investeringsmechanismen.

Grafiek 1: Evolutie van het aantal gecommmercialiseerde gestructureerde producten (per jaar)

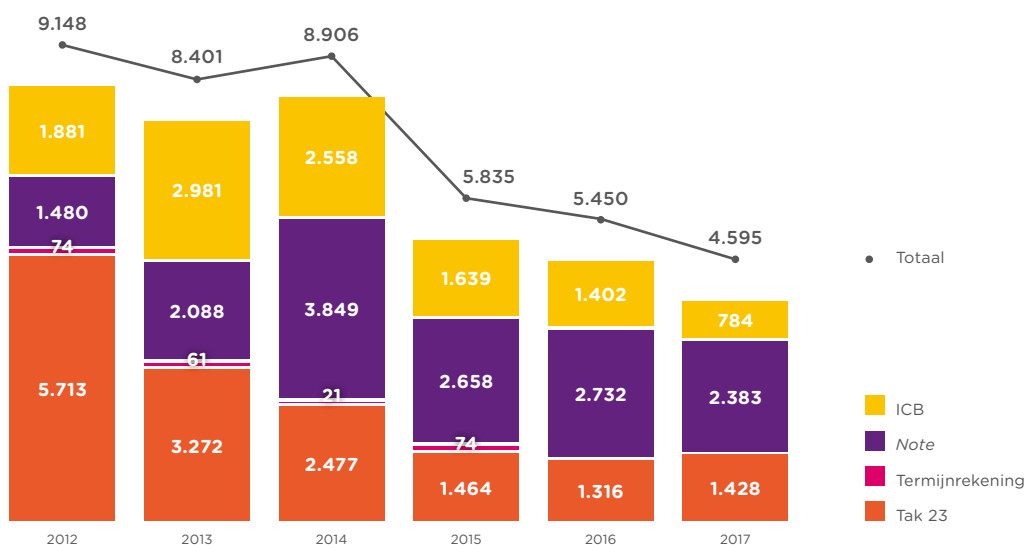

Een ander voorbeeld is dat de FSMA in 2017 na onderzoek heeft geconcludeerd dat 40 procent van de gestructureerde producten met nieuwe kenmerken niet voldeden aan het moratorium en bijgevolg niet op de markt konden worden gebracht. Daarmee is het opzet van het moratorium geslaagd, met name een betere bescherming van de particuliere consument bij de verkoop van risicovolle en moeilijk te begrijpen financiële producten.

Tabel 2: Sinds de lancering van het moratorium gecommercialiseerde gestructureerde producten (1 augustus 2011 – 31 december 2017)

	Aantal producten uitgegeven sinds de lancering van het moratorium	Uitgiftevolume (in miljoen euro) ⁵
Tak 23	441	16.299,63
Conform het moratorium	440	16.299,63
Opt-outregeling	1	niet beschikbaar
Schuldinstrument (Note)	1.287	15.801,08
Conform het moratorium	1.237	15.801,08
Opt-outregeling	50	niet beschikbaar
Termijnrekening	18	245,48
Conform het moratorium	18	245,48
ICB	356	11.637,13
Conform het moratorium	344	11.637,13
Opt-outregeling	12	niet beschikbaar
Private Note⁶	2.420	niet beschikbaar
Conform het moratorium	166	niet beschikbaar
Opt-outregeling	2.254	niet beschikbaar
Totaal	4.522	43.983,31

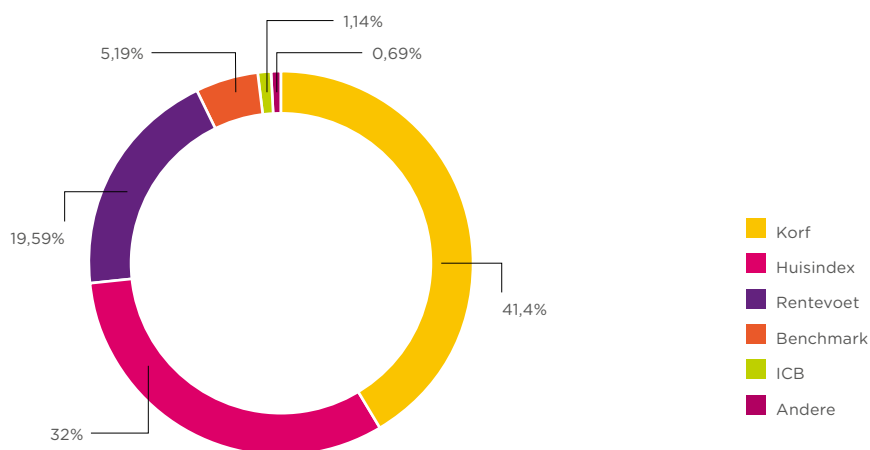
Grafiek 2: Evolutie van het uitgiftevolume van gecommercialiseerde gestructureerde producten (in miljoen euro per jaar)

⁵ Die cijfers omvatten ook producten die op vervaldatum zijn gekomen, vervroegd zijn afgesloten of zijn doorverkocht.

⁶ Een *private note* is een schuldinstrument dat wordt uitgegeven in het kader van een aanbieding zonder openbaar karakter.

Grafiek 3: Onderliggende activa van de gestructureerde producten in 2017

Achterstelling bij gestructureerde schuldinstrumenten

Recente initiatieven op internationaal, Europees en Belgisch vlak bepalen een kader voor de uitgifte van zogeheten *tier 3*-schuldinstrumenten. Ter herinnering, tijdens de jongste financiële crisis kwamen overheden tussenbeide om financiële instellingen met overheidsmiddelen te redden. Bij nieuwe problemen wil de Europese Unie de tussenkomst van overheden bij de redding van banken en andere financiële instellingen zoveel mogelijk beperken. Vandaar dat ze besloot tot de invoering van deze nieuwe categorie van schuldinstrumenten.

Houders van *tier 3*-schuldinstrumenten:

- zullen bij afwikkeling van een kredietinstelling de verliezen dragen voor de gewone schuldeisers, maar na de aandeelhouders en de houders van bepaalde andere achtergestelde schuldinstrumenten;
- lopen een verhoogd kredietrisico en een verhoogd risico op *bail-in*, zijnde de afschrijving van schuldinstrumenten of de omzetting ervan in kapitaal.

Dergelijke schuldinstrumenten zijn achtergesteld op grond van de aanduiding in de contractuele voorwaarden.

De FSMA is van oordeel dat dergelijke vorm van achterstelling, net zoals de achterstelling die voortvloeit uit de groepsstructuur of de wet, moet worden beschouwd als een achterstelling in de zin van het moratorium⁷. Dit houdt in dat gestructureerde producten die aldus achtergesteld zijn, onder het moratorium niet kunnen worden gecommmercialiseerd ten aanzien van niet-professionele cliënten in België, behalve via *opt-out*.

⁷ Zie technische vragen over de bepalingen van het moratorium: FAQ 5 en FAQ 34 zijn te consulteren via de FSMA-website <https://www.fsma.be/nl/faq/technische-vragen-over-de-bepalingen-van-het-moratorium>.

Op 1 januari 2018 is de PRIIP's-verordening⁸ in werking getreden. Sinds die datum bestaat de verplichting om voor een groot aantal beleggingsproducten en verzekeringsproducten met een beleggingscomponent - de zogenaamde PRIIP's - een essentiële-informatiedocument of *Key Information Document* (KID) op te stellen. Aanbieders van deze producten moeten zo'n KID aan alle niet-professionele beleggers verstrekken.

De KID is een kort document dat de essentiële informatie van een PRIIP in een begrijpelijke taal uiteenzet. Naast informatie over de aard en kenmerken van de PRIIP bevat de KID onder meer verschillende prestatiescenario's en informatie over de risico's en kosten ervan. De inhoud en vorm van de KID worden op uniforme wijze vastgelegd. Dat biedt de niet-professionele belegger de mogelijkheid om de KID's van verschillende PRIIP's gemakkelijker te kunnen vergelijken.

Als een PRIIP in België wordt verhandeld, moet de KID - op enkele uitzonderingen na - voorafgaandelijk aan de FSMA worden verstrekt. Deze verplichting rust op de ontwikkelaar van de PRIIP of op de persoon die de PRIIP verkoopt. Na publicatie valt de KID onder het toezicht van de FSMA.

De invoering van de KID heeft geleid tot de aanpassing van een aantal wettelijke regels inzake publiciteit van beleggingsproducten. De verplichte informatiefiche voor die producten bestaat niet meer. De verwijzingen naar de invoering van een nationaal risicolabel voor beleggingsproducten werden geschrapt. Het reglement dat de FSMA in 2014 had opgesteld voor de invoering ervan werd opgeheven. Om de coherentie tussen de publiciteitsdocumenten en de KID te verzekeren, werden ook verschillende andere wettelijke regels aangepast.

De PRIIP's-verordening voorziet een overgangsregeling voor de ICBE's en andere ICB's waarvoor reeds een document met essentiële beleggersinformatie bestaat⁹.

De controle op de KID's vormt een belangrijk toezichtsthema voor 2018. Bij het uitoefenen van haar toezicht zal de FSMA zich onder meer laten leiden door de Europese standpunten in deze materie.

⁸ Verordening (EU) nr. 1286/2014 van het Europese Parlement en de Raad van 26 november 2014 over essentiële-informatiedocumenten voor verpakte retailbeleggingsproducten en verzekeringsgebaseerde beleggingsproducten.

⁹ De overgangsregeling geldt voor de ICBE's, die al sinds enige jaren over een zogeheten UCITS-KIID beschikken. Ze geldt ook voor de niet-ICBE-fondsen die aan niet-professionele beleggers worden aangeboden en waarop een lidstaat voorschriften over het formaat en de inhoud van de UCITS-KIID toepast. Aangezien deze entiteiten over een UCITS-KIID beschikken zoals vastgesteld overeenkomstig verordening 583/2010 van 1 juli 2010 zijn zij tot 31 december 2019 van de verplichtingen van de PRIIP's-verordening vrijgesteld.

Toezicht op fondsen

ICB's en compartimenten

De FSMA is bevoegd voor het toezicht op openbare ICB's. ICB's zijn instellingen die kapitaal verzamelen bij beleggers en dat geld gemeenschappelijk beheren volgens een vastgelegd beleggingsbeleid. Openbare ICB's onderscheiden zich van institutionele en private ICB's doordat zij een openbaar aanbod doen. Daarbij richten zij zich voornamelijk op particuliere beleggers.

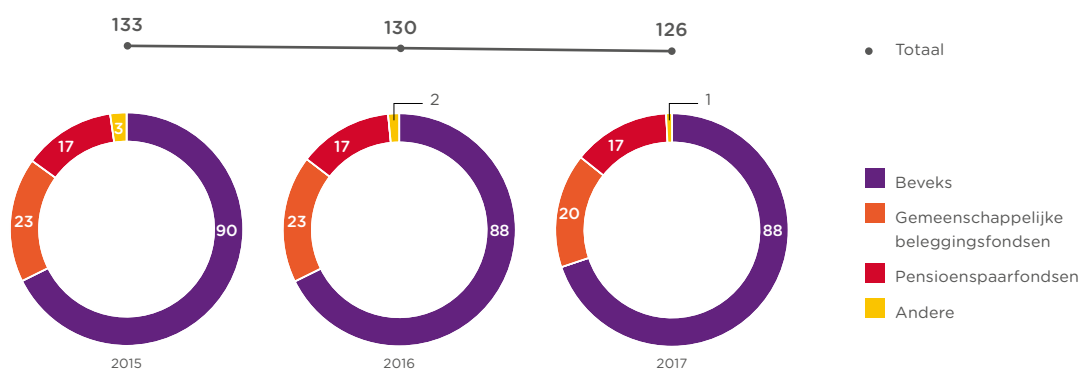
De FSMA controleert de kwaliteit van bepaalde informatie die ICB's aan beleggers verstrekken wanneer zij een openbaar aanbod doen. Deze informatie omvat juridische documenten zoals het prospectus en de essentiële beleggersinformatie, maar ook het publicitair materiaal. De goedkeuring van het merendeel van deze informatie door de FSMA is een voorwaarde voor de commercialisering van de ICB's.

De FSMA controleert daarnaast de organisatie en werking van de Belgische openbare ICB's. Belgische openbare ICB's komen hoofdzakelijk voor in de vorm van gemeenschappelijke beleggingsfondsen en van beleggingsvennootschappen met veranderlijk kapitaal, ook wel beveks genoemd. Deze ICB's hebben zo goed als alle een veranderlijk aantal rechten van deelneming. Dat betekent dat hun eigen vermogen hoger of lager wordt naarmate beleggers toetreden of uittreden (zie grafiek 4).

Een specifiek type van een openbaar gemeenschappelijk beleggingsfonds in België is het pensioenspaarfonds. Een belegging in een pensioenspaarfonds behoort tot het pensioengedeelte dat individueel wordt opgebouwd, de zogenaamde derde pijler. Aan een belegging in dit type van fonds zijn bepaalde fiscale voordelen verbonden ter bevordering van het individueel pensioensparen.

De meeste openbare ICB's bestaan uit verschillende compartimenten. Dit zijn afgescheiden gedeeltes van een ICB met een eigen beleggingsbeleid. De rechten van deelneming in compartimenten kunnen worden beschouwd als de feitelijke 'producten' die worden aangeboden aan de beleggers¹⁰ (zie grafiek 5).

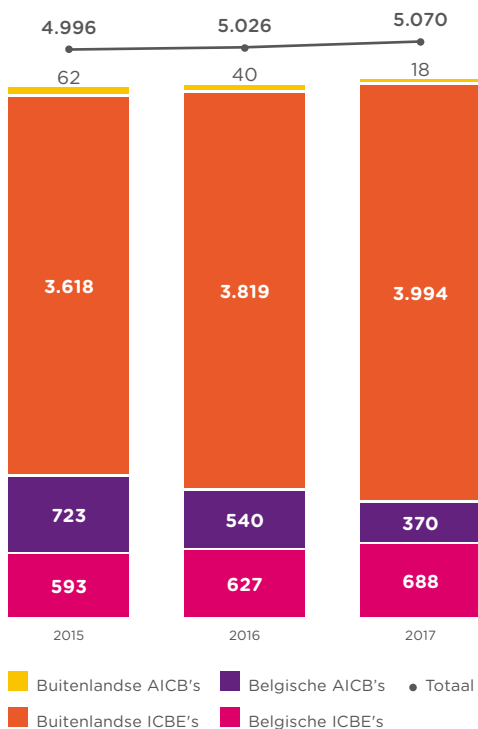
Grafiek 4: Evolutie van het aantal openbare Belgische instellingen voor collectieve belegging¹¹

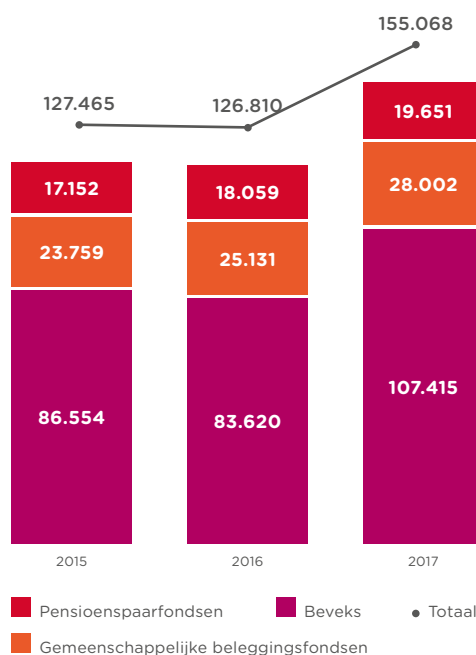
¹⁰ Binnen een ICB of een compartiment kunnen, onder voorwaarden, ook zogenaamde klassen van rechten van deelneming worden gecreëerd, die bijvoorbeeld zijn uitgedrukt in verschillende munten, of waarop verschillende kosten van toepassing kunnen zijn. De verschillende klassen van rechten van deelneming kunnen worden aangeboden aan een verschillend doelpubliek.

¹¹ De statistieken over de ICB's (grafieken 4 en 7) kunnen in de toekomst worden aangepast wanneer een ICB of een compartiment van een ICB op een bepaalde datum wordt geschrapt, met ingang van deze schrapping op een eerdere datum, of wanneer een ICB aan de FSMA op een latere datum een correctie van bepaalde statistieken bezorgt.

Grafiek 5: Evolutie van het aantal compartimenten van openbare instellingen voor collectieve belegging met een veranderlijk aantal rechten van deelneming

Grafiek 6: Evolutie van het totaal netto-actief van de Belgische openbare instellingen voor collectieve belegging met een veranderlijk aantal rechten van deelneming (in miljoen euro)

Belgische en buitenlandse ICB's

Eind 2017 waren er bij de FSMA 5.070 compartimenten van openbare ICB's met een veranderlijk aantal rechten van deelneming geregistreerd. Er waren daarbij 4.012 compartimenten van buitenlandse ICB's en 1.058 compartimenten van Belgische openbare ICB's¹² (zie grafiek 5).

Zo goed als alle buitenlandse compartimenten die in België openbaar aangeboden kunnen worden, zijn compartimenten van ICB's die voldoen aan de voorwaarden van de UCITS-richtlijn. Ze worden ook wel instellingen voor collectieve belegging in effecten (ICBE's) genoemd. Deze ICBE's beschikken over een Europees paspoort, waardoor ze vrij verhandeld kunnen worden.

Er zijn daarnaast ook alternatieve instellingen voor collectieve belegging (AICB's), waarvoor geen geharmoniseerd Europees toezichtsregime en paspoortregeling bestaat. Buitenlandse AICB's die in België openbaar worden aangeboden, worden door de bevoegde autoriteit van hun land van herkomst en door de FSMA gecontroleerd.

In 2017 is het aantal geregistreerde compartimenten van ICBE's verder gestegen. Het aantal geregistreerde compartimenten van AICB's is opnieuw gedaald. Deze evolutie vond zowel bij de Belgische als buitenlandse ICB's plaats.

¹² Sommige van deze Belgische of buitenlandse ICB's zijn niet ingedeeld in compartimenten. Voor deze ICB's wordt de ICB zelf als een compartiment beschouwd voor deze statistieken.

Belgische ICB's

De totale waarde van het nettoactief¹³ van de Belgische fondssector - gedefinieerd als de Belgische openbare ICB's met een veranderlijk aantal rechten van deelneming - is in 2017 gestegen tot 155,5 miljard euro. Dat komt omdat er, globaal gezien, meer beleggers zijn die intekenden op dergelijke ICB's dan beleggers die uittraden¹⁴. De stijging is ook toe te schrijven aan het positieve rendement van de financiële instrumenten in portefeuille over deze periode. Waar er eind 2016 nog sprake was van een zeer lichte daling van het totale nettoactief ten opzichte van het vorige jaar werd tijdens 2017 een opmerkelijke groei vastgesteld (zie grafiek 6).

Het beleggingsbeleid bepaalt onder meer het soort activa waarin de ICB's kunnen beleggen en op welke wijze een rendement wordt nagestreefd. Op basis van het beleggingsbeleid kan de Belgische fondssector in zeven verschillende categorieën worden onderverdeeld: aandelenfondsen, obligatiefondsen, gemengde fondsen, gestructureerde fondsen, monetaire fondsen, pensioenspaarfondsen en de overige fondsen^{15,16} (zie grafiek 7).

De gemengde fondsen tekenden de laatste jaren een continue groei op en zijn veruit de grootste categorie, goed voor 39,3 procent van het totale nettoactief van de sector. De groei is deels te verklaren door een positief resultaat overheen het kalenderjaar, maar voornamelijk door een groot surplus aan inschrijvingen. Gemengde fondsen beleggen voornamelijk in zowel aandelen als obligaties¹⁷.

De tweede grootste categorie is deze van de aandelenfondsen. Deze categorie vertegenwoordigt 28 procent van het totale nettoactief van de sector. De activa van de aandelenfondsen groeiden sterk tijdens 2017, zowel door hun positieve resultaat als door een surplus aan inschrijvingen.

De pensioenspaarfondsen vormen de derde grootste categorie, goed voor 13 procent van het totale nettoactief van de sector. Hun nettoactief liet de jongste jaren een continue groei optekenen. Die is voornamelijk een gevolg van het positieve rendement van de beleggingsportefeuille, en in mindere mate ook van een surplus aan inschrijvingen.

Het nettoactief van de obligatiefondsen en de monetaire fondsen is in 2017 gestegen door de verhoogde inschrijvingen. Eind 2017 waren de obligatiefondsen en monetaire fondsen goed voor respectievelijk 12 procent en 2 procent van het totale nettoactief van de sector.

Monetaire fondsen trachten een rendement te bieden dat dicht bij het rendement van de geldmarkt aanleunt en beleggen hiertoe overwegend in geldmarktinstrumenten. Monetaire fondsen trekken beleggers aan die waarde hechten aan de mogelijkheid die wordt geboden om dagelijks te kunnen uitreden.

¹³ Het totaal nettoactief is de waarde van de activa van de ICB's na aftrek van hun eventuele schulden.

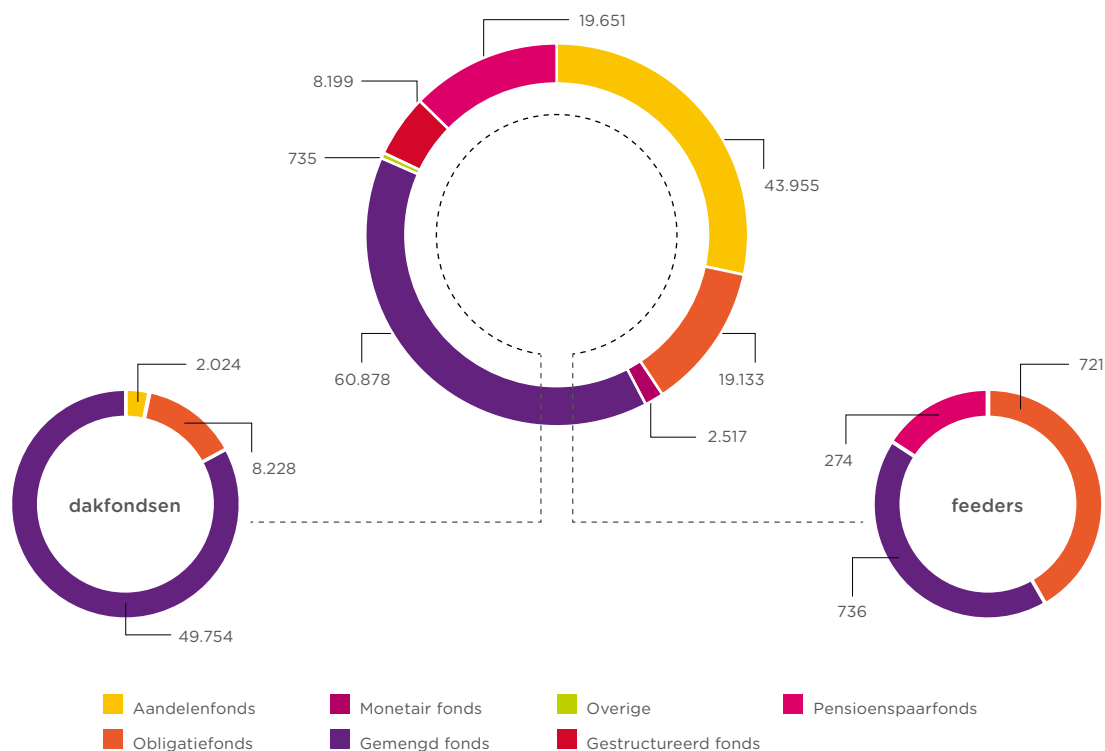
¹⁴ Ook grensoverschrijdende fusies hebben tijdens de loop van het kalenderjaar bijgedragen tot een verhoogd aantal inschrijvingen en de groei van het totale nettoactief.

¹⁵ Merk op dat de indeling hierbij gebeurt op het niveau van de compartimenten. Hier verwijst de term 'fondsen' dan ook naar een compartiment van een instelling voor collectieve belegging, voor zover deze is ingedeeld in meerdere compartimenten.

¹⁶ Vanaf het jaarverslag 2017 wordt een nieuwe statistische indeling van de compartimenten van de openbare ICB's met een veranderlijk aantal rechten van deelneming gehanteerd. Daarbij worden de zogenaamde dakfondsen niet meer opgenomen als aparte categorie. Dakfondsen en feeders worden voortaan ingedeeld volgens het type van activa waarin zij onrechtstreeks beleggen. Daartoe werd het beleggingsbeleid van diverse ICB's en hun compartimenten opnieuw tegen het licht gehouden en werden deze ingedeeld in één van de bovenstaande zeven categorieën, al dan niet met de bijkomende classificatie als dakfonds of feeder. Bij de beschrijving van de evolutie van het nettoactief van een bepaalde categorie in dit jaarverslag wordt telkens rekening gehouden met de herclassificatie.

¹⁷ Ook de pensioenspaarfondsen zijn in wezen gemengde fondsen, maar door hun specifieke beleggingsbeleid en toegelaten activa worden zij in een aparte categorie onderverdeeld.

Grafiek 7: Totaal netto-actief van de Belgische openbare instellingen voor collectieve belegging met een veranderlijk aantal rechten van deelneming per beleggingsbeleid (in miljoen euro)

Gestructureerde fondsen bieden beleggers op vooraf bepaalde data, op basis van een formule, terugbetalingen die verband houden met de evolutie van bepaalde onderliggende financiële activa, indexen of referentieportefeuilles. Onder deze categorie vallen onder meer de fondsen die een kapitaalbescherming vooropstellen. Zowel het aantal gestructureerde fondsen als hun nettoactief zijn gedurende de jongste jaren steeds gedaald. Dat komt omdat er gedurende deze periode meer gestructureerde fondsen op vervalddag gekomen zijn dan dat er nieuwe fondsen gelanceerd werden. De gestructureerde fondsen zijn eind 2017 nog goed voor 5 procent van het totale nettoactief van de sector.

De ICB's of hun compartimenten kunnen ervoor opteren om rechtstreeks in bepaalde activa te beleggen. Ze kunnen dat ook onrechtstreeks doen door te beleggen in andere ICB's. De ICB's of compartimenten van ICB's die ervoor opteren om voornamelijk in verschillende andere ICB's te beleggen, worden ook wel dakfondsen genoemd. De Belgische dakfondsen zijn eind 2017 goed voor 38,7 procent van het totale nettoactief van de sector en behoren voornamelijk tot de categorie van de gemengde fondsen (zie grafiek 7).

Daarnaast kunnen ICB's of hun compartimenten ook een zogenaamde *master-feeder* structuur opzetten. *Feeders* zijn ICB's of compartimenten die minstens 85 procent van hun activa in een *master* beleggen. Een *master* is een andere ICB of een compartiment ervan. Eind 2017 waren de Belgische *feeders*, voornamelijk gemengde fondsen en pensioenspaarfondsen, goed voor circa 1,7 miljard euro aan nettoactief (zie grafiek 7).

Onderzoek effectenleningen

In het verlengde van de controle van de jaarverslagen van een reeks openbare ICB's voerde de FSMA in 2017 een thematisch onderzoek naar effectenleningen.

Een effectenlening is een verrichting waarmee zulke fondsen de eigendom van een bepaald aantal effecten overdragen aan een tegenpartij, op voorwaarde dat de tegenpartij hetzelfde aantal effecten terugbezorgt. Ze ontvangen hiervoor een vergoeding.

Het onderzoek naar effectenleningen sluit aan bij het werk dat de FSMA heeft verricht over risico's van fondsen. Aangezien het verrichten van effectenleningen vanuit operationeel oogpunt een vrij complexe aangelegenheid vormt en ook aandacht verdient in het licht van de verplichting van de beheerder om te handelen in het uitsluitende belang van de houders van deelbewijzen, past dit onderzoek in de risicogerichte toezichtbenadering van de FSMA. Ook maakt het gebruik van effectenleningen deel uit van de nieuwe rapporteringsvereisten die sinds kort gelden voor de openbare ICB's met een veranderlijk aantal rechten van deelneming. De FSB identificeerde dit thema overigens als een kwetsbaarheid inzake collectief beheer van fondsen¹⁸.

Naar aanleiding van de opmerkingen van de FSMA besloot een beheervennootschap van fondsen om haar activiteiten inzake effectenleningen stop te zetten.

Twee beheervennootschappen leefden regels inzake de informatieverschaffing en inzake de toepassing van effectenleningen niet volledig na. De FSMA droeg hen op om binnen een korte termijn orde op zaken te stellen.

De FSMA stelde vast dat de overige onderzochte fondsen de bepalingen inzake effectenleningen naleven met uitzondering van een aantal rapporteringsverplichtingen in de jaarverslagen. Sommige bepalingen uit een Europese verordening inzake transparantie van effectenfinancieringstransacties¹⁹ werden nog niet toegepast. De FSMA droeg de betrokken fondsen op om voortaan alle vereiste informatie op te nemen in hun jaarverslagen. De FSMA schreef tevens een aantal fondsen aan met de vraag om meer uitleg te bekomen over de vergoeding van de geleverde diensten bij effectenleningen, in het licht van de hierover geldende richtsnoeren van de Europese autoriteit ESMA.

Rapportering van statistieken

Sinds oktober 2017 gelden voor bepaalde openbare ICB's nieuwe normen voor de rapportering van statistieken. Dat proces van rapportering wordt op verregaande wijze geautomatiseerd. De gevraagde informatie dient onder meer als input voor een verder te verfijnen risicomodel dat de basis is voor een meer efficiënt controleproces op de ICB's en een *risk dashboard* dat de evolutie van de risico's in de fondsensector in kaart brengt.

De nieuwe rapportering laat de FSMA toe om meer informatie over potentiële risico's bij ICB's te verzamelen. Op die manier biedt de nieuwe rapportering een antwoord op één van de algemene aanbevelingen uit het gezamenlijk verslag van de FSMA en de NBB over schaduwbankieren en vermogensbeheer in België²⁰. De toezichthouders vinden het van groot belang dat ontbrekende data over schaduwbankieren en vermogensbeheer worden verzameld²¹.

¹⁸ *Policy Recommendations to Address Structural Vulnerabilities from Asset Management Activities*, gepubliceerd op 12 januari 2017.

¹⁹ Verordening (EU) 2015/2365 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 betreffende de transparantie van effectenfinancieringstransacties en van hergebruik en tot wijziging van Verordening (EU) nr. 648/2012.

²⁰ *Report on Asset management and Shadow banking*, september 2017 (www.nbb.be).

²¹ Zie verder in dit verslag, p. 144.

Liquiditeitsrisico's van fondsen

Volgens de actuele Belgische wetgeving beschikken Belgische openbare ICB's over een beperkt gamma van instrumenten dat ze kunnen gebruiken indien de liquiditeit van hun beleggingen - zijnde de mogelijkheid om beleggingen te gelde te maken - in het gedrang komt. Liquiditeit is van belang om tegemoet te kunnen komen aan vragen tot uittreding van houders van deelbewijzen. In de huidige stand van de wetgeving kan bij liquiditeitsproblemen voornamelijk worden overgegaan tot schorsing van toe- en uittredingen in de ICB en kan, meer algemeen, een bedrag ten gunste van de ICB worden aangerekend bij inschrijving of uittreding. Het gebruik van deze instrumenten is niet in alle gevallen van liquiditeitsproblemen proportioneel, dan wel efficiënt.

Liquiditeitsrisico's van deze fondsen vormen een bijzonder aandachtspunt van internationale toezichtsorganen zoals de FSB en het Internationaal Monetair Fonds. Deze instellingen wijzen er op dat liquiditeitsrisico's bij fondsen mogelijk kunnen leiden tot een systemisch risico. Ze deden dan ook aanbevelingen om het aantal beschikbare liquiditeitsinstrumenten uit te breiden. Op die manier kan de beheerder het meest geschikte instrument kiezen in functie van de omstandigheden en kan het liquiditeitsrisico van ICB's beter worden beheerd.

Gezien deze aanbevelingen en de vraag vanuit de fondsensector om bepaalde aanpassingen door te voeren, stelde de FSMA een voorontwerp van koninklijk besluit op met als doel bijkomende liquiditeitsinstrumenten ter beschikking te stellen.

In de eerste plaats wordt in het voorontwerp voorgesteld het mechanisme van *swing pricing* in te voeren voor fondsen. *Swing pricing* is een techniek die ertoe strekt de negatieve impact op de nettoinventariswaarde van het fonds weg te nemen die veroorzaakt wordt door in- en uittredingen van deelnemers in het fonds.

Indien de netto in- of uittredingen een bepaalde drempel overschrijden, zal de nettoinventariswaarde naar boven of naar beneden worden bijgesteld met een vastgelegd percentage, de zogeheten *swing factor*. Zo zal bij grote netto-uittredingen de nettoinventariswaarde naar beneden worden bijgesteld, waardoor de uittredende deelnemers een iets lagere nettoinventariswaarde ontvangen. Omgekeerd zal bij grote nettointredingen de nettoinventariswaarde naar boven worden bijgesteld, waardoor de intredende deelnemers een iets hogere nettoinventariswaarde betalen.

Daarnaast maakt het voorontwerp ook het mechanisme van *anti-dilution levy* mogelijk. Dit mechanisme is, net als *swing pricing*, een techniek die ertoe strekt de negatieve impact op de nettoinventariswaarde van een fonds weg te nemen die veroorzaakt wordt door in- en uittredingen van deelnemers in het fonds. Indien de netto in- of uittredingen een bepaalde drempel overschrijden, kan het fonds beslissen om een bijkomende kost op te leggen aan de in- en uittredende beleggers, die ten goede komt aan het fonds.

Het voorontwerp voert ook de mogelijkheid in om *redemption gates* toe te passen, waardoor het fonds kan beslissen om de orders van de uittredende deelnemers slechts gedeeltelijk uit te voeren indien een op voorhand vastgelegde drempel wordt overschreden, zonder dat de berekening van de nettoinventariswaarde wordt geschorst. Deze maatregel komt bovenop de reeds bestaande mogelijkheid om onder bepaalde omstandigheden over te gaan tot een volledige schorsing van de in- en uittredingen.

Aan de deposanten te verstrekken informatie over de depositogarantie

De kredietinstellingen informeren de deposanten over het Belgische depositogarantiestelsel vóór de sluiting van het depositocontract, tijdens de uitvoering van dat contract en bij hervormingen die de dekking door het depositogarantiestelsel wijzigen.

Vóór de sluiting van een depositocontract wordt aan de deposanten kosteloos een informatiefiche over de depositobescherming verstrekt door de kredietinstelling of haar tussenpersoon in bank- en beleggingsdiensten. De informatiefiche over de depositobescherming wordt ook éénmaal per jaar verstrekt aan de deposanten en aan alle potentiële deposanten die erom verzoeken.

De informatiefiche over de depositobescherming bevat informatie over:

- het betrokken depositogarantiestelsel: in België is dat het Garantiefonds voor financiële diensten;
- de beschermingslimiet: in België bedraagt die 100.000 euro per deposant en per kredietinstelling;
- de terugbetalingsprocedure: aanspreekpunt, terugbetalingstermijn en website van het depositogarantiestelsel.

De rekeninguittreksels die de kredietinstelling aan de deposanten bezorgt in het kader van de uitvoering van een contract over in aanmerking komende deposito's, vermelden uitdrukkelijk dat het om in aanmerking komende deposito's gaat, en verwijzen naar de informatiefiche over de depositobescherming.

Bij fusies, omzettingen van dochterondernemingen in bijkantoren of soortgelijke operaties of bij de beëindiging van de dekking door het depositogarantiestelsel stellen de kredietinstellingen hun deposanten daarvan minstens één maand op voorhand in kennis.

Het essentiële-informatiedocument voor spaarders dat bij de commercialisering van gereguleerde spaarrekeningen wordt overhandigd, bevat een korte beschrijving van het depositogarantiestelsel en verwijst naar de website van het Garantiefonds voor financiële diensten.

De FSMA ziet toe op de naleving van de wettelijke bepalingen. Krachtens die bepalingen hoeft de informatiefiche over de depositobescherming echter niet vooraf door de FSMA te worden goedgekeurd. De instellingen moeten er zelf op toezien dat de informatiefiche correct wordt opgesteld.

Toezicht op verzekeringsproducten

De FSMA ziet erop toe dat verzekeringsproducten die aan Belgisch recht onderworpen zijn, in overeenstemming zijn met de wet. Hierbij komen zowel de productvoorwaarden als de precontractuele en contractuele informatieverstrekking over het product aan bod. Daarnaast streeft de FSMA ernaar om bij te dragen tot de bescherming van de consumenten van verzekeringsproducten, onder meer door bepaalde thema's nader toe te lichten of voor bepaalde risico's te waarschuwen.

Het toezicht op verzekeringsproducten is risicogericht en omvat twee pijlers. In de eerste pijler staan de onderzoeken rond een bepaald thema centraal. Reactief toezicht, dat wordt opgestart naar aanleiding van een bepaalde gebeurtenis of de vaststelling van een probleem, vormt de tweede pijler. Ook verleent de FSMA advies over regelgevende en andere initiatieven in het domein van het producttoezicht.

Thematische onderzoeken

De FSMA hanteert een benadering waarbij men eerder probeert te voorkomen dan te genezen. Met zo'n benadering gaat de aandacht uit naar de identificatie van risico's en naar het voorkomen van risico's bij één of meerdere ondernemingen of bij de verzekeringssector in zijn geheel.

De inschatting van de risico's gebeurt voornamelijk op grond van impact en waarschijnlijkheid. De keuze van de onderzoeksthema's steunt aldus op een inschatting van de mogelijke schade die kan worden veroorzaakt wanneer een risico zich zal voordoen, gecombineerd met de waarschijnlijkheid dat het risico zich voordoet. Voor deze inschatting wordt gebruik gemaakt van eigen bevindingen van de FSMA zoals verzameld bij inspecties en bij het voeren van sectoranalyses, alsook van het verslag van de Ombudsman van de Verzekeringen, informatie van de FOD Economie, data en informatie van verzekeraars, informatie van *stakeholders*, consumentenklachten, ervaringen en studies van de Europese autoriteit EIOPA of andere toezichthouders.

In het kader van een thematisch onderzoek wil de FSMA, naast het uitoefenen van haar toezicht op individuele verzekeraars, vooral de dialoog aangaan met de verzekeringssector. Dergelijke onderzoeken laten overigens een vergelijking tussen verschillende ondernemingen binnen de sector toe.

Ultiem streeft de FSMA met de thematische onderzoeken naar een beperking van de risico's in de verzekeringssector. Dit kan de vorm aannemen van een beleidswijziging of nieuwe regelgeving, de publicatie van goede praktijken of van mededelingen of aanbevelingen aan professionele spelers en aan consumenten.

Schuldsaldoverzekering ter afdekking van consumentenkredieten

Een eerste in 2017 gevoerd onderzoek had betrekking op schuldsaldoverzekeringen ter afdekking van consumentenkredieten.

Consumentenkredieten worden meestal voor kleinere bedragen en voor een relatief korte looptijd afgesloten. De vraag rees welke meerwaarde schuldsaldoverzekeringen voor dergelijke kredieten bieden, zeker voor relatief jonge mensen of voor verzekeringen ter dekking van bescheiden bedragen.

Om het nut van het product te beoordelen, ging de FSMA na welke dekking een dergelijke schuldsaldoverzekering biedt en hoeveel deze dekking kost aan de verzekeringnemer. Uit de opgevraagde statistische gegevens bleek dat verzekeraars slechts in 0,24 procent van de bestaande contracten een schadevergoeding uitkeerden. Slechts 12 procent van de ontvangen premies diende voor uitkering van schadevergoedingen. Meer dan de helft van het totale gemiddelde jaarlijkse premiebedrag, 35 miljoen euro of 53 procent, ging naar de betaling van kosten en commissielonen. De resterende 35 procent van dit premiebedrag maakte winst uit voor de verzekeringsonderneming, met uitzondering van eventuele beperkte premies die de verzekeraar betaalde aan een herverzekeraar.

De FSMA vroeg aan de verzekeraars om een beschrijving over te maken van de interne procedures, functies en strategieën die zij hadden gebruikt voor het ontwerpen en in de handel brengen van de schuldsaldoverzekering. Ze stelde ook de vraag naar de wijze waarop ze dit product monitoren en evalueren gedurende zijn looptijd. In antwoord hierop gaven verschillende verzekeraars aan dat zij voorbereidende werkzaamheden waren gestart om hun procedures aan te passen aan de nieuwe Europese wetgeving op het vlak van productontwikkeling en productopvolging inzake verzekeringsdistributie²².

Uit het onderzoek bleek ook dat verzekeraars zelden transparant communiceren over het bedrag van de commissielonen die ze betalen aan de tussenpersonen die de producten plaatsen. Nochtans vertegenwoordigen deze commissielonen in bepaalde gevallen meer dan de helft van de premies die de verzekeringnemers betalen. De FSMA stelde ook vast dat de contractuele en publicitaire documenten niet steeds opgesteld waren conform de relevante reglementering. Waar nodig verzocht de FSMA de gecontroleerde ondernemingen hun documenten aan te passen.

Twee van de gecontroleerde verzekeringsondernemingen hebben de commercialisering van hun schuldsaldoverzekering stopgezet. Twee spelers informeerden de FSMA dat ze een nieuwe schuldsaldoverzekering ontwikkelen waarbij ze rekening houden met de overgemaakte opmerkingen. De overige verzekeringsondernemingen voerden de gevraagde wijzigingen aan de contractuele en publicitaire documenten door en commercialiseren sindsdien aangepaste producten.

Naar aanleiding van de hoger beschreven bevindingen publiceerde de FSMA een persbericht om consumenten te waarschuwen voor de beperkte meerwaarde van dit financieel product.

Lijfrenteproducten

Een tweede sectoronderzoek ging over lijfrentecontracten. Bij een lijfrentecontract betaalt de verzekeringnemer een eenmalige of periodieke premie. In ruil hiervoor keert de verzekeraar aan de verzekeringnemer een rente uit. Zo'n contract kan de vorm aannemen van een tak 21- of tak 23-product.

De FSMA onderzocht de precontractuele en contractuele documentatie evenals de publiciteit van de Belgische verzekeraars die een dergelijke lijfrente commercialiseren.

Naar aanleiding van het onderzoek rees de vraag of verzekeraars dit product wel steeds aan de gepaste doelgroep verkopen. De FSMA stelde vast dat het product onder meer verkocht werd aan oudere mensen die een zeer hoge leeftijd zouden moeten bereiken voordat ze hun inleg konden terugverdienen. Bovendien bleek dat de verzekeraars de berekeningswijze van de rente en de hierbij gehanteerde criteria niet steeds duidelijk, volledig en nauwkeurig uitlegden aan de verzekeringnemer.

²² Richtlijn (EU) 2016/97 van het Europees Parlement en de Raad van 20 januari 2016.

De betrokken verzekeringsondernemingen pasten op basis van de bemerkingen van de FSMA de precontractuele, contractuele en publicitaire documenten aan aan de geldende regels. De FSMA vindt het aangewezen dat de ondernemingen dit product naar behoren monitoren en evalueren gedurende zijn looptijd.

Verzekeringsovereenkomsten Financieel Onvermogen Reisondernemingen

Een derde sectoronderzoek ging over verzekeringsovereenkomsten Financieel Onvermogen Reisondernemingen. Sommige van die overeenkomsten zouden geen onbeperkte waarborg bieden aan de consument. Nochtans is die waarborg wettelijk verplicht.

Elke reisorganisator of reisbemiddelaar die partij is bij een reiscontract moet aantonen dat hij over voldoende garanties beschikt om in geval van financieel onvermogen zijn verplichtingen ten aanzien van reizigers na te komen. Hiervoor moet hij een verzekering sluiten, waarvan reizigers de begunstigde zijn²³.

Uit de analyse van de verzekeringsdocumenten bleek dat deze grotendeels conform de verzekeringswetgeving zijn opgesteld. Bovendien was er van een beperking van de dekking bij de onderzochte polissen geen sprake. De FSMA formuleerde een aantal bemerkingen en vragen over de verzekeringsdocumenten. De betrokken verzekeringsondernemingen kregen tot 1 juli 2018 de tijd om de nodige aanpassingen aan de documenten door te voeren. 1 juli 2018 is de datum van inwerking-treding van een nieuwe Europese richtlijn inzake pakketreizen en gekoppelde reisarrangementen²⁴.

Het probleemgericht toezicht

Mogelijke problemen die inherent zijn aan een verzekeringsproduct of aan verrichtingen die verband houden met een verzekeringsproduct komen via verschillende kanalen aan het licht. De reactie van de FSMA zal afhangen van de aard en de omvang van het risico in kwestie. Uiteraard is de focus van de FSMA voornamelijk gericht op de belangrijkste risico's.

Indien de FSMA vaststelt dat hetzelfde risico zich ook bij andere spelers kan voordoen, valt niet uit te sluiten dat haar controleactie wordt uitgebreid. Niettemin zal niet elk optreden van de FSMA automatisch leiden tot een volledig onderzoek van de sector, tenzij het thema wordt weerhouden als een thematisch onderzoek (zie hoger).

Een ruim gamma van handhavingsinstrumenten is voorhanden wanneer er redenen zijn om op te treden.

Anders dan bij andere financiële producten staat de Europese regelgeving in principe niet toe dat de FSMA haar toezicht op verzekeringsproducten voorafgaand uitoefent. Dit betekent dat het toezicht vaak slechts kan gebeuren op het ogenblik dat een consument reeds schade heeft opgelopen na de intekening op een niet-conform product of nadat het vertrouwen in de verzekeringssector werd geschonden. Dit verklaart waarom de FSMA verkiest dat de verzekeraars vrijwillig met haar samenwerken zodat zij voorafgaand kennis kan nemen van bepaalde dossiers.

De behandeling van probleemgerichte dossiers heeft betrekking op diverse aspecten van verzekeringscontracten.

²³ Dergelijke verzekeringen worden gekwalificeerd als een verzekeringsovereenkomst met een beding ten behoeve van derden. Artikel 77 van de wet van 4 april 2014 betreffende de verzekeringen bepaalt dat partijen te allen tijde kunnen overeenkomen dat een derde, onder de voorwaarden welke zij bepalen, aanspraak kan hebben op de door de verzekering geboden voordelen.

²⁴ Wet van 21 november 2017 betreffende de verkoop van pakketreizen, gekoppelde reisarrangementen en reisdiensten, in uitvoering van de richtlijn van 25 november 2015 van het Europees Parlement en de Raad betreffende pakketreizen en gekoppelde reisarrangementen.

Terugkoopacties van tak 21-producten

De FSMA is tussengekomen in dossiers over de afkoop van verzekeringscontracten. Het ging meer bepaald over aanbiedingen tot inkoop van tak 21-verzekeringen die nog van een vrij hoge gegarandeerde intrestvoet genoten. Bij dergelijke verrichtingen, waarbij de verzekeringsnemer een bonus krijgt indien hij het contract afkoopt, ziet de FSMA erop toe dat de verzekeringsnemer beschikt over de noodzakelijke informatie om een geïnformeerde beslissing over het aanbod te kunnen nemen.

Herstelmaatregel ten aanzien van een Belgische verzekeraar

De FSMA verleende een advies aan de NBB over een herstelmaatregel ten aanzien van een Belgische verzekeraar die ziekteverzekeringen aanbiedt.

De wet bepaalt dat niet-beroepsgebonden ziekteverzekeringen in principe niet door de verzekeraar kunnen worden opgezegd en dus levenslang lopen. Daarnaast kan de verzekeraar de technische grondslagen van de premie en de dekkingsvoorwaarden niet meer wijzigen na het sluiten van de overeenkomst, tenzij dit gebeurt in het belang van de verzekerden en op verzoek van de hoofdverzekerde. De premie, vrijstellingen of prestaties mogen slechts worden aangepast op de jaarlijkse premievervaldag en dit enkel op grond van de medische index of de index der consumptieprijzen.

Van deze wettelijke bepaling kan worden afgeweken indien blijkt dat de tarieven van ziekteverzekeringen verlieslatend zijn of dreigen te worden. In dat geval is de NBB bevoegd om te eisen dat een verzekeringsonderneming haar tarieven bijstuurt.

In het dossier van de Belgische verzekeraar legde de NBB haar een dergelijke herstelmaatregel op. Het gevolg was dat de premies van bestaande ziekteverzekeringen de hoogte gingen. In haar advies ter voorbereiding van deze maatregel benadrukte de FSMA dat de verzekeraar de verzekeringnemers afdoende en op heldere wijze moest informeren over de maatregelen en de concrete impact ervan op hun contract. Transparantie en een zo groot mogelijke voorspelbaarheid van de toekomstige premies stonden hierbij centraal. De FSMA heeft toegezien op de informatieverstrekking op deze punten.

Mogelijke discriminatie in de acceptatievoorwaarden van bepaalde producten

Is een onderscheid op grond van leeftijd en gezondheidstoestand een toelaatbare discriminatie bij het aanbieden van verzekeringsproducten? Deze vraag rees vorig jaar naar aanleiding van de lancering van een nieuw verzekeringsproduct.

De FSMA won advies in over deze kwestie bij Unia, een openbare instelling die bevoegd is voor het toezicht op de wet ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie²⁵.

Leeftijd en gezondheidstoestand zijn volgens deze wet beschermde criteria. Een toelaatbare discriminatie is enkel mogelijk wanneer ze objectief gerechtvaardigd is door een legitiem doel en de middelen voor het bereiken van dat doel passend en noodzakelijk zijn.

In haar advies stelde Unia dat zij op grond van de statistische data en de wetenschappelijke literatuur onvoldoende kan inschatten of de weigeringsgronden, gebaseerd op leeftijd en gezondheidstoestand, een toelaatbare discriminatie zijn. Aangezien Unia een dergelijke inschatting pas kan doen na verloop van tijd, vroeg ze aan de verzekeraar een periodieke evaluatie op te stellen en een uitwisseling van gegevens te voorzien om zo deze kwestie te kunnen opvolgen. Bovendien stelde Unia dat zij in haar advies enkel een algemene beoordeling kan maken, maar dat de toetsing dynamisch zal gebeuren in functie van concrete gevallen.

²⁵ Wet van 10 mei 2007.

Uitbreiding van dekking op initiatief van een tussenpersoon in consumentenkrediet

De FSMA heeft kennis genomen van vele klachten die consumenten bij de Ombudsman van de Verzekeringen hadden ingediend.

Een van die klachten betrof een bemiddelaar in consumentenkrediet die zijn cliënten bij een kredietopening bepaalde verzekeringsdekkingen aanbood via collectieve verzekeringsovereenkomsten. Die bemiddelaar heeft eenzijdig beslist om die verzekeringsdekkingen uit te breiden. Die beslissing zorgde voor een verhoging van de premievoet voor de cliënten, die bovendien niet allemaal op de hoogte waren van de veranderingen.

Om de beleggersbescherming te kunnen garanderen, heeft de FSMA de betrokken bemiddelaar gevraagd al zijn cliënten een brief te sturen waarin werd vermeld dat zij hun akkoord dienden te geven, dat de premie zou stijgen ingevolge de uitbreiding van de dekking, en dat de cliënt de mogelijkheid had om de oorspronkelijke contractvoorwaarden te behouden of om het contract te beëindigen. De bemiddelaar heeft gevolg gegeven aan dat verzoek.

Bemerkingen van de FSMA bij de nieuwe Code van Assuralia over infofiches

Assuralia heeft de FSMA haar nieuwe Gedragscode over financiële infofiches voor individuele levensverzekeringen bezorgd. Die Code omvat in het bijzonder ‘modellen van financiële infofiches’ voor vier soorten producten²⁶ die niet onder de toepassing van de PRIIP’s-verordening vallen en waarvoor de ontwikkelaar geen KID moet opstellen. Om een zekere vergelijkbaarheid tussen de door de PRIIP’s-verordening geïmplementeerde en uitgesloten producten mogelijk te maken, heeft Assuralia beslist om, voor laatstgenoemde producten, een model van financiële infofiche op te stellen.

De FSMA heeft een aantal opmerkingen geformuleerd, die vooral betrekking hadden op de vermelding van de winstdeelname en de voorstelling van de risico’s. Zij heeft in dit kader haar standpunt herhaald dat de infofiches niet als gereguleerde informatie kunnen worden beschouwd.

²⁶ (1) pensioensparen of langetermijnsparen in tak 21;
(2) pensioensparen of langetermijnsparen in tak 23;
(3) pensioensparen of langetermijnsparen via een combinatie van tak 21 en tak 23;
(4) overlijdensverzekeringen (andere dan spaar- en beleggingsproducten), zowel binnen als buiten de fiscale regeling inzake pensioensparen en langetermijnsparen.

Naleving van de gedragsregels

De FSMA ziet erop toe dat de gereguleerde ondernemingen de geldende gedragsregels in acht nemen en zich op loyale, billijke en professionele wijze inzetten voor de belangen van hun cliënten. Overeenkomstig de gedragsregels moeten de gereguleerde ondernemingen over een passende organisatie beschikken en de vereiste procedures toepassen om de consumenten van financiële diensten een correcte en zorgvuldige behandeling te kunnen verzekeren. De FSMA voert bij de gereguleerde ondernemingen inspecties ter plaatse uit om te controleren of zij de voor hen geldende gedragsregels naleven. Deze inspecties ter plaatse gebeuren op basis van een controlemethodologie en kunnen betrekking hebben op een bepaald thema of een geheel van thema's. Inspecties kunnen ook plaatsvinden in het kader van bijzondere opdrachten. De selectie van de thema's en van de te controleren gereguleerde ondernemingen gebeurt op basis van een speciaal daartoe ontwikkeld *risk assessment*.

Het is belangrijk te preciseren dat de FSMA bevoegd is voor het gedragstoezicht bij de volgende gereguleerde ondernemingen, voor zover die beleggingsdiensten verstrekken:

- de kredietinstellingen naar Belgisch recht;
- de in België gevestigde bijkantoren van kredietinstellingen die ressorteren onder het recht van Staten die geen lid zijn van de EER;
- de beleggingsondernemingen naar Belgisch recht;
- de in België gevestigde bijkantoren van beleggingsondernemingen die ressorteren onder het recht van Staten die geen lid zijn van de EER;
- de beheervenootschappen van instellingen voor collectieve belegging naar Belgisch recht;
- de in België gevestigde bijkantoren van beheervenootschappen van instellingen voor collectieve belegging die ressorteren onder het recht van Staten die geen lid zijn van de EER.

De FSMA heeft een beperkte bevoegdheid voor het gedragstoezicht bij de in België gevestigde bijkantoren die onder het recht van EER-lidstaten ressorteren.

Zorgplicht

Met de inspecties rond het thema zorgplicht wenst de FSMA na te gaan of de gereguleerde ondernemingen zich op loyale, billijke en professionele wijze gedragen en de belangen van hun cliënten behartigen wanneer zij beleggingsadviesdiensten verstrekken of orders uitvoeren.

In 2017 zette de FSMA deze inspecties rond het thema zorgplicht voort. De zorgplicht houdt onder meer in dat ondernemingen die complexe financiële instrumenten aanbieden, vooraf bij hun cliënten

informatie inwinnen over hun kennis van en ervaring met de voorgenomen transacties. Indien een onderneming een transactie aan een cliënt aanbeveelt in het kader van beleggingsadvies, of de portefeuille van die cliënt op discretionaire basis beheert, moet zij bovendien nagaan of de verrichting geschikt voor hem is.

De FSMA heeft in 2017 twee soorten inspecties uitgevoerd. Enerzijds, heeft zij inspecties verricht bij kleinschalige entiteiten die in hoofdzaak aan vermogensbeheer en beleggingsadvies doen. Anderzijds, is zij een inspectieronde gestart bij ondernemingen waarbij zij eerder al een inspectie rond de naleving van de zorgplicht had uitgevoerd, om de doeltreffendheid te verifiëren van het actieplan dat zij aan haar hebben voorgelegd. Bij die inspecties kan de FSMA, in voorkomend geval, de maatregelen nemen waarin de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten voorziet voor inbreuken op de gedragsregels.

Best execution

In 2015 en 2016 heeft de FSMA al een reeks specifieke inspecties uitgevoerd rond de verplichting tot optimale uitvoering van orders. Bedoeling was een sectoraal beeld te krijgen van de toepassing van de betrokken gedragsregels binnen de sector. De nadruk lag meer specifiek op de uitvoering van orders in Bel20-aandelen voor niet-professionele cliënten. Die inspecties streefden een dubbele doelstelling na: enerzijds, elke gereguleerde onderneming waarbij een inspectie werd uitgevoerd, een individueel en vertrouwelijk verslag bezorgen over de vastgestelde tekortkomingen, en, anderzijds, een verslag opstellen ten behoeve van de sector met een samenvatting van de vastgestelde tekortkomingen bij de naleving van de *best execution*-plicht. Gelet op het huidige convergentieniveau van de controleaanpak in de verschillende EU-lidstaten en op het feit dat bepaalde aspecten van het toepasselijke wettelijke kader voor interpretatie vatbaar zijn, heeft de FSMA geopteerd voor een aanpak waarbij enkel overtredingen van eenduidige bepalingen als tekortkomingen worden beschouwd. Verder wordt onderstreept dat de vastgestelde tekortkomingen in het beleid en de procedures mogelijk een juridisch risico inhouden, maar niet noodzakelijk betekenen dat cliënten worden benadeeld.

De FSMA heeft in 2017 een sectoraal verslag gepubliceerd over de vaststellingen bij haar inspecties. Hoewel de verplichting tot optimale uitvoering een middelenverbintenis is en hoewel zij goede praktijken heeft vastgesteld, is zij in dat verband toch van oordeel dat de wijze waarop de gecontroleerde gereguleerde ondernemingen hun *best execution*-beleid en -procedures hebben bepaald en toegepast, op belangrijke punten voor verbetering vatbaar is, in hoofdzaak wat de volgende elementen betreft:

- De **uitvoeringsstrategie** van bepaalde gereguleerde ondernemingen was niet altijd coherent met de uitgewerkte procedures of met de wijze waarop orders door hen op het terrein werden uitgevoerd. Zo stelde de FSMA vast dat bepaalde gereguleerde ondernemingen die verklaarden al hun orders zelf uit te voeren, dan wel voor bepaalde markten te opteren voor uitbesteding, in werkelijkheid een beleggingsdienst verstrekten die bestond uit het ontvangen van orders van cliënten en het doorgeven van die orders aan een derde entiteit voor uitvoering.
- De **keuze van de 'standaardplaats van uitvoering'** die bepaalde gereguleerde ondernemingen in hun orderuitvoeringsbeleid maakten (bv. de meest liquide markt of de thuismarkt van de betrokken instrumenten), was niet noodzakelijk gebaseerd op objectieve gegevens, aan de hand waarvan die ondernemingen konden aantonen dat zij, bij de uitvoering van de orders op die markt, de voor hen geldende verplichting tot optimale uitvoering wat de totale tegenprestatie (prijs en kosten) voor de niet-professionele cliënten betreft, op consistente basis nakwamen.
- Het **begrip 'specifieke instructie'** werd niet steeds correct gedefinieerd of toegepast. Bepaalde gereguleerde ondernemingen interpreteerden dat begrip immers op een manier die onaanvaardbaar was of de cliënten ertoe aanzette een specifieke instructie te geven. Bij bepaalde gereguleerde ondernemingen wekte het orderuitvoeringsbeleid overigens de indruk dat, als de cliënt een order met een specifieke instructie plaatste, die ondernemingen hun orderuit-

voeringsbeleid niet meer op algemene wijze zouden moeten toepassen, terwijl zij dat beleid in de praktijk wel degelijk moesten toepassen voor de delen van het order waarop de specifieke instructie geen betrekking had.

- De door de gereglementeerde ondernemingen uitgevoerde **monitoring en controles** lieten doorgaans niet toe te controleren of de gedefinieerde uitvoeringsstrategie correct was vertaald in het orderuitvoeringsbeleid en de interne procedures. De meeste controles moesten uitsluitend garanderen dat het ingevoerde beleid en de ingevoerde procedures werden nageleefd, zonder dat hun passend karakter werd nagegaan. Verder konden slechts enkele ondernemingen aantonen dat zij hun orderuitvoeringsbeleid op geregelde tijdstippen opnieuw hadden geëvalueerd.
- De **aan de cliënten verstrekte informatie** over de verplichting tot optimale uitvoering was niet steeds toereikend om aan de ter zake geldende wettelijke verplichtingen te kunnen voldoen. De gereglementeerde ondernemingen moeten erop toezien dat de aan de cliënt verstrekte informatie over het beleid en bij de plaatsing van een order, hem niet misleidt over de aard van de verstrekte dienst, en dat die informatie in overeenstemming is met de betrokken wettelijke bepalingen.
- De **personeelsopleidingen** rond de naleving van de verplichting tot optimale uitvoering moeten worden verbeterd. Inhoudelijk moeten de opleidingen de betrokken medewerkers van de gereglementeerde ondernemingen de mogelijkheid bieden om kennis te nemen van alle toepasselijke wettelijke en reglementaire bepalingen en van de door de gereglementeerde onderneming uitgewerkte interne beleidslijnen en procedures om daaraan te voldoen.

Na afloop van die verschillende inspecties eiste de FSMA dat de betrokken gereglementeerde ondernemingen, op basis van het hun overhandigde individuele en vertrouwelijke verslag, corrigerende maatregelen zouden nemen om zich aan de geldende reglementering te conformeren.

Voor de gereglementeerde ondernemingen waar nog geen inspectie plaatsvond, vormt dit sectorale verslag een referentiedocument voor de beoordeling van de efficiëntie van hun procedures in het licht van de naleving van de verplichting tot optimale uitvoering en van de verwachtingen van de FSMA op dat vlak. Het spreekt voor zich dat de vaststellingen in het kader van die inspecties betrekking hebben op het toepassingsgebied van die inspecties, nl. de door niet-professionele cliënten verrichte transacties in Bel20-aandelen, maar dat de aandachtspunten die de FSMA in dit verslag aankaart, ook op ruimere schaal (bv. in verband met andere financiële instrumenten of transacties door professionele cliënten) in aanmerking moeten worden genomen.

Bovendien heeft de FSMA de aandacht van de effectieve leiding van de gereglementeerde ondernemingen gevestigd op het belang van het verrichten van interne denkoefeningen en studies over de impact van de tenuitvoerlegging van de MiFID II-richtlijn en van de maatregelen tot omzetting ervan in Belgisch recht.

Gedragsregels in de verzekeringssector

De voorbije jaren is het geldende reglementaire kader voor de verzekeringsondernemingen sterk geëvolueerd. Zo heeft de Belgische wetgever onder andere verschillende wetteksten aangenomen die de bevoegdheden van de FSMA uitbreiden en haar met nieuwe toezichtsoverdrachten belasten in het kader van de uitbreiding van de MiFID-gedragsregels naar de verzekeringssector. Die wetgeving, de zogenaamde 'AssurMiFID', is sinds 1 mei 2015 van toepassing na een beslissing van het Grondwettelijk Hof om de oorspronkelijk vooropgestelde inwerkingtredingsdatum uit te stellen. Bedoeling van die evolutie van de reglementering en van het toezicht is onder andere de gebruikers van financiële producten en diensten beter te beschermen en het vertrouwen in de financiële sector te herstellen. Verder draagt zij ook bij tot een grotere transversale coherentie tussen de regels via een bijkomende stap in de richting van een *level playing field* tussen de banksector, enerzijds, en de verzekeringssector, anderzijds, aangezien bepaalde bank- en verzekeringsproducten substitueerbaar zijn. Bovendien verstevigen die bepalingen ook het *level playing field* binnen de verzekeringssector zelf, door de invoering van de algemene verplichting voor de verzekeringstussenpersonen om zich op loyale, billijke en professionele wijze in te zetten voor de belangen van hun cliënten, en, meer algemeen, door de invoering van dezelfde gedragsregels als voor verzekeringsondernemingen. Die evolutie sluit ook aan bij de ontwikkelingen op Europees niveau en in het bijzonder op het vlak van de IDD-richtlijn.

De FSMA kreeg aldus de opdracht toe te zien op de naleving van de gedragsregels in de verzekeringssector. Na een inspectieronde binnen die sector heeft de FSMA twee verslagen gepubliceerd met een samenvatting van de belangrijkste vaststellingen over de zorgplicht bij, enerzijds, de verzekeringsondernemingen en, anderzijds, de verzekeringsmakelaars.

De perimeter van die inspecties betrof het toezicht op de naleving van de bepalingen over de zorgplicht bij het verstrekken van advies aan de cliënten in het kader van de distributie van spaar- en beleggingsverzekeringen (tak 21- en tak 23-levensverzekeringen).

De FSMA heeft 115 verzekeringstussenpersonen en verzekeringsondernemingen bezocht die 85 procent van de markt vertegenwoordigen in termen van tak 23-voorzieningen en 73 procent van de markt in termen van technische voorzieningen 'leven'.

In het licht van haar vaststellingen tijdens die bezoeken is de FSMA van oordeel dat zij weliswaar goede praktijken heeft vastgesteld, maar dat de wijze waarop de door haar bezochte verzekeringsondernemingen en verzekeringsmakelaars advies verstrekken over hun spaar- of beleggingsproducten, diverse lacunes vertoont. De belangrijkste vaststellingen bij zowel verzekeringsondernemingen als verzekeringsmakelaars zijn de volgende:

- De **inzameling van cliënteninformatie** wordt niet steeds correct uitgevoerd, noch wat de kennis en ervaring van de cliënt betreft, noch wat zijn spaar- of beleggingsdoelstellingen betreft. Bovendien wordt de coherentie van de ingezamelde cliënteninformatie niet steeds voldoende beoordeeld.
- De **geschiktheidstest** wordt niet steeds correct uitgevoerd, onder meer omwille van de gebrekkige toepassing van de standaardprofielen of de door de sector gebruikte vragenlijsten. Bovendien heeft de FSMA gevallen geïdentificeerd waarin de verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van de geschiktheidstest op de cliënt werd afgeschoven, wat onaanvaardbaar is. Voor haar onderzoek van de cliëntendossiers heeft de FSMA niet systematisch informatie ontvangen over de manier waarop de geschiktheidstest werd uitgevoerd, en over de criteria die bij de uitvoering van die test werden gehanteerd.
- De **informatieverstrekking aan de cliënten** over de zorgplicht is niet altijd correct, duidelijk en niet-misleidend. De verzekeringsondernemingen moeten erop toezien dat hun *disclaimers* in de voor de cliënten bestemde documenten niet indruisen tegen de gedragsregels die zij moeten naleven. Wat de verzekeringsmakelaars betreft, is de volledigheid van de verstrekte informatie over zowel het statuut van verzekeringsmakelaar, de aangeboden diensten en het aanbevolen verzekeringsproduct als de vergoedingen, de voorzieningen en de niet-monetaire voordelen die zij ontvangen, voor verbetering vatbaar.

- Het **vormingsniveau** van de verzekeringsagenten of -makelaars met betrekking tot de naleving van de zorgplicht is soms ontoereikend.
- Bepaalde **incentiveprogramma's** van de verzekeringsondernemingen bieden de makelaars die bepaalde productieniveaus halen voordelen zoals toegangstickets tot evenementen (sportmeetings, concerten) of opleidingen in toeristische trekpleisters in het buitenland. De FSMA wijst erop dat dergelijke **programma's rond vergoedingen en incentives** geen belangenconflicten tussen de verzekeringsmakelaars en de cliënten mogen doen ontstaan. De opgelegde minimumdrempels om in aanmerking te kunnen komen voor commissielonen, kunnen dergelijke belangenconflicten doen ontstaan.

Tijdens haar bezoeken heeft de FSMA ook specifieke punten met betrekking tot de verzekeringsondernemingen vastgesteld.

- De FSMA heeft de **procedures voor de selectie, de goedkeuring en de commercialisering** van spaar- of beleggingsverzekeringen geanalyseerd, vanuit de opvatting dat die procedures een goede praktijk vormen die van cruciaal belang is om de naleving van de zorgplicht te garanderen. Zij is ter zake van oordeel dat de verzekeringsondernemingen een 'gatekeeper' zouden moeten aanwijzen die tot taak heeft na te gaan of bij die procedures rekening wordt gehouden met de belangen van de cliënten. Verder is de FSMA van mening dat de door de 'gatekeeper' geselecteerde criteria alvorens een product te selecteren, zouden moeten worden verduidelijkt.
- Het door bepaalde verzekeringsondernemingen opgegeven **distributiemodel** sluit niet steeds aan bij de praktijken van het distributienetwerk. Zo heeft de FSMA vastgesteld dat bepaalde verzekeringsondernemingen die verklaren hun producten uitsluitend via verzekeringsmakelaars te verdelen, hun cliënten rechtstreeks per brief contacteren met het voorstel om door hen uitgegeven spaar- of beleggingsverzekeringen te onderschrijven.
- De **monitoring en controles** door de verzekeringsondernemingen zijn doorgaans nog niet volledig effectief en operationeel. Dat de controles hun volle maturiteitsniveau nog niet hebben bereikt, is te wijten aan het feit dat de reglementering vrij recent is. Daarom dringt de FSMA erop aan dat snel werk wordt gemaakt van de invoering en de efficiënte uitvoering van die controles. Bovendien vergeten sommige verzekeringsondernemingen dat, ook wanneer de controles door een derde onderneming worden uitgevoerd, zij toch verantwoordelijk blijven voor die controles en dat zij moeten kunnen aantonen dat alle risico's aan bod komen bij die controles.

De verzekeringsondernemingen en verzekeringsmakelaars waar de FSMA een inspectie heeft uitgevoerd, werden verzocht de nodige corrigerende maatregelen te nemen om op passende wijze tegemoet te komen aan de vaststellingen van de FSMA. Voor de verzekeringsondernemingen en verzekeringsmakelaars waar de FSMA geen inspectie heeft uitgevoerd, zijn de op de website van de FSMA gepubliceerde sectorale verslagen referentiedocumenten voor de beoordeling van de toepassing van de gedragsregels.

Wat de evolutie van het reglementaire kader betreft, wordt opgemerkt dat volop aan de omzetting van de IDD-richtlijn²⁷ wordt gewerkt. Die omzetting moet tegen 1 juli 2018 zijn afgerond. De vooropgestelde datum voor de inwerkingtreding van de nieuwe regels voor de sector is 1 oktober 2018. Wat de naleving van de zorgplicht bij de commercialisering van verzekeringsproducten met een beleggingscomponent betreft, zullen de verzekeringsondernemingen en verzekeringsmakelaars voornoemde sectorale verslagen als een pertinent uitgangspunt kunnen gebruiken bij de beoordeling of de verhandelingswijze van producten in overeenstemming is met de toekomstige wettelijke verplichtingen. De huidige Belgische wetgeving sluit immers nu al op vele vlakken bij de toekomstige vereisten van de IDD-richtlijn aan, waardoor de bij de tenuitvoerlegging van AssurMiFID opgedane ervaring van nut zal blijken bij de tenuitvoerlegging van het nieuwe reglementaire kader dat uit de omzetting van de IDD-richtlijn zal voortvloeien.

²⁷ Zie dit verslag, p. 160.

In 2018 zal de FSMA de toezichtstools actualiseren om er de verplichtingen in op te nemen die uit de nieuwe wettelijke en reglementaire bepalingen voortvloeien. Zo zal zij transversale analyses organiseren om de toepassing van de specifieke regels binnen de sector te kunnen beoordelen. Daarnaast zal zij, na de inwerkingtreding van die nieuwe bepalingen, inspecties uitvoeren waarbij zij haar toezichtsmethodologie strikt zal toepassen. In het kader daarvan zal zij verslagen opstellen die, in voorkomend geval, aanleiding zullen geven tot het nemen van de administratieve maatregelen waarvan sprake is in de reglementering.

Financiering van kmo's

De wet van 21 december 2013 betreffende diverse bepalingen inzake de financiering van kleine en middelgrote ondernemingen en de desbetreffende gedragscode zijn geëvalueerd conform de vereisten van het koninklijk besluit van 10 april 2016²⁸.

Bij de beoordeling van die wet is gebleken dat enkele punten voor verbetering vatbaar zijn. Met het oog daarop is op 14 december 2017²⁹ een voorontwerp van wet gestemd met daarin verschillende bepalingen die ertoe strekken:

- de administratieve lasten voor kredieten van minder dan 25.000 euro onder bepaalde voorwaarden te verlichten;
- het beroep op zekerheden en waarborgen te omkaderen (verbetering van de informatieverstrekking, mogelijkheid om zekerheden en waarborgen te herzien naar aanleiding van de volledige of gedeeltelijke terugbetaling van het krediet);
- het stelsel van de wederbeleggingsvergoeding te wijzigen (het plafond wordt van 1 naar 2 miljoen euro verhoogd);
- het begrip 'onrechtmatig beding' te expliciteren met bepaalde eenzijdige wijzigingen door de kredietgever;
- bepaalde technische onvolmaaktheden van de wet te corrigeren.

In aanvulling daarop heeft de FSMA, bovenop haar eerdere verantwoordelijkheden in het kader van de wet van 21 december 2013, ook de verantwoordelijkheid gekregen om toe te zien op de naleving van de bepalingen over de wederbeleggingsvergoeding.

Mystery shopping

De FSMA is bevoegd om aan *mystery shopping* te doen. Dit houdt in dat medewerkers van de FSMA of daartoe door de FSMA gemachtigde externen vaststellingen doen bij gereguleerde ondernemingen zonder kenbaar te maken dat dit in opdracht van de FSMA gebeurt.

De voorbije drie jaar zette de FSMA *mystery shopping* in om na te gaan of de gereguleerde ondernemingen hun verplichtingen tijdens de precontractuele fase nakomen. Zij contracteerde daartoe een gespecialiseerde externe partner voor twee types van opdrachten:

- een eerste type van *mystery shopping* betreft ondernemingen waar nog geen inspectie plaatsvond. Bij deze ondernemingen verzamelt de FSMA via *mystery shopping* informatie om te beoordelen of een formele inspectie nodig is;

²⁸ Koninklijk besluit tot bepaling van de nadere regels voor de evaluatie bedoeld in artikel 14 van de wet van 21 december 2013 betreffende diverse bepalingen inzake de financiering voor kleine en middelgrote ondernemingen.

²⁹ Wetsontwerp van 24 november 2017 houdende wijziging van de wet van 21 december 2013 betreffende diverse bepalingen inzake de financiering voor kleine en middelgrote ondernemingen.

- een tweede type van *mystery shopping* vindt plaats bij ondernemingen die een actieplan moeten uitvoeren om de tekortkomingen weg te werken die de FSMA eerder vaststelde bij een inspectie. In dit geval wordt via *mystery shopping* nagegaan of deze actieplannen het nodige effect hebben op het terrein.

Tot nu toe heeft de FSMA drie *mystery shopping*-campagnes uitgevoerd. De belangrijkste conclusies daarvan worden hieronder opgesomd:

- de gereguleerde ondernemingen moeten hun medewerkers ertoe aansporen om bij het verlenen van beleggingsadvies de nodige gegevens te verzamelen over de cliënt, de geschiktheid van de transactie te controleren en de nodige informatie aan de cliënt te verstrekken. Dit moet gebeuren ongeacht of de transactie uiteindelijk wordt verricht of niet;
- het advies strookt niet steeds met het vooropgestelde scenario of met de vragenlijst waarmee informatie wordt ingezameld bij de cliënt;
- de ondernemingen moeten grondiger communiceren over de transactiekosten en over de risico's die de voorgestelde producten inhouden;
- de ondernemingen moeten erover waken dat de wettelijk vereiste informatie aan de cliënt wordt verstrekt, bijvoorbeeld het document met de essentiële beleggersinformatie (het KIID); tegelijkertijd moeten zij er nauwlettend op toezien geen documenten voor intern gebruik te verspreiden.

In 2017 heeft de FSMA de benadering geëvalueerd die zij bij haar eerste drie *mystery shopping*-campagnes heeft gehanteerd. Zij heeft ook een actieplan opgesteld voor de organisatie van nieuwe campagnes en op basis daarvan een overheidsopdracht uitgeschreven met het oog op de selectie van nieuwe externe partners.

FOCUS 2018

In 2018 zal de FSMA erop toezien haar toezichtstools aan te passen aan de nieuwe Europese vereisten die door de MiFID II- en de IDD-richtlijn zijn ingevoerd. Transversale analyses en controles zullen worden georganiseerd om de tenuitvoerlegging van de procedures te kunnen beoordelen die het mogelijk moeten maken aan de nieuwe verplichtingen te voldoen.

Daarnaast zal ook bijzondere aandacht worden besteed aan de gereguleerde ondernemingen die raad over financiële planning geven. Het gaat daarbij om ondernemingen die adviseren over het optimaliseren, voornamelijk van de structuur, de planning in de tijd, de bescherming, de juridische organisatie of de overdracht van het vermogen van een cliënt, op grond van de door hem aangegeven behoeften en doelstellingen. Bij het verstrekken van raad over financiële planning zullen de betrokken ondernemingen specifieke gedragsregels moeten naleven, in verband waarmee de FSMA controles zal uitvoeren.

Ook zullen verder inspecties worden georganiseerd om de toepassing van de regels over de financiering van kmo's te controleren.

Onregelmatige activiteiten

Een van de opdrachten van de FSMA is de bescherming van de financiële consumenten onder andere via de publicatie van waarschuwingen voor onregelmatige aanbiedingen van beleggingsdiensten en -producten. In het kader van die opdracht zoekt en onderzoekt de FSMA aanwijzingen van onregelmatige aanbiedingen, in hoofdzaak op basis van aanwijzingen van derden, consumentenklachten of eigen vaststellingen. Dit onderzoekswerk kan resulteren in concrete maatregelen die een einde moeten stellen aan onregelmatige aanbiedingen of activiteiten, of in sancties.

Samenwerking met de gerechtelijke autoriteiten en publicatie van waarschuwingen

De FSMA werkt samen met andere overheidsinstanties, zoals de gerechtelijke autoriteiten, bijvoorbeeld op het vlak van internationale fraude met binaire opties, CFD's (*contracts for difference*), forex-producten, *boiler rooms* en *recovery rooms*.

Wanneer de FSMA een mogelijk onregelmatige aanbieding van financiële producten of diensten vaststelt, kan zij beslissen een onderzoek te openen. Zo heeft zij tijdens de verslagperiode 241 onderzoeken geopend tegenover 273 in 2016.

Als de FSMA niet snel een einde kan stellen aan die mogelijk onregelmatige aanbiedingen, voornamelijk omdat die via het internet of vanuit het buitenland worden aangestuurd dan wel omdat de daders niet kunnen worden geïdentificeerd, stelt zij de gerechtelijke autoriteiten daarvan in kennis en publiceert zij een waarschuwing om het publiek op de gevaren van zo'n onregelmatige aanbieding te wijzen.

In 2017 heeft de FSMA 116 waarschuwingen gepubliceerd, die betrekking hadden op 99 vennootschappen. In 2016 bedroeg het aantal waarschuwingen 54. Die stijging is vooral te wijten aan het grotere aantal meldingen dat de FSMA van consumenten³⁰ ontving.

Bij haar onderzoeken heeft de FSMA onder meer vastgesteld dat bepaalde frauduleuze vennootschappen banden hadden met andere vennootschappen waarvoor zij eerder al een waarschuwing had gepubliceerd, of dat het in werkelijkheid om dezelfde vennootschappen ging. Fraudeurs deinen er dus niet voor terug om de naam van hun vennootschap te veranderen of om een nieuwe vennootschap op te richten zodra hun onregelmatige activiteiten publiekelijk aan de kaak zijn gesteld.

³⁰ Zie dit verslag, p. 50.

Naast algemene waarschuwingen over terugkerende onderwerpen zoals *boiler rooms* en binaire opties, heeft de FSMA in 2017 ook een algemene waarschuwing over alternatieve beleggingsproducten gepubliceerd. Het gaat daarbij om uiteenlopende goederen, zoals zeldzame aardmetalen, edele metalen of zelfs wijn, die als beleggingsproducten aan het publiek worden aangeboden. Vaak blijkt er daarbij echter sprake te zijn van oplichting. Precies daarom roep de FSMA de consumenten op om zich niet te laten misleiden door het valse gevoel van veiligheid dat dergelijke materiële beleggingen kunnen geven, en integendeel uiterst waakzaam te zijn.

In het verlengde van die algemene waarschuwing heeft de FSMA ook twee waarschuwingen gepubliceerd die specifiek handelden over aanbiedingen om in diamanten te beleggen. In 2017 zijn immers vele consumenten benaderd door vennootschappen met het voorstel om in diamanten te beleggen, waarbij hun aanzienlijke rendementen werden voorgespiegeld. Consumenten die op die aanbiedingen zijn ingegaan, zijn er echter nooit in geslaagd om de belegde bedragen te recupereren, wat het frauduleuze karakter van die aanbiedingen alleen maar bevestigt. In december 2017 heeft de FSMA ook het initiatief genomen om een lijst te publiceren van door consumenten gemelde websites die beleggingen in diamanten voorstellen.

Tijdens de verslagperiode heeft de FSMA ook een waarschuwing gepubliceerd voor *Initial Coin Offerings* (ICO's). Die methode om start-ups te financieren via de verkoop van digitale *tokens* – die doorgaans met een virtuele munt moeten worden betaald – kent steeds meer succes. De FSMA heeft niet alleen aangegeven welke wetten op dergelijke aanbiedingen van toepassing kunnen zijn, maar ook onderstreept dat de consumenten grote risico's lopen. Tot slot heeft zij gewezen op het gevaar voor oplichting en fraude dat de consumenten daarbij lopen, en op de signalen die het publiek kunnen helpen om eventuele dubieuze aanbiedingen te herkennen.

Omwille van het grote aantal waarschuwingen heeft de FSMA de publicatie voortgezet van haar samenvattende lijst van vennootschappen die op onregelmatige wijze actief zijn op Belgisch grondgebied. Het voordeel van die lijst is dat de consumenten en de financiële instellingen over een volledig overzicht beschikken van alle onregelmatig actieve vennootschappen waarvoor eerder al een waarschuwing is gepubliceerd, of die zijn gelieerd aan vennootschappen waarvoor eerder al een waarschuwing is gepubliceerd. De lijst wordt geregeld geactualiseerd³¹.

Naast haar eigen waarschuwingen publiceert de FSMA ook de waarschuwingen van haar Europese collega-toezichthouders, die haar via ESMA worden bezorgd. In 2017 heeft de FSMA 273 van die waarschuwingen gepubliceerd. Verder publiceert de FSMA op haar website (via een hyperlink) ook de waarschuwingen die worden verspreid door buitenlandse toezichthouders van buiten de Europese Unie die lid zijn van IOSCO.

Tot slot neemt de FSMA zeer concrete initiatieven om te voorkomen dat consumenten op onregelmatige of frauduleuze aanbiedingen ingaan. Het voorbije jaar heeft zij zich daarbij voornamelijk op beleggingen in diamanten toegespitst. Nadat de FSMA op dat vlak een groot aantal fraudegevallen en verdachte aanbiedingen had vastgesteld, heeft zij stappen ondernomen om bepaalde online-reclame voor aanbiedingen om in diamanten te beleggen – met een denkbeeldig rendement – een halt toe te roepen. Conform het algemene beleid van de FSMA is over de betrokken dossiers ook aangifte gedaan bij de gerechtelijke autoriteiten.

³¹ Zie de website van de FSMA.

Behandeling van klokkenluidersmeldingen

Een klokkenluider is een persoon die werkzaam is in de financiële sector en inbreuken vaststelt op de financiële wetgeving waarop de FSMA toezicht houdt, en deze inbreuken aan de FSMA meldt. Klokkenluiders kunnen helpen om wantoestanden op te sporen en op passende wijze te laten aanpakken.

Op 28 september 2017 zag het “Contactpunt Klokkenluiders”³² het leven. Klokkenluidersmeldingen moeten de FSMA in staat stellen om bepaalde feiten te onderzoeken. Daarom moeten klokkenluiders voldoende nauwkeurige en gedetailleerde informatie verstrekken, en erop toezien dat de gemelde feiten voldoende worden gedocumenteerd. Klokkenluidersmeldingen kunnen gebeuren via het elektronisch meldpunt op de website van de FSMA, via telefoon, schriftelijk of tijdens een gesprek. De FSMA heeft personeelsleden aangeduid die zich specifiek met de behandeling van dergelijke meldingen van inbreuken bezighouden.

Te noteren valt dat de FSMA uitsluitend meldingen in behandeling neemt over inbreuken op de financiële wetgeving. Het Contactpunt Klokkenluiders dient trouwens niet om als cliënt een klacht in te dienen tegen een financiële instelling of om een persoonlijk conflict met bijvoorbeeld een werkgever te signaleren. Voor consumentenvragen en eventuele klachten bestaat bij de FSMA overigens een ander specifiek communicatiekanaal.

Omwille van het beroepsgeheim waardoor zij gebonden is, kan de FSMA geen individuele *feedback* geven over onderzoeken die zij naar aanleiding van een ontvangen melding voert. Tegen daadwerkelijk vastgestelde inbreuken kunnen gepaste maatregelen of sancties worden genomen. In sommige gevallen kunnen die maatregelen of sancties openbaar worden gemaakt, doorgaans op de website van de FSMA.

³² Voor meer informatie over de Belgische en Europese klokkenluidersreglementering, zie dit verslag, p. 157.

Sensibiliseringsacties

In 2017 heeft de FSMA haar actieve beleid rond de sensibilisering voor en de preventie van de risico's van beleggings- en kredietfraude voortgezet bij zowel het grote publiek als professionelen uit de financiële sector.

De FSMA levert inspanningen om vragen en klachten van het grote publiek over frauduleuze beleggingen en frauduleuze kredietaanbiedingen te beantwoorden. Daarbij formuleert zij gepersonaliseerde aanbevelingen aan de consumenten, met dien verstande weliswaar dat zij niet bevoegd is om de belegde bedragen te recupereren. De vragen en klachten van consumenten vormen een waardevolle bron van informatie in de strijd tegen onregelmatige activiteiten.

Om de professionelen beter te sensibiliseren, heeft de FSMA ook een nieuwe ontmoeting met de complianceofficers georganiseerd, om hen nog bewuster te maken van de problematiek van de beleggingsfraude. Zij zijn immers de belangrijkste actoren die voor een nog bredere informatieverbreiding over fraude kunnen zorgen bij kredietinstellingen en verzekeringsondernemingen.

De FSMA is ook aanwezig op het terrein, vooral via haar deelname aan diverse conferenties en campagnes rond bijvoorbeeld cybercriminaliteit of kredietfraude. Voor dergelijke activiteiten werkt de FSMA soms samen met andere actoren, zoals in 2017 met de FOD Economie, Test-Aankoop of het Observatorium Krediet en Schuldenlast, en dit steeds met als gemeenschappelijk doel de bewustmaking van het grote publiek en het preventief optreden tegen fraude.

Vanuit datzelfde sensibiliseringsoogpunt heeft de FSMA ook nieuwe teksten op haar website gepubliceerd. Het consumentenluik van haar website bevat nu een specifieke rubriek over fraude. Die rubriek bevat detailinformatie over de verschillende financiële fraudemechanismen en geeft toelichting bij de werkmethodes van de fraudeurs. Die informatie moet de consumenten beter wapenen tegen fraude in het kader van financiële diensten en beleggingen.

Tot slot is de FSMA nu ook partner van het Meldpunt fraude van de FOD Economie, dat als enig aanspreekpunt fungeert voor consumenten die een fraudegeval wensen te melden. De deelname van de FSMA aan dit initiatief zal er op termijn toe bijdragen dat nog meer consumenten de weg vinden naar de FSMA.

De diensten van de FSMA zullen in 2018 bijzondere aandacht besteden aan bepaalde onregelmatige activiteiten.

Zo zal de FSMA meer bepaald gerichte toezichtsacties uitvoeren rond aanbiedingen van virtuele munten en ICO's. Zij volgt de evolutie van de markt immers op de voet en benadrukt dat op virtuele munten noch financieel toezicht, noch *oversight* wordt uitgeoefend, waardoor de beleggers nog grotere risico's lopen. Op dezelfde manier staan ook de ICO's in de actualiteit en op de radar van de FSMA. Zij zal meer in het bijzonder onderzoeken of de gelanceerde ICO's aan specifieke financiële reglementeringen onderworpen zijn, en of het al dan niet om pure afzetterij gaat. Ook de platformen die cryptomunten aanbieden, zullen grondig worden doorgelicht, te meer omdat er in die sector vaak aanwijzingen van oplichting bestaan.

Een tweede luik betreft de alternatieve beleggingen, een domein waarin grote waakzaamheid geboden is en waarin oplichting vaak blijkt voor te komen. De FSMA zal die aanbiedingen dan ook nauwgezet onderzoeken in het licht van de wetgevingen waarop zij toezicht houdt, en haar belangrijkste aandachtspunten ter kennis brengen van het publiek.

Tot slot zal zij verschillende acties toespitsen op kredietgevers die geen vergunning hebben en dus illegaal werken. In het kader daarvan is de FSMA van plan het publiek te sensibiliseren en, in voorkomend geval, de nodige maatregelen te nemen om dergelijke activiteiten een halt toe te roepen.

Meldingen van consumenten

De FSMA beschikt over een [meldpunt](#). Consumenten kunnen er terecht met vragen, klachten, informatie en suggesties.

De FSMA ontving in het verslagjaar 1.710 meldingen van consumenten over diverse financiële onderwerpen. Dat is dertien procent meer dan in 2016. In dat jaar registreerde de FSMA 1.510 vragen en klachten.

Bijna de helft van de meldingen ging over fraude en onregelmatige aanbiedingen van financiële producten en diensten. Een op de acht meldingen ging over beleggen. Een op de tien betrof pensioenen.

De meldingen over fraude en onregelmatige aanbiedingen hielden voornamelijk verband met binaire opties, *boiler rooms*, piramidespelen en *phishing*. Nieuwe thema's in 2017 waren kredietfraude, virtuele munten en fraude met beleggingen in diamant. In totaal ontving de FSMA 792 meldingen in deze categorie.

De FSMA kreeg 212 meldingen over beleggen. Die hadden betrekking op vragen en klachten over effecten, beleggingsfondsen, beleggingsverzekeringen en asset management.

Consumenten stelden 178 vragen over het thema pensioenen. Ze deden beroep op de expertise van de FSMA als toezichthouder op de aanvullende pensioenen.

De FSMA kreeg een 60-tal vragen van studenten, onderwijs en onderzoeksinstellingen. De aanscherping van de MiFID-regels ter bescherming van de consument was een weerkerend thema.

Meldingen van consumenten zijn een belangrijke bron van informatie voor de FSMA. Ze bieden inzicht in problemen over financiële producten en diensten. Op die manier zijn ze belangrijke signalen voor het toezicht van de FSMA op de financiële sector.

Het is de FSMA niet toegelaten om te bemiddelen indien een consument een klacht heeft over een financieel product of een financiële instelling. Bemiddeling is de taak van de Ombudsman voor financiële geschillen en de Ombudsman van Verzekeringen.

Een aantal meldingen gaan over onderwerpen die buiten de bevoegdheid van de FSMA vallen. In dat geval verwijst de FSMA consumenten door naar bevoegde instellingen zoals de Nationale Bank, de FOD Financiën en de FOD Economie. De FSMA is partner van het Meldpunt voor fraude van de FOD Economie.

Grafiek 8: Aantal meldingen van consumenten per categorie

TRANSPARANTIE VAN DE FINANCIËLE MARKTEN

Verrichtingen van beursgenoteerde vennootschappen	54
Uitgiftes en noteringen	55
Overnamedossiers	56
Toezicht op de gereguleerde informatie van genoteerde vennootschappen	57
Aantal emittenten	57
Aanpak van het toezicht	58
Openbaarmaking van het aandeelhouderschap	61
Verrichtingen van niet-genoteerde vennootschappen	61
Toezicht op de financiële markten	62
<i>Real-time monitoring</i>	62
Meldplicht voor leidinggevenden	64
<i>Short selling</i>	64
Beleid inzake winstwaarschuwingen	65
Informereren van de sector	65
Toezicht op de bedrijfsrevisoren	66

Een belegger die in een vennootschap investeert, moet kunnen beschikken over alle informatie over deze vennootschap die hem toelaat zijn beleggingsbeslissingen met kennis van zaken te nemen. De FSMA ziet erop toe dat de informatie van beursgenoteerde vennootschappen getrouw, nauwkeurig en oprecht is en tijdig en op een correcte manier ter beschikking wordt gesteld van het publiek. De FSMA ziet eveneens toe op de correcte en transparante werking van de markten waarop deze vennootschappen genoteerd zijn. Daarnaast controleert de FSMA ook de informatie van niet-beursgenoteerde vennootschappen op het ogenblik dat zij een openbare uitgifte van effecten doen om geld op te halen bij het publiek.

Verrichtingen van beursgenoteerde vennootschappen

Beursgenoteerde vennootschappen die een openbare aanbieding doen van aandelen of schuldinstrumenten moeten alle nodige informatie ter beschikking stellen van de markt. Deze informatie staat doorgaans in een prospectus dat de FSMA goedkeurt of in andere documenten die de FSMA als gelijkwaardige informatie beschouwt. In 2017 keurde de FSMA de ter beschikking gestelde informatie goed over meerdere verrichtingen van genoteerde vennootschappen.

De informatie in een prospectus moet beantwoorden aan wettelijke vereisten en volledig, begrijpbaar en consistent zijn. De FSMA besteedt bijzondere aandacht aan het identificeren en duidelijk vermelden in het prospectus van de risico's voor de investeerders. Een prospectus bevat dan ook een aparte sectie over de risico's en, indien nodig, kunnen specifieke risicofactoren ook nog eens benadrukt worden op het voorblad van het document. Zo kunnen potentiële investeerders kennis nemen van de risico's die de vennootschap loopt en hiermee rekening houden bij hun beslissing om al dan niet te investeren.

Uitgiftes en noteringen

In 2017 noteerden twee Belgische vennootschappen voor het eerst op Euronext. Het gaat om Balta, een producent van textiel vloerbekleding, en chipfabrikant X-FAB Silicon Foundries. Balta haalde via zijn beursgang 137,6 miljoen euro op. X-FAB Silicon Foundries haalde 242,6 miljoen euro op.

Vijf vennootschappen die reeds op Euronext Brussels genoteerd waren, haalden in de loop van 2017 bijkomend kapitaal op via de beurs. Ze lieten daartoe een prospectus goedkeuren door de FSMA. Het gaat om Xior, Sipef, Care Property Invest, Montea en Aedifica.

Bestaande aandelen van VGP werden aangeboden aan het publiek. Ablynx liet op Euronext Brussels nieuwe aandelen noteren die werden uitgegeven in het kader van haar beursintroduktie op de Amerikaanse NASDAQ in de vorm van *American Depository Shares* (ADS's).

De FSMA keurde voor zeven genoteerde vennootschappen een prospectus goed voor de uitgifte of notering van obligaties.

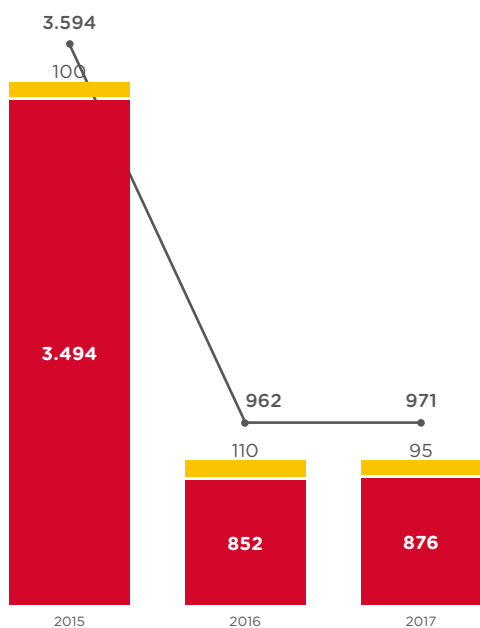
Vennootschappen kunnen ervoor opteren om een registratiedocument te laten goedkeuren. Zo'n document kan door de FSMA worden goedgekeurd buiten het bestek van de goedkeuring van een prospectus, in het vooruitzicht van het gebruik ervan bij toekomstige openbare aanbiedingen of toelatingen tot de notering. Bij een uitgifte moet in dat geval enkel nog een verrichtingsnota opgesteld worden. In 2017 keurde de FSMA 15 registratiedocumenten goed.

Grafiek 9 geeft de evolutie weer van het uitgiftevolume van aandelen. Het hoge volume in 2015 is in hoofdzaak toe te schrijven aan de aandelenuitgiftes van Solvay en Solvac voor respectievelijk 1,5 miljard euro en 450 miljoen euro.

Grafiek 10 geeft de evolutie weer van het uitgiftevolume van schuldinstrumenten.

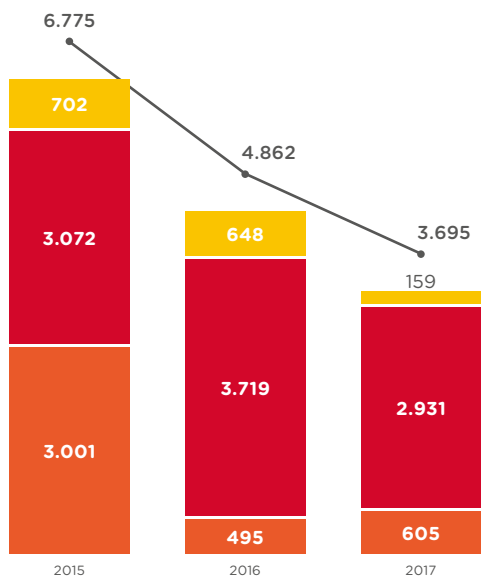
Bij het proces van informatieverstrekking zijn verschillende partijen nauw betrokken: de vennootschappen (of informatieverstrekkers), de beleggers (of bestemmingen van de informatie) en de partijen die de vennootschappen – in het bijzonder bij financiële verrichtingen – met hun expertise bijstaan. De FSMA wil elk van deze partijen een boodschap meegeven. Zo zouden de vennootschappen de markt in alle omstandigheden transparant en duidelijk moeten informeren. De beleggers worden aangespoord om kennis te nemen van de informatie die door de vennootschappen wordt verstrekt en die opgesteld wordt om hen adequaat te informeren en aldus te beschermen en aan alle partijen die als expert bij financiële verrichtingen optreden, zoals advocaten en zakenbankiers, vraagt de FSMA om het proces van informatieverstrekking mee te faciliteren.

Grafiek 9: Uitgiftevolume van aandelen (in miljoen euro)

■ Niet-genoteerde vennootschappen en coöperatieve vennootschappen
■ Genoteerde vennootschappen
● Totaal

Grafiek 10: Uitgiftevolume van obligaties en derivaten (in miljoen euro)

■ Derivaten - Kredietinstellingen en aanverwante instellingen
■ Obligaties - Kredietinstellingen en aanverwante instellingen
■ Obligaties - Genoteerde vennootschappen en andere emittenten
● Totaal

Overnamedossiers

In 2017 heeft de FSMA verschillende overnamedossiers behandeld. De kenmerken van deze dossiers waren zeer uiteenlopend. De overnamebiedingen op Zetes en Dalenys waren verplichte biedingen. Zij vloeiden voort uit het feit dat de bidder meer dan 30 procent van de stemrechtverlenende effecten van de doelvennootschappen had verworven. Beide biedingen waren succesvol en leidden tot de schrapping van de notering van de aandelen.

Een ander dossier was het vrijwillig overnamebod door Bain Capital op Resilux. Dat bod is uiteindelijk niet doorgegaan omdat één van de voorwaarden die de bidder aan het bod had verbonden niet gerealiseerd werd, waarna de bidder – zoals voorzien in de regelgeving – zijn bod introk. Daarnaast lanceerde Ghelamco Invest een terugkoopbod op eigen obligaties met vervaldag in februari 2018.

Het overnamebod op Sapec was een vrijwillig bod door de controlerende aandeelhouder. Bij zo'n overnamebod gelden specifieke verplichtingen om de minderheidsaandeelhouders te beschermen. De onafhankelijke bestuurders van de doelvennootschap moeten dan een onafhankelijk expert aanstellen die de effecten waarop het bod slaat op omstandig becijferde wijze waardeert.

Tot slot was er nog een zelfstandig uitkoopbod op Option Trading Company, een op de Vrije Markt (Euronext Access) genoteerde vennootschap. Enkel een aandeelhouder die al meer dan 95 procent van de aandelen van de doelvennootschap bezit, kan een uitkoopbod doen. Zo'n uitkoopbod kan gebeuren in het verlengde van een overnamebod of op zelfstandige basis. Aangezien een uitkoopbod leidt tot de onteigening van de minderheidsaandeelhouders, zijn er ook hier specifieke regels van aandeelhoudersbescherming van toepassing. Bij een zelfstandig uitkoopbod wordt eerst een verslag van een onafhankelijk expert openbaar gemaakt. Dat verslag bevat onder meer het advies van de expert over de vraag of de geboden prijs de belangen van de effectenhouders vrijwaart. De aandeelhouders beschikken dan over een bepaalde termijn om aan de FSMA hun bezwaren tegen het bod mee te delen. Vervolgens maakt de FSMA haar opmerkingen bij het ontwerp-prospectus over aan de bieder. Zij houdt hierbij rekening met de eventuele bezwaren van de aandeelhouders. In het voorliggende geval heeft de FSMA geen bezwaren van minderheidsaandeelhouders ontvangen.

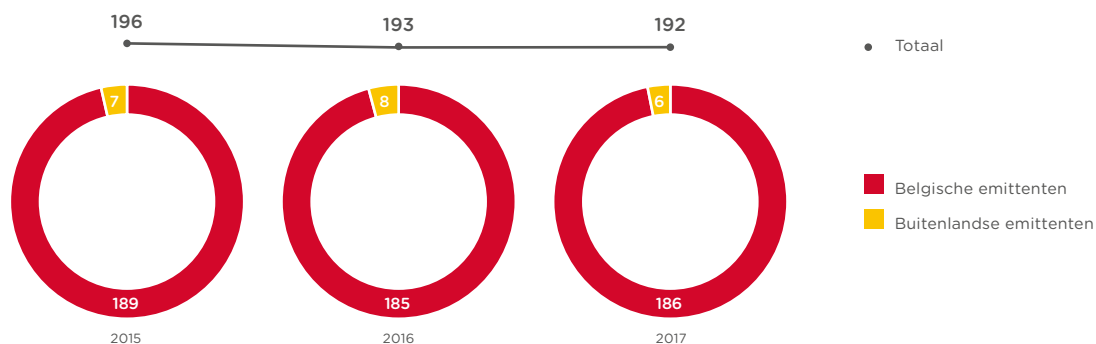
Toezicht op de gereguleerde informatie van genoteerde vennootschappen

De FSMA houdt niet alleen toezicht op de verrichtingen van genoteerde vennootschappen, maar ook op de gereguleerde informatie die ze ter beschikking stellen van het publiek. Het gaat daarbij om zowel informatie die de vennootschappen periodiek moeten publiceren als voorwetenschap.

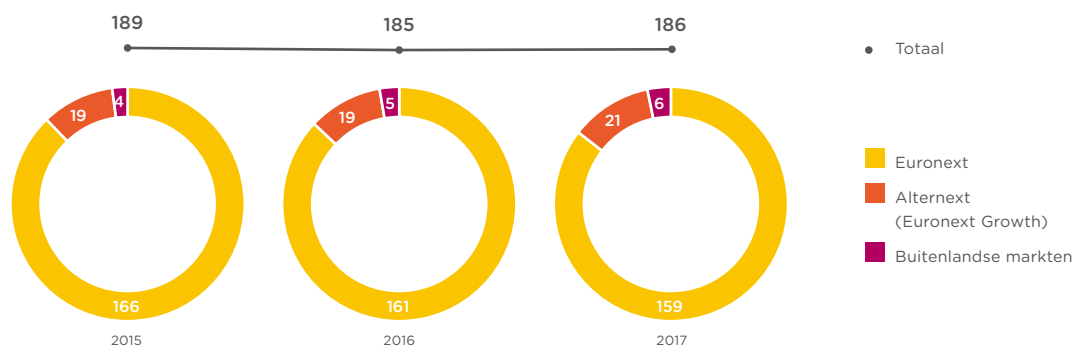
Aantal emittenten

Het aantal genoteerde vennootschappen waarvoor de FSMA toezicht houdt op de gereguleerde informatie blijft nagenoeg stabiel (zie grafieken 11 en 12). Van twee derde van deze emittenten noteren er aandelen; van een derde andere effecten (obligaties, vastgoedcertificaten, ...). De volledige [lijst van emittenten](#) is beschikbaar op de website van de FSMA.

Grafiek 11: Emittenten onder toezicht

Grafiek 12: Belgische emittenten

Aanpak van het toezicht

De belangrijkste doelstellingen van het toezicht op de gereguleerde informatie van genoteerde vennootschappen zijn de tijdige publicatie van kwalitatief hoogstaande informatie, de beleggersbescherming en de gelijke behandeling van de houders van financiële instrumenten. Informatie wordt als kwalitatief hoogstaand beschouwd als zij getrouw, nauwkeurig, oprecht en begrijpelijk is. Zij moet natuurlijk binnen de wettelijke termijnen worden gepubliceerd, maar vooral op het moment waarop zij nuttig is voor de beleggers. De kwaliteit en de volledigheid van de informatie die de emittenten verspreiden, zijn essentieel voor hun bescherming. Tot slot moeten beleggers billijk worden behandeld, wat betekent dat de houders van financiële instrumenten die zich in dezelfde omstandigheden bevinden, ook gelijk moeten worden behandeld. Naast de verantwoordelijkheid van de raad van bestuur, het auditcomité, de onafhankelijke bestuurders en de commissaris, is het toezicht door de FSMA één van de beschermingsmechanismen die de wetgever heeft uitgewerkt.

Het toezicht op de gereguleerde informatie van genoteerde vennootschappen vindt in principe a posteriori plaats. Om haar controleplan op te stellen selecteert de FSMA elk jaar een aantal vennootschappen waarvan de gereguleerde informatie aan een toezicht zal worden onderworpen. Voor de geselecteerde vennootschappen bepaalt de FSMA welke informatie in het bijzonder onderzocht zal worden (hierna onbepaald nazicht genoemd). Bij de selectie hiervan, houdt ze onder meer rekening met de voor die vennootschap geïdentificeerde risico's en met de prioritair aandachtspunten die vastgelegd werden in de richtsnoeren van de *European Securities and Markets Authority* (ESMA).

Bij de toetsing van de organisatie van haar toezicht in 2017 heeft de FSMA een positieve evolutie vastgesteld van de kwaliteit van de door genoteerde vennootschappen verstrekte informatie. Naar aanleiding daarvan heeft zij geoordeeld dat het mogelijk efficiënter zou zijn om minder in te zetten op onbeperkte controles op genoteerde vennootschappen, en meer tijd uit te trekken voor thematische horizontale controles. Het onderzoek van belangrijke specifieke thema's bij alle betrokken emittenten of bij een representatieve steekproefgroep kan tot een algemene verbetering van de kwaliteit van de afhandeling van en de informatie over die aspecten leiden. Daarnaast moet die benadering het ook mogelijk maken een *level playing field* van het toezicht en tegelijkertijd een verbetering van de algemene kwaliteit van de rapportering op die punten te garanderen.

Bovendien werd ook het toezicht op de gereguleerde vastgoedvennootschappen volledig geïntegreerd in de dienst die toezicht houdt op de gereguleerde informatie van genoteerde vennootschappen. Dat staat garant voor een coherente en geïntegreerde benadering voor alle genoteerde vennootschappen.

Bovenvermelde controleaanpak is gericht op een permanente bewaking en verbetering van de kwaliteit van de financiële informatie en leidde in 2017 tot concrete acties in een aantal dossiers zowel op het niveau van het toezicht op de financiële informatie als op specifieke verrichtingen of beslissingen. Die acties situeerden zich op drie niveaus.

Vooreerst heeft de FSMA vaker allerlei aanbevelingen geformuleerd voor de gecontroleerde emittenten om de kwaliteit van hun gereguleerde informatie te verbeteren. Die aanbevelingen betroffen zowel de jaarrekening en de toelichtingen daarbij als de andere gereguleerde informatie zoals het beheerverslag, de bijzondere verslagen, de oproepingen voor de algemene vergadering, de transparantieverklaringen of de website van de emittenten.

Daarnaast heeft de FSMA ook expliciet gevraagd om bepaalde gegevens te verbeteren of aan te vullen bij de latere publicatie van gereguleerde informatie. Die verzoeken hadden vooral betrekking op de nota's en *inputs* over de toegepaste waarderingsmethodes bij de bepaling van de reële waarde van vastgoedactiva, op de aanvullende informatie die over bedrijfscombinaties of over de gebruikte structuren bij vastgoedprojecten moet worden verstrekt, over de analyse van de duur van garanties of over de conformiteit van nota's met de toepasselijke standaarden.

Tot slot heeft de FSMA ook de correctie van reeds gepubliceerde informatie gevraagd. In een paar gevallen ging het om de correctie van het bedrag van de meerwaarde op de verkoop van activa en in een ander geval van het verwaterde resultaat per aandeel. In het kader van een gedeeltelijke splitsing heeft de FSMA de correctie gevraagd van het verslag van een onafhankelijk deskundige dat methodologische fouten bevatte, alsook de aanpassing van het verslag van de onafhankelijke bestuurders. Die wijzigingen moesten er vooral voor zorgen dat de aandeelhouders over voldoende informatie zouden beschikken om met kennis van zaken een beslissing te nemen tijdens de algemene vergadering. Tot slot heeft de FSMA van een startende vennootschap verkregen dat zij haar jaarrekening aanpaste door de zeer grote belastinglatenties weg te laten die zij aan actiefzijde had geboekt ter compensatie van haar overgedragen verliezen. Rekening houdend met het feit dat die vennootschap nog nooit winst had gemaakt en dat zij nog in een heel vroeg stadium van ontwikkeling was, waren er onvoldoende overtuigende aanwijzingen dat er voldoende fiscale winst beschikbaar zou zijn om de overgedragen fiscale verliezen mee te verrekenen.

Tijdens 2017 was het toezicht op de correcte toepassing van de richtsnoeren inzake alternatieve prestatie maatstaven eveneens een van de aandachtspunten van de FSMA. Alternatieve prestatie maatstaven zijn financiële maatstaven van historische of toekomstige financiële prestaties, financiële positie of kasstromen die niet gedefinieerd zijn in het toepasselijke kader voor financiële verslaglegging. Het is dan ook belangrijk dat vennootschappen de nodige informatie hierover geven aan de investeerders zodat deze maatstaven correct worden begrepen. Met verschillende vennootschappen en met een sectorfederatie overlegde de FSMA vooraf over de manier van de implementatie van deze richtsnoeren. In enkele gevallen overlegde de FSMA vooraf met haar Europese collega toezichthouders en ESMA om tot een consistente toepassing van deze Europese richtsnoeren te komen.

15.950

De online-databank STORI (*Storage of Regulated Information*) bevat alle gereguleerde informatie die vennootschappen met noteringen op Euronext Brussels sinds 2011 gepubliceerd hebben. Deze databank bevatte eind 2017 al 15.950 documenten.

STORI is raadpleegbaar via stori.fsma.be.

Een genoteerde vennootschap stelde aan haar aandeelhouders een inbreng in natura voor door een referentieaandeelhouder van de vennootschap. In een dergelijk geval moet de raad van bestuur een bijzonder verslag opstellen dat onder meer handelt over de ruilverhouding. De ruilverhouding is gebaseerd op de waardering van de genoteerde vennootschap en van de inbreng en is bepalend voor de toekomstige machtsverhoudingen tussen de aandeelhouders.

De FSMA stelde vast dat de waarde van de genoteerde vennootschap die werd gehanteerd voor de bepaling van de ruilverhouding beduidend lager was dan haar statutaire eigen vermogen zoals dat bleek uit de door de raad van bestuur opgestelde jaarrekening. Aangezien de genoteerde vennootschap een holdingvennootschap is met als voornaamste actief een deelneming in een operationele dochter, wordt dit statutaire eigen vermogen grotendeels bepaald door de boekwaarde van deze operationele dochtervennootschap. Aangezien het Belgisch boekhoudrecht voorschrijft dat voor deelnemingen tot waardevermindering wordt overgegaan in geval van duurzame minwaarde, kon uit het ontbreken van een waardevermindering worden afgeleid dat de vennootschap van mening was dat de deelneming in haar dochtervennootschap geen duurzame minwaarde had ondergaan en kon het statutaire eigen vermogen dus beschouwd worden als een ondergrens voor de waardering van de vennootschap.

De FSMA heeft de raad van bestuur van de genoteerde vennootschap verzocht een standpunt in te nemen over deze schijnbare incoherentie tussen de statutaire jaarrekening en de waardering in het kader van de inbreng in natura.

Om de vraag van de FSMA te kunnen onderzoeken heeft de raad van bestuur beslist over te gaan tot uitstel van zowel de buitengewone algemene vergadering die over de inbreng moest beslissen als de gewone algemene vergadering die de jaarrekening moest goedkeuren.

Uiteindelijk heeft de raad van bestuur besloten om zich voor de bepaling van de ruilverhouding te baseren op het statutair eigen vermogen van de genoteerde vennootschap zoals dat bleek uit de jaarrekening. Voor de minderheidsaandeelhouders had dat concreet tot gevolg dat hun participatie in de genoteerde vennootschap minder sterk verwaterd werd dan bij de initieel voorgestelde ruilverhouding het geval zou zijn. Vervolgens werden een nieuwe gewone en buitengewone algemene vergadering bijeengeroepen. Tijdens die vergadering hebben de aandeelhouders de kapitaalverhoging bij wijze van inbreng in natura goedgekeurd.

Openbaarmaking van het aandeelhouderschap

Personen en partijen die bepaalde drempels in het aandeelhouderschap van een genoteerde vennootschap over- of onderschrijden, moeten dat publiek bekendmaken door een zogenaamde transparantiemelding. De drempels kunnen zowel wettelijk vastgelegde drempels zijn als drempels die de vennootschappen zelf bepalen in hun statuten.

Op 1 oktober 2016 wijzigde de transparantiewetgeving. Daardoor is het concept van ‘gelijkgestelde financiële instrumenten’ uitgebreid. Voorheen moesten dergelijke instrumenten enkel gemeld worden als zij op vervalddag de houder het onvoorwaardelijke recht gaven om reeds uitgegeven stemrechtverlenende effecten te verwerven. De nieuwe wetgeving breidt het concept uit naar financiële instrumenten waarvan het economisch effect vergelijkbaar is met dat van de reeds bestaande gelijkgestelde financiële instrumenten, ongeacht of zij recht geven op materiële afwikkeling.

De uitbreiding van het concept van gelijkgestelde financiële instrumenten heeft geleid tot een spectaculaire stijging van het aantal kennisgevingen. In 2017 ontving de FSMA 513 meldingen, tegenover 335 meldingen in 2016. Dat is een stijging met 53 procent.

Op basis van deze transparantiemeldingen houdt de FSMA een overzicht bij van het aandeelhouderschap van de genoteerde vennootschappen. Deze informatie kan geraadpleegd worden op de website van de FSMA. Op deze website staat ook een overzicht van de statutair vastgelegde drempels die deze vennootschappen desgevallend hanteren.

Verrichtingen van niet-genoteerde vennootschappen

Wanneer niet-beursgenoteerde vennootschappen financiële verrichtingen doen, moeten zij in bepaalde gevallen een prospectus laten goedkeuren door de FSMA. Deze documenten bevatten alle wettelijk vereiste en nuttige informatie voor de potentiële investeerders en wijzen ook op de risico's verbonden aan de investering.

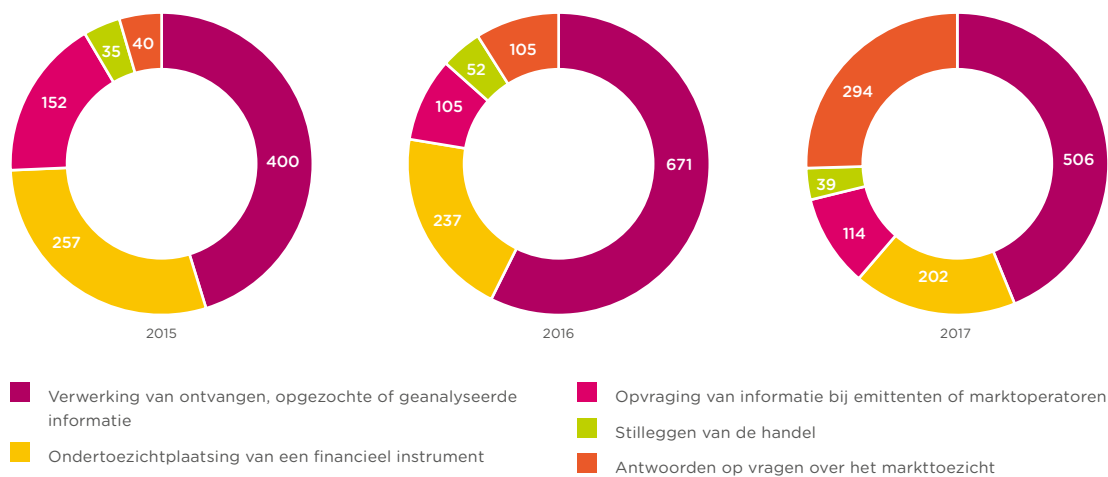
In 2017 keurde de FSMA 36 prospectussen goed van niet-genoteerde vennootschappen. Het ging daarbij om 13 prospectussen voor de uitgifte van aandelen door coöperatieve vennootschappen. Daarnaast keurde de FSMA 16 prospectussen goed van *tax shelters* voor investeringen in audiovisuele producties. Voorts waren er drie prospectussen voor de uitgifte van obligaties of *notes* en vier prospectussen voor werknemersparticipatieplannen.

Toezicht op de financiële markten

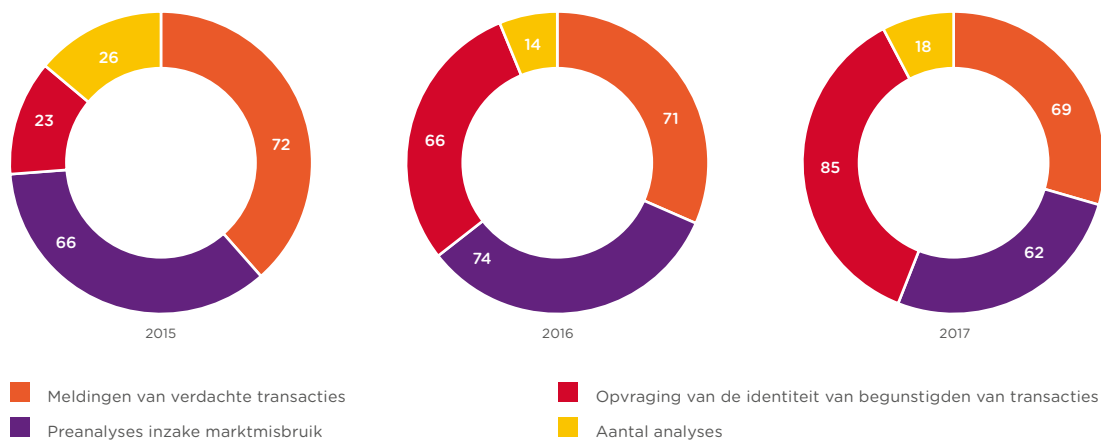
Real-time monitoring

De FSMA volgt de evoluties op de financiële markten in *real time* op. Dat gebeurt in een marktenzaal, die beschikt over alle nodige monitoring- en informatie-instrumenten om het markttoezicht uit te oefenen. Het gaat onder meer om een real-timetoegang tot de Euronextmarkten waarop Belgische aandelen worden verhandeld, gespecialiseerde software om mogelijk marktmisbruik op te sporen, een verbinding met de belangrijkste elektronische verspreiders van financiële informatie, de financiële pers, de studies van financiële analisten over de genoteerde vennootschappen en de door die vennootschappen zelf gepubliceerde informatie.

Grafiek 13: Real-timetoezicht

Grafiek 14: Opsporing van marktmisbruik

De marktenzaal oefent verschillende functies uit. Zo gaat ze na of de genoteerde vennootschappen hun verplichtingen nakomen in verband met openbaarmaking van voorwetenschap. Bij die controle wordt gewaakt over zowel de volledigheid als de juiste verspreiding van de informatie. Daarnaast is het de taak van de marktenzaal om mogelijke situaties of gedragingen van marktmisbruik op te sporen.

De FSMA opteert voor een real-timetoezicht op de markten. Dit biedt een aantal voordelen ten opzichte van landen die enkel a posteriori toezien op de financiële markten. Real-timetoezicht laat immers toe onmiddellijk in te grijpen wanneer er bijvoorbeeld onjuiste informatie circuleert in verband met een genoteerde vennootschap, wanneer een belangrijke informatie niet gepubliceerd is of wanneer een genoteerde vennootschap tijdens de beursuren een voorwetenschap moet publiceren. De FSMA kan in die gevallen beslissen de handel in het betrokken aandeel stil te leggen. Dat geeft de vennootschap de gelegenheid om correcte informatie te publiceren en geeft de markt de tijd om er kennis van te nemen. Een dergelijke ingreep kan ook mogelijke schade voorkomen voor beleggers als gevolg van koersbewegingen in reactie op onjuiste informatie. In 2017 legde de FSMA 39 maal de handel in een aandeel stil.

Naast het stilleggen van de handel, kan de marktenzaal ook andere acties ondernemen, zoals het onder verscherpt toezicht plaatsen van een aandeel, opvragen van informatie bij genoteerde vennootschappen en bij andere marktspelers. De marktenzaal ontvangt ook aangiften van mogelijk verdachte transacties en andere informatie. Ten slotte staat ze ook in voor preanalyses en analyses van indicaties van mogelijk marktmisbruik. In 2017 voerde de FSMA 62 preanalyses en 18 analyses uit in verband met mogelijk marktmisbruik. Grafieken 13 en 14 geven een overzicht van het aantal ondernomen acties van de marktenzaal van de FSMA.

IN DE PRAKTIJK

De marktenzaal van de FSMA beschikt over gespecialiseerde detectiesoftware om mogelijke gevallen van marktmanipulatie op te sporen. In 2017 heeft deze software onder meer toegelaten om een potentieel geval van zogenaamde *layering* te identificeren. *Layering* is verboden op basis van de Europese verordening marktmisbruik.

Layering doet zich voor wanneer een marktdeelnemer een groot aantal orders of een order voor een grote hoeveelheid aandelen aan de ene kant (koop- of verkoopzijde) van het orderboek plaatst om een omvangrijke koop- of verkoopbereidheid te tonen, om daarna transacties aan de andere kant van het orderboek (verkoop- of koopzijde) uit te voeren. De geafficheerde koop- of verkoopbereidheid is geveinsd: het is niet de bedoeling dat deze 'lokorders' worden uitgevoerd.

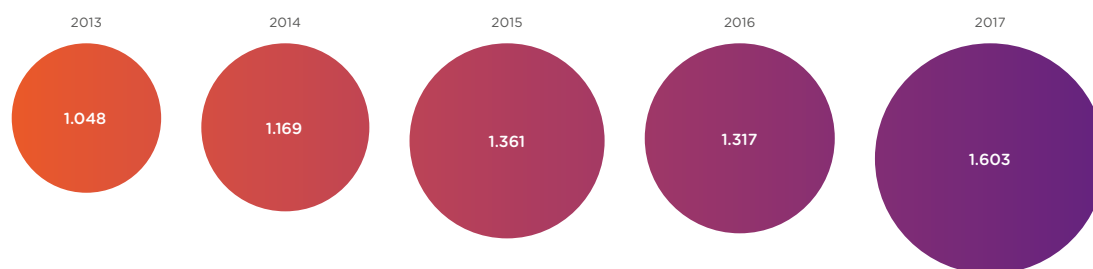
Door grote koop- of verkoopbereidheid te veinzen wil de marktdeelnemer andere kopers/verkopers aan hogere/lagere prijslimieten in de markt lokken om er vervolgens zelf duurder/goedkoper aan te verkopen/kopen. Daarna worden de lokorders, bij voorkeur onuitgevoerd, geannuleerd. Door deze strategie vaak te herhalen, met afwisselende *layering* aan de koopzijde (om zelf duurder te kunnen verkopen) en de verkoopzijde (om zelf goedkoper te kunnen kopen) kan deze strategie lucratief worden.

De financiële markten zijn de jongste decennia onder meer gekenmerkt door de opkomst van nieuwe types van marktspelers, zoals *high frequency traders*. Door die evoluties zijn er ook nieuwe vormen van mogelijk marktmisbruik ontstaan. Om deze nieuwe vormen van potentieel marktmisbruik te kunnen opsporen, maakt de FSMA, in samenwerking met de Franse toezichthouder AMF, gebruik van gespecialiseerde detectiesoftware. Deze software maakt erg gedetailleerde analyses mogelijk van het gedrag van marktdeelnemers door een reconstructie van de invoer, wijziging, annulering en uitvoering van alle orders. Deze detectiesoftware heeft in 2017 onder meer toegelaten een geval van zogenaamde *layering* bloot te leggen (zie kader).

Meldplicht voor leidinggevenden

De FSMA publiceert op haar website de [transacties](#) die leidinggevenden van een beursgenoteerde vennootschap verrichten in de effecten van die vennootschap. Deze informatie kan nuttig zijn voor de investeerders. In 2017 ontving de FSMA 1.603 meldingen van transacties van leidinggevenden. Grafiek 15 geeft de evolutie van het aantal meldingen over de jongste vijf jaar weer.

Grafiek 15: Transacties van leidinggevenden

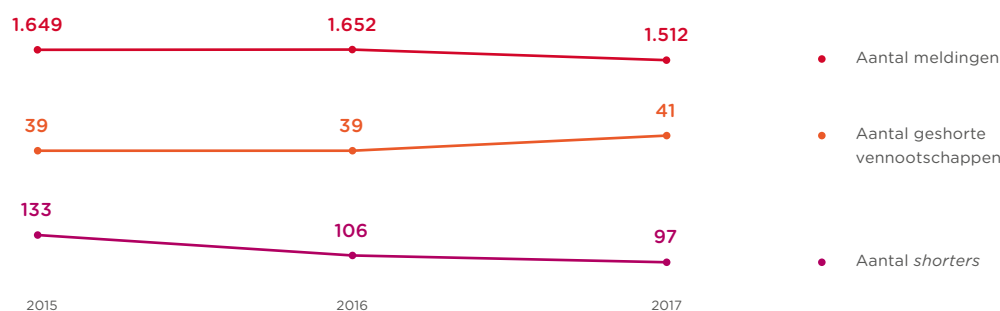

Short selling

De FSMA publiceert op haar website ook de belangrijke [shortposities](#) in aandelen van Belgische genoteerde vennootschappen. Wie een shortpositie inneemt, gaat ervan uit dat het betrokken aandeel in waarde gaat dalen. Deze posities zijn dan ook interessante informatie voor de investeerders. Een Europese verordening legt dan ook een meldplicht op van nettoshortposities. Op de FSMA-website kunnen alle nettoshortposities van ten minste 0,50 procent van het aandelenkapitaal geraadpleegd worden. De shortposities tussen 0,20 en 0,50 procent van het aandelenkapitaal worden wel gemeld aan de FSMA, maar worden niet gepubliceerd.

Grafiek 16 geeft een overzicht van het aantal meldingen, van het aantal spelers dat een shortpositie heeft en van het aantal vennootschappen waarop shortposities zijn ingenomen. Daaruit blijkt dat het aantal shorters en het aantal meldingen in 2017 gedaald is. Het aantal geshorte vennootschappen is ongeveer stabiel gebleven.

Grafiek 16: Short selling

Beleid inzake winstwaarschuwingen

Door de aanpassing van de Europese transparantierichtlijn verdween in 2014 de verplichting om trimestriële financiële verslaggeving te publiceren. De publicatietermijn voor halfjaarlijkse financiële verslagen ging van twee naar drie maanden.

De voorbije jaren heeft de FSMA er op toegezien dat deze versoepelingen niet leidden tot belangrijk informatieverlies. Zo heeft ze de emittenten er systematisch op gewezen dat zij de markt, indien nodig voor de geplande publicatiedatum, moeten waarschuwen voor koersgevoelige resultaten. De FSMA is immers van mening dat emittenten een winst- of omzetwaarschuwing openbaar moeten maken indien tijdens het proces voor het opstellen van de financiële verslaggeving voorwetenschap ontstaat³³. Voorwetenschap kan ontstaan omdat de resultaten aanzienlijk afwijken van de eigen prognoses of, indien er geen eigen prognoses zijn, van de analistenconsensus. Als geen van de twee voorgaande elementen voorhanden is, kan voorwetenschap ook ontstaan omdat de resultaten sterk afwijken van de historische resultaten van de emittent of van de redelijke verwachtingen van de markt rekening houdend met de beschikbare informatie. Emittenten mogen de openbaarmaking van dergelijke voorwetenschap niet uitstellen tot op de in de financiële kalender voorziene datum van openbaarmaking van de resultaten.

Telkens wanneer de openbaarmaking van (half)jaarresultaten relatief laat plaatsvond en een forse koersreactie uitlokte, heeft de FSMA onderzocht of de emittent een winstwaarschuwing had kunnen of moeten publiceren. De voorbije jaren heeft de FSMA hier ook meerdere emittenten over gesensibiliseerd.

Informeren van de sector

Om bij te dragen tot een effectief toezicht op de financiële markten, moeten marktspelers goed geïnformeerd zijn over de geldende regels en over de verwachtingen van de toezichthouder. Daarom besteedt de FSMA veel aandacht aan een proactieve en duidelijke communicatie naar de sector over haar verwachtingen, prioriteiten en aandachtspunten en over evoluties in de regelgeving. Deze communicatie gebeurt op allerlei manieren, onder meer via presentaties en publicatie van circulaires, vaak gestelde vragen, standpunten, ... Nieuwigheden worden ook onder de aandacht gebracht van de sector via onder meer de actualisering van circulaires, consultaties, de publicatie van de ESMA-prioriteiten, ...

Daarnaast krijgt de FSMA regelmatig vragen vanuit de sector. Die vragen komen van verschillende partijen: genoteerde vennootschappen, hun aandeelhouders of hun raadsleden. Met hun vragen aan de FSMA willen deze partijen inzicht krijgen in de mogelijke impact van voorgenomen verrichtingen als gevolg van de toepassing van regelgeving waarop de FSMA toeziet. De vragen hebben betrekking op verschillende toezichtdomeinen: openbare uitgiften, openbare overnameaanbiedingen, gereguleerde vastgoedvennootschappen, enzovoort.

Klassiek zijn vragen van aandeelhouders van genoteerde vennootschappen over de impact van geplande wijzigingen in de aandeelhoudersstructuur op de toepassing van de overnamewetgeving. In zo'n situaties rijst vaak de vraag of een voorgenomen verrichting tot biedplicht zou leiden en wordt gevraagd naar het oordeel van de FSMA. Ook in 2017 heeft de FSMA een aantal dergelijke vragen ontvangen en beantwoord.

³³ Zie circulaire FSMA_2012_01 - Verplichtingen van op een gereguleerde markt genoteerde emittenten.

Er zijn ook regelmatig vragen over de interpretatie van de wetgeving inzake gereguleerde vastgoedvennootschappen. In 2017 werd er onder meer een vraag gesteld over de toegelaten activiteiten van een gereguleerde vastgoedvennootschap.

Voor zover deze vragen op nominatieve basis gebeuren en een eigen analyse omvatten, neemt de FSMA deze steeds in overweging. Zij geven de betrokkenen immers rechtszekerheid.

Naast een aangepaste *follow-up* van de nieuwe verplichtingen ingevolge het nieuwe prospectusreglement, de aangepaste rapportering over financiële transacties of de nieuwe IFRS-normen, zal de FSMA in 2018 ook invulling geven aan de nieuwe organisatie van haar toezicht op de gereguleerde informatie en bijgevolg thematische horizontale controles uitvoeren.

Toezicht op de bedrijfsrevisoren

Bedrijfsrevisoren hebben een belangrijke maatschappelijke rol. Ze moeten immers zekerheid geven aan leveranciers, kredietgevers, beleggers en werknemers van vennootschappen dat de jaarrekening de financiële situatie van een vennootschap correct weergeeft. Om die reden heeft de wetgever ervoor geopteerd de bedrijfsrevisoren aan een streng toezicht te onderwerpen. De FSMA is nauw betrokken bij dat toezicht, dat uitgeoefend wordt door het College van toezicht op de bedrijfsrevisoren.

Na de financiële crisis heeft de Europese Unie wetgeving uitgevaardigd om de kwaliteit van het auditwerk van de bedrijfsrevisoren te verbeteren en deze ook aan een streng toezicht te onderwerpen. De Europese maatregelen werden eind 2016 in Belgische wetgeving omgezet³⁴. Deze wet creëerde een nieuwe toezichthouder: het 'College van toezicht op de bedrijfsrevisoren'.

Het College heeft als belangrijkste missies de herziening van de door bedrijfsrevisoren ingevoerde kwaliteitscontroleregelingen, de organisatie van het toezicht op de bedrijfsrevisoren en het onderzoek van klachten die het College ontvangt.

Het College bestaat uit een comité en een secretaris-generaal. Het comité telt zes leden. De NBB en de FSMA leveren ieder twee vertegenwoordigers in het comité. De twee overige plaatsen worden ingevuld door een voormalig bedrijfsrevisor en een deskundige die geen bedrijfsrevisor geweest is.

De FSMA levert een belangrijke bijdrage tot het publiek toezicht op de bedrijfsrevisoren. De FSMA stelt kantoren ter beschikking van het College, dat ook zijn zetel heeft in het gebouw van de FSMA. Voorts levert de FSMA ook logistieke steun, bijvoorbeeld inzake IT. Behalve de twee FSMA-vertegenwoordigers in het comité, levert de FSMA ook de secretaris-generaal, die instaat voor de operationele leiding van het College. Hij is benoemd door het directiecomité van de FSMA en is lid van het directiekader van de FSMA.

³⁴ Wet van 7 december 2016 tot organisatie van het beroep van en het publiek toezicht op de bedrijfsrevisoren (BS 13 december 2016).

De secretaris-generaal staat aan het hoofd van een cel van FSMA-medewerkers die de beslissingen van het College voorbereiden en uitvoeren. Voor de kwaliteitscontrole op de bedrijfsrevisoren kan het College onder meer een beroep doen op inspecteurs van de FSMA. Ten slotte is ook de sanctiecommissie van de FSMA bevoegd voor het behandelen van tuchtprocedures inzake bedrijfsrevisoren. De samenwerking tussen de FSMA en het College van toezicht op de bedrijfsrevisoren is geregeld via een protocol dat in 2017 werd afgesloten.

Op de Belgische bedrijfsrevisoren kunnen verschillende erkennings- en uitoefeningsvoorwaarden van toepassing zijn naargelang hun opdracht. Een overzicht:

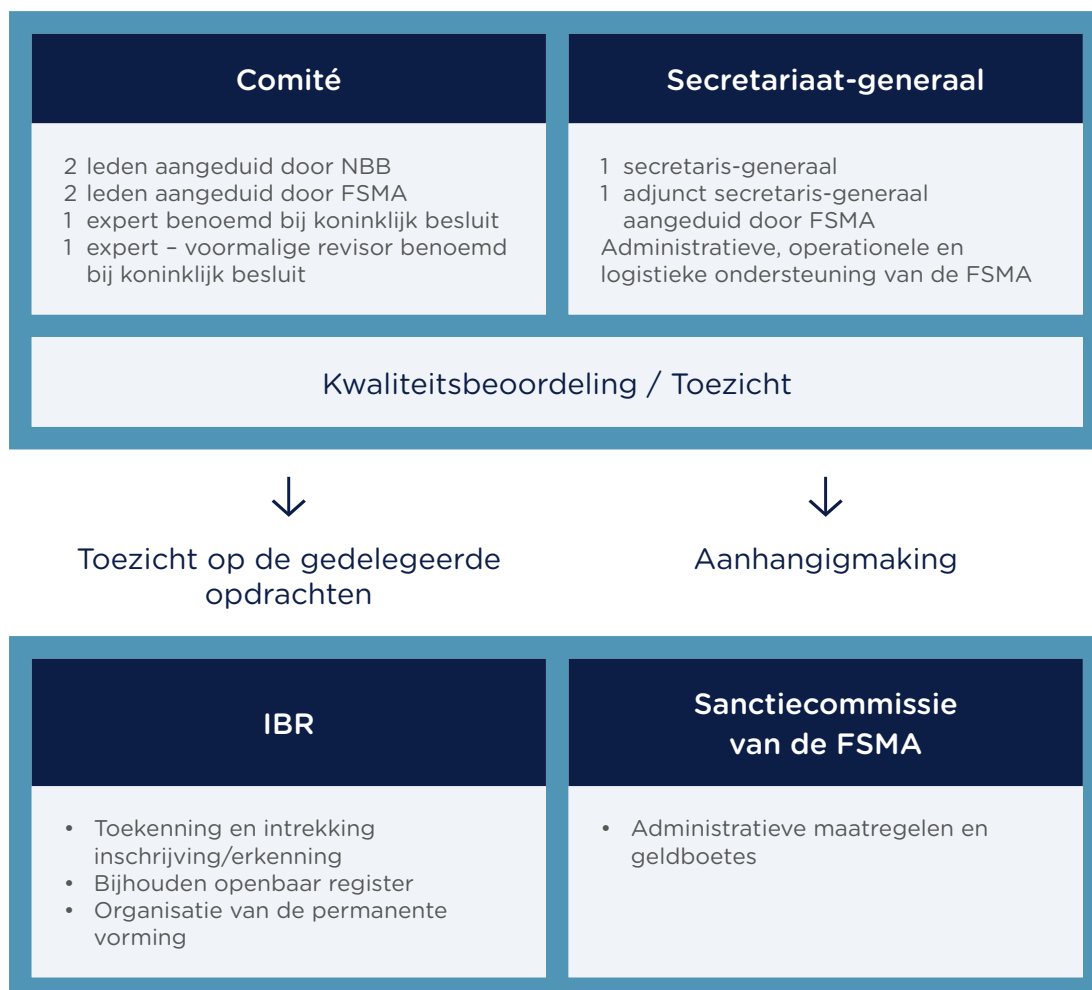
- **Bedrijfsrevisor:** de titel van bedrijfsrevisor wordt toegekend door het Instituut van de Bedrijfsrevisoren (IBR). Om ingeschreven te worden als bedrijfsrevisor moeten de wettelijk vastgelegde toekenningsvoorwaarden vervuld zijn. Deze voorwaarden betreffen voornamelijk de professionele eerbaarheid, de beroepskennis en de stageverplichtingen. Het College waakt over de correcte toepassing van deze toekenningsvoorwaarden.
- **Commissaris:** een commissaris is een bedrijfsrevisor die benoemd wordt door de algemene vergadering van een vennootschap en belast wordt met de wettelijke controle van de jaarrekening.
- **Erkend commissaris:** een erkend commissaris is een bedrijfsrevisor die benoemd wordt door de algemene vergadering van een vennootschap onder prudentieel toezicht. Een erkend commissaris moet gekozen worden uit een lijst van bedrijfsrevisoren die erkend zijn door de FSMA of de NBB. De FSMA staat in voor de erkenning van bedrijfsrevisoren die een commissarisfunctie opnemen in een beheervenootschap van ICB's of bij een instelling voor bedrijfspensioenvoorziening (IBP).

Bij het toezicht op deze drie categorieën waakt het College over de toepassing van de auditnormen en de wetgeving waaraan de bedrijfsrevisoren onderworpen zijn bij het uitoefenen van revisorale opdrachten. Voor de erkende commissarissen komt daar een toezicht door de FSMA of de NBB bij. Beide toezichthouders kunnen beslissen om de erkenning in te trekken indien de erkende commissaris niet langer voldoet aan de erkenningsvoorwaarden. Het College waakt dan weer over de toepassing van de norm inzake de samenwerkingsopdracht van de bedrijfsrevisor in het kader van het prudentieel toezicht.

De structuur van het toezicht door het College op de bedrijfsrevisoren wordt weergegeven in onderstaand schema. Meer informatie over dit toezicht is te vinden in het jaarverslag van het College van toezicht op de bedrijfsrevisoren³⁵.

³⁵ Het jaarverslag van het College van toezicht op de bedrijfsrevisoren kan geraadpleegd worden op de website van het College: www.ctr-csr.be.

College van Toezicht op de Bedrijfsrevisoren

DEGELIJKHEID EN INTEGRITEIT VAN DE FINANCIËLE SECTOR

Toezicht op de marktoepatoren	72
Asset management	72
Onafhankelijk financieel planners	75
Wisselkantoren	75
Crowdfunding	76
Financiële <i>benchmarks</i>	78
Toezicht op de tussenpersonen en de kredietgevers	79
Toezicht op de tussenpersonen	79
Toezicht op de kredietgevers	85
Toezicht op de sector	87
Informereren en ondersteunen van de sector	87

Het vertrouwen van de consument in de financiële sector behouden en vergroten, is een belangrijke doelstelling voor de FSMA. Ze doet dit ook door toe te zien op de degelijkheid en de integriteit van spelers in de financiële sector. Zo waakt de FSMA erover dat beheervennootschappen van beleggingsfondsen, vennootschappen voor vermogensbeheer en beleggingsadvies en gereguleerde vastgoedvennootschappen te allen tijde hun verplichtingen kunnen nakomen en dat hun continuïteit verzekerd is. Ook platformen voor crowdfunding, onafhankelijke financiële planners en wisselkantoren staan onder het toezicht van de FSMA. Haar toezicht betreft eveneens financiële *benchmarks*. Voor kredietgevers en financiële tussenpersonen controleert de FSMA de toegang tot het beroep en ziet erop toe dat ze blijvend voldoen aan de voorwaarden voor de uitoefening van hun activiteiten.

Toezicht op de marktoperatoren

Asset management

De FSMA houdt toezicht op de beheervennootschappen van beleggingsfondsen. Beheervennootschappen die openbare beleggingsfondsen beheren, hebben een vergunning nodig.

Er bestaan twee types van vergunning, afhankelijk van het type beleggingsfondsen onder beheer: de zogenaamde instellingen voor collectieve belegging in effecten (ICBE's) en de alternatieve instellingen voor collectieve belegging (AICB's)³⁶. De meeste beheervennootschappen hebben beide vergunningen. De regels zijn grotendeels gelijklopend en inhoudelijk sterk vergelijkbaar met de regels die gelden voor banken. De vergunningsvereisten zijn minder streng als de beheerder enkel beleggingsfondsen beheert die niet openbaar worden aangeboden.

De FSMA gaat na of de leiding van de onderneming deskundig, betrouwbaar en voldoende beschikbaar is. Ze buigt zich over de taakverdeling tussen de leiders en gaat na of ze in staat zijn om een daadwerkelijke wederzijdse controle op elkaar uit te oefenen.

De vennootschap moet over voldoende aanvangskapitaal en eigen vermogen beschikken. Grote aandeelhouders worden gescreend en moeten financieel sterk genoeg staan om, mocht dat nodig zijn, voor bijkomend kapitaal te zorgen.

³⁶ Voor het toezicht dat de FSMA op de beleggingsfondsen zelf uitoefent: zie dit verslag, p. 26 en volgende.

De organisatie van de vennootschap moet passend zijn, rekening houdend met de omvang en de complexiteit van haar activiteiten. Grote aandacht gaat daarbij naar de controlefuncties zoals risicobeheer, interne audit en compliance, naar de uitbesteding van diensten en naar de continuïteit van de dienstverlening.

Het beloningsbeleid van de beheervenootschap moet voldoen aan regels die tot doel hebben dat medewerkers niet worden aangemoedigd om risico's te nemen die niet stroken met het risicoprofiel van de beleggingsfondsen die ze beheren.

Beheervenootschappen zijn onderworpen aan gedragsregels: ze moeten loyaal, billijk, professioneel en onafhankelijk handelen, in het belang van de beheerde beleggingsfondsen en van de beleggers in deze fondsen. Ze moeten onder meer belangenconflicten identificeren, voorkomen, beheren en controleren. Beheervenootschappen mogen, naast het beheer van beleggingsfondsen, ook sommige beleggingsdiensten verrichten voor individuele cliënten. Als ze dat doen, moeten ze de zogenaamde MiFID-gedragsregels naleven³⁷.

De FSMA ontvangt en onderzoekt op regelmatige basis financiële en andere rapportering van de beheervenootschappen. Ze screent alle nieuwe leiders en grote aandeelhouders. Ze voert ook inspecties ter plaatse uit. Zo heeft ze in 2017 controles verricht op de organisatie van de beleidsorganen en van de controlefuncties van een aantal beheervenootschappen. Ze ging ook na of de ondernemingen voor alle diensten die ze in de praktijk leverden, de nodige vergunningen bezaten.

Waar beheervenootschappen deel uitmaken van een bankgroep staat de FSMA in nauw contact met de banktoezichthouder, de Nationale Bank van België of de Europese Centrale Bank (ECB). Aandachtspunten op het niveau van de beheervenootschap kunnen immers ook gevolgen hebben voor de bankgroep waartoe ze behoort, en omgekeerd. In bepaalde gevallen neemt de FSMA deel aan het groepstoezicht dat op het niveau van de ECB wordt georganiseerd.

De FSMA ontving in 2017 vier aanvragen tot vergunning van een beheervenootschap. Zij kende twee vergunningen toe, telkens aan beheerders van niet-openbare fondsen. Twee vergunningsaanvragen, één als beheerder van een AICB en één als beheerder van een ICBE, waren in de verslagperiode nog in behandeling.

Voor de beheervenootschappen die alleen fondsen beheren die niet openbaar worden verkocht en waarvan het totale beheerde vermogen de wettelijke drempels niet overstijgt, de zogenaamde 'kleinschalige beheerders', geldt enkel een meldplicht bij de FSMA. De kleinschalige beheerders hebben een beperkte rapporteringsverplichting ten aanzien van de Europese toezichthouder ESMA. De FSMA organiseert deze rapportering aan de hand van door ESMA opgelegde documenten. Zij moeten ook voldoen aan de regels ter bestrijding van het witwassen van geld en van de financiering van terrorisme³⁸. Voor het overige staan deze beheerders niet onder toezicht. De FSMA publiceert op haar website een lijst van de kleinschalige beheerders.

Zodra het totale beheerde vermogen van een kleinschalige beheerder de wettelijke drempel overschrijdt, of zodra hij minstens één openbaar beleggingsfonds beheert, moet hij een vergunning aanvragen. Daarbij moet ook rekening worden gehouden met de activa die de beheerder onrechtstreeks beheert, via een vennootschap waarmee hij verbonden is door gemeenschappelijke bedrijfsvoering, door gemeenschappelijke controle of door een substantiële rechtstreekse of onrechtstreekse deelneming. Deze antimisbruikbepaling uit de AICB-wet moet ervoor zorgen dat beheerders niet door het louter oprichten van een afzonderlijke juridische entiteit de vergunningsverplichting kunnen ontlopen.

³⁷ Zie dit verslag, p. 38.

³⁸ Zie dit verslag, p. 155.

De FSMA ziet actief toe op de naleving van deze vereisten. Beheerders die zich niet aan deze voorwaarden houden, stellen zich bloot aan sancties.

Terwijl de hoofdactiviteit van de beheervennootschappen bestaat in het beheer van beleggingsfondsen, houden vennootschappen voor vermogensbeheer en beleggingsadvies zich hoofdzakelijk bezig met het verstrekken van beleggingsdiensten aan individuele cliënten.

Ook voor vennootschappen voor vermogensbeheer en beleggingsadvies gelden regels voor de leiding, het kapitaal en het eigen vermogen, de aandeelhouders, de passende organisatie en het beloningsbeleid. Zij zijn onderworpen aan de MiFID-gedragsregels. Vennootschappen voor vermogensbeheer en beleggingsadvies die kleiner en minder complex zijn, mogen, met toepassing van het proportionaliteitsbeginsel, een eenvoudigere organisatie hebben. Dat belet niet dat ook zij moeten voldoen aan de minimumnorm. Zo moeten er ook in een onderneming die maar twee leiders telt, reële *checks and balances* in de beleidsorganen en correcte functiescheidingen aanwezig zijn.

Net als voor de beheervennootschappen ontvangt en onderzoekt de FSMA de rapportering van de vennootschappen voor vermogensbeheer en beleggingsadvies en screent ze leiders en aandeelhouders. In 2017 controleerde ze de organisatie van de beleidsorganen en van de controlefuncties van een aantal vennootschappen voor vermogensbeheer en beleggingsadvies. Ze ging na of de ondernemingen voor alle diensten die ze in de praktijk leverden, de nodige vergunningen bezaten.

De FSMA publiceerde in 2017 een brochure, checklists en een overzicht van veel gestelde vragen over het statuut van vennootschap voor vermogensbeheer en beleggingsadvies.

De FSMA ontving in 2017 een aanvraag tot vergunning als vennootschap voor vermogensbeheer en beleggingsadvies. Zij weigerde de vergunning. De FSMA oordeelde dat één van de effectieve leiders niet over de vereiste professionele betrouwbaarheid en de passende deskundigheid beschikte. Bovendien hadden de leden van het wettelijk bestuursorgaan gezamenlijk onvoldoende kennis, ervaring en inzicht in de bedrijfsactiviteiten van de onderneming en had de onderneming geen passende compliance- en risicobeheersfunctie ingericht.

Twee vennootschappen voor vermogensbeheer en beleggingsadvies verzaakten aan hun vergunning nadat zij hun activiteiten hadden stopgezet.

FOCUS 2018

De FSMA zal in 2018 bijzondere aandacht besteden aan de robuustheid van de ondernemingen die actief zijn op het vlak van vermogensbeheer, onder meer wat betreft het beheer van operationele risico's in het algemeen en van *cyber risks* in het bijzonder. Zij zal zich buigen over de normering van de passende organisatie in micro-structuren. Verder zal zij een op risico's gebaseerd toezicht uitwerken voor de bestrijding van het witwassen van geld en van de financiering van terrorisme³⁹.

39 Zie elders in dit verslag, p. 155.

Onafhankelijk financieel planners

Wie raad wil geven over financiële planning heeft daarvoor een vergunning of inschrijving nodig.

Ondernemingen die al gereguleerd zijn, moeten geen bijkomende vergunning of inschrijving aanvragen. Zij moeten zich wel houden aan de gedragsregels over het verstrekken van raad over financiële planning. Het gaat over kredietinstellingen, beleggingsondernemingen, verzekeringsondernemingen, instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening, bank- en verzekeringstussenpersonen en beheervenootschappen van AICB's en ICB's.

Met uitzondering van een beperkt aantal door de wet geregelde uitzonderingen mogen andere ondernemingen enkel raad geven over financiële planning als ze een vergunning als onafhankelijk financieel planner hebben gekregen.

De FSMA ontving in 2017 drie aanvragen voor een vergunning voor onafhankelijk financieel planner. Eén vergunning werd toegekend, één onderneming verzaakte aan haar aanvraag en één aanvraagdossier was in de verslagperiode nog in behandeling.

Onafhankelijk financieel planners moeten over de vereiste professionele betrouwbaarheid en passende deskundigheid beschikken. Deze voorwaarden gelden ook voor vennootschappen die optreden als onafhankelijk financieel planners, hun leiders, alsook de personen die namens de onderneming raad over financiële planning mogen geven. Hun controlerende aandeelhouders moeten een gezond en voorzichtig beleid kunnen waarborgen. Verder moeten deze ondernemingen passend georganiseerd zijn. Bij hun vergunningsaanvraag voegen ze een financieel plan voor drie jaar en een attest waaruit blijkt dat hun beroepsaansprakelijkheid verzekerd is.

Wisselkantoren

De FSMA ziet erop toe dat wisselkantoren de voorwaarden voor de uitoefening van hun activiteiten respecteren. Haar toezicht heeft in 2017 geleid tot het herroepen van een aantal registraties van wisselkantoren.

Sommige wisselkantoren waren niet in orde met de registratievoorwaarden. Hun leiders beschikten niet meer over de vereiste ervaring en professionele betrouwbaarheid. Deze wisselkantoren overtraden ook de regels ter bestrijding van het witwassen van geld en van de financiering van terrorisme.

De FSMA vraagt wisselkantoren grote waakzaamheid aan de dag te leggen en actief mee te werken in de bestrijding van witwaspraktijken. Ze moeten verdachte transacties melden aan de Cel voor Financiële Informatieverwerking, de zogeheten antiwitwascel en partner van de FSMA.

Zo moeten wisselkantoren beschikken over een verantwoordelijke voor de strijd tegen het witwassen en de financiering van het terrorisme. Ze moeten de wettelijk voorziene informatie over hun cliënten en hun transacties verzamelen en analyseren. Als het hun onmogelijk is om de nodige informatie te verzamelen om hun wettelijke plicht tot waakzaamheid te vervullen, mogen ze geen relatie met de betrokken cliënt aangaan of moeten ze de bestaande cliëntenrelatie stopzetten.

De FSMA ontving vorig jaar een aanvraag tot vergunning van een nieuw wisselkantoor. Omwille van een gebrekkige transparantie van het aandeelhouderschap van deze vennootschap weigerde de FSMA de vergunning te verstrekken.

Eind 2017 waren er zeven wisselkantoren actief in ons land. Daarnaast voeren drie betalingsinstellingen ook activiteiten als wisselkantoor uit. Zij staan onder toezicht van de Nationale Bank van België.

Crowdfunding

De FSMA houdt sinds 1 februari 2017 toezicht op crowdfundingactiviteiten. Zij erkende vorig jaar zes crowdfundingplatformen.

Crowdfunding biedt vennootschappen de mogelijkheid om geld op te halen bij het brede publiek. De ophaling van geld verloopt meestal via een interactieve website of een platform.

Er zijn drie verschillende soorten crowdfundingplatformen:

- platformen waarop het publiek een gift doet aan een project of een onderneming;
- platformen waarop het publiek geld stort met het oog op het ontvangen van een tegenprestatie in natura (een exemplaar van een werk, een commercieel geschenk, ...) die doorgaans minder waard is dan het gestorte bedrag;
- platformen waarop het publiek in een onderneming belegt, hetzij via een lening, hetzij via een inbreng in kapitaal met het oog op het ontvangen van een eventuele winst.

De FSMA is verantwoordelijk voor deze derde categorie. Platformen die beleggingsinstrumenten commercialiseren vallen onder haar toezicht. Vennootschappen die deze activiteit aanbieden, hebben een afzonderlijke vergunning van alternatieve-financieringsplatform nodig.

De FSMA ontving in 2017 in totaal negen vergunningsaanvragen. Zes platformen, waarvan één buitenlands, kregen een vergunning. Twee platformen trokken hun vergunningsaanvraag in. Eén aanvraag was tijdens de verslagperiode nog niet afgerond.

Daarnaast meldden twee gereguleerde ondernemingen, waarvan één buitenlandse, aan de FSMA dat zij alternatieve-financieringsdiensten aanbieden. Gereguleerde ondernemingen moeten hiervoor geen bijkomende vergunning aanvragen, maar moeten zich wel aan de gedragsregels houden.

De erkende platformen hebben diverse activiteiten. Vier platformen richten zich op een breed scala van projecten zoals vastgoed, horeca, voeding, financiële technologie, energie, technologie, welzijn en mobiliteit. Drie andere platformen hebben een uitgesproken duurzaamheidsdoelstelling met onder meer projecten rond duurzame energie, duurzame landbouw en de circulaire economie. Een platform richt zich specifiek tot lokale overheden en niet-gouvernementele organisaties die alternatieve financiering binnen hun gemeenschap mogelijk willen maken.

De toekenning van een vergunning van alternatieve-financieringsplatform is onderworpen aan verschillende criteria. Zo screent de FSMA de aandeelhouders en de leiding van de onderneming. Ze gaat na of de onderneming de verplichte verzekering burgerlijke beroepsaansprakelijkheid heeft afgesloten en of ze passend is georganiseerd, met bijzondere aandacht voor de organisatie op IT-vlak.

De FSMA houdt toezicht op de naleving van deze regels. Ze kan onder meer inspecties uitvoeren en alle nuttige informatie opvragen. Ze kan herstelmaatregelen en administratieve sancties opleggen aan ondernemingen die de wetgeving niet naleven. De niet-naleving van bepaalde regels is een strafrechtelijke inbreuk.

De FSMA waarschuwt uitdrukkelijk voor de gevaren die een investering in een alternatieve-financieringsplatform kan inhouden. Door te beleggen in zo'n platform bestaat de kans dat financiële consumenten hun inleg kwijtspelen. Sommige ondernemingen zijn onvoldoende levensvatbaar en kunnen over kop gaan. Dat maakt een belegging risicovol.

Het is belangrijk om te weten dat de FSMA geen toezicht houdt op de commerciële leefbaarheid van crowdfundingondernemingen. Verplichtingen op het vlak van financiële verslaggeving of van kapitaaleisen zijn er voor deze ondernemingen niet. De FSMA houdt evenmin toezicht op de ondernemingen waarvan de beleggingsinstrumenten worden aangeboden via deze platformen.

Tabel 3: Evolutie van het aantal ondernemingen

	31/12/2014	31/12/2015	31/12/2016	31/12/2017
Vennootschappen voor vermogensbeheer en beleggingsadvies naar Belgisch recht	19	19	19	17
In België gevestigde bijkantoren van beleggingsondernemingen die ressorteren onder het recht van een andere lidstaat van de EER en onder het toezicht van de FSMA vallen	11	14	12	13
Beleggingsondernemingen die ressorteren onder het recht van een andere lidstaat van de EER en die in België actief zijn in het kader van de vrije dienstverlening	2.882	2.886	2.990	3.005
Beleggingsondernemingen die ressorteren onder het recht van een staat die geen lid is van de EER, en die hun voornemen hebben mee gedeeld om in België beleggingsdiensten te verrichten in het kader van de vrije dienstverlening	84	84	84	90
Beheervenootschappen van de ICBE's naar Belgisch recht	7	7	7	7
Beheervenootschappen van alternatieve ICB's naar Belgisch recht	4	7	9	9
In België gevestigde bijkantoren van beheervenootschappen van ICB's die ressorteren onder het recht van een andere lidstaat van de EER	8	10	13	14
Beheervenootschappen van ICB's die ressorteren onder het recht van een andere lidstaat van de EER en die in België actief zijn in het kader van de vrije dienstverlening	91	98	108	116
Vastgoedbevaks/Gereguleerde vastgoedvennootschappen	23	24	24	25
Wisselkantoren met vergunning in België	12	11	12	10
Onafhankelijk financieel planners	0	5	6	7
Kleinschalige beheerders van alternatieve ICB's	0	42	53	63
Alternatieve-financieringsplatformen naar Belgisch recht met vergunning in België				5
Alternatieve-financieringsplatformen die ressorteren onder het recht van een andere lidstaat van de EER met vergunning in België				1
Gereguleerde ondernemingen naar Belgisch recht die in België alternatieve-financieringsdiensten verrichten				1
Gereguleerde ondernemingen die ressorteren onder het recht van een andere lidstaat van de EER en die in België alternatieve-financieringsdiensten verrichten				1

Financiële *benchmarks*

De FSMA is verantwoordelijk voor het toezicht op de financiële *benchmarks* Euribor en Eonia. Ze kijkt toe op de eerbiediging van de Europese regels inzake vergunningen, bedrijfsvoering, transparantie en berekeningswijze van deze referentie-indexen. In 2017 waren er belangrijke ontwikkelingen in het beheer van de Euribor en de Eonia.

Euribor

De *Euro Interbank Offered Rate* (Euribor) is een maatstaf voor de rente in de eurozone die banken aanrekenen wanneer ze elkaar geld uitlenen op termijnen van een week tot een jaar. Hij wordt elke werkdag berekend op basis van schattingen van een panel van 20 banken.

Om de continuïteit van de berekening van de Euribor te waarborgen, heeft het Euribor-college zich voorbereid op het eventuele gebruik van zijn bevoegdheden om banken te dwingen deel te blijven uitmaken van het Euribor-panel of tot het panel toe te treden.

Het *European Money Markets Institute* (EMMI), de beheerder van de Euribor, werkte in 2017 aan een nieuwe methodologie met als doel de berekening van de *benchmark* uitsluitend op financiële transacties te baseren.

Uit tests bleek dat deze wijze van berekening een *benchmark* zou opleveren die sterk zou verschillen van de huidige Euribor. Daarom besloot het EMMI om een andere methodologie voor de Euribor te ontwikkelen. Deze andere, hybride methodologie zal voor de berekening van de *benchmark* zowel transactiegegevens - wanneer deze beschikbaar zijn - als andere marktindicatoren gebruiken.

De FSMA verifieerde de tests van het EMMI en bevestigde dat zijn tests gebeurden op basis van een representatieve steekproef.

De FSMA bracht op regelmatige tijdstippen verslag uit over dit hervormingsproces binnen het Euribor-college. In dat college zetelen naast de FSMA het Europese agentschap ESMA, de toezichthouders van de banken die gegevens aanleveren voor de Euribor en de toezichthouders die hebben aangetoond dat de Euribor voor hun nationale economie of financiële markt van groot belang is.

Eonia

De *Euro Overnight Index Average* (Eonia) is een maatstaf voor de rente in de eurozone die banken aanrekenen wanneer ze elkaar geld uitlenen voor een termijn van een dag. Hij wordt elke dag berekend op basis van effectief uitgevoerde transacties van een panel van 28 banken.

De Europese Commissie wees in juni 2017 de Eonia aan als cruciale *benchmark*. Volgens de Commissie is de Eonia van groot belang voor de markt van geldmarktinstrumenten en kortlopende renteswaps.

De hoeveelheid financiële instrumenten en contracten die verwijzen naar de Eonia stijgt uit boven de drempel van 500 miljard euro. Hierdoor behoort de Eonia net zoals de Euribor tot de categorie van cruciale *benchmarks*, de belangrijkste financiële referentie-indexen in de eurozone.

De FSMA richtte voor de Eonia een toezichtcollege op. Bij zijn eerste vergadering in augustus 2017 werd besloten om het Euribor-college en het Eonia-college samen te voegen, gezien het grotendeels gelijklopende lidmaatschap van beide colleges.

De FSMA nam deel aan het debat over de keuze van een risicovrije rente-*benchmark* voor de eurozone. De Eonia leek aanvankelijk geschikt om deze rol te vervullen. Maar door problemen bij de berekening van de Eonia werd gekozen voor een andere aanpak.

De ECB besloot zelf een risicovrije rente-*benchmark* te ontwikkelen. In september 2017 kondigden de ECB, de FSMA, ESMA en de Europese Commissie de oprichting van een werkgroep over dit onderwerp aan. Deze werkgroep zal onder leiding van de private sector een risicovrije rente-*benchmark* voor de eurozone selecteren en zich bezighouden met vragen rond de overgang van bestaande *benchmarks* naar deze nieuwe *benchmark*.

Toezicht op de tussenpersonen en de kredietgevers

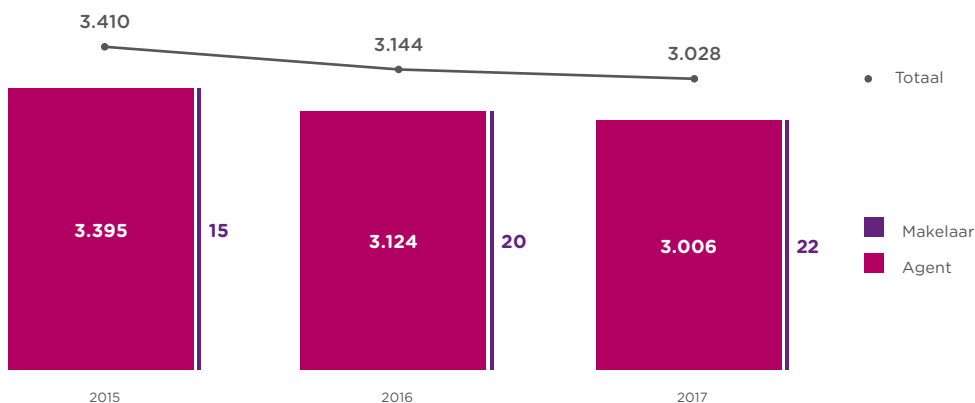
De FSMA controleert de toegang tot het beroep van de tussenpersonen in de financiële sector. Het gaat om tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten, in verzekeringen en herverzekeringen en hypothecair krediet en in consumentenkrediet. De FSMA behandelt de aanvragen voor de inschrijving in de verschillende registers van tussenpersonen. De FSMA houdt deze publieke registers bij en houdt toezicht op de naleving van de wettelijke voorwaarden om die inschrijving te kunnen behouden. De FSMA controleert ook de toegang tot het beroep van kredietgever en de wijze waarop de kredietgevers de vergunningsvoorwaarden naleven.

Toezicht op de tussenpersonen

Op 31 december 2017 waren er bij de FSMA 26.094 tussenpersonen ingeschreven in de registers. De FSMA telde 3.028 tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten, 11.434 verzekeringstussenpersonen en 12 herverzekeringstussenpersonen.

Ze telde ook 11.620 bemiddelaars in hypothecair krediet en consumentenkrediet. De FSMA is sinds 1 november 2015 bevoegd voor het toezicht op deze categorie van tussenpersonen. 2017 is het eerste jaar waarin een volledig overzicht van de kredietbemiddelaars beschikbaar is.

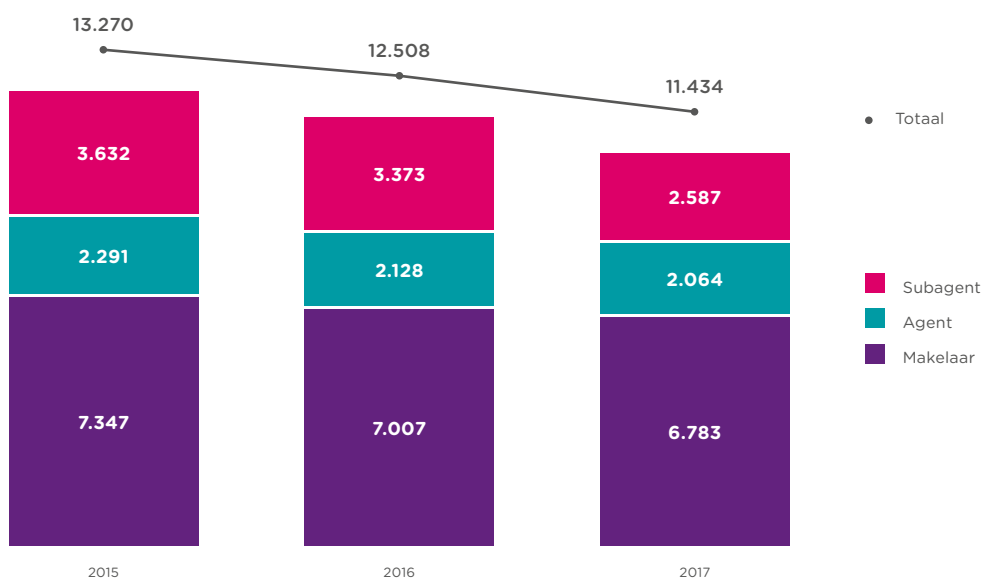
Grafiek 17: Tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten

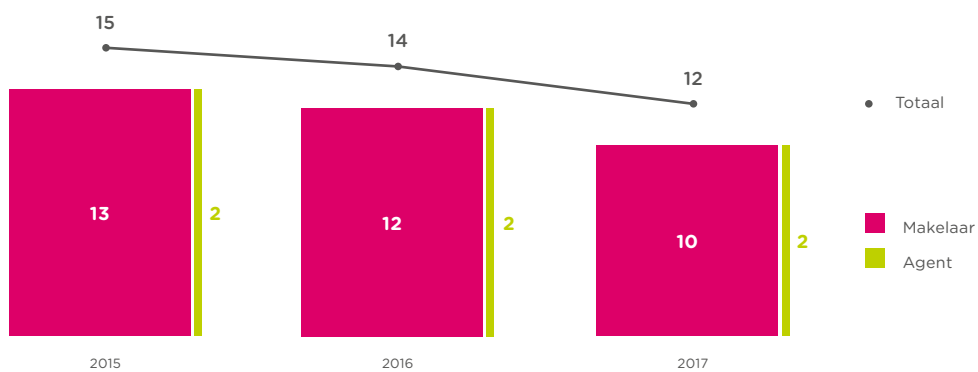
Grafiek 18: Kredietinstellingen

Grafiek 19: Verzekeringstussenpersonen

Grafiek 20: Herverzekeringstussenpersonen

Tabel 4: Overzicht van de bemiddelingsactiviteiten

Categorie	Activiteit				
	Hypothecair krediet	Consumenten-krediet	Verzekeringen	Her-verzekeringen	Bank- en beleggings-diensten
Makelaar	x	x	x	x	x
Agent			x	x	x
Verbonden agent	x	x	x		
Subagent	x		x	x	
Agent in een nevenfunctie		x			

Er wordt aan bemiddeling gedaan in het kader van verschillende activiteiten die in categorieën zijn onderverdeeld. Per activiteit worden verschillende categorieën van tussenpersonen/bemiddelaars onderscheiden:

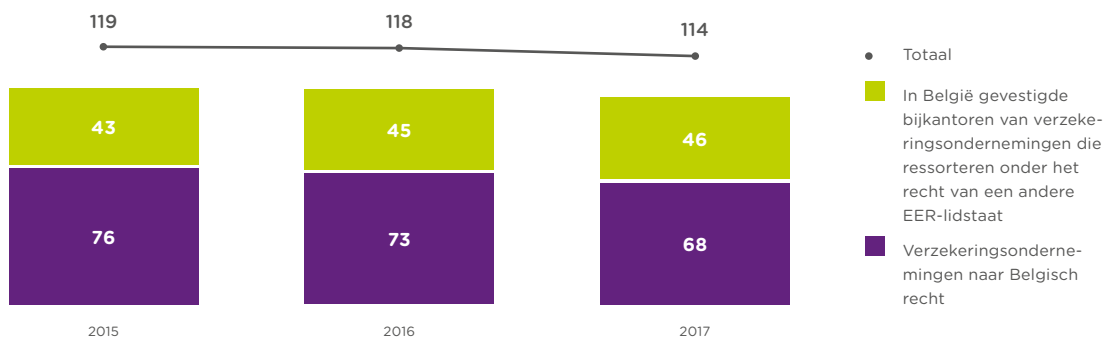
- Een **makelaar** brengt kredietgevers, verzekerings-, herverzekerings- of gereguleerde ondernemingen en consumenten met elkaar in contact. Een makelaar heeft geen enkele verplichting om zijn productie of een deel ervan bij een bepaalde kredietgever, verzekerings-, herverzekerings- of gereguleerde onderneming te plaatsen.
- Een **verzekerings- of herverzekeringsagent** oefent bemiddelingswerkzaamheden uit in naam en voor rekening van één of meer verzekerings- of herverzekeringsondernemingen. Een verzekeringsagent moet ook aan de FSMA meedelen of hij al dan niet een verbonden agent is van één of meer verzekeringsondernemingen.
- Een **agent in bank- en beleggingsdiensten** handelt in naam en voor rekening van één enkele vergunde onderneming.
- Een **verbonden agent in kredieten of in verzekeringen** doet aan bemiddeling voor rekening en onder de volle en onvoorwaardelijke verantwoordelijkheid van één kredietgever of verzekeringsonderneming of van een groep van kredietgevers of verzekeringsondernemingen.
- Een **subagent** handelt onder de verantwoordelijkheid van een makelaar of een agent.
- Een **agent in een nevenfunctie** verkoopt, als hoofdactiviteit, goederen en dienst van niet-financiële aard en treedt, als nevenactiviteit en voor rekening van één of meer kredietgevers, als bemiddelaar in consumentenkrediet op.

Eenzelfde tussenpersoon kan geen verschillende inschrijvingen cumuleren voor één enkele activiteit, bijvoorbeeld als verzekeringsmakelaar en verzekeringsagent of verzekeringssubagent.

Tussenpersonen moeten voldoen aan een aantal inschrijvingsvoorwaarden. Zij moeten onder meer bewijzen dat zij over voldoende beroepskennis beschikken, hun beroepsaansprakelijkheid voor bemiddelingsactiviteiten hebben verzekerd en de vereiste geschiktheid en professionele betrouwbaarheid bezitten. Indien ze de inschrijvingsvoorwaarden niet vervullen dan weigert de FSMA hun inschrijving. De inschrijvingsvoorwaarden vormen een waarborg voor de consument dat hij kan vertrouwen op de tussenpersonen die financiële producten verkopen.

Een tussenpersoon moet aan de inschrijvingsvoorwaarden voldoen zolang hij is ingeschreven. De FSMA ziet daarop toe. Wanneer de FSMA vaststelt dat een tussenpersoon de inschrijvingsvoorwaarden niet langer naleeft, dan maant de FSMA de tussenpersoon aan om zich in regel te stellen. In dat geval legt ze de tussenpersoon een termijn op waarbinnen hij de tekortkoming moet verhelpen. Gebeurt dit niet, dan schorst de FSMA de tussenpersoon of schrapt ze zijn inschrijving uit het register. Een tussenpersoon die zijn activiteit wenst stop te zetten kan vrijwillig afstand doen van zijn inschrijving.

Grafiek 21: Verzekeringsondernemingen

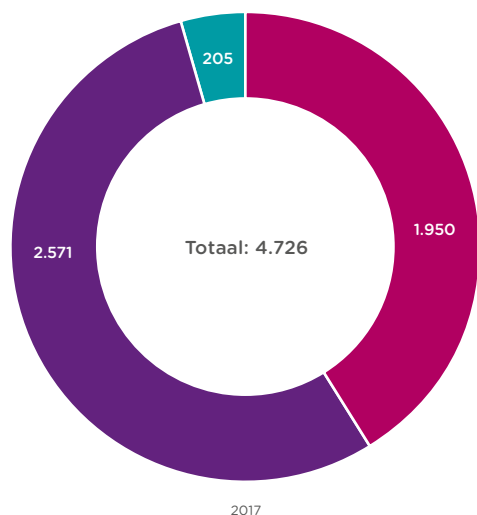

In tegenstelling tot de andere inschrijvingsvoorwaarden, waarvan de naleving objectief kan worden vastgesteld, beschikt de FSMA voor de beoordeling van de vereisten op het vlak van geschiktheid en professionele betrouwbaarheid over een appreciatiebevoegdheid. De FSMA beoordeelt de naleving van deze criteria geval per geval.

Bij tussenpersonen die zijn ingeschreven onder de vorm van een rechtspersoon zijn het de effectieve leiders, leden van het wettelijk bestuursorgaan en verantwoordelijken voor de distributie die blijf moeten geven van geschiktheid en professionele betrouwbaarheid.

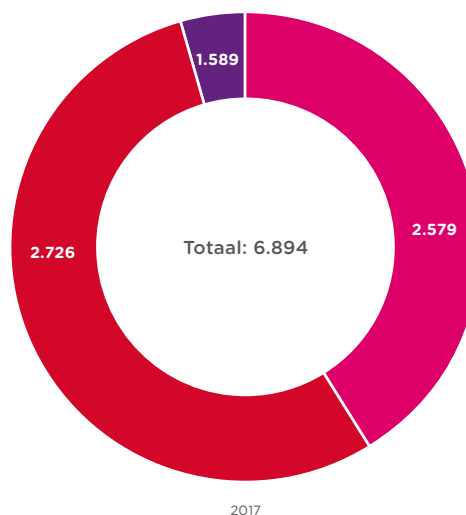
Feiten die kunnen leiden tot een gebrek aan geschiktheid en professionele betrouwbaarheid van een tussenpersoon zijn bijvoorbeeld: het nabootsen of kopiëren van handtekeningen van cliënten, het niet-doorstorten van verzekeringspremies aan de verzekeringsonderneming, het verduisteren van geld van cliënten, het opmaken van valse verzekeringspolissen, het werken met stromannen voor gereguleerde functies en het afleggen van valse verklaringen aan de FSMA of het opzettelijk verzwijgen van relevante informatie.

Grafiek 22: Kredietbemiddelaars in hypothecair krediet

- Makelaar
- Verbonden agent
- Subagent

Grafiek 23: Kredietbemiddelaars in consumentenkrediet

- Makelaar
- Verbonden agent
- Agent in een nevenfunctie

Antwoorden op vragen van de ombudsdiensten

Een tussenpersoon is wettelijk verplicht om te antwoorden op vragen van de Ombudsman van de Verzekeringen of van de Ombudsman in financiële geschillen over de behandeling van klachten van consumenten. Wanneer de tussenpersoon niet antwoordt, brengen de ombudsdiensten de FSMA daarvan op de hoogte. De FSMA zal op basis van deze informatie de tussenpersoon aanmanen om alsnog te antwoorden op vragen. Als de tussenpersoon dat niet doet, dan schrapt de FSMA hem uit het register.

Vragen van een ombudsdienst niet beantwoorden, vormt een inbreuk op de wettelijke inschrijvingsvoorwaarden van een tussenpersoon. Een tussenpersoon moet dus altijd antwoorden op vragen van een ombudsdienst, ook wanneer hij het niet eens is met haar standpunt.

De FSMA kan een tussenpersoon die meer dan één keer vragen van een ombudsdienst onbeantwoord liet, verzoeken om maatregelen te treffen om een herhaling van deze inbreuk te vermijden. De FSMA zal hem erop wijzen dat een gebrek aan samenwerking met een ombudsdienst ook zijn geschiktheid om als tussenpersoon te werken in het gedrang kan brengen. Dat kan leiden tot een schrapping uit het register van de tussenpersonen.

Elke tussenpersoon is wettelijk verplicht om zich te verzekeren tegen beroepsfouten. Wanneer een tussenpersoon niet meer ingeschreven is in het register kan de ombudsdienst de gegevens van deze beroepsaansprakelijkheidsverzekering bij de FSMA opvragen. Het gaat dan over het polisnummer en de identiteitsgegevens van de onderneming waarmee de tussenpersoon de verzekering had gesloten. Indien de tussenpersoon een beroepsfout heeft begaan, kan een benadeelde consument bij de aansprakelijkheidsverzekeraar van die tussenpersoon een schadevergoeding vorderen.

Laakbare handelingen in het kader van een gereguleerd statuut, bijvoorbeeld als tussenpersoon in bank- en beleggingsdiensten, kunnen een weerslag hebben op de inschrijvingen in andere gereguleerde statuten die de betrokken tussenpersoon bij de FSMA heeft zoals die van verzekeringstussenpersoon of kredietbemiddelaar.

Een tussenpersoon is verplicht om te antwoorden op alle vragen die de FSMA hem stelt in het kader van zijn inschrijvingsdossier. Meestal betreffen deze vragen een actualisering van het dossier. Het gaat bijvoorbeeld om het leveren van een bewijs over het behalen van bijscholingspunten of een bewijs dat de nieuwe verantwoordelijke voor de distributie over de vereiste beroepskennis beschikt. Het komt regelmatig voor dat tussenpersonen nalaten om te antwoorden op deze vragen.

Een tussenpersoon is ook wettelijk verplicht om te antwoorden op vragen van de Ombudsman van de Verzekeringen of van de Ombudsman in financiële geschillen over de behandeling van klachten van consumenten.

Schapping van de inschrijving

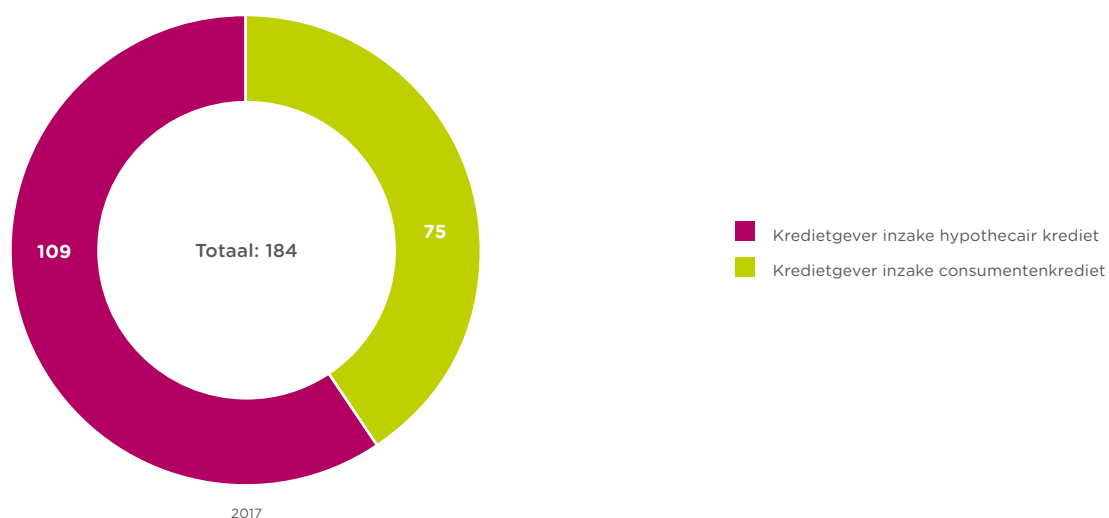
In 2017 schrapte de FSMA de inschrijving van 285 tussenpersonen. Het gaat om 259 verzekerings-tussenpersonen, 15 tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten en 11 kredietbemiddelaars.

In de categorie van verzekeringen schrapte de FSMA 208 tussenpersonen omdat zij hun bijdrage in de werkingskosten van de FSMA niet betaalden, 28 tussenpersonen omdat zij niet aantoonde dat hun beroepsaansprakelijkheid verzekerd was en 11 tussenpersonen omdat zij niet langer geschikt of professioneel betrouwbaar waren.

De FSMA schrapte in de categorie van verzekeringen ook acht tussenpersonen omdat ze niet antwoorde op vragen over hun inschrijvingsdossier, twee tussenpersonen omdat zij niet antwoorde op vragen van ombudsdiensten en twee tussenpersonen wegens faillissement.

In de categorie van bank- en beleggingsdiensten schrapte de FSMA 15 tussenpersonen uit het register omdat kredietinstellingen de samenwerking met hen hadden beëindigd.

Grafiek 24: Kredietgevers

De 11 kredietbemiddelaars die door de FSMA werden geschrapt, waren subagenten die niet meer werkten onder de verantwoordelijkheid van een andere bemiddelaar. Het ging om 9 bemiddelaars in hypothecair krediet en 2 bemiddelaars in consumentenkrediet.

Schorsing van de inschrijving

De FSMA kan beslissen om de inschrijving van een tussenpersoon te schorsen. Een schorsing is een administratieve maatregel die ertoe leidt dat de activiteiten van de betrokken tussenpersoon tijdelijk worden verboden. De FSMA neemt deze maatregel enkel wanneer zij van mening is dat de feiten waarover zij beschikt zeer ernstig zijn en een schorsing noodzakelijk is voor de bescherming van de consumenten of van de reputatie van de sector.

De FSMA schorste in 2017 10 verzekeringstussenpersonen. Bij een schorsing mag de tussenpersoon in principe geen enkele activiteit van bemiddeling meer uitoefenen. Zo mag hij geen nieuwe polissen meer afsluiten of aan prospectie doen, geen polissen meer verlengen of wijzigingen in polissen noteren, geen verzekeringspremies innen of verzekeringsbewijzen voor voertuigen uitreiken.

De FSMA kan ook overgaan tot een gedeeltelijke schorsing indien de omstandigheden dit rechtvaardigen. In zo'n geval kan een tussenpersoon bijvoorbeeld courante activiteiten zoals de afhandeling van schadegevallen of het wijzigen van polissen verderzetten. Nieuwe contracten sluiten, is verboden.

Weigering van de inschrijving

In 2017 heeft de FSMA 43 aanvragen tot inschrijving geweigerd omdat de inschrijvingsvoorwaarden niet waren vervuld. Het ging om dossiers van 2 verzekeringstussenpersonen, 17 bemiddelaars in hypothecair krediet en 24 bemiddelaars in consumentenkrediet.

Toezicht op de kredietgevers

Op 31 december 2017 waren 184 kredietgevers met een vergunning van de FSMA actief. De FSMA is sinds 1 november 2015 bevoegd voor het toezicht op de kredietgevers. 2017 is het eerste jaar met een volledig overzicht van de kredietgevers.

Iedere persoon die een krediet verstrekt in het kader van zijn beroepswerkzaamheden, is een kredietgever. Kredietgevers die consumentenkredieten verstrekken, moeten een vergunning verkrijgen van de FSMA. Er kan een vergunning worden aangevraagd als kredietgever in hypothecair krediet of in consumentenkrediet.

Er worden drie categorieën van kredietgevers onderscheiden:

- kredietgevers die onder prudentieel toezicht van de Nationale Bank van België staan in het kader van een ander statuut, zoals kredietinstellingen of verzekeringsondernemingen;
- sociale kredietgevers: dit zijn Vlaamse, Brusselse en Waalse openbare of private instellingen die kredietovereenkomsten afsluiten met een beperkt publiek, hetzij tegen een lagere rentevoet dan de markrente of renteloos, hetzij tegen andere voorwaarden die gunstiger zijn voor de consument dan de geldende marktvoorwaarden;
- andere kredietgevers die tot geen van beide voornoemde categorieën behoren, worden door de wet als "andere kredietgevers" beschouwd. Naast organisatievereisten gelden voor deze kredietgevers ook transparantievereisten in hoofde van hun controlerende aandeelhouders, en betrouwbaarheids- en geschiktheidsvoorwaarden in hoofde van hun effectieve leiders en hun bestuurders.

FSMA treedt op tegen 'stromannen'

De FSMA heeft tijdens controles bij enkele tussenpersonen vastgesteld dat personen die waren aangesteld als verantwoordelijke voor de distributie (VVD) deze gereglementeerde functie in de praktijk niet uitoefenden en bijgevolg als stroman optraden.

Een VVD is een natuurlijke persoon die de facto verantwoordelijk is voor de bemiddelingswerkzaamheden of daarop toezicht uitoefent.

Een vennootschap die actief is als tussenpersoon vermeldde in haar inschrijvingsdossier een stroman als VVD. Dat gebeurde omdat de zaakvoerder van deze vennootschap zelf niet voldeed aan de inschrijvingsvoorwaarden voor deze gereglementeerde functie. Uit de feiten bleek dat de opgegeven VVD geen enkele band had met de vennootschap en de functie van VVD niet uitoefende.

De invulling van de functie van VVD moet effectief en daadwerkelijk zijn en de inhoud van deze functie moet overeenstemmen met de werkelijkheid. Van de personen die deze functies uitoefenen, wordt verwacht dat zij effectief hun verantwoordelijkheden opnemen en instaan voor het intern toezicht op de werking van de onderneming en de bemiddelingsactiviteit. Zo moet de VVD instaan voor het daadwerkelijk toezicht op alle handelingen die door de personen in contact met het publiek worden gesteld. De FSMA verwacht dat dit toezicht effectief wordt uitgevoerd.

De FSMA tilt zwaar aan constructies waarbij een vennootschap in een inschrijvingsdossier opzettelijk misleidende informatie meedeelt, zowel door de persoon die de feitelijke leiding heeft over de vennootschap als door de stroman die zijn naam heeft 'uitgeleend'.

Toezicht op de sector

De FSMA ziet continu toe op de naleving van de inschrijvings- of registratievoorwaarden. Zij oefent datzelfde toezicht ook uit als de tussenpersonen haar in kennis stellen van veranderingen, zoals de vervanging van een persoon die een gereguleerde functie uitoefent, zoals een effectief leider of een verantwoordelijke voor de distributie. Zij oefent dergelijk toezicht ook uit als zij informatie ontvangt van derden, zoals ombudsdiensten.

Daarnaast heeft de FSMA twee segmenten van de populatie van tussenpersonen gecontroleerd tijdens twee reeksen van controles op afstand die zij in 2017 heeft uitgevoerd. Het ging daarbij om de bankmakelaars en een selectie van levensverzekeringsmakelaars.

Die controles strekten ertoe het administratief dossier van die tussenpersonen te controleren en te actualiseren, door in het bijzonder de naleving te toetsen van de wettelijke verplichting tot geregelde bijscholing van de beroepskennis.

Daarbij werd bijzondere aandacht besteed aan de naleving van de antiwitwaswet via een controle van de interne procedures, die verplicht zijn bij alle niet-exclusieve tussenpersonen die levensverzekeringsproducten aanbieden, alsook bij bankmakelaars.

Informereren en ondersteunen van de sector

De FSMA heeft een uitbreiding ontwikkeld van de reeds bestaande onlineapplicatie voor kredietgevers en kredietbemiddelaars. Daarna heeft zij die nieuwe versie van de applicatie aan de beroepsverenigingen voorgelegd.

Sinds juni 2017 verloopt de individuele inschrijvingsprocedure van alle kredietbemiddelaars, verzekerings- en verzekeringstussenpersonen, tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten, en kredietgevers uitsluitend *online*.

Eens het inschrijvingsverzoek is goedgekeurd, worden de inschrijvingsdossiers verder uitsluitend *online* beheerd. Dankzij die gebruiksvriendelijke en beveiligde applicatie kan de FSMA de kwaliteit van haar dienstverlening aan tussenpersonen en gereguleerde ondernemingen aanzienlijk verbeteren.

De ervaring met de inschrijvingsverzoeken van kredietbemiddelaars heeft de FSMA geleerd dat de onlineapplicatie een efficiëntere verwerking van de inschrijvingsaanvragen mogelijk maakt.

In februari 2018 zijn de inschrijvingsdossiers van alle verzekerings- en herverzekeringstussenpersonen en tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten overgeheveld naar de onlineapplicatie. Naar aanleiding daarvan zullen de tussenpersonen alle interne wijzigingen voortaan rechtstreeks in de applicatie kunnen aanbrengen. Hun dossier zal voortaan uitsluitend online worden beheerd.

De overgangperiode voor de inschrijving van de kredietbemiddelaars en de kredietgevers is op 30 april 2017 verstreken.

Met het oog op de inschrijving van die talrijke tussenpersonen en kredietgevers heeft de FSMA het nodige gedaan om een vlotte verwerking van de inschrijvingsverzoeken te garanderen. Daarom heeft zij opnieuw 'First Aid'-dagen georganiseerd met de bedoeling de kredietbemiddelaars technische ondersteuning en praktische hulp te bieden bij hun inschrijving.

De FSMA voert bovendien permanent overleg met de sector over de evolutie van de wetgeving en de nieuwe inschrijvingsprocedures.

De FAQ's worden aangepast zodra een wetwijziging in werking treedt. Zij bieden een antwoord op vaak gestelde vragen over onderwerpen die belangrijk zijn voor kredietgevers en tussenpersonen.

Wanneer een onderwerp nader moet worden verduidelijkt, wordt een nieuwsbrief gepubliceerd.

Met die nieuwsbrief wil de FSMA de tussenpersonen informeren over recente wetwijzigingen die hen aanbelangen, over door haar vastgestelde praktijken en over haar verwachtingen ten aanzien van de sector. De geselecteerde onderwerpen betreffen in hoofdzaak het statuut en de inschrijvingsvoorwaarden van de tussenpersonen.

FOCUS 2018

Enmaal een tussenpersoon is ingeschreven in een register, moet hij permanent blijven voldoen aan de inschrijvingsvoorwaarden. De FSMA ziet daarop toe.

Zo moet onder meer de beroepsaansprakelijkheid van de tussenpersoon zijn verzekerd en moet hij te allen tijde geschikt en professioneel betrouwbaar zijn. De beroepskennis die hij moest aantonen op het moment van zijn inschrijving, moet hij geregeld bijscholen.

De regels over de vereiste beroepskennis worden in 2018 wellicht gewijzigd als gevolg van nieuwe ontwikkelingen op Europees vlak, meer bepaald de IDD-richtlijn over distributie van verzekeringen en de MiFID II-richtlijn over de bescherming van beleggers.

De FSMA streeft er naar om de regels die gelden voor de verschillende soorten van tussenpersonen zoveel als mogelijk te harmoniseren en te vereenvoudigen. De FSMA heeft daarvoor regelmatig overleg met de beroepsorganisaties. De FSMA organiseert in 2018 het overleg binnen sectorale werkgroepen over de concrete uitwerking van de kennisvereisten voor de tussenpersonen.

BESCHERMING VAN HET AANVULLEND PENSIOEN

Sociaal toezicht	92
Controleren	92
Informereren	96
Reguleren	97
Behandelen van klachten	98
Prudentieel toezicht	101
Controleren	101
De sector informeren	104
Reguleren	104

De FSMA staat in voor het toezicht op de aanvullende pensioenen die werknemers, zelfstandigen en bedrijfsleiders in het kader van hun beroepsactiviteiten opbouwen. De opbouw van deze pensioenen van de tweede pijler gebeurt via verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen. De FSMA controleert of deze pensioeninstellingen en de inrichters (in de meeste gevallen de werkgevers die een pensioentoezegging voor hun personeel invoeren) de sociale wetgeving in verband met de tweede pensioenpijler naleven. Naast dit sociaal toezicht oefent de FSMA ook een prudentieel toezicht uit op de pensioenfondsen. Dit betekent dat de FSMA waakt over de financiële gezondheid en de passende organisatie van deze instellingen.

Sociaal toezicht

Het sociaal toezicht gebeurt rond vier assen: controleren, informeren, reguleren en behandelen van klachten.

Controleren

De sociale wetgeving waarop de FSMA toeziet, moet de risico's voor aangeslotenen inperken. Deze risico's kunnen meer bepaald verband houden met een gebrek aan toekenning of aan uitbetaling van pensioenrechten of onvolledige toekenning of uitbetaling, onjuiste informatie of onvoldoende inspraak of medebeslissing.

Het accent binnen het sociaal toezicht ligt op horizontale toezichtsacties, waarbij een bepaalde thematiek voor de hele sector wordt onderzocht. Bij het bepalen van haar prioriteiten en de te onderzoeken thematiek kiest de FSMA voor een risicogebaseerd toezicht: in eerste instantie worden de belangrijkste risico's behandeld.

Het resultaat van een controleactie kan verschillende vormen aannemen. Ten eerste resulteren de controleacties waar nodig uiteraard in individuele handhavingstrajecten ten aanzien van de pensioeninstellingen die de wetgeving op grond van het onderzoek blijken te miskennen. Daarnaast publiceert de FSMA in het kielzog van haar controleacties ook vaak een mededeling die de pensioeninstellingen aan de hand van tijdens het onderzoek vastgestelde praktijken een leidraad voor de goede naleving van de wetgeving wil bieden. Ten slotte mondt een gerichte controle ook soms uit in beleidsmatige aanbevelingen die aan de betrokken overheidsinstanties worden gericht.

In 2017 legde de FSMA haar controlewerkzaamheden toe op de hierna besproken thema's.

Verplichting tot aangifte aan DB2P

Nadat DB2P, de databank voor aanvullende pensioenen, eind 2016 voor het publiek was opengesteld via de website mypension.be, legde de FSMA in 2017 nog meer nadruk op de kwaliteit van de rapportering door de pensioeninstellingen aan deze databank. Deze verzamelt een aantal gegevens met betrekking tot de aanvullende pensioenen van werknemers, zelfstandigen en bedrijfsleiders en is daarom een zeer belangrijke bron van informatie. Een volledige, correcte en tijdige rapportering door de pensioeninstellingen is van cruciaal belang, zowel voor de uitoefening van het sociaal toezicht door de FSMA als voor de verstrekking van adequate informatie aan de burgers over hun aanvullende pensioenrechten. Dit is des te meer het geval voor wat de zogenaamde ‘slapende’ aangeslotenen betreft. Zij ontvangen sedert 2016 niet langer een jaarlijkse pensioenfiche, zodat mypension.be voor hen het enige informatiekanaal vormt. Eventuele rapporteringsproblemen moeten daarom tijdig worden ontdekt. Er worden dus recurrente horizontale controleacties uitgevoerd om de kwaliteit van de aangiften die de actoren van de sector bij de databank indienen, te waarborgen. In de afgelopen jaren zijn hiertoe reeds verscheidene specifieke acties ondernomen. In 2017 is nog strikter opgetreden tegen pensioeninstellingen die in gebreke bleven bij het nakomen van hun verplichtingen. Algemeen kon worden vastgesteld dat de tijdigheid van de aangiftes, in vergelijking met vorige jaren, sterk was verbeterd. Enkele instellingen, die niet tijdig in regel waren met de aangifteverplichtingen, werden door de FSMA tot de orde geroepen.

Overlijdensdekking bij aanvullende pensioenen

In de loop van 2016 had de FSMA een gericht toezicht uitgevoerd op de voortzetting van de overlijdensdekking nadat een aangeslotene zijn werkgever had verlaten, wat een ‘uittreding’ genoemd wordt. Met dit toezicht wilde de FSMA voorkomen dat een dergelijke situatie leidt tot een verlaging van het aanvullend rustpensioen zonder dat de aangeslotene daarvan op de hoogte is. Er is toen gebleken dat bepaalde pensioeninstellingen de bijdragen voor deze voortgezette overlijdensdekking ten onrechte inhielden op het bedrag van de wettelijke rendementsgarantie.

De FSMA is van mening dat dergelijke praktijken in strijd zijn met de sociale wetgeving inzake aanvullende pensioenen en heeft daarom de betrokken pensioeninstellingen op de hoogte gesteld van haar visie op deze problematiek. Daarnaast heeft de FSMA haar advies op dit punt ook op haar website gepubliceerd.

De FSMA heeft de instellingen die voormelde praktijken toepasten in gebreke gesteld om hier een einde aan te stellen. De betrokken instellingen zullen allemaal hun praktijk herzien.

Cafetariaplannen

De wijze waarop de aanvullende pensioenplannen al dan niet een flexibel verloningsmodel kunnen bevatten (de zogenaamde ‘cafetariaplannen’⁴⁰) wordt geregeld in artikel 4, tweede lid, van het KB WAP. Dit artikel beschrijft op restrictieve wijze de voordelen waarvoor een aangeslotene het budget waarover hij beschikt, kan gebruiken, namelijk alleen voor bepaalde waarborgen verbonden aan sociale risico’s, zoals bijvoorbeeld een ziektekostenverzekering of arbeidsongeschiktheidsverzekering.

⁴⁰ Er dient opgemerkt te worden dat de CBFA zich hierover reeds in 2010 heeft uitgesproken. Zie Verslag DC 2009-2010, p. 108-109.

Aangezien veel sociale secretariaten advies geven over algemene verloningsmodellen, heeft de FSMA besloten om in 2017 een gerichte controleactie uit te voeren om na te gaan in hoeverre deze sociale secretariaten op hun websites cafetariaplannen promoten die niet voldoen aan de wettelijke voorwaarden. De analyse omvatte de websites van een 36-tal sociale secretariaten en die van de belangrijkste verzekeringsondernemingen en was uitsluitend gericht op de publiciteit voor dergelijke plannen. Deze controleactie, die past in het kader van de wens van de FSMA om bijzondere aandacht te besteden aan de commercialisering van pensioenproducten, heeft geen inbreuk op de wettelijke bepalingen aan het licht gebracht.

Informatie bij uittreding

De FSMA hecht veel belang aan de informatie die een aangeslotene bij een uittreding moet krijgen, omdat de aangeslotene op dat ogenblik belangrijke beslissingen moet nemen over de voortzetting van het beheer van zijn pensioentoezegging. Dit kan hij alleen correct doen als de informatie in kwestie duidelijk, nauwkeurig en begrijpelijk is.

In 2015 werden op dit thema controleacties uitgevoerd en de FSMA publiceerde vervolgens haar onderzoeksbevindingen, samen met een aantal aanbevelingen. Toen de wet van 18 december 2015 de regels wijzigde inzake de informatie bij uittreding, werd in 2016 een opvolgingstoezicht uitgevoerd. Hiermee wilde de FSMA nagaan in hoeverre de door de pensioeninstellingen bij uittreding verstrekte informatie aan de eerder gepubliceerde aanbevelingen en aan de nieuwe wetgeving voldeed.

In het kader van dit toezicht analyseerde de FSMA de uittredingsfiches van 17 pensioeninstellingen. Uit de opvolgingsanalyse bleek dat de meeste pensioeninstellingen rekening hielden met de eerder geformuleerde verwachtingen en aanbevelingen, zodat er een positieve ontwikkeling kon worden vastgesteld op het gebied van de uittredingsfiches. Er zijn echter nog steeds een aantal problemen. De FSMA is opgetreden tegen pensioeninstellingen die hun informatieverplichtingen niet naar behoren zijn nagekomen. Ten slotte heeft zij in 2017 haar mededeling over de informatievervalsing bij uittreding uit een aanvullende pensioentoezegging geactualiseerd⁴¹.

Onderzoek naar de ‘vergeten’ pensioenrechten

Wanneer pensioenrechten opeisbaar worden, bij pensionering of in geval van overlijden van een aangeslotene, moet de pensioeninstelling de aangeslotene of de begunstigden hiervan in kennis stellen. De afgelopen jaren heeft de FSMA veel aandacht besteed aan het toezicht op de naleving van deze verplichting. Zonder een tijdige en correcte communicatie aan aangeslotenen bestaat immers het risico dat pensioenrechten worden ‘vergeten’ en bijgevolg niet worden uitbetaald.

In 2015 en 2016 heeft de FSMA haar aandacht toegespitst op de afhandeling van overlijdensdossiers. Onderzoek wees uit dat veel pensioeninstellingen zich niet uit eigen beweging informeerden over mogelijke overlijdens van aangeslotenen en wachtten totdat derden hen de overlijdens zouden melden. Als gevolg hiervan werden heel wat overlijdensprestaties ten onrechte niet uitgekeerd. De FSMA heeft de betrokken instellingen gedwongen hun interne procedures zodanig aan te passen dat de overlijdens voortaan op een structurele manier worden opgevolgd. De tussenkomst van de FSMA heeft er in dat verband toe geleid dat de pensioeninstellingen sinds 2017 gebruik kunnen maken van een automatische gegevensstroom van DB2P, die hen informeert over het overlijden van aangeslotenen. Wat de in het verleden niet gedetecteerde overlijdens betreft, heeft de FSMA van de pensioeninstellingen geëist dat ze de openstaande dossiers zo snel mogelijk zouden regulariseren. Inmiddels werd in een groot deel van de vastgestelde gevallen tot uitbetaling overgegaan. De FSMA volgt deze regularisaties van nabij op.

⁴¹ FSMA_2017_02 van 24 januari 2017.

In 2017 startte de FSMA een onderzoek naar de uitbetaling van prestaties bij pensionering. Ook daar werd vastgesteld dat een aantal verschuldigde prestaties nog niet was uitbetaald omdat de pensioeninstellingen geen of onvoldoende initiatieven hadden genomen om aangeslotenen over hun rechten te informeren. Een groot deel van deze prestaties wordt op zogenaamde ‘wachtrekeningen’ beheerd. Aangezien deze wachtrekeningen niet aan DB2P werden aangegeven, was het voor de begunstigden niet mogelijk om er op deze manier kennis van te nemen. De FSMA heeft de betrokken pensioeninstellingen verzocht alles in het werk te stellen om de openstaande bedragen zo snel mogelijk te betalen en verwacht van de pensioeninstellingen dat zij in dit kader gebruik maken van de gegevens uit het rijksregister, waarover zij op grond van de WAP kunnen beschikken. De FSMA zal de evolutie op dit vlak in de loop van 2018 op de voet volgen.

Financiering van de pensioentoezeggingen van het type vaste prestaties via groepsverzekeringen

Een van de belangrijkste horizontale controleacties die in 2017 werd aangevat en in 2018 zal worden voortgezet, betreft de financiering van de pensioentoezeggingen van het type vaste prestaties via groepsverzekeringen. Voor de IBP's bestaat er inderdaad een hele reeks regels en concrete middelen die de toezichthoudende autoriteit in staat stellen na te gaan of de pensioentoezeggingen voldoende zijn gefinancierd. Anderzijds bestaat er geen vergelijkbaar juridisch kader voor de groepsverzekeringen, aangezien de financiering van groepsverzekeringen hoofdzakelijk door de verzekeringsondernemingen zelf wordt gecontroleerd. Deze verschillen in het regelgevingskader kunnen gevolgen hebben voor de aangeslotenen.

De FSMA wil daarom een overzicht krijgen van de financieringsmethoden en de onderliggende parameters die verzekeraars hanteren en van de wijze waarop verzekeraars het interne toezicht op de financiering van de pensioentoezegging organiseren. Het hoofddoel is na te gaan in hoeverre de gebruikte financieringsmethoden voldoende bescherming voor de pensioenrechten van de aangeslotenen bieden.

Transparantie over de kosten en het rendement met betrekking tot pensioentoezeggingen van het type vaste bijdragen zonder rendementsgarantie

De FSMA heeft een analyse uitgevoerd van de verstrekte informatie over de door de aangeslotene gedragen kosten en het behaalde rendement uit hoofde van de pensioenplannen van het type vaste bijdragen. Door de aard van dit soort plannen is het de aangesloten werknemer die in grote mate zelf de gevolgen draagt van te hoge kosten, slechte rendementen of risicovolle beleggingen. Daarom is het belangrijk dat hij hierover begrijpelijke en volledige informatie krijgt.

De FSMA heeft onderzocht in hoeverre een werknemer op basis van de verstrekte informatie een correct en begrijpelijk beeld kan krijgen van alle factoren die rechtstreeks of onrechtstreeks van invloed zijn op zijn aanvullend pensioen. Daartoe heeft zij een analyse gemaakt van het pensioenreglement, het transparantieverlag en de jaarlijkse pensioenfiche, gekoppeld aan een steekproef van pensioenplannen. Uit de analyse is gebleken dat er behoefte is aan transparantere communicatie over de kosten en het rendement.

In alle gevallen waarin de wettelijke bepalingen niet volledig werden nageleefd, is de FSMA bij de pensioeninstellingen tussengekomen om de situatie recht te zetten.

Naar aanleiding van haar analyse heeft de FSMA, na publieke consultatie, een mededeling gepubliceerd⁴² met haar belangrijkste bevindingen en haar verwachtingen ten aanzien van de sector met betrekking tot de financiële transparantie die in acht moet worden genomen in het kader van de pensioenplannen van het type vaste bijdragen.

In de mededeling wordt ook een reeks goede praktijken beschreven die de FSMA aanbeveelt. Deze praktijken, die tijdens de analyse zijn vastgesteld, zullen de begrijpelijkheid en transparantie van de documenten bevorderen, maar zijn volgens de huidige wetgeving niet verplicht. Zo merkte de FSMA op dat een aantal pensioenfiches zeer begrijpelijke, concrete informatie bevatten over de kosten voor de aangeslotene en het behaalde rendement, ook al is de vermelding ervan op de pensioenfiche momenteel niet wettelijk verplicht.

Ook heeft de FSMA haar verwachtingen en aanbevelingen vertaald in enkele concrete modeldocumenten waarop de sector zich kan inspireren.

De Europese wetgever is niet ongevoelig voor de noodzaak van betere communicatie over het beheer van de aanvullende pensioenen, meer bepaald op het gebied van kosten en rendement. Recent zijn verschillende richtlijnen gepubliceerd die een grotere transparantie met betrekking tot de kosten en het rendement voorschrijven (IORP II, IDD, enz.). Deze richtlijnen zullen op korte termijn naar Belgisch recht worden omgezet. De goede praktijken en modeldocumenten die in de mededeling van de FSMA worden voorgesteld, kunnen een nuttig hulpmiddel zijn in dit wetgevingsproces.

Informereren

Naast haar rol als toezichthouder, is de FSMA ervan overtuigd dat ze ook een belangrijke rol kan spelen inzake informatie voor de burger over aanvullende pensioenen. Veel informatie over pensioenen staat al op de website van Wikifin.be, het programma inzake financiële educatie van de FSMA. Daarnaast stelt de FSMA bijkomende informatie ter beschikking op haar website in de vorm van vaak gestelde vragen over aanvullende pensioenen.

⁴² FSMA_2017_19 van 19 oktober 2017.

Deze vaak gestelde vragen zijn bestemd voor de aangeslotene die behoefte heeft aan begrijpelijke en toegankelijke uitleg over vaak erg technische aangelegenheden. Deze toelichting moet hem toelaten om met kennis van zaken beslissingen te nemen op cruciale ogenblikken, zoals bij uittreding of pensionering. De vaak gestelde vragen moeten de aangeslotene ook helpen om de pensioeninformatie die sedert de openstelling van DB2P beschikbaar is via mypension.be, goed te begrijpen en daarmee eventueel aan de slag te gaan voor zijn individuele pensioensituatie.

In 2017 breidde de FSMA haar informatieaanbod in de FAQ's verder uit. Ze heeft vooreerst een vraagbaak gepubliceerd over de wijze waarop het aanvullend pensioen kan worden gebruikt voor de aankoop of het verbouwen van vastgoed. In de FAQ's zijn ook nieuwe vragen en antwoorden over schulden opgenomen. In deze nieuwe rubriek wordt informatie verstrekt over de inbeslagnames en de mogelijke gevolgen daarvan voor een aanvullend pensioen.

De FSMA is ook verantwoordelijk voor het opstellen van tweejaarlijkse verslagen betreffende de sectorale pensioenstelsels en het vrij aanvullend pensioen voor zelfstandigen. Dit jaar heeft zij de zesde editie van deze verslagen gepubliceerd. Deze tweejaarlijkse verslagen hebben als doel de evolutie van de sectorale pensioenstelsels en het vrij aanvullend pensioen voor zelfstandigen op te volgen. De belangrijkste vaststellingen voor de sectorale pensioenstelsels zijn dat het aantal actieve aangeslotenen tussen 2013 en 2015 stabiel is gebleven en dat er slechts sprake is van een lichte verhoging van de gemiddelde bijdrage per aangeslotene. Evenwel kan men ook vaststellen dat bepaalde bedrijfstakken achterblijven en nog geen sectorale pensioenstelsels hebben ingevoerd. De overgrote meerderheid van de sectorale pensioenstelsels blijven stelsels van het type vaste bijdragen. Wat het vrij aanvullend pensioen voor zelfstandigen betreft, is het gemiddelde bedrag van de bijdragen per actieve aangeslotene lichtjes gestegen en kent de uitbetaling in de vorm van een rente nog steeds een beperkt succes.

In 2017 heeft de FSMA ook haar eerste tweejaarlijks verslag gepubliceerd over het aanvullend pensioen voor zelfstandige bedrijfsleiders.

Reguleren

De derde as van het sociaal toezicht, is reguleren. Op dit vlak levert de FSMA technische bijstand voor de omzetting in Belgische wetgeving van het sociale luik van de nieuwe Europese richtlijn over aanvullende pensioenen (IORP II).

De FSMA zet ook de sedert 2015 ingevoerde praktijk van onmiddellijke publicatie van nieuwe standpunten⁴³ inzake aanvullende pensioenen voort. Deze praktijk draagt bij tot de rechtszekerheid en de voorspelbaarheid van de acties van de FSMA. Zo publiceerde ze in 2017 adviezen over de handhaving van de overlijdensdekking na een uittreding⁴⁴ en over de draagwijdte van de verplichting die de inrichter heeft bij de omzetting van het kapitaal in rente.

In de loop van het hier besproken jaar werden de beleidscellen van de Minister van Pensioenen en de Minister van Zelfstandigen ondersteund in het kader van de voorbereiding van de wet tot vaststelling van de bepalingen betreffende de aanvullende pensioenen en tot invoering van een aanvullend pensioen voor zelfstandigen-natuurlijke personen, meewerkende echtgenoten en zelfstandige helpers.

⁴³ De [standpunten](#) van de FSMA kunnen worden geraadpleegd op haar website.

⁴⁴ Zie dit verslag, p. 94.

De FSMA neemt het secretariaat waar van de Commissie voor Aanvullende Pensioenen en de Commissie voor het Vrij Aanvullend Pensioen voor Zelfstandigen. Ze stelde in die hoedanigheid haar diensten ter beschikking van deze adviesorganen die zich in de loop van het jaar hebben gebogen over een aantal interpretatievragen met betrekking tot de aanvullende pensioenwetgeving die aan de adviesorganen waren voorgelegd.

Behandelen van klachten

De FSMA fungeert als klachtenbehandelaar op het vlak van aanvullende pensioenen. In 2017 heeft de FSMA 279 vragen- of klachtendossiers over aanvullende pensioenen ontvangen. Het gros daarvan werd in de loop van het jaar afgehandeld. De hoofdmoot van de behandelde dossiers had betrekking op de pensioenwetgeving voor werknemers.

De gestelde vragen besloegen een ruime waaier van onderwerpen. Bijna een kwart ervan hadden betrekking op spoorloze pensioenrechten. Sedert de openstelling van de databank DB2P via de website mypension.be bestaat immers een groeiende belangstelling vanwege het publiek naar betrouwbare gegevens over de pensioenrechten die men opbouwt in het kader van een bestaande beroepsactiviteit als zelfstandige of werknemer, doch vooral over de pensioenrechten die werden of nog worden opgebouwd op basis van een vroegere tewerkstelling. Dit vertaalt zich in een duidelijke toename van vragen en klachten in dit verband.

Daarnaast bestreek 14 procent van de vragen kwesties in verband met de uitbetaling van de aanvullende pensioenrechten en het bereiken van de pensioenleeftijd. Beide onderwerpen staan nauw met elkaar in verband. Vanaf 1 januari 2016 geldt als algemene regel dat het aanvullend pensioen wordt uitbetaald op het ogenblik van de pensionering, dit is op het moment waarop het wettelijk rustpensioen daadwerkelijk ingaat. Buiten de toepassing van een aantal overgangsmaatregelen, is het in principe niet meer mogelijk om het aanvullend pensioen op te vragen voordat het wettelijk pensioen ingaat. Ook het uitstellen van de opname van het aanvullend pensioen, nadat de persoon al met pensioen is gegaan, is niet meer mogelijk. Wanneer het wettelijk pensioen ingaat, zal ook automatisch het aanvullend pensioen worden uitbetaald. Aangeslotenen richtten zich vaak tot de FSMA met de vraag of een vervroegde opname van het aanvullend pensioen nog mogelijk was. Daarnaast stelden een aantal aangeslotenen het verlies (onder andere op fiscaal vlak) aan de kaak dat zij leden door een verplichte opname van het aanvullend pensioen, vooraleer de pensioenleeftijd, bepaald in het pensioenreglement of de pensioenovereenkomst, werd bereikt.

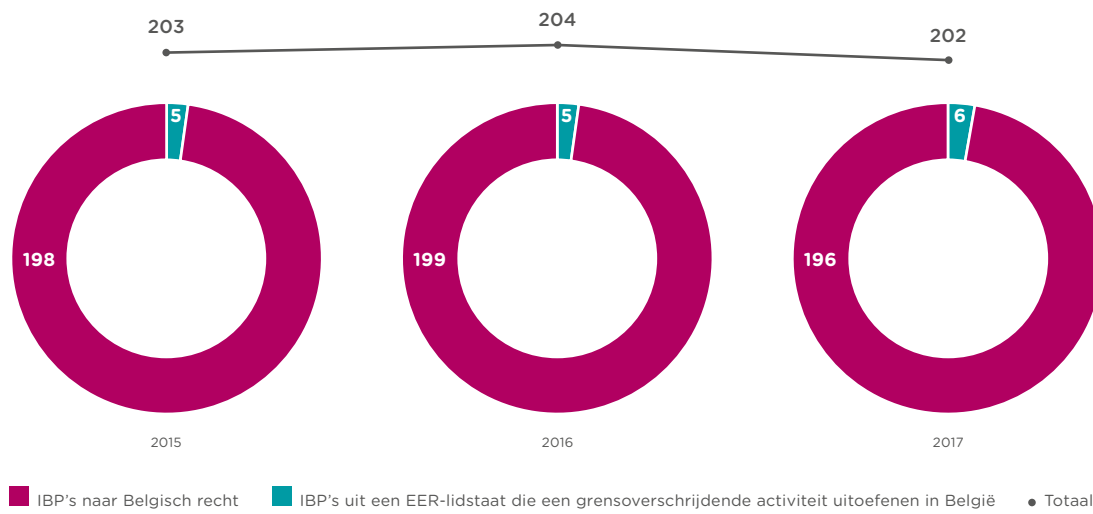
Net als vorig jaar zal de FSMA in 2018 veel aandacht besteden aan de omzetting van de Europese IORP II-richtlijn. Deze richtlijn, die tot doel heeft de bescherming van de aangeslotenen en begunstigten te verbeteren en ervoor te zorgen dat zij beter geïnformeerd zijn, voert meer bepaald nieuwe informatieverplichtingen in. Aangezien deze Europese tekst begin 2019 in werking zal treden, zullen de diensten van de FSMA zich in 2018 inspannen om technische input te leveren voor de omzetting ervan naar Belgisch recht.

Op het gebied van toezicht zal de FSMA blijven toezien op een correcte rapportering aan de DB2P door de verschillende pensioeninstellingen, en in het bijzonder ook door buitenlandse pensioeninstellingen. Een tweede horizontaal thema dat in 2018 zal worden benadrukt, zijn de 'vergeten' pensioenrechten⁴⁵.

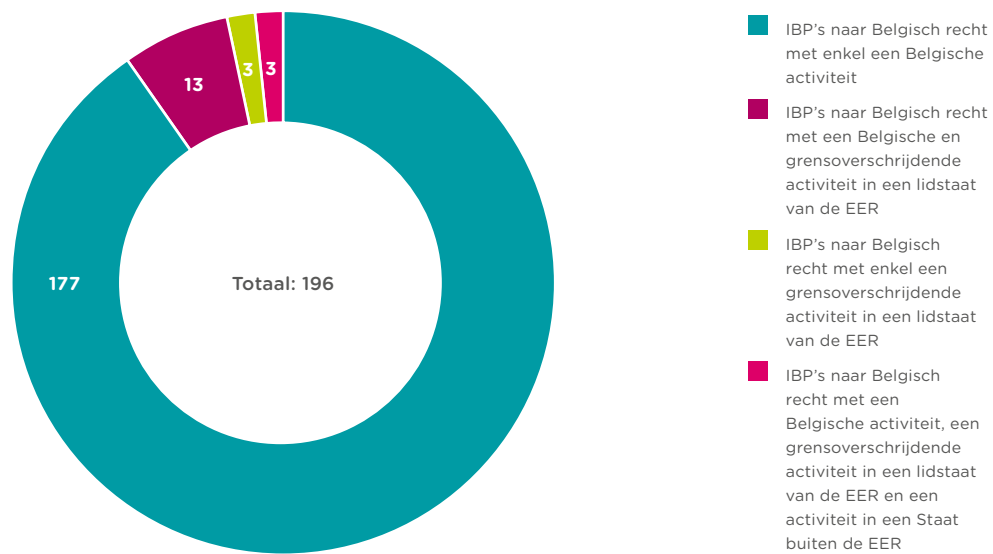
In het kader van haar doelstelling om de burgers te informeren over de aanvullende pensioenen, zal de FSMA de FAQ's op haar website blijven uitbreiden. In het gedeelte voor werknemers – het enige deel dat momenteel beschikbaar is – zal zij dus nieuwe rubrieken blijven toevoegen die gewijd zijn aan thema's zoals het faillissement van de inrichter van het pensioenplan en de gevolgen voor het aanvullend pensioen in geval van echtscheiding. Daarnaast zal de FSMA zich wijden aan het schrijven van een nieuw deel in de FAQ's bestemd voor werkgevers. De kmo's vormen inderdaad een belangrijke doelgroep omdat zij niet altijd de middelen hebben om zich te omringen met pensioenspecialisten en te kiezen voor de oprichting van een pensioenfonds. Aangezien zij dus vaker op basis van verzekeringsovereenkomsten werken, zijn zij in zekere zin 'consumenten' die een verzekeringsovereenkomst sluiten, en het is nuttig dat zij over onafhankelijke en objectieve informatie kunnen beschikken voor de keuzes die zij maken met het oog op de invoering van een aanvullend pensioenplan.

⁴⁵ Zie dit verslag, p. 94.

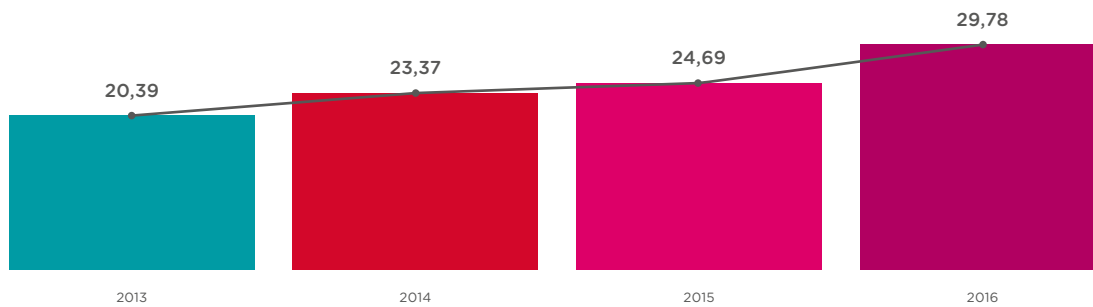
Grafiek 25: Aantal IBP's

Grafiek 26: Aantal IBP's naar Belgisch recht (in 2017)

Grafiek 27: Balanstotaal IBP-sector (in miljard euro)

Prudentieel toezicht

Controleren

De FSMA oefent prudentieel toezicht uit op de Belgische instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening (IBP's), doorgaans pensioenfondsen genoemd. Dit toezicht spitst zich toe op vier kernelementen, met name:

- een voorzichtige waardering van de pensioenverplichtingen die naadloos aansluit op het rendement van de beleggingen en alle relevante risico's in acht neemt, alsook een passende financiering van de pensioenverplichtingen;
- gespreide en aangepaste beleggingen;
- een gezonde organisatie;
- transparantie ten aanzien van alle relevante actoren (*stakeholders*).

België telt 196 pensioenfondsen naar Belgisch recht. Daarnaast beheren 6 pensioenfondsen uit andere lidstaten van de Europese Economische Ruimte pensioenplannen die onderworpen zijn aan de Belgische sociale en arbeidswetgeving.

In de grafieken 25, 26 en 27 is een aantal kerncijfers met betrekking tot de sector van de pensioenfondsen weergegeven. Meer statistische gegevens over de sector zijn te vinden op de website van de FSMA.

Technische voorzieningen en verwacht rendement

In 2017 richtte het prudentieel toezicht van de FSMA zich voornamelijk op de financiering van de pensioenfondsen in een klimaat van lage rentes, en meer bepaald op de voorzichtige berekening van de technische voorzieningen van de IBP's en het realistische karakter van het verwacht rendement. De wet van 27 oktober 2006⁴⁶ schrijft namelijk voor dat de economische en actuariële hypothesen die voor de waardering van de technische voorzieningen worden gehanteerd op prudente wijze moeten worden bepaald, waarbij een redelijke marge voor negatieve afwijkingen in acht moet worden genomen.

Zo werden alle IBP's die pensioenplannen van het type vaste prestaties beheren, onderworpen aan een analyse van hun methode voor het berekenen van de langetermijn technische voorzieningen, hun disconteringsvoet en hun verwacht rendement. De FSMA onderzocht meer bepaald of het door de IBP verwachte rendement in overeenstemming leek te zijn met de samenstelling van de beleggingsportefeuille en de huidige omstandigheden op de financiële markten. In het kader van dit onderzoek werd ook de samenhang onderzocht tussen het verwacht rendement en de disconteringsvoet die werd gebruikt voor de berekening van de technische voorzieningen. Ten slotte werd ook de methode voor de berekening van de technische voorzieningen mee in de beoordeling betrokken.

Meer dan 40 procent van de Belgische IBP's die pensioenplannen met één of andere vorm van beloofd rendement beheren, werd ingevolge dit toezichtstraject verzocht de berekening van hun technische voorzieningen te herzien en een actieplan voor te leggen met de nodige maatregelen voor een meer prudente berekening van de technische voorzieningen.

In dit verband heeft de FSMA bijzondere aandacht besteed aan het feit dat de onvoorwaardelijke indexering van de rentes in de technische voorzieningen tot uiting moet komen.

Dit onderzoek zal in 2018 worden voortgezet.

⁴⁶ Art. 89, vierde lid, van de wet van 27 oktober 2006 betreffende het toezicht op de instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening.

Praktijk van dossieranalyse in overleg met buitenlandse toezichthouders

In het kader van haar toezicht op de kennisgevingen van pensioenfondsen met het oog op het beheer van pensioenplannen die aan buitenlands sociaal en arbeidsrecht zijn onderworpen, dient de FSMA er in principe op toe te zien dat de pensioenrechten van de aangeslotenen bij deze buitenlandse pensioenplannen niet in gevaar worden gebracht of enig nadeel ondervinden als gevolg van het loutere feit dat het beheer van het plan zal worden uitgevoerd door een Belgische IBP. Daartoe onderzoekt ze de buitenlandse sociale en arbeidswetgeving die van toepassing is op het plan, maar ze plaatst haar bevindingen ook in perspectief en analyseert ze in samenspraak met de buitenlandse toezichthouders die instaan voor de naleving van deze wetgeving. Op die manier kan de FSMA de prudentiële gevolgen inschatten van het beheer van een buitenlands plan door een Belgische IBP en kan de FSMA de IBP vragen om – indien nodig – maatregelen te nemen om de rechten van de aangeslotenen en gepensioneerden te waarborgen.

Risicomodel en rol van de erkende commissarissen en aangewezen actuarissen

De wetgever vereist de voorafgaande goedkeuring van de FSMA voor welbepaalde verrichtingen van een pensioenfonds ('a-prioritoezicht'). Dat is bijvoorbeeld het geval bij de lancering van zijn activiteiten, wanneer het fonds buitenlandse pensioenplannen wenst te beheren of wanneer het fonds herstelmaatregelen moet nemen om een onderfinanciering weg te werken.

Buiten dergelijk voorafgaand toezicht focust de FSMA haar toezichtsmiddelen op de domeinen die de grootste risico's inhouden (risicogebaseerde aanpak) en waarover dus goed moet worden gewaakt. De FSMA identificeert deze risico's op basis van een risicomodel dat grotendeels steunt op een geautomatiseerde exploitatie van rapporteringsgegevens.

In 2017 zette de FSMA de implementatie van een nieuwe versie van dit risicomodel verder⁴⁷. In dit kader is bijzondere aandacht besteed aan het versterken van het risicomodel aan de hand van de informatie die de FSMA ontvangt van twee belangrijke spelers op het terrein, de erkende commissaris en de aangewezen actuaire. Nadat zij in 2015 en 2016 via circulaire haar verwachtingen ten aanzien van hen kenbaar had gemaakt, heeft de FSMA besloten de bevindingen die de erkende commissaris en de aangewezen actuaire op het terrein doen, systematischer te integreren in haar risicogebaseerde aanpak.

Inspecties

In 2016 is de FSMA begonnen met een reeks inspecties ter plaatse bij een aantal pensioenfondsen, met de focus op het uitbesteden van portefeuillebeheer⁴⁸. In 2017 werden deze werkzaamheden voortgezet en kon de FSMA deze inspectiecyclus afronden en een nieuw inspectiethema behandelen. Dat laatste heeft betrekking op het besluitvormingsproces en de opvolging inzake het beleggingsbeleid, meer bepaald wat betreft de beheersing van de daarmee verband houdende belangenconflicten. Aan de hand van dit thema kunnen de diensten van de FSMA de naleving van de geldende wettelijke bepalingen in de praktijk beoordelen en nagaan in welke mate de belangen van de aangeslotenen worden verzekerd. Daarnaast ligt het gekozen thema in het verlengde van de analyses van de *Statements of Investment Principles* (SIP) die enkele jaren geleden werden uitgevoerd⁴⁹. Tijdens deze analyses werd het belang van goed bestuur en meer bepaald van een adequaat besluitvormingsproces en een passende opvolging reeds onder de aandacht van de IBP's gebracht. Het doel van deze inspectiecyclus van 2017 is dan ook om na te gaan hoe het besluitvormingsproces en de opvolging op het vlak van beleggingen bij de beoogde IBP's wordt beheerd.

⁴⁷ Zie het jaarverslag 2016 van de FSMA, p. 75.

⁴⁸ Zie het jaarverslag 2016 van de FSMA, p. 76.

⁴⁹ Zie meer bepaald het jaarverslag 2015 van de FSMA, p. 83.

Stresstest

In 2017 heeft EIOPA een stresstest uitgevoerd bij pensioenfondsen in 19 landen met een belangrijke markt op het vlak van pensioenen. Het doel was de veerkracht van de Europese pensioenfondsensector bij schokken als gevolg van crises op de financiële markten te analyseren, alsook de secundaire effecten van deze schokken op het economische stelsel en de financiële markten te onderzoeken. De steekproef van instellingen in de Belgische pensioenfondsensector bestreek de helft van het door de Belgische IBP's beheerde vermogen en was representatief voor de sector. De deelnemende pensioenfondsen werden onderworpen aan een stressscenario waarbij de hypothesen waren gebaseerd op een daling van de waarde van de activa in combinatie met een vermindering van de risicovrije rente.

De Belgische resultaten van de stresstest zijn positief. Uit de stressoefening blijkt immers dat de Belgische pensioenfondsensector, gemiddeld genomen, ook onder extreem gespannen economische omstandigheden goed standhoudt. Dit resultaat is in hoofdzaak te danken aan de ruime buffers die de betrokken pensioenfondsen aanhouden of de aanwezigheid van sterke sponsors. België is daarmee één van de landen die in het stressscenario een volledige dekking van hun verplichtingen weten te handhaven.

Herstel- en saneringsmaatregelen

Pensioenfondsen die een financieringstekort hebben, moeten de nodige maatregelen nemen om dat tekort weg te werken. Een tekort kan zich voordoen op het niveau van het hele fonds als geheel of

FOCUS 2018

Het prudentieel toezicht zal zich in 2018 vooral richten op de opvolging van het onderzoek om het realiteitsgehalte van het verwacht rendement en de prudente berekening van de technische voorzieningen te onderzoeken.

Tegelijkertijd zal de FSMA ook werken aan de tenuitvoerlegging van de toekomstige rapporteringsvereisten van EIOPA en de ECB, die een reorganisatie van de IBP-rapportering zullen vereisen.

Wat de methodologie voor het prudentieel toezicht betreft, wil de FSMA haar aandacht focussen op de financiering van de pensioenfondsen, en meer bepaald op de continuïteitstoets.

Tot slot zal de Europese IORP II-richtlijn, die tegen 13 januari 2019 naar Belgisch recht moet omgezet zijn, vanaf 2018 heel wat inspanningen vergen om een nieuw toezichtskader voor de pensioenfondsen te ontwikkelen.

op het niveau van het pensioenplan van een of meerdere werkgevers die aan het fonds bijdragen. In het eerste geval worden herstelmaatregelen genomen; in het tweede geval saneringsmaatregelen. Het aantal dergelijke maatregelen steeg vorig jaar als gevolg van een meer verfijnde controle door de FSMA naar aanleiding van meer gedetailleerde rapportering. Negen pensioenfondsen hadden eind 2016 herstelmaatregelen lopen; drie fondsen hadden saneringsmaatregelen lopen. Zeven IBP's slaagden erin om hun herstel- of saneringsplan in de loop van 2016 af te sluiten. Ingevolge een nieuw tekort eind 2016 moesten twee IBP's herstelmaatregelen nemen en 14 IBP's saneringsmaatregelen. Veel van de nieuwe tekorten bij pensioenfondsen zijn het gevolg van de strengere, en dus veiligere, hypothesen die pensioenfondsen hanteren bij de berekening van hun pensioenverplichtingen. Die tekorten hebben op korte termijn geen negatieve gevolgen voor de toekomstige gepensioneerden of hun begunstigen.

De sector informeren

De FSMA zorgt ervoor dat de pensioensector goed geïnformeerd blijft van haar toezicht en haar verwachtingen. Dat gebeurt meer bepaald door de opleiding van pensioenfondsen tijdens seminars die binnen de sector worden georganiseerd en tijdens bilaterale vergaderingen met de pensioenfondsen. Tegelijkertijd vindt regelmatig overleg plaats met PensioPlus, de beroepsorganisatie van de pensioenfondsen.

Reguleren

Net zoals op het gebied van het sociaal toezicht verleent de FSMA ook technische bijstand bij de omzetting naar Belgisch recht van het prudentiële luik van de nieuwe Europese richtlijn betreffende de aanvullende pensioenen (IORP II).

SANCTIES

Procedure inzake het opleggen van administratieve geldboetes	108
Beslissingen om een onderzoek te openen	108
Overzicht van de behandelde dossiers	109
Voorstel tot minnelijke schikking	109
Overmaking van de bevindingen aan het directiecomité	110
Overzicht van het aantal door de auditeur behandelde dossiers sinds 2011	110
Beschrijving van een aantal minnelijke schikkingen	112
Gerechtelijke procedures	117
Internationale samenwerking	120

De FSMA kan administratieve sancties opleggen voor inbreuken op de financiële wetgeving. Deze sancties nemen de vorm aan van administratieve geldboetes, opgelegd door een onafhankelijke sanctiecommissie, en van minnelijke schikkingen.

Procedure inzake het opleggen van administratieve geldboetes

Wanneer het directiecomité ernstige aanwijzingen vaststelt van het bestaan van een praktijk die aanleiding kan geven tot het opleggen van een administratieve geldboete, gelast het de auditeur met het onderzoek van het dossier⁵⁰. Die beslissing wordt genomen op basis van door de controlediensten van de FSMA overgemaakte aanwijzingen, naar aanleiding van een klacht of op basis van aanwijzingen die een buitenlandse toezichthouder overmaakt in het kader van een aan de FSMA gericht verzoek tot internationale samenwerking. Ook in laatstgenoemd geval gelast het directiecomité de auditeur met het stellen van de nodige onderzoeksdaden om het verzoek van de buitenlandse toezichthouder te behandelen.

Beslissingen om een onderzoek te openen

In 2017 heeft het directiecomité 27 nieuwe onderzoeksdossiers geopend op basis van een eigen onderzoek van de FSMA of op basis van klachten. De dossiers die werden geopend op basis van aan de FSMA gerichte verzoeken tot internationale samenwerking van buitenlandse toezichthouders⁵¹, zijn daarin niet meegerekend.

De term ‘onderzoek(sdossier)’ verwijst naar de beslissing om, conform artikel 70, § 1, van de wet van 2 augustus 2002, een onderzoek te openen naar een aantal aanwijzingen van het bestaan van een praktijk die aanleiding kan geven tot het opleggen van een administratieve geldboete. Die beslissing kan betrekking hebben op ernstige aanwijzingen dat één of meer personen één of meer wetteksten hebben overtreden. De raming van het aantal personen waarop het dossier betrekking heeft, is overigens indicatief: het onderzoek betreft immers feiten en het is mogelijk dat het onderzoek van die feiten uitwijst dat het aantal betrokkenen moet worden bijgesteld.

⁵⁰ Artikel 70, § 1, van de wet van 2 augustus 2002.

⁵¹ Voor meer informatie over die verzoeken, zie dit verslag, p. 120.

Overzicht van de behandelde dossiers

De onderzoeksdaden van de auditeur betreffen feiten die aanleiding kunnen geven tot het opleggen van een administratieve geldboete. Onder leiding van de auditeur stellen de medewerkers die met de dossiers zijn belast, de onderzoeksdaden die zij nodig achten, en onderzoeken zij de verzamelde elementen in het licht van de toepasselijke wettelijke bepalingen.

Voorstel tot minnelijke schikking

De bepalingen over de organisatie van de procedure inzake het opleggen van administratieve geldboetes voorzien in de mogelijkheid om een dossier met een minnelijke schikking af te sluiten⁵².

De beslissing om een minnelijke schikking te aanvaarden, wordt door het directiecomité genomen. De betrokkene moet aan het onderzoek hebben meegewerkt en vooraf met het voorstel tot minnelijke schikking hebben ingestemd.

In 2017 heeft de auditeur 13 voorstellen tot minnelijke schikking waarmee de betrokken partijen hadden ingestemd, ter aanvaarding voorgelegd aan het directiecomité. Die minnelijke schikkingen voor een totaalbedrag van 2.151.000 euro betroffen zowel natuurlijke als rechtspersonen.

De stijging van het aantal minnelijke schikkingen valt onder meer te verklaren door de diversiteit van de materies. Naast klassieke thema's zoals marktmisbruik, betreffen een aantal dossiers 'technische' inbreuken. Voorbeelden zijn dossiers over de niet-goedkeuring van commerciële documenten zoals opgelegd door het koninklijk besluit van 25 april 2014 betreffende bepaalde informatieverplichtingen bij commercialisering van financiële producten bij niet-professionele klanten of inbreuken op de meldplicht van transacties door leidinggevendenden zoals wordt opgelegd door de verordening marktmisbruik.

Die stijging kan ook worden verklaard door het feit dat de auditeur, als het onderzoek de ernstige aanwijzingen van inbreuken bevestigt, actief peilt naar de bereidheid van de betrokkenen om een minnelijke schikking af te sluiten. Indien de wettelijke voorwaarde – de medewerking aan het onderzoek – is vervuld, indien de betrokkene met een nominatieve publicatie instemt, en indien het bedrag van de schikking ontradend is in het licht van de weerhouden inbreuken en de omstandigheden eigen aan de zaak, zal de sanctieprocedure in beginsel via een minnelijke schikking kunnen worden beëindigd.

Sommige van de minnelijke schikkingen die het directiecomité in die dossiers heeft goedgekeurd, worden in dit verslag toegelicht⁵³.

⁵² Artikel 71, § 3, van de wet van 2 augustus 2002.

⁵³ Zie dit verslag, p. 112-117.

Overmaking van de bevindingen aan het directiecomité

Na afloop van het onderzoek stelt de auditeur een verslag op, waarin wordt vermeld of de vastgestelde feiten een inbreuk kunnen vormen die aanleiding kan geven tot het opleggen van een administratieve geldboete of, in voorkomend geval, een strafrechtelijke inbreuk kunnen vormen⁵⁴.

De auditeur bezorgt het definitieve verslag aan het directiecomité. Op basis van dat verslag beslist het directiecomité welke gevolgen het aan het dossier geeft⁵⁵.

In 2017 heeft de auditeur zes onderzoeksverslagen aan het directiecomité overgemaakt.

Overzicht van het aantal door de auditeur behandelde dossiers sinds 2011

In 2011 is een nieuwe sanctieprocedure⁵⁶ in werking getreden. Sinds 2011 en tot 31 december 2017 is beslist om een onderzoek te openen in 95 dossiers met betrekking tot het bestaan van één of meer praktijken die aanleiding konden geven tot het opleggen van een administratieve geldboete in hoofde van één of meer personen.

Tijdens diezelfde periode heeft de auditeur in totaal 107 voorstellen tot minnelijke schikking afgehandeld en onderzoeksverslagen afgesloten. Daardoor konden 70 dossiers definitief worden afgesloten.

De dossiers waarin sinds 15 juli 2011 is beslist een onderzoek te openen, gaan over ernstige aanwijzingen van inbreuken op één of meer van de in tabel 5⁵⁷ vermelde wetten.

Net als in 2016 hadden de nieuwe dossiers in 2017 betrekking op een groter aantal wetten, waaruit de wil van de FSMA blijkt om haar sanctiebevoegdheden daadwerkelijk in al haar toezichtsdomeinen te gebruiken.

⁵⁴ Artikel 70, § 2, van de wet van 2 augustus 2002.

⁵⁵ Artikel 71 van de wet van 2 augustus 2002.

⁵⁶ Zie het jaarverslag 2011 van de FSMA, p. 42.

⁵⁷ Diverse door de auditeur behandelde dossiers betreffen mogelijke inbreuken op verschillende van de in de tabel vermelde wetten. Daarom ligt het totaal aantal toepassingsgevallen van de in dit cumulatief overzicht vermelde wetten hoger dan het aantal dossiers.

Tabel 5: Overzicht van de wetten waarop de sinds 15 juli 2011 door de auditeur behandelde dossiers betrekking hebben

	Van 15 juli 2011 tot 31 december 2016	Van 15 juli 2011 tot 31 december 2017
Wet van 18 september 2017 tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en tot beperking van het gebruik van contanten (voorheen de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme)	1	3
Verordening Marktmissbruik (MAR) (voorheen de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten)		
1. Verbod op handel met voorwetenschap en wederrechtelijke mededeling van voorwetenschap (art. 14, MAR)	27	33
2. Verbod op marktmanipulatie (art. 15, MAR) en verplichting tot openbaarmaking van voorwetenschap (art. 17, MAR)	14	17
3. Transacties door leidinggevenden (art. 19, MAR)	0	2
4. Kennisgeving van verdachte orders en transacties (art. 16, MAR)	1	1
Koninklijk besluit van 14 november 2007 betreffende de verplichtingen van emittenten van financiële instrumenten die zijn toegelaten tot de verhandeling op een gereglementeerde markt	4	4
Koninklijk besluit van 5 maart 2006 betreffende marktmissbruik (opgeheven door de wet van 27 juni 2017)	8	8
Wet van 16 juni 2006 op de openbare aanbidding van beleggingsinstrumenten	14	14
Wet van 2 mei 2007 op de openbaarmaking van belangrijke deelnemingen in emittenten waarvan aandelen zijn toegelaten tot de verhandeling op een gereglementeerde markt en houdende diverse bepalingen	2	3
Wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten (MiFID-gedragsregels)	2	3
Koninklijk besluit van 3 juni 2007 tot bepaling van nadere regels tot omzetting van de richtlijn betreffende markten voor financiële instrumenten		
Koninklijk besluit van 27 april 2007 op de overnamebiedingen	1	1
Wet van 3 augustus 2012 betreffende de instellingen voor collectieve belegging die voldoen aan de voorwaarden van Richtlijn 2009/65/EG en de instellingen voor belegging in schuldvorderingen	2	5
Wet van 19 april 2014 betreffende de alternatieve instellingen voor collectieve belegging en hun beheerders		
Koninklijk besluit van 25 april 2014 betreffende bepaalde informatieverplichtingen bij commercialisering van financiële producten bij niet-professionele klanten	4	8
Koninklijk besluit van 18 juni 2013 waarbij bepaalde informatieverplichtingen worden opgelegd bij de commercialisering van gereglementeerde spaarrekeningen		
Wet van 4 april 2014 betreffende de verzekeringen	2	9
Wetboek van Economisch Recht (kredietbemiddeling)	1	1
Wetgeving inzake het toezicht op de instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening (inbreuken op wet van 28 april 2003 betreffende de aanvullende pensioenen en van het belastingstelsel van die pensioenen en van sommige voordelen inzake sociale zekerheid (WAP))	0	3

Beschrijving van een aantal minnelijke schikkingen

In 2017 heeft het directiecomité minnelijke schikkingen aanvaard in onderzoeken die betrekking hadden op diverse toezichtsdomeinen. Ter illustratie volgt een beschrijving van een aantal van die minnelijke schikkingen. Op de website van de FSMA zijn de teksten beschikbaar van deze en de andere minnelijke schikkingen die tot stand kwamen in 2017.

Minnelijke schikking met een buitenlandse holdingvennootschap

Op 17 januari 2017 heeft het directiecomité een minnelijke schikking aanvaard met een op Euronext Brussels genoteerde holdingvennootschap met statutaire zetel in het Verenigd Koninkrijk.

De vennootschap verkocht haar belangrijkste deelneming en deelde de dag na de ondertekening van het *share purchase agreement* in een persbericht mee dat zij voornemens was om met de opbrengst van die verkoop een substantieel dividend te betalen. In een volgend persbericht werden een aantal details verstrekt over de betaling van het dividend, waaronder de betalingsdatum.

Het dividend werd uiteindelijk niet op de voorziene datum betaald. De vennootschap die intussen een bestuurswissel had ondergaan, publiceerde vervolgens een persbericht waarin werd aangekondigd dat de betaling van het dividend werd opgeschort omdat de financiële situatie van de vennootschap onvoldoende gedocumenteerd en onzeker was. Uiteindelijk werd negen maanden later een veel lager dividend betaald.

Het verbod op marktmisbruik kwam ten tijde van de feiten aan bod in artikel 25, § 1, 4°, van de wet van 2 augustus 2002. Overeenkomstig dit artikel is het éénieder verboden om *informatie of geruchten te verspreiden via de media, het internet of om het even welk ander kanaal, die onjuiste of misleidende signalen geven of kunnen geven over financiële instrumenten, waarbij de betrokken persoon wist of had moeten weten dat de informatie onjuist of misleidend was.*

De FSMA was van oordeel dat de vennootschap onjuiste informatie had verspreid door de betaling van een dividend voorop te stellen dat uiteindelijk niet op de voorziene datum werd betaald. Bovendien was de FSMA van oordeel dat de informatie misleidend was omdat de vennootschap de foutieve indruk had gewekt over voldoende middelen te beschikken om het vooropgestelde dividend te betalen, terwijl zij niet voldeed aan de formele vereisten voor de betaling van dividenden door een in het Verenigd Koninkrijk gevestigde vennootschap.

De minnelijke schikking voorzag in de betaling van een som van 125.000 euro ten gunste van de Schatkist en de nominatieve bekendmaking op de website van de FSMA. Er werd rekening gehouden met de beperkte financiële draagkracht van de vennootschap en met de maatregelen die de vennootschap na de bestuurswissel had genomen om de gevolgen van de inbreuken te beperken en herhaling te voorkomen.

Minnelijke schikking met een Belgische kredietinstelling

Op 28 maart 2017 heeft het directiecomité van de FSMA een minnelijke schikking aanvaard met een Belgische kredietinstelling.

Kredietinstellingen dienen in het kader van hun activiteiten bepaalde gedragsregels na te leven, waaronder de zorgplichtregels. Zo moeten zij zich op loyale, professionele en billijke wijze voor de belangen van hun cliënten inzetten. Als zij producten aanbieden aan de cliënten, moeten zij bijvoorbeeld rekening houden met de kenmerken en de risico's van deze producten, enerzijds, en de kennis, de ervaring en de financiële situatie van de cliënten, anderzijds.

In dit dossier wees het onderzoek uit dat de kredietinstelling een zeer lage risicoklasse toekeende aan Griekse overheidsobligaties, terwijl Griekenland toen een zware economische en financiële crisis doormaakte. Uiteindelijk werd Griekenland verplicht om een schuldherschikking door te voeren waarbij alle houders van Griekse overheidsobligaties significante verliezen opliepen.

Tijdens de onderzoeksperiode konden beleggers Griekse overheidsobligaties bij de kredietinstelling kopen via diverse beleggingsdiensten, waarbij die instrumenten een positieve risicoscore kregen volgens het risicoscoringsmodel van de instelling.

Pas op 24 november 2011 heeft de instelling haar risicoscoring aangepast. Hoewel de producten vanaf dat moment als zeer risicovol werden beschouwd, kregen bepaalde risicoaverse beleggers toch nog het advies om die obligaties te kopen.

Gelet op de inherente risico's van Griekenland, was de FSMA van mening dat de Griekse overheidsobligaties niet pasten bij de beleggingsprofielen van een groep beleggers aan wie de kredietinstelling die overheidsobligaties had verkocht, en dat zij dus niet geschikt waren voor die cliënten.

In het kader van de minnelijke schikking heeft de kredietinstelling zich ertoe verbonden om een schadeloosstelling te betalen aan bepaalde groepen van cliënten die deze Griekse overheidsobligaties hadden gekocht in het kader van het door de kredietinstelling verstrekte beleggingsadvies of discretionair vermogensbeheer, terwijl dat niet aansloot bij de kenmerken van hun beleggersprofiel of indruiste tegen de interne code van de kredietinstelling inzake adviesverlening. De minnelijke schikking voorzag bovendien in de betaling van een som van 700.000 euro ten gunste van de Schatkist en een nominatieve bekendmaking op de website van de FSMA.

Minnelijke schikkingen betreffende online aanbiedingen van CFD's door buitenlandse beleggingsondernemingen⁵⁸

In 2017 heeft het directiecomité drie minnelijke schikkingen aanvaard met twee beleggingsondernemingen naar Cypriotisch recht en één beleggingsonderneming naar Iers recht die in België beleggingsdiensten mochten aanbieden in het kader van de vrijheid van dienstverlening.

Deze beleggingsondernemingen boden CFD's (*Contracts for Difference*) met diverse onderliggende activa aan via onlinehandelsplatformen. Een van de beleggingsondernemingen bood ook binaire opties aan. De betrokken ondernemingen beschikten niet over een door de FSMA goedgekeurd prospectus en hun reclame was niet vooraf door de FSMA goedgekeurd.

Overeenkomstig verschillende bepalingen van de prospectuswet vereist de openbare aanbieding van beleggingsinstrumenten op Belgisch grondgebied de voorafgaande goedkeuring van een prospectus door de FSMA. CFD's en binaire opties zijn beleggingsinstrumenten in de zin van artikel 9 van diezelfde wet, omdat zij het mogelijk maken een financiële belegging uit te voeren. Artikel 60 van de prospectuswet vereist dat de reclame en de andere documenten die betrekking hebben op een dergelijke openbare aanbieding, eveneens vooraf door de FSMA moeten worden goedgekeurd.

De FSMA was van oordeel dat de websites die als handelsplatform dienden, voldoende feitelijke elementen bevatten waaruit bleek dat er sprake was van een openbare aanbieding op Belgisch grondgebied.

In het kader van de minnelijke schikkingen hebben de vennootschappen zich ertoe verbonden hun Belgische cliënten proactief te contacteren om hun de mogelijkheid te geven hun contractuele relatie kosteloos en met teruggave van het saldo te beëindigen. De minnelijke schikkingen voorzagen in de betaling van bedragen van respectievelijk 550.000 euro, 200.000 euro en 175.000 euro ten

⁵⁸ De FSMA publiceerde in 2016 een reglement tot beperking van de commercialisering van bepaalde financiële derivaten. Sinds de inwerkingtreding van dit reglement op 18 augustus 2016 is de commercialisering van CFD's met een hefboom verboden. Ditzelfde reglement verbiedt de commercialisering van binaire opties aan retailcliënten in België.

gunste van de Schatkist. Bij de bepaling van deze bedragen werd onder meer rekening gehouden met de omvang van de activiteiten van de verschillende ondernemingen. De beslissingen werden nominatief bekendgemaakt op de website van de FSMA.

Minnelijke schikking met een bestuurder van een beursgenoteerde vennootschap

Op 25 mei 2017 heeft het directiecomité een minnelijke schikking aanvaard met een bestuurder van een Belgische beursgenoteerde vennootschap.

Ten tijde van de feiten voerde de vennootschap een klinische studie uit naar een belangrijk farmaceutisch product. De bestuurders van de vennootschap hadden een document ondertekend waarin zij zich ertoe verbonden de gegevens van de studie als vertrouwelijk te behandelen en vóór de publicatie van de studieresultaten niet in de aandelen van de vennootschap te handelen.

Op dag X kregen de bestuurders toegang tot de testresultaten van het product via een beveiligd portaal. Diezelfde dag werd een telefonische raad van bestuur gehouden waar de testresultaten van het product werden besproken. De raad van bestuur keurde daarover ook een persbericht goed.

Eveneens op dag X werd een pakket aandelen van de vennootschap aangekocht vanop de rekening van de bestuurder. Verder werd diezelfde dag ook een pakket aandelen van de vennootschap aangekocht vanop de rekening van een vennootschap in vereffening waarvan de bestuurder en zijn echtgenote de voornaamste begunstigden waren.

Op dag X + 2 publiceerde de vennootschap het persbericht over de testresultaten van de studie en steeg de koers van het aandeel met 23,56 procent.

De FSMA is van mening dat de bestuurder een inbreuk heeft gepleegd op de wetgeving die bepaalt dat het eenieder die over informatie beschikt waarvan hij weet of zou moeten weten dat het voorkennis betreft, verboden is voor eigen of voor andermans rekening, rechtstreeks of onrechtstreeks de financiële instrumenten te verkrijgen waarop de voorkennis betrekking heeft.

De minnelijke schikking voorzag in de betaling van de som van 62.000 euro ten gunste van de Schatkist, terwijl de meerwaarde van de transacties beperkt was. De beslissing werd gedurende zes maanden nominatief gepubliceerd op de website van de FSMA.

Minnelijke schikkingen in verband met de verspreiding van reclame

Het directiecomité heeft drie minnelijke schikkingen aanvaard in dossiers die betrekking hadden op de verspreiding van reclame voor rechten van deelneming in instellingen voor collectieve belegging, enerzijds, en voor gereguleerde spaarrekeningen, anderzijds.

Twee minnelijke schikkingen in verband met de verspreiding van reclame voor rechten van deelneming in instellingen voor collectieve belegging

Op grond van artikel 155, § 1, eerste lid, van de wet van 3 augustus 2012⁵⁹ mogen berichten, reclame en andere stukken die betrekking hebben op een openbaar aanbod in België van rechten van deelneming in een instelling voor collectieve belegging naar buitenlands recht die voldoet aan de voorwaarden van Richtlijn 2009/65/EG of die een dergelijk aanbod aankondigen of aanbevelen, pas na goedkeuring door de FSMA worden gepubliceerd. Een analoge verplichting is opgenomen

⁵⁹ Wet van 3 augustus 2012 betreffende de instellingen voor collectieve belegging die voldoen aan de voorwaarden van Richtlijn 2009/65/EG en de instellingen voor belegging in schuldvorderingen.

in artikel 26, § 1, van het koninklijk besluit van 25 april 2014⁶⁰, die van toepassing is ingeval van beroepsmatige commercialisering van financiële producten bij niet-professionele cliënten op Belgisch grondgebied.

Daarnaast bepaalt artikel 155, § 2, tweede lid, 2°, van de wet van 3 augustus 2012 dat de informatie die vervat zit in deze berichten, reclame en andere stukken, niet onjuist of misleidend mag zijn, wat door artikel 11, 1°, van het koninklijk besluit van 25 april 2014 wordt bevestigd.

Tot slot worden in artikel 12, § 1, van het koninklijk besluit van 25 april 2014 minimale inhoudelijke vereisten gesteld waaraan dergelijke reclame moet voldoen.

In een eerste dossier dat de FSMA onderzocht, had een Luxemburgse beheervenootschap van instellingen voor collectieve belegging (ICB's) in twee verschillende Belgische kranten een reclame laten plaatsen voor het compartiment van een buitenlandse instelling voor collectieve belegging die aan de voorwaarden van Richtlijn 2009/65/EG voldeed. De aanleiding daartoe was dat aan bepaalde rechten van deelneming in het betrokken compartiment van de Luxemburgse ICB een prijs was toegekend in het kader van een wedstrijd die op zoek ging naar de 'beste ICB's die in België werden gecommmercialiseerd'.

De reclame in die twee verschillende Belgische kranten was vooraf niet ter goedkeuring voorgelegd aan de FSMA en de inhoud ervan voldeed niet aan de minimale wettelijke inhoudelijke vereisten. De FSMA was verder van oordeel dat de reclame misleidend was omdat bij de vermelding van de door de ICB gewonnen prijs niet werd gepreciseerd dat deze prijs enkel aan bepaalde (en dus niet aan alle) rechten van deelneming in het compartiment van de Luxemburgse ICB was toegekend.

De minnelijke schikking voorzag in de betaling van een som van 50.000 euro ten gunste van de Schatkist en de nominatieve bekendmaking op de website van de FSMA.

In het tweede dossier dat de FSMA onderzocht, had een Belgische vennootschap voor vermogensbeheer en beleggingsadvies de FSMA verzocht een reclamevideo goed te keuren ter promotie van het compartiment van een buitenlandse ICB die aan de voorwaarden van Richtlijn 2009/65/EG voldeed. Deze reclamevideo zou op de website van een Belgische krant worden gepubliceerd. Aan het einde van de video zou een hyperlink verschijnen die de geïnteresseerden toegang zou geven tot verschillende documenten over het betrokken compartiment van de buitenlandse ICB.

De FSMA formuleerde bepaalde opmerkingen bij de betrokken reclamevideo en meer specifiek bij de hyperlink aan het einde ervan. Deze hyperlink verwees naar een internetpagina die niet door de FSMA was goedgekeurd en die niet aan alle minimale inhoudelijke vereisten van artikel 12, § 1, van het koninklijk besluit van 25 april 2014 voldeed.

Zonder gevolg te geven aan de opmerkingen van de FSMA en zonder over een goedkeuring van de FSMA te beschikken, verscheen de betrokken reclamevideo op de website van de Belgische krant.

Er werd een minnelijke schikking afgesloten die voorzag in de betaling van een som van 80.000 euro ten gunste van de Schatkist en de nominatieve bekendmaking op de website van de FSMA.

⁶⁰ Koninklijk besluit van 25 april 2014 betreffende bepaalde informatieverplichtingen bij de commercialisering van financiële producten bij niet-professionele cliënten.

Minnelijke schikking in verband met de verspreiding van reclame voor gereguleerde spaarrekeningen

In dit dossier had een Nederlandse kredietinstelling met bijkantoor in België via een mobiele applicatie bij potentiële niet-professionele cliënten reclame gemaakt voor haar gereguleerde spaarrekeningen.

De verspreiding van reclame in het kader van de commercialisering van gereguleerde spaarrekeningen bij niet-professionele cliënten op Belgisch grondgebied is, met toepassing van artikel 26, § 1, van het koninklijk besluit van 25 april 2014, onderworpen aan de voorafgaande goedkeuring door de FSMA.

Bovendien legt het koninklijk besluit van 25 april 2014 een minimale inhoud op waaraan dergelijke reclame voor gereguleerde spaarrekeningen moet voldoen, tenzij het technisch gezien niet mogelijk is om alle vereiste informatie via het gekozen reclamemedium te vermelden.

Uit het onderzoek is gebleken dat de inhoud van de mobiele applicatie niet aan de minimale wettelijke vereisten ter zake voldeed en evenmin vooraf ter goedkeuring aan de FSMA was voorgelegd.

De minnelijke schikking voorzag in de betaling van een som van 40.000 euro ten gunste van de Schatkist en de nominatieve bekendmaking op de website van de FSMA.

Minnelijke schikking met een beursgenoteerde vennootschap in het kader van de transparantiewetgeving

Op 24 april 2017 heeft het directiecomité van de FSMA een minnelijke schikking aanvaard met een Belgische beursgenoteerde vennootschap alsook met de vennootschappen en de natuurlijke persoon die met haar waren gelieerd (hierna “de groep”).

Krachtens het voormalige artikel 6 van de wet van 2 mei 2007 op de openbaarmaking van belangrijke deelnemingen in emittenten waarvan aandelen zijn toegelaten tot de verhandeling op een gereguleerde markt en houdende diverse bepalingen, zoals dat van toepassing was op het moment van de feiten, moet elke natuurlijke of rechtspersoon die, rechtstreeks of onrechtstreeks, stemrechtverlenende effecten verwerft van een vennootschap waarvan de aandelen tot de verhandeling op een gereguleerde markt zijn toegelaten, aan deze laatste en aan de FSMA kennis geven van haar deelneming, wanneer de stemrechten verbonden aan de stemrechtverlenende effecten die hij houdt, 5 procent of een veelvoud daarvan bereiken van het totaal van de bestaande stemrechten. In de hypothese van een controleketen rust de kennisgevingsverplichting op de persoon die de (uiteindelijke) controle bezit, en op de verschillende schakels van de controleketen, i.e. op de gecontroleerde ondernemingen, zodra de deelnemingen van laatstgenoemden één van de in de wet van 2 mei 2007 of de statuten van de emittent bedoelde drempels bereikt.

Overigens moet een persoon een openbaar overnamebod uitbrengen op alle effecten met stemrecht van een vennootschap, wanneer hij, ingevolge een verwerving, meer dan 30 procent van de effecten met stemrecht van die vennootschap bezit.

De betrokken groep bezat sinds eind oktober 2008 een deelneming die bijna ononderbroken tussen 29 procent en 30 procent bedroeg van het kapitaal van een Belgische beursgenoteerde vennootschap (hierna “de emittent”). Bovendien bezat één van de vennootschappen van de groep sinds 2009 meer dan de meerderheid van de stemrechten van de aandeelhouders die aanwezig of vertegenwoordigd waren tijdens de algemene vergaderingen van die emittent, en dit in ieder geval tot de algemene vergaderingen van 2014. Bijgevolg bestond er, volgens de FSMA, een feitelijke controle op de emittent, gelet op het vermoeden van artikel 5, § 3, tweede lid, van het Wetboek van Vennootschappen, en was er geen enkel element voorhanden op basis waarvan dat vermoeden kon worden weerlegd.

Tussen 18 maart en 25 oktober 2013 heeft de emittent eigen aandelen verworven in het kader van de ingevoerde werknemersparticipatieplannen. Aangezien de emittent door die feitelijke controle met de groep was verbonden, moest het percentage aandelen in het bezit van de emittent, voor de verplichtingen ingevolge de wet van 2 mei 2007, de overnamewet en hun uitvoeringsbesluiten, worden opgeteld bij het percentage aandelen in het bezit van de groep. Zo heeft de deelneming van de verschillende leden van de groep in de emittent op 19 maart, 20 maart en 25 oktober 2013 de drempel van 30 procent overschreden.

Aandeelhouders die voornoemde drempel overschrijden, zijn in beginsel verplicht een openbaar overnamebod uit te brengen op alle aandelen in omloop, tenzij zij een afwijking vragen conform de in de overnamewet vermelde voorwaarden. De groep heeft die afwijking pas in juli 2014 gevraagd.

De minnelijke schikking voorzag in de betaling van een som van 100.000 euro ten gunste van de Schatkist en de nominatieve bekendmaking op de website van de FSMA.

Gerechtelijke procedures

Arrest van het Marktenhof⁶¹ van 1 maart 2017 inzake handel met voorwetenschap

Tijdens de verslagperiode heeft het Marktenhof uitspraak gedaan in een dossier waarin de betrokken partijen hoger beroep hadden ingesteld tegen de beslissing van de sanctiecommissie van 20 november 2015. Dit dossier betrof de aankopen van aandelen van een vennootschap die genoteerd is op Euronext Brussels door drie van haar bestuurders. De aankopen vonden plaats na een raad van bestuur van deze vennootschap waarop werd beslist over te gaan tot een tweede fase van een inkoopprogramma van eigen aandelen door de vennootschap. De drie betrokken bestuurders waren aanwezig op de raad van bestuur. Hun aankopen van aandelen vonden plaats voordat de beslissing openbaar werd gemaakt. Twee bestuurders handelden voor rekening van een vennootschap en één bestuurder handelde voor eigen rekening.

In haar beslissing van 20 november 2015 stelde de sanctiecommissie inbreuken vast op de verbodsbepalingen inzake handel met voorwetenschap door de drie bestuurders en door de twee vennootschappen. De sanctiecommissie legde enkel de twee vennootschappen administratieve geldboetes van respectievelijk 200.000 euro en 15.000 euro op. Alle partijen stelden beroep in tegen deze beslissing.

Bij arrest van 1 maart 2017 verklaarde het Marktenhof het beroep ongegrond en bevestigde het de beslissing van de sanctiecommissie integraal.

Het Hof oordeelt vooreerst dat de informatie waarover de betrokken partijen beschikten ten tijde van de betwiste transacties voorwetenschap uitmaakte, aangezien het niet openbaar gemaakte informatie betrof, die nauwkeurig en koersgevoelig was en die betrekking had op een emittent van financiële instrumenten.

⁶¹ De woorden 'hof van beroep te Brussel' in artikel 121 van de wet van 2 augustus 2002 werden bij de wet van 25 december 2016 vervangen door de woorden 'Marktenhof'.

Niet openbaar gemaakte informatie

Volgens het Marktenhof was de beslissing van de raad van bestuur van de emittent tot de start van de tweede fase van het inkoopprogramma niet openbaar op het moment van de betwiste transacties, aangezien deze pas enkele dagen nadien werd gepubliceerd.

De betrokken partijen betwistten dat deze informatie niet openbaar was, omdat deze informatie volgens hen in het verlengde lag van eerder gepubliceerde informatie en alle relevante informatie reeds in de markt zat. Door voorgaande publicaties had de emittent zijn inkoopprogramma van eigen aandelen aangekondigd en was de goedkeuring van dit programma door de algemene vergadering bekendgemaakt, evenals de start van de eerste fase van het inkoopprogramma en het feit dat deze eerste fase met succes vervroegd was afgerond.

Het Hof volgt dit standpunt niet. De publicatie in verband met de tweede fase van het inkoopprogramma bevatte volgens het Hof twee nieuwe elementen, meer bepaald de timing van de tweede fase van het inkoopprogramma en de omvang ervan. De timing liep gedurende een periode van drie maanden die aanving de dag na de publicatie. De omvang van het inkoopprogramma bedroeg 300.000 aandelen. Volgens het Hof kunnen deze elementen niet als mineure elementen worden beschouwd die zich in het verlengde situeren van de reeds gepubliceerde informatie, aangezien ze hier essentiële informatie aan toevoegen. Het Hof wijst er ook op dat de start van de tweede fase van het inkoopprogramma vroeger plaatsvond dan verwacht werd door de analisten en de markt.

Nauwkeurige informatie

Volgens het Marktenhof had de informatie betrekking op een voldoende zekere aangelegenheid, en was de informatie specifiek genoeg om er een conclusie uit te trekken over de mogelijke invloed van deze aangelegenheid op de koers van de financiële instrumenten van de emittent. Dit laatste is volgens het Hof het geval omdat de informatie inzake de start van de tweede fase van het inkoopprogramma een nieuw en bijkomend signaal naar de beleggers betrof, gelet op het aanzienlijk maximum aantal in te kopen aandelen en gelet op de snelle uitvoeringstermijn. Door een redelijk handelende belegger kon worden verwacht dat de effectieve aankopen aanleiding zouden geven tot een koersondersteuning en dus koersstijging. Ten tweede versterkten en concretiseerden de *de facto* doorgevoerde fasering en de hierbij vastgelegde modaliteiten en timing volgens het Hof het signaal dat uitging van het inkoopprogramma, namelijk dat de bestuurders van de emittent van oordeel waren dat het aandeel ondergewaardeerd was. Ten derde was de snelle uitvoering van de tweede fase van het inkoopprogramma volgens het Hof ook van aard een sterk positief signaal te geven op het vlak van het dividend voor het lopende boekjaar.

De betrokken partijen betwistten dat de informatie voldoende specifiek was, omdat de impact van het volledige inkoopprogramma reeds volledig in de koers zou zijn verwerkt onmiddellijk na de aankondiging van het inkoopprogramma, zodat geen koersimpact meer te verwachten zou zijn. Ter staving van dit standpunt verwezen de betrokken partijen naar hun mathematische berekening van het maximumeffect van de aankondiging van het inkoopprogramma op de beurskoers. Ze voerden ook aan dat de publicatie van de goedkeuring van dit programma door de algemene vergadering, de aankondiging van de start van de eerste fase van het inkoopprogramma en de bekendmaking van de vervroegde en succesvolle afronding ervan geen bijkomende invloed op de koers hadden gehad.

Het Hof volgt dit standpunt niet. Volgens het Hof is het wettelijk criterium om te beoordelen of informatie voldoende specifiek is, geen kwantitatief criterium, maar wel een kwalitatief criterium: er dient te worden nagegaan of de informatie een redelijk handelende belegger toeliet een conclusie te trekken over de mogelijke invloed op de koers van het aandeel. Cijfermatige berekeningen kunnen volgens het Hof nooit doorslaggevend zijn bij de beoordeling van de vraag of de informatie met betrekking tot de start van de tweede fase van het inkoopprogramma een redelijk handelende belegger toeliet een conclusie te trekken over de mogelijke invloed op de koers van het aandeel. De sanctiecommissie had hier volgens het Hof dan ook terecht geen rekening mee gehouden.

Bovendien kon volgens het Hof, zelfs indien zou worden aangenomen dat bepaalde kwantitatieve elementen relevant zijn bij de toetsing aan het criterium van de redelijk handelende belegger, *in casu* niet ernstig worden verwacht dat een redelijk handelende belegger in staat zou zijn om ingewikkelde mathematische berekeningen te maken. Te meer daar de mathematische berekeningen zoals deze die de betrokken partijen voorlegden, geen correct beeld gaven van de mogelijke koersimpact. Het Hof sluit zich ook aan bij het oordeel van de sanctiecommissie dat het niet doorslaggevend is dat informatie die gelijkaardig zou zijn als de kwestieuze informatie in het verleden geen of nauwelijks een invloed op de koers van het aandeel heeft gehad.

Koersgevoelige informatie

Volgens het Marktenhof was de informatie koersgevoelig. Het Hof stelt dat de uitvoeringsmodaliteiten van de tweede fase van het inkoopprogramma - een hoog maximum aantal in te kopen aandelen op een korte termijn in een weinig liquide markt - een sterke koersondersteuning deden verwachten en het signaal van onderwaardering van het aandeel versterkten en concretiseerden. Het Hof stelt ook dat, ingevolge de sneller dan verwachte start van de tweede fase van het inkoopprogramma, de verhoging van de winst per aandeel en van het dividend zich vlugger dan verwacht zou realiseren.

Dit brengt het Hof tot de vaststelling dat de betrokken informatie, indien zij openbaar zou gemaakt worden, een aanzienlijke invloed zou kunnen hebben op de koers. Een redelijk handelende belegger zou waarschijnlijk van deze informatie gebruik maken om er zijn beleggingsbeslissingen, minstens ten dele, op te baseren. Het Hof verwijst tevens naar haar motivering betreffende het specifiek karakter van de informatie en de weerlegging van de argumenten van de betrokken partijen in dit verband.

Het Hof vermeldt ook dat deze *ex ante* beoordeling wordt bevestigd door de *ex post* concreet vastgestelde koersevolutie. Op de dag van het persbericht waarbij de start van de tweede fase van het inkoopprogramma werd aangekondigd, steeg de koers van het aandeel immers met negen procent. Het Hof wijst de andere factoren waaraan de betrokken partijen deze koersstijging wijten af, omdat deze niet overtuigen en worden ontkracht door de koersevolutie zelf. Het Hof wijst erop dat zelfs indien zou komen vast te staan dat de koersstijging uitsluitend aan deze factoren zou te wijten zijn, *quod non*, dit geenszins impliceert dat vaststaat dat de betrokken informatie geen aanzienlijke invloed kon hebben op de koers van het aandeel.

Het Marktenhof oordeelt dat de betrokken partijen, gelet op hun functies, alsook op de hiermee gepaard gaande professionele kennis en ervaring, wisten of minstens hadden moeten weten dat zij over voorwetenschap beschikten. Deze kennis van de natuurlijke personen die voor rekening van vennootschappen handelden, is volgens het Hof ten volle toerekenbaar aan deze rechtspersonen, zodat ook voor deze vennootschappen voldaan is aan de kennisvereiste. Het feit dat de betwiste transacties onmiddellijk werden gemeld bij de FSMA is volgens het Hof zonder belang voor de beoordeling van de kennisvereiste.

Het Marktenhof stelt dat er conform de rechtspraak van het Europees Hof van Justitie een vermoeden van gebruik van voorwetenschap bestaat, wanneer een persoon die over voorwetenschap beschikt een markttransactie verricht met financiële instrumenten waarop deze informatie betrekking heeft, zodra is bewezen dat de vervolgte persoon wist of moest weten dat hij over voorwetenschap beschikte. Het Hof is van mening dat het vermoeden van het gebruik van voorwetenschap enkel kan worden weerlegd indien de betrokken partij bewijst dat het uitgesloten is dat de voorwetenschap de investeringsbeslissing zou kunnen hebben beïnvloed. Volgens het Hof volstaan de door de betrokken partijen *in casu* aangehaalde elementen niet voor dit bewijs, en hebben de betrokken partijen bijgevolg de betwiste transacties verricht met gebruik van voorwetenschap en dus een inbreuk gepleegd op het verhandelingsverbod.

Het Marktenhof bevestigt de sancties die de sanctiecommissie van de FSMA aan de betrokken vennootschappen had opgelegd. In dat kader stelt het Hof onder meer dat de oplegging van een administratieve geldboete een mogelijkheid is en dat niet noodzakelijk een geldboete moet worden opgelegd bij de vaststelling van een inbreuk. Het Hof is van mening dat de al dan niet effectieve realisatie van het vermogensvoordeel bij misbruik van voorwetenschap op zich geen criterium is om de omvang van een boete te bepalen, en dat kwade trouw geen constitutief bestanddeel is van de inbreuk van misbruik van voorwetenschap.

Internationale samenwerking

In 2017 is het aantal ontvangen verzoeken om internationale samenwerking in het kader van zowel dossiers over eventueel marktmisbruik als onwettige aanbiedingen van financiële diensten gedaald ten opzichte van het jaar ervoor.

Zo heeft de FSMA 20 samenwerkingsverzoeken ontvangen van bevoegde buitenlandse autoriteiten tegenover 36 in 2016. Aan al die verzoeken is gevolg gegeven binnen een termijn van gemiddeld 60 dagen, waarbij de duur van die termijn werd bepaald door de aard en de omvang van de te verrichten onderzoeksdaden. De verlenging van de gemiddelde termijn ten opzichte van het jaar daarvoor is gelinkt aan een aantal complexere dossiers die verregaande onderzoeksdaden vereisten.

Die onderzoeksdaden hebben vaak betrekking op de identificatie van de begunstigde van een verrichting. Zij kunnen ook betrekking hebben op het verzamelen van informatie bij een emittent of een telecomoperator, of op de organisatie van hoorzittingen van personen die ervan worden verdacht een inbreuk te hebben gepleegd, of van getuigen.

In 2017 heeft de FSMA verder 30 samenwerkingsverzoeken gericht aan bevoegde buitenlandse autoriteiten tegenover 25 in 2016.

FINANCIËLE EDUCATIE

www.wikifin.be	124
De Week van het Geld	124
Onderwijs	126

De Belgische wetgever heeft de FSMA de opdracht gegeven bij te dragen aan de financiële educatie van de bevolking. Om hier invulling aan te geven, heeft de FSMA een programma voor financiële educatie opgezet onder de naam Wikifin.be. Het doel van dit programma is initiatieven te ontwikkelen om de financiële geletterdheid van de bevolking te verbeteren. Het is gebaseerd op drie pijlers: onderwijs, acties voor het grote publiek, alsook samenwerking en uitwisseling van *best practices* met verschillende stakeholders.

www.wikifin.be

In 2017 werd de website www.wikifin.be nagenoeg 2,1 miljoen keer bezocht. Dat is een stijging met 12,6 procent ten opzichte van het jaar voordien. Bezoekers bekeken meer dan 3,6 miljoen pagina's. Sinds de lancering in 2013 is de website zo'n 7 miljoen keer bezocht.

De portaalsite www.wikifin.be heeft als doel consumenten neutrale, betrouwbare en praktische financiële informatie te verstrekken in een voor iedereen begrijpelijke taal. Om ruchtbaarheid te geven aan de behandelde thema's, quizzes en simulatoren, worden sensibiliseringscampagnes opgezet die de interesse van het grote publiek voor geldzaken moeten wekken. De website wordt voortdurend geactualiseerd en de inhoud ervan aangevuld. Dat werk wordt vaak door deskundigen van de FSMA verricht, maar gebeurt ook in samenwerking met tal van externe partners, die afkomstig zijn van overheidsinstellingen en beroepsverenigingen, of die actoren op het terrein zijn.

Op de portaalsite kennen de rubrieken 'successierechten', 'erfenis' en 'pensioenen' (pensioensparen, wettelijk pensioen, een pensioen opbouwen, de fiscaliteit van pensioensparen, ...) een groot succes. Dit bewijst eens te meer dat de burgers op zoek zijn naar informatie die hen in staat stelt hun financiële toekomst in ruime zin beter te plannen. De populairste andere tools op www.wikifin.be zijn de Spaarsimulator (529.129 bezoeken in 2017), de Erfenissimulator (193.207 bezoeken in 2017) en de IMMOsimulator (253.000 bezoeken in 2017).

Wikifin.be werkt niet alleen voortdurend aan de ontwikkeling van zijn tools en de uitbouw van zijn rubrieken, maar blijft ook zijn nieuwsbrief versturen, die ondertussen al meer dan 16.500 abonnees heeft.

De Week van het Geld

In 2017 heeft de FSMA de tweede editie van De Week van het Geld georganiseerd, in samenwerking met de kranten De Tijd en L'Echo en met Radio 1 en RTBF. Net als bij de eerste editie in 2016 hebben ook in 2017 vele andere actoren zich bij dit initiatief aangesloten. Met De Week van het Geld wordt er vooral naar gestreefd geldzaken zo breed mogelijk bespreekbaar te maken en extra aandacht te vragen voor financiële educatie. Tijdens deze themawEEK heeft Wikifin.be opnieuw talrijke initiatieven op touw gezet en de rol van coördinator tussen de vele stakeholders op zich genomen.

Wikifin.be en zijn vele partners hebben van 27 maart tot 2 april 2017 in het hele land allerlei activiteiten opgezet voor zowel het onderwijs als het grote publiek. Door de krachtenbundeling van verschillende overheidsinstellingen en andere actoren op het terrein konden diverse thema's rond financiële educatie in de kijker worden gezet. Een overzicht van alle activiteiten is te vinden op de website www.deweekvanhetgeld.be. Het centrale thema van de tweede editie was 'Sparen, of niet'.

Op 27 maart 2017 ging De Week van het Geld van start met de conferentie '(R)evoluties in de maatschappij: de rol voor financiële educatie'. De aftrap van die nationale themawEEK werd in het Euronext-gebouw in Brussel gegeven met de *Ring The Bell*-ceremonie in aanwezigheid van verschillende ministers. Het evenement werd ook bijgewoond door Hare Majesteit de Koningin, die in een fel gesmaakte toespraak vooral benadrukte dat niemand uit de boot mag vallen bij de financiële educatie op school in België.

Tijdens de conferentie zijn de belangrijkste stakeholders op het vlak van financiële educatie in België met elkaar in debat gegaan over de uitdagingen inzake financiële educatie en de maatschappelijke rol daarvan. Parallel daarmee zijn de resultaten bekendgemaakt van een FSMA-enquête bij 1.000 Belgen over hun houding tegenover sparen. Die enquêteresultaten⁶² hebben vooral uitgewezen dat één Belg op drie niet spaart. Verder heeft de enquête ook gepeild naar de redenen waarom mensen geld opzijzetten (in essentie om onverwachte uitgaven te kunnen betalen) en heeft zij bijgedragen tot de duidelijke beeldvorming over de spaarbuffer van de Belgen en hun algemeen gevoel over hun spaargedrag.

Wikifin.be heeft tijdens de conferentie ook de laureaten van de *Wikifin@School Challenge* bekendgemaakt. Die wedstrijd voor leerlingen van de tweede graad van het secundair onderwijs stelt projecten voor waarbij jongeren ertoe worden aangezet om risico's in te schatten, een budget op te stellen of de beste krediet- of spaarformule te kiezen. De leerlingen werden uitgedaagd om zelf een budget te beheren en kregen de kans om op een creatieve manier uit te leggen wat zij dankzij het Wikifin.be-materiaal hebben geleerd.

Tijdens De Week van het Geld hebben meer dan 50.000 leerlingen van het lager onderwijs het spel 'Budg€tPRET' gespeeld op school. Die ludieke tool wil kinderen van jongs af leren dat zij elke euro maar één keer kunnen uitgeven, een belangrijke les die hen later heel wat financiële zorgen kan besparen. Studies tonen aan dat een kind niet vroeg genoeg kan beginnen met het aanleren van goede geldgewoontes. In totaal hebben meer dan 2.500 klassen 'Budg€tPRET' gespeeld. Een vijftigtal vrijwillige FSMA-medewerkers zijn naar diverse scholen gegaan om het spel mee te animeren. Vooral in Vlaanderen hebben ook actoren op het terrein, zoals de 'Budget in Zicht'-samenwerkingsverbanden, 'Budg€tPRET' massaal gepromoot, wat voor een sneeuwbal effect heeft gezorgd. Uit de beoordelingen is bovendien gebleken dat het spel erg werd gewaardeerd door de begeleidende leerkrachten.

Tijdens de hele Week van het Geld was de FSMA ook aanwezig op de Infomarkten die in Brussel, Luik en Antwerpen werden georganiseerd. Deskundigen van diverse partners⁶³ waren ter plaatse om geldvragen van het publiek te beantwoorden over pensioenen, schuldbemiddeling, sociale bijdragen, digitalisering van betalingen, verzekeringen, ... Op de Infomarkten was ook een speciaal aangepast parcours uitgestippeld voor jongeren van de derde graad van het secundair onderwijs, wat een groot succes bleek bij de scholen. Meer dan 1.000 jongeren hebben het parcours afgelegd. Wikifin.be heeft ook de *Federal Truck* van de Kanselarij van de Eerste Minister ingezet, om met een reeks interactieve animaties langs te gaan bij verschillende scholen in heel België. Bedoeling was de leerlingen ertoe aan te zetten meer na te denken over geldzaken.

⁶² Noteer dat de resultaten van alle Wikifin.be-enquêtes op de Wifin.be-website te vinden zijn.

⁶³ De Federale Pensioendienst (FPD), de FOD Economie, de FOD Financiën, de Nationale Bank van België, Febelfin, Assuralia, het Observatorium Krediet en Schuldenlast, het Vlaams Centrum Schuldenlast, Student@Work (RSZ), BudgetInZicht (BIZ), BROCOM, en het Steunpunt voor de Diensten Schuldbemiddeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Het succes van de tweede editie van De Week van het Geld, de grote belangstelling van het publiek en de pers voor het initiatief, alsook de positieve reacties van de verschillende actoren uit onder meer de onderwijswereld, hebben de FSMA en haar partners doen besluiten in 2018 een nieuwe editie van de Week van het Geld te organiseren.

Onderwijs

Van bij het begin vormen de jongere generaties een belangrijke doelgroep van Wikifin.be. Geld leren beheren en goede financiële gewoontes aanleren, gebeurt immers het best zo vroeg mogelijk. Om deze doelgroep op efficiënte wijze te bereiken, werkt de FSMA nauw samen met de verschillende actoren uit het onderwijs.

Het eind 2015 gelanceerde 'Wikifin@School'-platform⁶⁴, dat toegankelijk is via de website www.wikifin.be, telde in 2017 meer dan 3.000 leerkrachten. Op dat platform is een brede waaier aan pedagogisch materiaal te vinden, dat gratis toegankelijk is voor leerkrachten en leerlingen. Zo zijn er bijvoorbeeld pedagogische fiches met concrete tips voor de leerkrachten, suggesties om aan de slag te gaan in de klas, alsook video's en tools over allerlei thema's rond financiële educatie en verantwoord consumeren. Sinds de lancering van het platform zijn meer dan 24.000 pedagogische fiches gedownload.

Ook voor leerkrachten heeft de FSMA diverse acties op touw gezet met de bedoeling meer naamsbekendheid te verwerven bij die groep. Die acties omvatten onder meer de geregelde publicatie van een nieuwsbrief die de leerkrachten informeert over nieuwe initiatieven, de actieve deelname aan diverse onderwijsbeurzen in heel België, de organisatie – op het terrein – van opleidingsdagen voor leerkrachten, alsook de organisatie van allerhande activiteiten in de klassen van het lager en secundair onderwijs tijdens De Week van het Geld. Om de leerkrachten te informeren over de Wikifin.be-initiatieven en hen te helpen bij hun lessen 'financiële educatie' en 'verantwoord consumeren' op school, heeft de FSMA in oktober 2017 deelgenomen aan het *Salon de l'Education*.

In de Federatie Wallonië-Brussel heeft het Parlement in 2016 een resolutie aangenomen over de uitbouw van de thema's 'financiële educatie' en 'verantwoord consumeren' in het verplicht onderwijs. Deze resolutie voorziet in een geïntegreerde ontwikkeling van economische en budgettaire kennis, vaardigheden en knowhow en in educatie tot verantwoord consumeren. Zij geldt zowel voor het basisonderwijs als voor het algemeen, technisch en beroepssecundair onderwijs. Wikifin.be heeft in dat verband grote inspanningen geleverd door vormingen over verantwoord consumeren te organiseren voor leerkrachten uit de verschillende schoolnetwerken.

De FSMA maakt deel uit van de stuurgroep die werd opgericht om concrete voorstellen te formuleren om invulling te geven aan de resolutie en om financiële educatie en verantwoord consumeren optimaal te integreren in het onderwijs.

Voor het Franstalig technisch en beroepsonderwijs heeft Wikifin.be samengewerkt met het *Centre de Didactique Economique et Sociale* (CeDES)⁶⁵ om het nodige materiaal ter beschikking te stellen voor de nieuwe cursus 'sociale en economische vorming'.

⁶⁴ www.wikifin.be/nl/wikifin-at-school en www.wikifin.be/fr/enseignants.

⁶⁵ Initiatief van de *Université de Namur* en meer bepaald van de *Faculté des Sciences Economiques, Sociales et de Gestion* (FSESG). Het CeDES (*Centre de Didactique Economique et Sociale*) biedt wetenschappelijke ondersteuning en reikt pedagogische documenten aan die onmiddellijk bruikbaar zijn, zowel in het overgangs- als in het beroepsonderwijs.

Bovendien is sinds 2017 bij de FSMA een medewerker uit de onderwijssector gedetacheerd met 25 jaar ervaring als leerkracht economie in het secundair onderwijs, wat Wikifin.be in staat stelt om nog meer in te spelen op de verwachtingen van de leerkrachten.

Het Vlaamse onderwijs heeft verdere voorbereidingen getroffen voor een grote hervorming onder meer om de leerstof van het secundair onderwijs te actualiseren. Een maatschappelijk debat daarover heeft uitgewezen dat financiële educatie in de eindtermen zou moeten worden opgenomen. Die eindtermen leggen de doelstellingen vast die leerlingen op het vlak van inzicht, kennis en vaardigheden moeten bereiken.

Hoewel de eindtermen van het Vlaamse onderwijs al jarenlang niet meer waren gewijzigd, heeft het Vlaams Parlement in januari 2018 een nieuw decreet goedgekeurd dat de contouren van de nieuwe eindtermen vastlegt en de 16 sleutelcompetenties definieert die in die eindtermen zullen worden geïntegreerd. In de praktijk betekent dit dat elke leerling van het secundair onderwijs zich die verschillende sleutelcompetenties, ongeacht zijn richting, eigen zal moeten maken vóór hij zijn diploma haalt. Eén van die nieuwe sleutelcompetenties is 'financiële bekwaamheid'.

De FSMA verheugt zich erover dat de Vlaamse regering op die manier nieuwe bakens heeft uitgezet voor de financiële educatie in het secundair onderwijs, en dat zij van financiële educatie een sleutelelement van de basisopleiding van elke leerling heeft gemaakt. Tijdens de debatten in het kader van de onderwijshervorming heeft Wikifin.be, samen met andere actoren, al zijn expertise ten dienste gesteld van de politieke beleidsmakers om de denkoefening over de inhoud van de financiële educatie te voeden en te verfijnen. Commissies met vertegenwoordigers van organisaties die werkzaam zijn op onderwijsvlak, deskundigen en andere actoren uit de sector zullen nu verder moeten werken aan de definitie en de concrete tenuitvoerlegging van de overeengekomen richtsnoeren. Talrijke knopen moeten echter nog worden doorgehakt: wat zal de scope van de financiële educatie zijn, welk competentieniveau wordt van de verschillende leeftijdsgroepen verwacht, op basis van welke elementen zal worden beoordeeld of de vereiste competentie is verworven, tijdens welke lessen en op welke momenten zal financiële educatie aan bod komen in de klas, ... Wikifin.be zal ter beschikking blijven staan van de verschillende actoren om hen te helpen concreet gestalte te geven aan de financiële educatie op school.

Parallel daarmee heeft Wikifin.be, samen met de onderzoekscentra van de KU Leuven en de Universiteit van Antwerpen, voortgewerkt aan *Financial Literacy@School*, hun gezamenlijk project voor strategisch basisonderzoek. Dat project streeft ernaar het niveau van de financiële educatie van de leerlingen van het secundair onderwijs op te trekken en te onderzoeken wat in dat verband de efficiëntste onderwijsmethodes zijn. In het licht daarvan focust het project op de ontwikkeling van methodes die inspelen op de eigenheid van elk kind in de klas, en zet het daarbij in op de differentiatie van het lesmateriaal. Het onderzoek streeft ernaar innoverend didactisch materiaal te ontwikkelen, alsook nieuwe opleidingspakketten voor de leerkrachten die hun kennisniveau inzake financiële educatie moeten verhogen. Ook is het de bedoeling om de ouders van leerlingen meer te betrekken bij de klasactiviteiten en zo het niveau van de financiële geletterdheid van zowel ouders als leerlingen positief te beïnvloeden. Het project wordt geleid door onderzoekers van de universiteiten van Leuven en Antwerpen en wordt gefinancierd door het *Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek Vlaanderen* (1,3 miljoen euro voor vier jaar). Wikifin.be is één van de partners van het project en zet zich in voor de valorisatie en de verspreiding van de onderzoeksresultaten, door bijvoorbeeld bijzondere zorg te besteden aan de kwaliteit van de informatieverstrekking aan de scholen. In het kader van dit eerste luik van het project heeft Wikifin.be in 2017 400 klassen van het tweede jaar van de eerste graad geselecteerd. Zij zullen als eersten - aan de hand van wetenschappelijke methodes - nieuwe manieren uittesten om aan financiële educatie te doen in de klas.

De Wikifin-Leerstoel Financiële Geletterdheid werd in 2016 door de FSMA gelanceerd en toegekend aan de Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen van de KU Leuven, die samenwerkt met de Faculteit Psychologische Wetenschappen en Onderwijskunde van de *Université Libre de Bruxelles*. Doelstelling van die leerstoel is het onderzoek naar financiële geletterdheid te verfijnen om tot beter geharmoniseerde beleidslijnen en activiteiten op het terrein te komen in het licht van de

vastgestelde behoeften, voornamelijk voor kwetsbare groepen en rekening houdend met sociaal-economische determinanten. Dit programma heeft een grote zichtbaarheid, zowel door de publicatie van academische studies als de organisatie van wetenschappelijke congressen over de hele wereld. Deze leerstoel vormt een echte hefboom voor en verleent reële autoriteit aan het Wikifin.be-programma en de vertakkingen daarvan, gelet op de grote synergieën tussen de verschillende luiken van het programma. Wikifin.be, de KU Leuven en de *Université Libre de Bruxelles* zijn ervan overtuigd dat zij, door nauw samen te werken, een wezenlijke bijdrage leveren aan de financiële geletterdheid in België.

FOCUS 2018

In 2018 zullen verdere voorbereidingen worden getroffen voor de opening van het toekomstig Financieel Educatief Centrum. De opening is voorzien in 2019. Bedoeling van de bouw van dat centrum is een concrete verankering te geven aan de financiële educatie in België én die financiële educatie te promoten. Het project zit thans in een beslissende fase, zowel technisch – weldra starten de bouwwerken – als inhoudelijk – de FSMA-teams werken volop aan de voorbereiding van de tentoonstelling en de animaties die er zullen worden getoond – en dit alles in samenwerking met een vooraanstaande partner op cultureel vlak in de ruime betekenis van het woord. Het centrum zal naast de FSMA-kantoren gelegen zijn en zich in de eerste plaats maar niet uitsluitend tot de onderwijswereld richten. Bezoekers van het centrum kunnen zowel een individuele als een collectieve ervaring verwachten, met als centraal aandachtspunt de verschillende elementen die de financiële keuzes van een individu en de gevolgen daarvan kunnen beïnvloeden. Aan het einde van het bezoek zal een pedagoog het afgelegde parcours in een breder perspectief plaatsen tijdens een debriefing. Het toekomstig Financieel Educatief Centrum zal ook plaats bieden aan een auditorium, dat op zijn beurt tal van didactische mogelijkheden zal bieden. De FSMA zal in 2018 dus alle zeilen moeten bijzetten om ervoor te zorgen dat dit ambitieuze project onder het best mogelijke gesternte van start zal kunnen gaan.

Tot slot zal in 2018 een nieuwe editie van De Week van het Geld worden georganiseerd. De verschillende actoren van deze themaweek zullen nieuwe partners verwelkomen en op school zal een nieuw spel kunnen worden gespeeld. Dat nieuwe spel met de naam 'Just'in Budget' richt zich specifiek tot de leerlingen van het 5de en het 6de jaar van het lager onderwijs en biedt jongeren de mogelijkheid om op ludieke manier kennis te maken met begrippen als budget, spaargeld, rente of krediet.

INTERNATIONALE ACTIVITEITEN

EU	133
ESMA	134
EIOPA	135
ESRB	136
FSB	137
IOSCO	138

Europa

De FSMA is betrokken bij de opstelling en omzetting van nieuwe financiële regelgeving in de **Europese Unie**. Ze stelt haar expertise ter beschikking voor het bepalen van het Belgische standpunt in de Raad van de Europese Unie. Van zodra nieuwe Europese wetgeving is aangenomen, levert de FSMA een belangrijke bijdrage aan de omzetting ervan in Belgische wetgeving.

In de nasleep van de financiële crisis werden in 2011 drie nieuwe Europese agentschappen opgericht die moeten bijdragen tot de stabiliteit van het financiële systeem, goed werkende financiële markten en de bescherming van de financiële consument. De *European Securities and Markets Authority* (**ESMA**) richt zich op de effectenmarkten en de marktdeelnemers (beurzen, beleggingsondernemingen, fondsen, ...). De *European Insurance and Occupational Pensions Authority* (**EIOPA**) houdt zich hoofdzakelijk bezig met verzekeringsondernemingen en instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening. De *European Banking Authority* (**EBA**) richt haar werkzaamheden op kredietinstellingen, financiële conglomeraten en betalingsinstellingen. De FSMA is lid van ESMA en permanent vertegenwoordiger in EIOPA.

De *European Systemic Risk Board* (**ESRB**) of Europees Comité voor Systeemrisico's fungeert als toezichthouder op het financiële systeem van de EU als geheel. De ESRB controleert of er risico's ontstaan door bijvoorbeeld een scherpe groei van de kredietverlening, de opkomst van nieuwe financiële producten of de verwevenheid van financiële instellingen over de landsgrenzen heen. Als de ESRB vindt dat bepaalde EU-leden hun toezicht kunnen verbeteren, dan krijgen ze hierover een aanbeveling. De FSMA zetelt in de Algemene Raad, het belangrijkste orgaan van het ESRB dat geleid wordt door de voorzitter van de Europese Centrale Bank.

Internationaal

De *Financial Stability Board* (**FSB**) is een internationale organisatie die de bevordering van de financiële stabiliteit als belangrijkste opdracht heeft. Ze werd in 2009 opgericht door de G20, de groep van belangrijkste economieën. De FSB coördineert een reeks hervormingen die een nieuwe financiële crisis wil voorkomen. Een robuustere financiële sector, voorkomen dat banken in de toekomst opnieuw met belastinggeld worden gered, minder risicovolle derivatenmarkten en een afbouw van schaduwbankieren worden beoogd. De FSMA is betrokken bij haar werkzaamheden.

De *International Organization of Securities Commissions* (**IOSCO**) is een netwerk van ruim 120 nationale beurstoezichthouders, waaronder de FSMA. IOSCO, opgericht in 1983, wil wereldwijd correcte en gezonde marktpraktijken bevorderen. Dat doet ze door internationale standaarden op te stellen en de samenwerking tussen markttoezichthouders te versterken, in het bijzonder bij de handhaving van de regelgeving en de uitwisseling van informatie over onder meer marktmisbruik. Op die manier wil IOSCO bijdragen tot de beleggersbescherming en de integriteit van de financiële markten.

De *International Association of Insurance Supervisors* (**IAIS**) is een netwerk van ruim 210 toezichthouders op de verzekeringssector. De IAIS, opgericht in 1994, wil bijdragen tot veilige en financieel stabiele verzekeringsmarkten. Dat doet ze door internationale standaarden op te stellen en de samenwerking tussen markttoezichthouders te versterken. De FSMA is samen met de Nationale Bank van België lid van dit netwerk.

De *International Organisation of Pension Supervisors* (**IOPS**) is een in 2004 opgericht internationaal orgaan van toezichthouders op aanvullende pensioenen uit 76 landen, waaronder de FSMA.

De internationalisering van de financiële markten heeft ertoe geleid dat financiële regelgeving steeds vaker op Europees en internationaal vlak wordt bepaald. Internationale samenwerking en coördinatie tussen toezichthouders winnen hierdoor aan belang. De FSMA is lid van verschillende Europese en internationale organisaties die aan de basis liggen van nieuwe regels en standaarden opstellen voor de financiële sector.

EU

Een aantal nieuwe wetteksten die in 2017 zijn voorgesteld of behandeld, zijn van belang voor het toezicht van de FSMA⁶⁶. Zo bereikte de Europese Unie een akkoord over de herziening van de antiwitwasrichtlijn. Om de financiering van terrorisme en belastingontduiking tegen te gaan, voert de EU de strijd tegen witwaspraktijken op. De herziening van de richtlijn brengt nieuwe verplichtingen inzake transparantie voor financiële bedrijven met zich mee.

De EU keurde in 2017 een nieuwe verordening goed over effectisering. Deze praktijk laat financiële instellingen toe om risico's uit de boeken te halen en over te dragen aan derde partijen. Effectisering biedt instellingen meer mogelijkheden om aan kredietverlening te doen. De EU schetst een algemeen kader voor een eenvoudige, transparante en gestandaardiseerde manier van effectisering. Financiële instellingen die zich in dat kader inschrijven worden beloond. Ze moeten minder kapitaal opzijzetten om eventuele problemen op te vangen die door effectisering kunnen ontstaan. Bepaalde praktijken van effectisering kwamen in opspraak naar aanleiding van de financiële crisis.

De Europese Commissie lanceerde een voorstel voor een Europees aanvullend pensioen. Het Pan-Europees Pensioenproduct komt bovenop het aanbod van wettelijk, aanvullend en individueel pensioen zoals we dat in België kennen. Het nieuwe product is bedoeld om in heel de Unie burgers makkelijker toegang te geven tot individuele pensioenproducten. Op die manier wil de Europese Commissie het voor EU-burgers aantrekkelijker en goedkoper maken om zelf te sparen voor de oude dag.

De Europese Commissie deed voorstellen voor de herziening van de werking van de Europese toezichthouders ESMA, EIOPA en EBA. Wijzigingen in de beslissingsorganen van de agentschappen beogen hun werking te verbeteren op het vlak van deugdelijk bestuur. Instellingen onder controle van de agentschappen zouden in de toekomst rechtstreeks bijdragen tot hun financiering. Andere voorstellen hebben betrekking op een mogelijke uitbreiding van bevoegdheden van de Europese toezichthouders.

⁶⁶ Voor een overzicht van de wetgevende initiatieven, zie dit verslag p. 147 en volgende.

ESMA

De FSMA nam actief deel aan de werkzaamheden van de Europese autoriteit ESMA. Zo werd de FSMA in 2017 herbenoemd tot voorzitter van zijn *Financial Innovation Standing Committee* (FISC).

Dit comité volgt en analyseert de tendensen inzake financiële vernieuwing. Het FISC geeft advies over maatregelen om te voorkomen dat ongepaste financiële innovatie nadeel berokkent aan consumenten of de stabiliteit van het financiële systeem in het gedrang brengt.

Het FISC analyseerde in 2017 in het bijzonder de ontwikkelingen in verband met virtuele munten, de *blockchain*-technologie en andere innovaties op het vlak van financiële technologie. De werkzaamheden van dit comité lagen mee aan de basis van de publicatie van ESMA over *Initial Coin Offerings* (ICO's), waarbij bedrijven geld ophalen via de verkoop van digitale tokens. ESMA waarschuwde voor de risico's die beleggers lopen als ze investeren in zulke bedrijven en wees op de regelgeving die mogelijk van toepassing is⁶⁷.

Het FISC verrichtte voorbereidend werk voor de pan-Europese waarschuwing die ESMA samen met EBA en EIOPA publiceerde over virtuele munten. In deze waarschuwing wezen de drie autoriteiten op de risico's die consumenten lopen bij het kopen van virtuele munten⁶⁸.

ESMA kondigde aan dat zij in 2018 op basis van de MiFID II-gedragsregels maatregelen op het vlak van productinterventie zal treffen. ESMA is bezorgd over de gevaren van risicovolle en complexe producten voor consumenten. Vandaar dat zij maatregelen wil treffen om niet-professionele beleggers te beschermen. ESMA overweegt daarbij een verbod op de verkoop van binaire opties en denkt eraan de verkoop van bepaalde CFD's beperkingen op te leggen⁶⁹.

ESMA publiceerde opinies naar aanleiding van de Brexit. Op die manier droeg zij bij tot een gemeenschappelijke aanpak door de toezichthouders uit de EU27 van aanvragen van Britse ondernemingen over relocatie van activiteiten naar de EU27. ESMA richtte voor de toezichthouders uit de EU27 een forum op voor de behandeling van operationele vragen in verband met een dergelijke relocatie.

ESMA besteedt meer en meer aandacht aan de convergentie van de toezichtspraktijken in de Europese Unie. Dat doel probeert de toezichthouder te bereiken door de publicatie van richtsnoeren.

ESMA keurde richtsnoeren over *product governance* goed die passen in het kader van de nieuwe gedragsregels van MiFID II⁷⁰. Samen met EBA publiceerde ESMA richtsnoeren over de geschiktheidsvereisten van bestuurders⁷¹.

Voor het bereiken van meer convergentie van de toezichtspraktijken verricht ESMA ook collegiale toetsingen. Zij ging in 2017 na hoe nationale toezichthouders haar richtsnoeren over de compliance functie zoals bepaald in de MiFID-regels in hun toezichtspraktijk integreerden. ESMA toetste ook de implementatie van de richtsnoeren over de controle van de financiële informatie. De toezichthouder beoordeelde de mate van convergentie en gaf aan waar nog convergentiemogelijkheden bestaan.

⁶⁷ ESMA, *Statements on Initial Coin Offerings (ICOs)*, 12 november 2017.

⁶⁸ ESMA, EBA and EIOPA *warn consumers on the risks of Virtual Currencies*, 12 februari 2018.

⁶⁹ *Call for Evidence – Potential product intervention measures on contracts for differences and binary options to retail clients*, 18 januari 2018.

⁷⁰ *Guidelines on MiFID II product governance requirements*, 2 juni 2017.

⁷¹ *Joint ESMA and EBA Guidelines on the assessment of the suitability of members of the management body and key function holders under Directive 2013/36/EU and Directive 2014/65/EU*, 26 september 2017.

De drie Europese toezichthouders behandelen sectoroverschrijdende onderwerpen in het Gemengd Comité en zijn subcomités. De FSMA neemt deel aan de werkzaamheden van het subcomité dat thema's inzake consumentenbescherming en financiële innovatie onderzoekt. Voor de inwerkingtreding van de PRIIP's-verordening over verpakte retail- en verzekeringsgebaseerde beleggingsproducten bereidde dat subcomité uitvoeringsmaatregelen voor.

ESMA is belast met het rechtstreeks toezicht op welbepaalde marktoperatoren, met name op de ratingagentschappen en op de transactieregisters. Mogelijk komen er bijkomende toezichtstaken voor ESMA, onder meer inzake het toezicht op centrale tegenpartijen.

EIOPA

EIOPA heeft een thematisch onderzoek uitgevoerd naar de provisies en retrocessies die *asset managers* en verzekeringsondernemingen onderling uitkeren in verband met levensverzekeringsproducten die aan tak 23-beleggingsfondsen zijn gekoppeld. Dat onderzoek focuste op drie punten: het bestaan en de kenmerken van financiële incentives en vergoedingen, het beheer van belangenconflicten door verzekeringsondernemingen en de structurering van aan beleggingsfondsen gekoppelde producten door verzekeringsondernemingen.

Doelstelling van het onderzoek, dat in 2016 startte, was de elementen te identificeren die nadelig kunnen zijn voor de consumenten. EIOPA wilde meer specifiek nagaan of de vergoedingen die *asset managers* betalen, de beleggingskeuzes van de verzekeraars beïnvloeden op een manier die mogelijk ongunstig is voor de consumenten.

Bij de analyse van de betrokken vragenlijsten heeft EIOPA vastgesteld dat de praktijk van de retrocessies tussen *asset managers* en verzekeringsondernemingen wijdverbreid is. Van de verzekeringsondernemingen die aan het onderzoek meewerkten, blijkt 80 procent financiële incentives of vergoedingen van *asset managers* te hebben ontvangen in 2015.

De verzamelde gegevens tonen dat de manier waarop de ondernemingen de activa van aan levensverzekeringen gekoppelde beleggingsfondsen beheren, nadelig kan zijn voor de consumenten. De ondernemingen doen immers een beroep op een beperkt aantal activabeheerders en beschikken niet altijd over een governancekader dat solide genoeg is om hen in staat te stellen hun fiduciaire en controleverplichtingen op passende wijze na te komen.

Ook de door de ondernemingen genomen maatregelen om belangenconflicten op te lossen en zich voor de belangen van hun cliënten in te zetten, vertonen tekortkomingen die nadelig zijn voor de consumenten. De verzekeringsondernemingen blijken zo'n 70 procent van de financiële incentives bij te houden en dus amper 30 procent integraal aan de verzekeringnemers uit te keren. EIOPA heeft ter zake een opinie gepubliceerd en nodigt de nationale toezichthouders uit om, in het licht van de nieuwe Europese regelgeving, de nodige controleacties te voeren.

EIOPA publiceerde een opinie naar aanleiding van de Brexit. EIOPA richtte voor de toezichthouders uit de EU27 een forum op voor de behandeling van alle vragen in verband met het vertrek van Groot-Brittannië uit de Europese Unie. Verzekeraars en pensioenfondsen moeten zich hierop tijdig voorbereiden. Ze moeten alles in het werk stellen om hun activiteiten ook na de Brexit volgens de regels verder te zetten en voorbereid zijn op een eventueel mislukken van een akkoord over de Brexit.

EIOPA publiceert jaarlijks een rapport over trends bij consumenten⁷². Het rapport van 2017 legt de nadruk op het belang van adequate en transparante informatie voor consumenten op het vlak van de opbouw van hun pensioenrechten. Het onderzoek van de FSMA over de communicatie van de aangerekende kosten en het behaalde rendement bij aanvullende pensioenplannen van het type vaste bijdragen kwam hierbij aan bod. De resultaten van dat onderzoek staan in een mededeling waarin een overzicht over de verwachtingen en aanbevelingen inzake financiële transparantie bij pensioenplannen van het type vaste bijdragen⁷³ is opgenomen.

De FSMA leidde een werkgroep over de herziening van het Budapest Protocol⁷⁴. Dit protocol bepaalt de modaliteiten voor samenwerking tussen bevoegde overheden voor het toezicht op grensoverschrijdende activiteiten van pensioenfondsen. Het protocol is aan herziening toe omdat een nieuwe Europese richtlijn⁷⁵ een aantal wijzigingen en nieuwe bepalingen over grensoverschrijdende activiteiten bevat.

De FSMA nam deel aan de consultatie van EIOPA over informatieverstrekking over aanvullende pensioenen. EIOPA organiseerde de consultatie gelijktijdig met de consultatie over de ontwerpverordening over statistische rapporteringsvereisten voor pensioenfondsen van de Europese Centrale Bank. Beide initiatieven zullen vanaf eind 2019 een grote impact hebben op de rapporteringsverplichtingen van pensioenfondsen ten aanzien van toezichthouders.

ESRB

In 2017 heeft de ESRB de herwaardering van de risicopremies op de wereldwijde financiële markten geïdentificeerd als het risico dat het grootste gevaar vormt voor de financiële stabiliteit in Europa. In een context waarin een hoge waardering van vele activaklassen samengaat met een erg lage volatiliteit, zouden renteschokken of schokken die bijvoorbeeld verband houden met geopolitieke onzekerheden, nefaste gevolgen kunnen hebben voor het financiële stelsel.

De kwetsbaarheden binnen de banksector, vooral inzake rendabiliteit, vormen een andere risicobron waarop de ESRB de aandacht vestigt. Om die reden heeft de ESRB zich gebogen over de problematiek van de vele niet-renderende leningen op de balans van de Europese banken, die meer dan 5 procent van het totale aantal toegestane leningen vertegenwoordigen. Het verslag⁷⁶ met de analyse van de ESRB stelt onder meer een stappenplan voor om het probleem van die niet-renderende leningen op te lossen.

⁷² EIOPA's *Sixth Consumer Trends Report*, 11 december 2017. Zie de website van EIOPA: <https://eiopa.europa.eu/Publications/Reports/Sixth%20Consumer%20Trends%20report.pdf>.

⁷³ Zie dit verslag, p. 96.

⁷⁴ *Protocol of 30 October 2009 relating to the Collaboration of the Relevant Competent Authorities of the Member States of the European Union, in particular to the Application of the Directive 2003/41/EC of the European Parliament and of the Council of 3 June 2003 on the Activities and Supervision of Institutions for Occupational Retirement Provision (IORPs) Operating Cross-Border Activity.*

⁷⁵ Richtlijn (EU) 2016/2341 van het Europees parlement en de Raad van 14 december 2016 betreffende de werkzaamheden van en het toezicht op instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening.

⁷⁶ *Resolving non-performing loans in Europe*, juli 2017. Zie de website van de ESRB: http://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/reports/20170711_resolving_npl_report.en.pdf.

De ESRB heeft ook een tweede rapport over schaduwbankieren gepubliceerd⁷⁷. Eind 2016 kwamen de totale activa van het systeem van schaduwbankieren op 40.000 miljard euro uit, of zo'n 38 procent van de volledige financiële sector in de EU en 272 procent van het BBP van de EU. In 2016 zijn die totale activa met 2,6 procent toegenomen in de EU, wat een forse daling van het groeiritme betekent ten opzichte van de jaren ervoor: tussen 2012 en 2015 bedroeg die groei immers 8,3 procent.

Een groot aantal activa die onder de kwalificatie schaduwbankieren vallen (34 procent), is afkomstig van de beleggingsfondsen. De sector van de beleggingsfondsen heeft niet alleen in de EU maar ook wereldwijd een forse groei gekend. Die groei zal zich overigens in Europa nog voortzetten in het kader van de Kapitaalmarktenunie, die de rol van de beleggingsfondsen inzake financiële bemiddeling verder wil versterken. Volgens de ESRB kunnen de door bepaalde beleggingsfondsen toegepaste praktijken inzake liquiditeitstransformatie en hefboomfinanciering de risico's voor de financiële stabiliteit nog vergroten. Daarom heeft de Algemene Raad van de ESRB aanbevelingen goedgekeurd met betrekking tot de systemische risico's die het gevolg zijn van liquiditeitsgaps en van het gebruik van hefboomfinanciering door beleggingsfondsen⁷⁸.

In 2017 heeft de Algemene Raad van de ESRB ook het ongunstige scenario goedgekeurd dat hij samen met de ECB had opgesteld in het kader van de stresstests die EIOPA op Europees niveau heeft uitgevoerd bij de instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening⁷⁹. De Algemene Raad heeft een standpunt gepubliceerd over de macroprudentiële aspecten verbonden aan een kader voor herstel en afwikkeling van centrale tegenpartijen⁸⁰.

Bovendien heeft de Algemene Raad de resultaten besproken van verschillende onderzoekspapers waarin de derivatenmarkten in de EU worden geanalyseerd op basis van de gegevens die beschikbaar zijn via de door EMIR ingevoerde transactieregisters. EMIR voorziet immers in de mogelijkheid voor de ESRB en ESMA om toegang te krijgen tot het volledige gegevensbestand op EU-niveau. De Algemene Raad heeft erop gewezen dat de kwaliteit van de betrokken gegevens nog verder moet worden verbeterd om een beter inzicht te kunnen verwerven in de werking van de derivatenmarkten. Op die manier kunnen ook potentiële bronnen van systemische risico's beter worden geïdentificeerd en aangepaste macroprudentiële beleidslijnen worden uitgewerkt. De onderzoekspapers die het uitgangspunt van deze denkoefening vormden, zijn beschikbaar in de ESRB *Working Paper Series*⁸¹.

FSB

Een werkgroep van de FSB heeft een onderzoek uitgevoerd naar de werking, de kwetsbaarheden en de uitdagingen van de private pensioenstelsels. Die tijdelijke werkgroep heeft de impact van de private pensioensector in Europa op de financiële stabiliteit onderzocht. Daarbij werden alle vormen van aanvullende pensioenen (tweede pensioenpijler) en individuele pensioenen (derde pensioenpijler), die door verzekeraars, pensioenfondsen, banken en andere instellingen worden beheerd, uitgebreid onderzocht.

⁷⁷ *EU Shadow Banking Monitor, No 2*, mei 2017. Zie de website van de ESRB: http://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/reports/20170529_shadow_banking_report.en.pdf?07a2e372f760d6ab92ae8cf63c0dab76.

⁷⁸ *Recommendation on leverage and liquidity in investment funds*. Zie de website van de ESRB: <http://www.esrb.europa.eu/news/pr/date/2018/html/esrb.pr180214.en.html>.

⁷⁹ Zit dit verslag, p. 103.

⁸⁰ *Opinion on a central counterparty recovery and resolution framework*, juli 2017. Zie de website van de ESRB: http://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/other/170725_ESRB_opinion_counterparty_recovery_resolution_framework.en.pdf.

⁸¹ De onderzoekspapers uit de *ESRB Working Paper Series* zijn beschikbaar op de website van de ESRB: <http://www.esrb.europa.eu/pub/working-papers/html/index.en.html>.

De FSMA speelde een actieve rol in het onderzoek en de opstelling van het onderzoeksrapport. Het rapport van de FSB brengt de omvang en de diversiteit van de Europese private pensioensector in kaart, zowel voor aanvullende als individuele pensioenen, en bevat een overzicht van de Europese regelgeving die een impact op de pensioensector kan hebben. Het verslag erkent de rol van pensioeninstellingen als langetermijnbeleggers en de potentiële rol die zij als stabiliserende kracht kunnen spelen bij volatiele financiële markten, wat een gunstig effect heeft op de economie en de financiële stabiliteit.

Het verslag wijst op de aanzienlijke verschillen binnen Europa tussen private pensioenstelsels en de context waarin ze opereren. Daardoor verschilt ook de mate waarin de risico's verdeeld zijn onder de verschillende stakeholders. Het verslag pleit ervoor om, bij de promotie van pensioenproducten, op te nemen dat zij een potentieel stabiliserende rol kunnen spelen voor de financiële markten. Het behoud van een pensioenstelsel met verschillende pijlers, waarbij private pensioenplannen de publieke stelsels aanvullen, draagt bij tot een risicospreiding en kan ook aan te raden zijn om de stabiliserende rol van pensioenstelsels te bevorderen.

IOSCO

De FSMA is bijzonder actief binnen IOSCO. De voorzitter van de FSMA, Jean-Paul Servais, vervult een aantal belangrijke mandaten binnen dit netwerk.

Sinds 2016 is hij ondervoorzitter van IOSCO en van de *IOSCO Board*. Sinds 2014 is hij voorzitter van het Europees Regionaal Comité van IOSCO en voorzitter van het Financieel en Auditcomité van IOSCO.

Als ondervoorzitter vertegenwoordigt hij IOSCO binnen een aantal andere internationale organisaties. Zo is hij lid en sinds maart 2017 voorzitter van de *IFRS Monitoring Board*. Dit orgaan houdt toezicht op de *International Accounting Standards Board* (IASB), die internationale standaarden voor verslaggeving in jaarverslagen en jaarrekeningen opstelt. Hij neemt ook deel aan de *Official Sector Steering Group* (OSSG) die werkt aan de hervorming van financiële referentie-indexen zoals de Euribor en de Libor.

De FSMA participeerde in tal van werkgroepen van IOSCO. Hun werkzaamheden resulteerden onder meer in aanbevelingen over liquiditeitsmanagement in het kader van vermogensbeheer. Deze aanbevelingen zijn bestemd voor beheerders van beleggingsfondsen. Ze beogen dat het liquiditeitsmanagement gebeurt met inachtneming van de belangen van beleggers, ook tijdens situaties van marktstress⁸².

De FSMA droeg bij tot de initiatieven van IOSCO over de aanbidding van binaire opties en andere producten met hefboomwerking aan niet-professionele beleggers. IOSCO stelde een reeks maatregelen voor om de risico's van dergelijke producten voor beleggers te beperken en ervoor te zorgen dat dergelijke producten niet zonder de vereiste vergunning worden verkocht⁸³.

Deze maatregelen maken deel uit van een bredere strategie van IOSCO met beleidsvoorstellen op het vlak van beleggerseducatie en op het gebied van de handhaving ten aanzien van ondernemingen die deze producten zonder vergunning aanbieden.

⁸² IOSCO, *Recommendations for Liquidity Risk Management for Collective Investment Schemes*, 1 februari 2018. Aansluitend bij deze aanbevelingen werd een verslag bekendgemaakt met goede praktijken bestemd voor de toezichhouders, de industrie en de beleggers: *Final Report, Open-ended Fund Liquidity and Risk Management - Good Practices and Issues for Consideration*.

⁸³ *Report on Retail OTC Leveraged Products, Consultation report*, 13 februari 2018.

Andere publicaties van IOSCO handelden over het gedragstoezicht op de professionele markt⁸⁴, over aandachtspunten voor gebruikers van financiële referentie-indexen⁸⁵ en over ICO's⁸⁶.

IOSCO organiseerde in 2017 samen met zijn leden voor het eerst de *World Investor Week* (WIW). Over heel de wereld werd gedurende een week campagne gevoerd rond het thema van beleggers-educatie. De FSMA organiseerde in het kader van de WIW een conferentie rond dit thema waarop de activiteiten van Wikifin.be werden belicht.

De FSMA is sinds 2005 aangesloten bij het multilaterale samenwerkingsakkoord van IOSCO. De afgelopen jaren is wereldwijd een forse toename te zien in het aantal verzoeken om informatie en bijstand op basis van dit samenwerkingsakkoord. Sinds 2017 bestaat er een tweede, meer uitgebreid memorandum dat IOSCO-leden de mogelijkheid biedt om op ruimere schaal informatie uit te wisselen.

De FSMA neemt deel aan de nieuw aangevatte werkzaamheden van IOSCO op het gebied van data analyse en van cyberveiligheid. Op die manier wil ze kennis en ervaring over de aanpak van deze uitdagingen verwerven en delen.

⁸⁴ *Final report 07/2017 IOSCO Task Force Report on Wholesale Market Conduct*, 13 juni 2017.

⁸⁵ *IOSCO Board, Statement on Matters to Consider in the Use of Financial Benchmarks*, 5 januari 2018.

⁸⁶ *IOSCO Board Communication on concerns related to initial coin offerings (ICOs)*, 18 januari 2018.

NIEUWE EVOLUTIES EN UITDAGINGEN

Fintech	142
Cryptomunten	143
<i>Shadow Banking</i>	144

De financiële sector maakt een aantal evoluties door, onder meer als gevolg van technologische veranderingen. De FSMA volgt deze evoluties van nabij op. Enkele van deze evoluties en uitdagingen worden hieronder besproken.

Fintech

Net als vele andere sectoren kent ook de financiële sector vele technologische ontwikkelingen. Door de digitalisering verandert het gedrag van de cliënten, die hun computer en mobiele telefoon steeds vaker gebruiken om prijzen te vergelijken, hun rekeningsaldo te raadplegen, betalingen te verrichten of transacties uit te voeren op de markten. Door die ontwikkelingen op het raakvlak van financiën en technologie, ‘Fintech’ genaamd, moeten de gevestigde marktspelers (banken, verzekeraars, vennootschappen voor activabeheer, ...) hun bedrijfsmodel aanpassen. Zij trekken ook vele nieuwe ondernemers aan die een plaats willen veroveren in het nieuwe ecosysteem dat in volle uitbouw is.

De initiatiefnemers van die projecten zijn echter niet altijd vertrouwd met het geldende reglementaire kader voor de financiële sector. De FSMA heeft daarom in juni 2016 een Fintech-portaal gelanceerd op haar website. Via dat portaal kunnen de ondernemingen met activiteiten in de financiële sector de toezichthouder contacteren. Zo kunnen de ondernemingen zich vertrouwd maken met de financiële wetgeving en hun eventuele vragen stellen, en kan de FSMA de Fintech-evoluties in België op de voet volgen. Twee van de ondernemingen waarmee in 2016 een eerste contact is gelegd, hebben in 2017 een vergunning verkregen als alternatieve-financieringsplatform.

In april 2017 is het door de FSMA gelanceerde portaal geëvolueerd naar een gezamenlijk portaal van de FSMA en de NBB. De Fintech-actoren, die het in België toepasselijke duale toezichtmodel niet noodzakelijk kennen, beschikken op die manier over een *single point of contact* (SPOC). Bovendien hoeven zij vooraf niet uit te zoeken aan welke toezichthouder zij hun vraag precies moeten stellen. Vragen die naar het SPOC Fintech worden gestuurd, worden gezamenlijk beheerd door de teams van de FSMA en de NBB. Op die manier kan de toezichthouder die het best geplaatst is om de vraag te beantwoorden, sneller reageren. En zo kunnen de FSMA en de NBB de dossiers waarvoor ze beide bevoegd zijn, samen afhandelen. Door de oprichting van dat SPOC kon ook worden ingespeeld op een wens van het overlegplatform ‘Brussel als financieel centrum’ dat door de minister van Financiën is opgericht en waaraan de FSMA deelneemt.

Sinds de lancering van het Fintech-portaal in 2016 zijn er een honderdtal contacten geweest. Daarbij kwamen zeer uiteenlopende materies aan bod: *robo-advice*, crowdfunding, prijsvergelijking, ... Vele van de in 2017 gestelde vragen handelden over betalingen en hielden verband met de inwerking-treding van de tweede richtlijn betalingsdiensten (PSD2) begin 2018. De NBB heeft die contacten afgehandeld. Wellicht als gevolg van de erg sterke waardeinstijging van de bitcoin werd het portaal tijdens de tweede helft van 2017 overspoeld met vragen over virtuele munten (of ‘cryptomunten’) en in het bijzonder over projecten die tot doel hebben de aankoop en het gebruik van die cryptomunten door het grote publiek te vergemakkelijken. De FSMA heeft er vaak op gewezen dat haar reglement van 3 april 2014 verbiedt om financiële producten waarvan het rendement rechtstreeks of onrechtstreeks van virtueel geld afhangt, in België aan niet-professionele cliënten te commercialiseren.

Het portaal is natuurlijk niet het enige kanaal waarlangs de FSMA de Fintech-ontwikkelingen volgt. Zij neemt ook deel aan vele Belgische en internationale conferenties en volgt de internationale werkzaamheden, in het bijzonder via het voorzitterschap van het *Financial Innovation Standing Committee* (FISC) binnen ESMA. Dat comité ligt bijvoorbeeld aan de basis van het verslag over het gebruik van *Distributed Ledger Technology* (DLT) op de financiële markten⁸⁷. Verder heeft de FSMA ook haar medewerking verleend aan een hoorzitting van het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) over de digitalisering van de financiële diensten. Zij heeft ook deelgenomen aan twee rondetafelconferenties van EIOPA over InsurTech, de ontwikkeling van technologieën op verzekeringsvlak.

Cryptomunten

Ook in 2017 is de FSMA, net zoals de andere nationale en Europese toezichthouders, de evoluties inzake cryptomunten op de voet blijven volgen. De technologische ontwikkelingen die aan de basis liggen van cryptomunten houden opportuniteiten in voor zowel de financiële sector als de consument, maar er zijn ook risico's aan verbonden. De FSMA, de NBB en andere toezichthouders waarschuwden al herhaaldelijk voor die risico's. De FSMA heeft ook op die risico's gewezen telkens er haar vragen gesteld werden, onder meer naar aanleiding van de koersontwikkeling van in het bijzonder de bitcoin en in het licht van de toegenomen interesse van het grote publiek voor cryptomunten.

In 2017 publiceerde de FSMA ook een waarschuwing in verband met *Initial Coin Offerings* (ICO's). Bij een ICO halen bedenkers van een project geld op door de promotie van digitale *tokens*. Deze *tokens* moeten doorgaans betaald worden met een cryptomunt. Afhankelijk van de manier waarop een ICO gestructureerd is, kunnen bepaalde financiële regels van toepassing zijn. Maar veel ICO's zijn niet aan enige regelgeving onderworpen en vallen dus buiten ieder toezicht. In de waarschuwing wordt erop gewezen dat wie deelneemt aan een ICO, moet weten dat er mogelijk geen regels gelden en dat er geen bescherming is van de consument.

De waarschuwing van de FSMA viel samen met de publicatie van twee documenten door ESMA. Ook ESMA publiceerde een waarschuwing om potentiële investeerders in ICO's te wijzen op de risico's. Daarnaast publiceerde ESMA een mededeling ter attentie van vennootschappen die betrokken zijn bij ICO's om hen te wijzen op de regels die mogelijk van toepassing zijn.

⁸⁷ *The Distributed Ledger Technology Applied to Securities Markets*, 7 februari 2017. Zie de website van ESMA: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/dlt_report_-_esma50-1121423017-285.pdf.

Shadow Banking

Een gegeven dat wereldwijd wordt vastgesteld is de evolutie naar een meer marktgeoriënteerd financieel systeem, waarin financiële bemiddeling buiten de banksector plaats vindt. Deze wijze van financiering biedt een alternatief voor het ophalen van geld door banken en helpt de reële economie te ondersteunen. Maar ze kan ook aanleiding geven tot systemische risico's. De FSMA en de NBB schreven op verzoek van de minister van Financiën en van de *High Level Expert Group* over de toekomst van de Belgische financiële sector een gezamenlijk verslag over dit fenomeen.

Financiering via markten kan verscheidene vormen aannemen. Op vraag van de *High Level Expert Group* focust het verslag van de FSMA en de NBB op asset management en *shadow banking* of schaduwbankieren. De expertengroep had aanbevolen om de risico's verbonden aan deze activiteiten en hun verwevenheid met andere sectoren beter op te volgen.

De FSMA en de NBB berekenden op basis van de gehanteerde definitie van de *Financial Stability Board* de omvang van de activiteiten op het vlak van schaduwbankieren in België. De totale financiële activa in deze categorie bedroegen eind vorig jaar 128 miljard euro. Deze activa bestaan hoofdzakelijk uit geldmarktfondsen en beleggingsfondsen die niet kwalificeren als aandelenfondsen. De grote meerderheid van deze fondsen vallen onder toezicht van de Belgische autoriteiten.

In de huidige stand van zaken werden geen wezenlijke systemische risico's geïdentificeerd die geassocieerd worden met asset management en schaduwbankieren. De ontwikkelingen in beide activiteiten en de verbanden met de andere sectoren van de economie moeten wel nauwlettend in de gaten worden gehouden, inclusief mogelijke reputatierisico's bij financiële dienstengroepen (het zogenaamde *step-in-risico*).

De FSMA en de NBB vinden het van groot belang dat ontbrekende data over asset management en schaduwbankieren worden verzameld. Ze bevelen aan om schaduwbankieren in België periodiek te monitoren en de internationale ontwikkelingen ter zake verder op te volgen. Het verminderen van de liquiditeitsrisico's van Belgische beleggingsfondsen en het verkleinen van de verwevenheid van asset management en schaduwbankieren met andere sectoren zijn andere belangrijke aanbevelingen.

WETGEVING EN REGELGEVING

Omzetting van de Europese MiFID II-richtlijn	148
Gevolgd benadering bij de omzetting	149
Markten voor financiële instrumenten	149
Toegang tot de activiteit van het verlenen van beleggingsdiensten en vergunning van beleggingsondernemingen	150
Beleggersbescherming	151
Aanbevelingen van de <i>High Level Expert Group</i>	152
<i>Fit & proper</i>	153
Compliancefunctie	154
Omzetting van de Europese antiwitwasrichtlijn	155
Klokkenluidersmeldingen	157
PRIP's-verordening	159
<i>Insurance Distribution Directive</i>	160
Nieuwe prospectusverordening	160
Vervollediging van de tenuitvoerlegging van de verordening marktmisbruik ...	162

De FSMA is nauw betrokken bij het omzetten van nieuwe wetgeving en het opstellen van nieuwe regels voor de financiële sector. Hier volgt een overzicht van de belangrijkste nieuwe ontwikkelingen van het voorbije jaar.

Omzetting van de Europese MiFID II-richtlijn

De wet van 21 november 2017⁸⁸ zet de MiFID II-richtlijn⁸⁹ in Belgisch recht om. Die omzetting is vervolledigd door het koninklijk besluit van 19 december 2017⁹⁰, dat meer specifiek een regeling invoert voor de toekenning of ontvangst van inducements, het gebruik van algoritmische handel, de verlening van een rechtstreekse elektronische toegang tot handelsplatformen, de bewaring van financiële instrumenten en cliëntengelden, productgovernance en de indeling van cliënten in categorieën. Dat koninklijk besluit heeft ook de gedelegeerde richtlijn van 7 april 2016⁹¹ in Belgisch recht omgezet.

De MiFID II-richtlijn behandelt diverse materies, die allemaal verband houden met de financiële markten. Zo bevat zij, naast bepalingen over de markten voor financiële instrumenten en bepalingen inzake beleggersbescherming, ook de regels over de toegang tot het beleggingsdienstenbedrijf en tot slot de vergunningsvoorwaarden voor beleggingsondernemingen.

De wet van 21 november 2017 zorgt ook voor de omzetting in Belgisch recht van de MiFIR-verordening⁹², waarvan de bepalingen rechtstreeks van toepassing zijn in de Belgische rechtsorde. Die Europese verordening regelt met name het openbaar maken van handelsgegevens, het melden van transacties aan de bevoegde autoriteiten, de handel in derivaten op georganiseerde markten, en het verrichten van beleggingsdiensten of -activiteiten door ondernemingen uit derde landen na een gelijkwaardigheidsbesluit van de Europese Commissie. De MiFIR-verordening handelt verder over de bevoegdheden van de bevoegde autoriteiten, van ESMA en van EBA op het vlak van productinterventie en positiebeperkingen.

De bepalingen van de wet van 21 november 2017, het koninklijk besluit van 19 december 2017 en de MiFIR-verordening zijn op 3 januari 2018 in werking getreden. Het koninklijk besluit van 3 juni 2007 is op diezelfde datum opgeheven⁹³.

88 Wet van 21 november 2017 over de infrastructuur voor de markten voor financiële instrumenten en houdende omzetting van Richtlijn 2014/65/EU.

89 Richtlijn 2014/65/EU van het Europees Parlement en de Raad van 15 mei 2014 betreffende markten voor financiële instrumenten en tot wijziging van Richtlijn 2002/92/EG en Richtlijn 2011/61/EU.

90 Koninklijk besluit van 19 december 2017 tot bepaling van nadere regels tot omzetting van de richtlijn betreffende markten voor financiële instrumenten.

91 Gedelegeerde Richtlijn (EU) 2017/593 van de Commissie van 7 april 2016 tot aanvulling van Richtlijn 2014/65/EU van het Europees Parlement en de Raad met betrekking tot het vrijwaren van financiële instrumenten en geldmiddelen die aan cliënten toebehoren, productgovernanceverplichtingen en de regels die van toepassing zijn op het betalen of het ontvangen van provisies, commissies en geldelijke of niet-geldelijke tegemoetkomingen.

92 Verordening (EU) nr. 600/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 15 mei 2014 betreffende markten in financiële instrumenten.

93 Koninklijk besluit van 3 juni 2007 tot bepaling van nadere regels tot omzetting van de richtlijn betreffende markten voor financiële instrumenten.

Gevolgde benadering bij de omzetting

De wetgever heeft ervoor geopteerd om alle aspecten in verband met de infrastructuur voor de markten voor financiële instrumenten te bundelen in de wet van 21 november 2017. Die wet bevat dus alle bepalingen van de wet van 2 augustus 2002⁹⁴ over de gereguleerde markten en de marktexploitanten, alsook de passages uit het koninklijk besluit van 3 juni 2007 over de MTF's.

De overige aspecten van de MiFID II-richtlijn, namelijk de bepalingen over de toegang tot het beleggingsdienstenbedrijf, de vergunningsvoorwaarden en -procedure voor beleggingsondernemingen en de bedrijfsuitoefeningsvoorwaarden die de beleggersbescherming moeten garanderen (doorgaans "de gedragsregels" genoemd), worden in Belgisch recht omgezet via wijzigingsbepalingen van de wetten die deze verschillende aspecten in het Belgisch recht regelen.

Bij de opstelling van de wet van 21 november 2017 en het koninklijk besluit van 19 december 2017 heeft de regering geopteerd voor een zo getrouw mogelijke omzetting in Belgisch recht van de bepalingen van de MiFID II-richtlijn en van de gedelegeerde richtlijn van 7 april 2016. De wetgever heeft er aldus naar gestreefd zo weinig mogelijk bijkomende vereisten op te leggen ten opzichte van die richtlijnen. Een aantal verworvenheden die uit het bestaande recht voortvloeien, blijven echter behouden, in hoofdzaak met betrekking tot de regeling inzake de gereguleerde markten en de voor de beleggingsondernemingen geldende organisatorische en governancevereisten.

Markten voor financiële instrumenten

In verband met het statuut van de gereguleerde markten is afgestapt van het beginsel van een afzonderlijke vergunning voor de marktondernemingen en de gereguleerde markten. De wetgever heeft geopteerd voor één enkele vergunning voor de gereguleerde markt, die de minister van Financiën nog steeds verleent als de betrokken markt en haar marktexploitant aan de voorwaarden van de wet voldoen. Qua terminologie wordt opgemerkt dat, net als in de MiFID II-richtlijn, voortaan de term 'marktexploitant' wordt gebruikt in plaats van de term 'marktonderneming'.

Er worden nieuwe vereisten ingevoerd voor de gereguleerde markten, voornamelijk inzake de mandaten die de leiders mogen cumuleren, en de oprichting van een benoemingscomité binnen het leidinggevend orgaan van significante marktexploitanten. De FSMA kan echter een afwijking verlenen wanneer de marktexploitant deel uitmaakt van een groep waarbinnen een benoemingscomité is opgericht dat aan de wettelijke voorschriften voldoet, en dat bevoegd is voor de betrokken marktexploitant.

De wet bevat ook nieuwe vereisten inzake de weerbaarheid en de capaciteit van de handelssystemen van de gereguleerde markt. Het moet voor de markten met name ook mogelijk zijn om orders af te wijzen die duidelijk foutief zijn of bepaalde volumedrempels overschrijden, of om de handel tijdelijk stil te leggen of te beperken als er aanzienlijke koersschommelingen zijn op de markt. Daarnaast bevat de MiFID II-richtlijn ook specifieke maatregelen om de algoritmische handel te omkaderen.

Nog steeds met betrekking tot de handelsplatformen voert de wet van 21 november 2017 een nieuwe categorie van multilaterale handelsfaciliteiten in: de OTF's. De orderuitvoeringsmodaliteiten vormen het grootste verschil tussen de OTF's, enerzijds, en de gereguleerde markten en de MTF's, anderzijds. In tegenstelling tot de gereguleerde markten en de MTF's, heeft de exploitant van een OTF een discretionaire bevoegdheid over de manier waarop de transacties worden uitgevoerd. Op een OTF wordt enkel gehandeld in bepaalde financiële instrumenten (obligaties, gestructureerde financiële instrumenten, emissierechten en derivaten).

⁹⁴ Wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten.

De wet van 21 november 2017 voert ook een kader in voor het verlenen van kerndiensten inzake financiële marktgegevens. Er worden drie verschillende statuten ingevoerd, elk voor een bepaald type van informatieverstrekking:

- het statuut van ‘goedgekeurde publicatieregeling’, met een vergunning voor dienstverlening op het vlak van de publicatie van transactiemeldingen;
- het statuut van ‘verstrekker van een *consolidated tape*’, met een vergunning voor dienstverlening op het vlak van het verzamelen van handelsverslagen; en
- het statuut van ‘goedgekeurd rapporteringsmechanisme’, met een vergunning voor dienstverlening inzake het rapporteren van transacties.

Bedoeling is de gebruikers in staat te stellen zich het gewenste beeld te vormen van de handelsactiviteit op de financiële markten, en de bevoegde autoriteiten in staat te stellen om accurate en uitvoerige informatie over bepaalde transacties te ontvangen.

Tot slot voert de wet van 21 november 2017 een toezichtsregeling in voor de grondstoffenderivatemarkt, waarbij de bevoegde autoriteiten positielimieten moeten opleggen en waarbij transparantievereisten worden ingevoerd in verband met de aangehouden posities.

Toegang tot de activiteit van het verlenen van beleggingsdiensten en vergunning van beleggingsondernemingen

Wat de toegang tot de activiteit van het verlenen van beleggingsdiensten betreft, zet de wet van 21 november 2017 de nieuwe door de Europese wetgever uitgewerkte vrijstellingen, in hoofdzaak met betrekking tot de handel voor eigen rekening, in Belgisch recht om. Aan die vrijstellingen zijn nieuwe voorwaarden gekoppeld, waarbij een onderscheid wordt gemaakt naargelang de activiteit grondstoffenderivaten, emissierechten of derivaten op emissierechten, dan wel andere soorten financiële instrumenten betreft.

De bestaande regeling voor de beleggingsondernemingen die ressorteren onder het recht van derde staten, blijft grotendeels behouden, op enkele aanpassingen na om ze in overeenstemming te brengen met de nieuwe regeling die de MiFID II-richtlijn en de MiFIR-verordening invoeren. Zo wordt de lijst van de categorieën van cliënten aan wie die ondernemingen hun diensten in België mogen verstrekken, zonder er een bijkantoor te vestigen, afgestemd op de begrippen ‘in aanmerking komende tegenpartij’ en ‘professionele cliënt’ uit de MiFID II-richtlijn.

De wijzigingen in de vergunningsvoorwaarden voor de beleggingsondernemingen worden gekenmerkt door een aanscherping van de governancevereisten. Zo worden sommige bepalingen van de CRD IV-richtlijn⁹⁵ van toepassing verklaard op de beleggingsondernemingen, en worden nieuwe governancevereisten voor het leidinggevend orgaan en nieuwe regels over de cumulatie van mandaten opgelegd.

De MiFID II-richtlijn voorziet ook in nieuwe organisatorische vereisten, in hoofdzaak voor de beleggingsondernemingen die financiële instrumenten ontwikkelen voor verkoop, en voor de beleggingsondernemingen die aan algoritmische handel doen, die directe elektronische toegang tot een handelsplatform aanbieden, of die als *general clearing member* optreden.

⁹⁵ Richtlijn 2013/36/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 betreffende toegang tot het bedrijf van kredietinstellingen en het prudentieel toezicht op kredietinstellingen en beleggingsondernemingen, tot wijziging van Richtlijn 2002/87/EG en tot intrekking van de Richtlijnen 2006/48/EG en 2006/49/EG.

Tot slot wordt voor de beleggingsondernemingen en de kredietinstellingen die beleggingsdiensten aanbieden, ook voorzien in een nieuwe verplichting om telefoongesprekken en elektronische communicatie op te nemen met betrekking tot de transacties die in het kader van bepaalde beleggingsdiensten of -activiteiten worden afgesloten. Deze verplichting moet onder meer het toezicht door de regulatoren efficiënter maken.

Beleggersbescherming

Net als bij de MiFID I-richtlijn is de verbetering van de beleggersbescherming ook bij de MiFID II-richtlijn één van de sleutelementen.

Almaar meer beleggers zijn immers actief op de financiële markten en zij krijgen een steeds complexer en uiteenlopende scala aan diensten en instrumenten aangeboden. Aangezien persoonlijke aanbevelingen voor cliënten van belang blijven en de financiële diensten en instrumenten steeds complexer worden, heeft de Europese wetgever een aanscherping van de gedragsregels nodig geacht om de beleggers beter te kunnen beschermen.

Die aanscherping krijgt in de eerste plaats gestalte via de invoering van nieuwe regels over product-governance. De beleggingsondernemingen en de kredietinstellingen moeten de kenmerken van de financiële instrumenten die zij aanbieden of aanbevelen, beter begrijpen. Zij moeten ook effectieve beleidslijnen en regelingen vaststellen om te bepalen aan welke categorie van cliënten producten en diensten mogen worden aangeboden.

Dankzij nieuwe regels over *inducements* hebben de beleggers de garantie dat beter rekening wordt gehouden met hun belangen. Om de cliënten meer duidelijkheid te verschaffen over de dienst die zij ontvangen, beperkt de wet van 21 november 2017 de mogelijkheid voor de ondernemingen die aan onafhankelijk beleggingsadvies en vermogensbeheer doen, om vergoedingen, commissies of geldelijke en niet-geldelijke tegemoetkomingen te aanvaarden of te ontvangen van derden, voornamelijk van emittenten of aanbieders van producten.

Alleen kleine niet-geldelijke tegemoetkomingen zijn toegestaan, op voorwaarde dat die voordelen duidelijk aan de cliënt worden bekendgemaakt, dat zij de kwaliteit van de dienstverlening kunnen verbeteren en dat zij niet kunnen worden geacht afbreuk te doen aan het vermogen van beleggingsondernemingen om optimaal te handelen in het belang van hun cliënten.

Dit houdt in dat alle provisies, commissies of geldelijke tegemoetkomingen die door een derde worden betaald of verstrekt, integraal aan de cliënt moeten worden overgedragen, en dit zo snel mogelijk nadat de onderneming deze betalingen ontvangt.

Bij de verlening van andere soorten beleggingsdiensten zijn enkel de *inducements* toegestaan die als doel hebben de kwaliteit van de betrokken dienstverlening aan de cliënt te verbeteren, en die geen afbreuk doen aan de naleving van de voor de gereguleerde onderneming geldende verplichting om zich op loyale, billijke en professionele wijze voor de belangen van haar cliënten in te zetten. Het koninklijk besluit van 19 december 2017 stelt de voorwaarden vast waaraan de provisies, commissies of niet-geldelijke tegemoetkomingen moeten voldoen om te kunnen worden geacht tot doel te hebben de kwaliteit van de dienstverlening aan de cliënt te verbeteren.

In elk geval moet de cliënt correct en, zo nodig, periodiek worden geïnformeerd over alle provisies, commissies en tegemoetkomingen die de onderneming in verband met de aan hem verstrekte beleggingsdienst heeft ontvangen, en aan hem heeft overgedragen.

Ook de transparantie ten aanzien van de cliënten in verband met de kosten en lasten die door hen verschuldigd zijn in het kader van de verlening van beleggings- of nevendiensten, wordt vergroot. De beleggingsondernemingen en de kredietinstellingen zullen voortaan verplicht zijn hun cliënten nauwkeurig te informeren over alle kosten en lasten van de betrokken dienstverlening en van het betrokken aanbevolen of verhandelde financiële instrument, en over het cumulatieve effect van die kosten en lasten op het rendement van de belegging.

De wet van 21 november 2017 bevat bovendien nieuwe regels over beleggingsadvies. Opdat aan de beleggers relevante informatie zou worden verstrekt, zullen de beleggingsondernemingen en de kredietinstellingen die beleggingsadvies verstrekken, voortaan aan hun cliënten moeten bekendmaken hoeveel hun advies kost en verduidelijken waarop zij hun advies baseren. Zij zullen in het bijzonder moeten aangeven welk productengamma zij in aanmerking nemen bij het formuleren van gepersonaliseerde aanbevelingen aan hun cliënten, of zij beleggingsadvies verstrekken op onafhankelijke basis, en of zij hun cliënten een periodieke beoordeling verstrekken van de geschiktheid van de aanbevolen financiële instrumenten.

Wanneer op onafhankelijke basis advies wordt verstrekt, zullen bovendien voldoende producten van verschillende productaanbieders moeten worden beoordeeld vooraleer een persoonlijke aanbeveling wordt gedaan. Zo zal het gamma financiële instrumenten niet mogen worden beperkt tot financiële instrumenten die worden uitgegeven of aangeboden door entiteiten die nauwe banden hebben met de beleggingsonderneming of er in een ander nauw juridisch of economisch verband mee staan, zoals in contractueel verband, dat zo nauw is dat het de onafhankelijke basis van het verstrekte advies in gevaar kan brengen.

Om de consument verder te beschermen, zal het de beleggingsondernemingen en de kredietinstellingen niet meer zijn toegestaan om de prestaties van hun personeel te belonen door verkoopdoelstellingen vast te stellen of andere stimulansen te geven om een bepaald financieel instrument bij voorkeur aan te bevelen of te verkopen, ook als een ander instrument mogelijk beter aan de behoeften van de cliënt voldoet.

Tot slot zorgt de wet van 21 november 2017 ook voor de omzetting in Belgisch recht van het nieuwe vereiste op grond waarvan werknemers die aan niet-professionele cliënten adviezen over beleggingsproducten verstrekken of deze verkopen, over voldoende kennis en bekwaamheid moeten beschikken met betrekking tot de aangeboden producten. De beleggingsondernemingen en de kredietinstellingen moeten hun personeel voldoende tijd en middelen geven om deze kennis en bekwaamheid te verwerven en deze bij de dienstverstrekking aan cliënten te gebruiken.

Aanbevelingen van de *High Level Expert Group*

Op 13 januari 2016 heeft de door de minister van Financiën opgerichte *High Level Expert Group* zijn aanbevelingen over de toekomst van de Belgische financiële sector openbaar gemaakt. Daarbij zaten aanbevelingen over de vereisten inzake professionele betrouwbaarheid en passende deskundigheid van de leiders van ondernemingen die actief zijn in de financiële sector, en aanbevelingen over compliance.

Fit & proper

Conform de verschillende sectorale wetten die het statuut van de financiële instellingen regelen, moet de effectieve leiding van die instellingen worden toevertrouwd aan personen die over de vereiste professionele betrouwbaarheid en passende deskundigheid beschikken voor de uitoefening van hun functie. Daarmee wordt verwezen naar wat doorgaans het ‘fit & proper’-karakter van de effectieve leiders wordt genoemd.

De FSMA houdt toezicht op de naleving van die vereisten bij de gereguleerde ondernemingen die aan haar prudentieel toezicht zijn onderworpen. Diezelfde vereisten zijn van toepassing op de tussenpersonen die actief zijn in de kredietverleningssector, de verzekeringssector en de sector van de bank- en beleggingsdiensten.

Bij de opeenvolgende wetwijzigingen zijn die vereisten uitgebreid tot alle leden van het wettelijk bestuursorgaan en de verantwoordelijken voor de onafhankelijke controlefuncties (interne audit, compliance, risicobeheer).

De *High Level Expert Group* heeft aanbevolen om het proces van de continue beoordeling van de ‘fit & proper’-vereisten te bevorderen en om nog meer aandacht te besteden aan het gedrag van de leiders bij de uitoefening van hun functies.

De wet voorziet in de doorlopende beoordeling van het ‘fit & proper’-karakter. Aan de ‘fit & proper’-vereisten moet, net als aan de andere vergunningsvoorwaarden, permanent zijn voldaan.

Zo kan de FSMA beslissen om het ‘fit & proper’-karakter van de leiders opnieuw te beoordelen naar aanleiding van vaststellingen of analyses bij de uitoefening van haar toezichtsoopdracht. Die herbeoordeling kan bijvoorbeeld voortvloeien uit de vaststelling van inbreuken op de wettelijke of reglementaire verplichtingen, of uit verslagen of vaststellingen over de houding van de betrokken personen. Het kan daarbij bijvoorbeeld gaan om het herhaaldelijk of bewust niet opvolgen van de aanbevelingen van de FSMA, een vastgesteld gebrek aan beschikbaarheid om vergaderingen bij te wonen, het verstrekken van onvolledige of onjuiste informatie aan de FSMA of de aandeelhouders, een niet-coöperatieve houding ten aanzien van de FSMA, ...

Buiten die vaststellingen moet de betrokken persoon of instelling ook elk relevant nieuw feit dat een invloed kan hebben op het ‘fit & proper’-karakter van alle personen die aan die vereisten zijn onderworpen, dadelijk aan de FSMA melden. Zij zijn er immers toe gehouden om deskundige en professioneel betrouwbare personen te selecteren en in functie te houden. Het kan daarbij gaan om de volgende relevante nieuwe feiten of elementen: onderzoeken opgestart door administratieve of gerechtelijke autoriteiten in brede zin (met inbegrip van onderzoeken over feiten die aanleiding kunnen geven tot een beroepsverbod), elementen die tot disciplinaire sancties kunnen leiden, ...

Om aan te sluiten bij de aanbevelingen van de *High Level Expert Group*, is het beginsel van de continue herbeoordeling van het ‘fit & proper’-karakter nog aangescherpt via wetwijzigingen. Die wijzigingen zijn door de wet van 5 december 2017 houdende diverse financiële bepalingen aangebracht in verschillende sectorale wetten die betrekking hebben op de toezichtsbevoegdheden van de FSMA.

In die wetten wordt voortaan expliciet vermeld dat de gereguleerde ondernemingen, de tussenpersonen en hun leiders de FSMA dadelijk op de hoogte moeten brengen van elk feit of element dat een wijziging inhoudt van de bij de aanvraag tot inschrijving of vergunning verstrekte informatie, en dat een invloed kan hebben op de voor de uitoefening van de betrokken functie vereiste geschiktheid of professionele betrouwbaarheid. Ook wordt eraan herinnerd dat, wanneer de FSMA bij de uitvoering van haar toezichtsoopdracht op de hoogte is van een dergelijk feit of element, zij tot een herbeoordeling van de naleving van de ‘fit & proper’-vereisten kan overgaan. Hoewel dit prerogatief niet expliciet wordt herhaald voor de andere vereisten die door of krachtens dezelfde wet worden opgelegd, geldt het uiteraard ook voor die andere vereisten.

Compliancefunctie

Inzake compliance bestaat de algemene doestelling van de *High Level Expert Group* erin de compliancefunctie nader te omkaderen bij de gereguleerde ondernemingen, om zo bij te dragen tot een versterking van de integriteit van de financiële sector en tot het vertrouwen van de consumenten in die sector. De *High Level Expert Group* is onder meer tot de conclusie gekomen dat de benaderingen van de FSMA en de NBB met betrekking tot de beoordeling van de vereisten inzake professionele betrouwbaarheid en deskundigheid sterker op elkaar moeten worden afgestemd.

Zowel de FSMA (als toezichthouder op de gedragsregels) als de prudentiële toezichthouder (NBB, ECB of FSMA in functie van de betrokken ondernemingen) moeten immers de professionele betrouwbaarheid en de deskundigheid beoordelen van de personen die bij de gereguleerde ondernemingen met de verantwoordelijkheid voor de compliancefunctie zullen worden belast. Bij die beoordeling beschikken de toezichthouders over een zekere beoordelingsmarge.

Voor de aspecten die verband houden met de gedragsregels, heeft de FSMA een regeling uitgewerkt voor de erkenning van de complianceofficers. De erkenningsmodaliteiten en -voorwaarden worden gedefinieerd in een reglement van de FSMA⁹⁶. Een van die erkenningsvoorwaarden houdt in dat de kandidaat-complianceofficer moet voldoen aan voorwaarden inzake professionele betrouwbaarheid, ervaring, diploma en beroepskennis.

De naleving van de voorwaarde inzake beroepskennis wordt aangetoond aan de hand van een attest van slagen in een door de FSMA erkend examen over de gedragsregels. De complianceofficers en hun medewerkers moeten ook een permanente opleiding volgen.

De *High Level Expert Group* verdedigt het standpunt dat het examen dat de FSMA in de erkenningsregeling voor complianceofficers heeft ingevoerd, door de prudentiële toezichthouder ook als beoordelingselement kan worden gehanteerd bij de beoordeling van het deskundigheidsvereiste in hoofde van de verantwoordelijken voor de compliancefunctie.

Concreet betekent dit dat de kandidaat-verantwoordelijke voor de compliancefunctie, om aan dat deskundigheidsvereiste te kunnen voldoen, minstens het bewijs zou moeten leveren voor een door de FSMA en de NBB erkend examen te zijn geslaagd. De modaliteiten van dat examen, van de erkenning ervan door de NBB en de FSMA, alsook van de permanente opleiding zouden moeten worden verduidelijkt in twee reglementen, die de FSMA en de NBB elk voor hun eigen bevoegdheidsdomeinen zouden moeten nemen. Voor de FSMA zou dat een aanpassing inhouden van het huidige reglement van 27 oktober 2011 betreffende de erkenning van complianceofficers.

Dat reglement zou de erkenningsvoorwaarden vaststellen voor de opleidingscentra die de permanente opleidingen organiseren voor de complianceofficers.

Die hervorming moet bijdragen tot een grotere administratieve transparantie met betrekking tot de minimumvereisten waarmee de toezichthouder rekening moet houden, en de verantwoordelijken voor de compliancefunctie toelaten de nodige voorbereidingen te treffen voor hun beoordeling. Daarnaast wordt er ook naar gestreefd de rechtszekerheid te bevorderen door ervoor te zorgen dat de respectieve bevoegde autoriteiten geen tegenstrijdige beslissingen nemen.

De verschillende sectorale wetten die het statuut van de financiële instellingen regelen, zijn gewijzigd door de wet van 5 december 2017 houdende diverse financiële bepalingen. Die wijziging diende om expliciet te bepalen dat de prudentiële toezichthouder bij reglement de minimale voorwaarden kan vaststellen waaraan moet worden voldaan met betrekking tot het vereiste van de passende deskundigheid, inclusief de modaliteiten van de beoordelingsprocedure van dat vereiste.

⁹⁶ Reglement van de FSMA van 27 oktober 2011, genomen ter uitvoering van artikel 87bis van de wet van 2 augustus 2002.

Omzetting van de Europese antiwitwasrichtlijn

De wet van 18 september 2017⁹⁷ zorgt voor de omzetting in Belgisch recht van de Europese AMLD4-richtlijn⁹⁸ en van de internationale normen⁹⁹ van de *Financial Action Task Force* (FATF). Aan de hand van die wet wordt het preventieve stelsel ter bestrijding van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme (SWG/FT) volledig geactualiseerd naar aanleiding van de belangrijke ontwikkelingen die zich ter zake op Europees en internationaal niveau hebben voorgedaan.

De Belgische wetgever heeft ervoor geopteerd de wet van 11 januari 1993¹⁰⁰ volledig te vervangen. De vervanging van de wet van 11 januari 1993 door een nieuwe wet heeft het mogelijk gemaakt de structuur van het wetgevend dispositief te herschikken om de logica ervan te verbeteren.

De essentiële wijzigingen van het wetgevend dispositief betreffende de volgende aspecten:

- **Risicogebaseerde benadering**

De wet van 18 september 2017 legt de nadruk op de risicogebaseerde benadering die een essentieel onderdeel vormt van de internationale normen van de FATF en de AMLD4. Zij voert een belangrijke vernieuwing in door een 'cascadeprocedure' in te stellen voor de identificatie en beoordeling van de risico's door de Europese Commissie, de lidstaten en de onderworpen entiteiten.

Voor de onderworpen entiteiten houdt die risicogebaseerde benadering in dat zij de risico's op witwassen van geld en financiering van terrorisme (WG/FT) waaraan zij zijn blootgesteld, inventariseren, beoordelen en begrijpen, en dat zij op die risico's afgestemde SWG/FT-maatregelen nemen. Zo moeten de onderworpen entiteiten een verscherpt cliëntenonderzoek uitvoeren als die risico's groter zijn. Als de risico's minder groot zijn, mogen zij een vereenvoudigd cliëntenonderzoek uitvoeren.

In dat kader hebben de Europese toezichhoudende autoriteiten (ESA's) richtsnoeren betreffende risicofactoren¹⁰¹ gepubliceerd. Die richtsnoeren beschrijven de factoren die de onderworpen entiteiten in overweging moeten nemen wanneer zij het aan een zakelijke relatie of occasionele transactie verbonden WG/FT-risico beoordelen. Zij beschrijven ook hoe de onderworpen entiteiten de omvang van hun cliëntenonderzoek zo moeten aanpassen dat het in verhouding staat tot de vastgestelde WG/FT-risico's.

⁹⁷ Wet van 18 september 2017 tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en tot beperking van het gebruik van contanten.

⁹⁸ Richtlijn (EU) 2015/849 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2015 inzake de voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld of terrorismefinanciering, tot wijziging van Verordening (EU) nr. 648/2012 van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijn 2005/60/EG van het Europees Parlement en de Raad en Richtlijn 2006/70/EG van de Commissie.

⁹⁹ Internationale normen ter bestrijding van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en proliferatie.

¹⁰⁰ Wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme.

¹⁰¹ Gemeenschappelijke richtsnoeren krachtens artikel 17 en artikel 18, lid 4, van Richtlijn (EU) 2015/849 betreffende vereenvoudigd en verscherpt cliëntenonderzoek en de factoren die kredietinstellingen en financiële instellingen in overweging moeten nemen wanneer zij het aan afzonderlijke zakelijke relaties en occasionele transacties verbonden witwasrisico en risico van terrorismefinanciering beoordelen.

- **Waakzaamheidsverplichtingen**

De elementen die deel uitmaken van de waakzaamheidsverplichting, blijven allemaal onveranderd. In tegenstelling tot de derde richtlijn voorziet de AMLD4 in de toepassing van de risicogebaseerde benadering op alle elementen die deel uitmaken van de waakzaamheidsverplichting, met inbegrip van de verplichting tot identificatie van de cliënt, zijn lasthebber en zijn uiteindelijke begunstigden, en de verificatie van hun identiteit.

- **Verscherpte waakzaamheidsmaatregelen ten aanzien van derde landen met een hoog risico**

Volgens de bepalingen van de derde richtlijn over de betrekkingen met derde landen moest worden bepaald of deze derde landen over 'gelijkwaardige' SWG/FT-systemen beschikten als die van de Europese Unie. Op grond van die informatie konden er vervolgens vrijstellingen worden verleend voor bepaalde aspecten van de waakzaamheidsverplichtingen met betrekking tot de cliënten. Gezien haar nieuwe bepalingen inzake risicoanalyse, bevat de AMLD4 geen enkele bepaling meer over de equivalentie van derde landen, daar de toepassing van vrijstellingen op basis van zuiver geografische criteria minder relevant wordt.

Artikel 9 van de AMLD4 machtigt de Europese Commissie de lijst op te stellen van de derde landen waarvan de SWG/FT-regelgeving strategische tekortkomingen vertoont die een aanzienlijke bedreiging vormen voor het financiële stelsel van de Unie. Die landen worden 'derde landen met een hoog risico' genoemd. De onderworpen entiteiten moeten voortaan verscherpte waakzaamheidsmaatregelen nemen voor cliënten gevestigd in derde landen die op die lijst staan.

- **Informatie over de uiteindelijke begunstigden**

Dit domein vormt één van de belangrijkste vernieuwingen van de AMLD4. De wet van 18 september 2017 legt de vennootschappen en andere juridische entiteiten de verplichting op om informatie over hun uiteindelijke begunstigden te verkrijgen en te bewaren, en deze aan de onderworpen entiteiten door te geven. Bovendien moet deze informatie worden bewaard in een centraal register van de uiteindelijke begunstigden (hierna 'UBO¹⁰²-register'), dat door de Algemene Administratie van de Thesaurie wordt bewaard en beheerd, en toegankelijk is voor de onderworpen entiteiten.

Door deze nieuwe transparantiemaatregelen zal het gemakkelijker worden om de uiteindelijke begunstigden te identificeren. Toch houden deze maatregelen voor de onderworpen entiteiten geen ontheffing in van hun waakzaamheidsverplichtingen door zich niet enkel te baseren op de UBO-registers en een risicogebaseerde benadering toe te passen.

- **Uitbreiding van het begrip 'politiek prominente personen'**

De wet van 18 september 2017 breidt het begrip 'politiek prominente personen' uit ten aanzien van wie verscherpte waakzaamheidsmaatregelen moeten worden toegepast. Dat begrip omvat alle personen die belangrijke publieke functies uitoefenen (of hebben uitgeoefend) in het buitenland, en de leidinggevende kaderleden van internationale organisaties. Voortaan omvat dat begrip ook alle personen die belangrijke publieke functies uitoefenen (of hebben uitgeoefend) op het nationaal grondgebied.

- **Bescherming en bewaring van gegevens**

De onderworpen entiteiten moeten de nodige informatie en bewijsstukken die zij bij de uitoefening van hun waakzaamheidsverplichtingen verkrijgen met betrekking tot hun cliënten en de verrichtingen die zij uitvoeren, bijhouden. Dit moet hen in staat stellen ten volle te kunnen samenwerken in het SWG/FT en snel te kunnen ingaan op verzoeken om informatie die uitgaan van de FSMA of autoriteiten bevoegd voor onderzoek en strafvervolging. Krachtens de wet van 18 september 2017 wordt de bewaringsperiode progressief verlengd: van de huidige 5 jaar tot 7 jaar in 2017 en daarna telkens één jaar langer tot 10 jaar vanaf 2020.

¹⁰² *Ultimate Beneficial Owners.*

De AMLD4 verduidelijkt dat de verwerking van persoonsgegevens die zij impliceert, als een taak van algemeen belang wordt beschouwd in de zin van de Europese richtlijn betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens¹⁰³. De wet van 18 januari 2017 omschrijft het doel van het verzamelen van de gegevens, namelijk de voorkoming van WG/FT, verbiedt enige latere verwerking die onverenigbaar is met voornoemd doel, en bevestigt ten slotte dat deze verwerking noodzakelijk is voor de uitvoering van een taak van algemeen belang.

Klokkenluidersmeldingen

Verschillende Europese verordeningen en richtlijnen, waaronder de verordening marktmisbruik¹⁰⁴, vereisen dat de bevoegde autoriteiten in de lidstaten doeltreffende mechanismen instellen voor zogenaamde klokkenluidersmeldingen. Dat moet het mogelijk maken om daadwerkelijke of potentiële inbreuken op Europese en nationale regelgeving te melden.

Klokkenluiders kunnen de aandacht vestigen op nieuwe informatie op basis waarvan de bevoegde autoriteit een inbreuk beter aan het licht kan brengen en er beter tegen kan optreden. Daarom is het essentieel dat er passende regelingen zijn om klokkenluiders in staat te stellen de bevoegde autoriteit attent te maken op mogelijke inbreuken en om hen te beschermen tegen represailles.

De wet van 31 juli 2017¹⁰⁵ zorgde voor de invoering van dergelijke mechanismen voor klokkenluidersmeldingen bij de FSMA. Deze wet zorgde onder meer voor de vervollediging van de tenuitvoerlegging van de verordening marktmisbruik, die reeds in belangrijke mate werd tenuitvoergelegd bij de wet van 27 juni 2016¹⁰⁶. Het ging voornamelijk om de invoering en verfijning van een aantal onderzoeksbevoegdheden van de FSMA en maatregelen die zij kan nemen bij een inbreuk op de bepalingen van de verordening marktmisbruik, en dus ook om een klokkenluidersregeling.

Een nieuw artikel 69bis van de wet van 2 augustus 2002 voert de basis in voor een klokkenluidersregeling. Deze regeling beperkt zich niet tot meldingen van inbreuken op de Europese en nationale regelgeving die een dergelijke regeling invoert. De klokkenluidersregeling is ruim van toepassing op alle regels bedoeld in artikel 45 van de wet van 2 augustus 2002, waarvoor de FSMA bevoegd is. Het nieuwe artikel 69 bis bepaalt dat de FSMA doeltreffende mechanismen op moet zetten om de melding mogelijk te maken van daadwerkelijke of potentiële inbreuken op die regels.

Hetzelfde artikel voorziet in een bescherming voor personen die de FSMA te goeder trouw zo'n inbreuk melden. Deze personen worden beschermd tegen burgerrechtelijke, strafrechtelijke en tuchtrechtelijke vorderingen en professionele sancties wegens de melding. Zij worden niet geacht een inbreuk te plegen op enige beperking van de openbaarmaking of mededeling van informatie en kunnen niet aansprakelijk worden gesteld voor de melding van deze informatie.

¹⁰³ Richtlijn 95/46/EG van het Europees Parlement en de Raad van 24 oktober 1995 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens.

¹⁰⁴ Verordening (EU) Nr. 596/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 16 april 2014 betreffende marktmisbruik (verordening marktmisbruik) en houdende intrekking van Richtlijn 2003/6/EG van het Europees Parlement en de Raad en Richtlijnen 2003/124/EG, 2003/125/EG en 2004/72/EG van de Commissie.

¹⁰⁵ Wet tot wijziging van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten, met het oog op de tenuitvoerlegging van Verordening (EU) nr. 596/2014 betreffende marktmisbruik en de omzetting van Richtlijn 2014/57/EU betreffende strafrechtelijke sancties voor marktmisbruik en Uitvoeringsrichtlijn (EU) 2015/2392 met betrekking tot de melding van inbreuken, en houdende diverse bepalingen.

¹⁰⁶ Zie het jaarverslag 2016 van de FSMA, p. 115.

Het artikel verbiedt bovendien vergelding, discriminatie en andere vormen van onbillijke behandeling of nadelige maatregel ten gevolge van of in verband met de melding van een inbreuk, ten aanzien van een werknemer die te goeder trouw een inbreuk meldt. Indien redelijkerwijze kan worden vermoed dat de werkgever op de hoogte was of ervan uitging dat de betrokken werknemer een inbreuk aan de FSMA meldde, rust de bewijslast dat dergelijke behandeling of maatregel geen verband houdt met en geen gevolg is van de melding gedurende een periode van 12 maanden op de werkgever.

Indien een werkgever toch de arbeidsverhouding beëindigt of de arbeidsvoorwaarden eenzijdig wijzigt van een werknemer die een inbreuk meldt, kan deze verzoeken om opnieuw in de onderneming te worden opgenomen. Dat moet gebeuren onder dezelfde voorwaarden en met betaling van het gederfde loon. De werknemer kan ook een schadevergoeding vorderen die overeenstemt met het brutoloon van zes maanden of de werkelijk geleden schade. De FSMA kan in arbeidsgeschillen de status van klokkenluider van de meldende persoon bevestigen. Statutaire personeelsleden en personen die door andere personen dan werkgevers worden tewerkgesteld, zoals zelfstandige medewerkers, genieten dezelfde bescherming.

Artikel 69bis van de wet van 2 augustus 2002 voorziet ook dat de FSMA de geheimhouding van de identiteit van de klokkenluider moet waarborgen. Het artikel bepaalt tevens dat de FSMA bij reglement procedureregels vastlegt voor het ontvangen en in behandeling nemen van de klokkenluidersmeldingen. De FSMA stelde een dergelijk reglement op¹⁰⁷.

Het reglement voorziet in de aanduiding van personeelsleden binnen de FSMA die zich specifiek bezighouden met de behandeling van meldingen van inbreuken. Het preciseert ook welke informatie de FSMA op haar website opneemt over het ontvangen en in behandeling nemen van meldingen van inbreuken. Voorts bepaalt het reglement de procedures die van toepassing zijn op deze meldingen, met inbegrip van de mogelijkheid om op anonieme basis een inbreuk te melden.

Het reglement beschrijft tevens de kanalen waarlangs de meldingen kunnen gebeuren en het omkadert de wijze waarop de meldingen worden geregistreerd en opgeslagen. Zo beschrijft het onder meer in detail hoe de FSMA de geheimhouding van de identiteit van de klokkenluider waarborgt. Het reglement bepaalt ook dat vier soorten specifieke communicatiekanalen worden ingesteld voor meldingen van inbreuken, waaronder een elektronische toepassing.

Het contactpunt klokkenluiders van de FSMA werd op 28 september 2017 gelanceerd.

De wet van 31 juli 2017 voerde daarnaast ook een nieuw artikel 69ter in de wet van 2 augustus 2002 in. Op grond van dat artikel moeten de instellingen en personen met vergunning van of inschrijving bij de FSMA of de NBB passende interne procedures instellen voor het melden van daadwerkelijke of potentiële inbreuken op de regels als bedoeld in artikel 45 van de wet van 2 augustus 2002¹⁰⁸. Klokkenluiders mogen er echter voor kiezen om hun melding rechtstreeks bij de FSMA te doen, zonder de inbreuk eerst intern te hebben gemeld.

¹⁰⁷ Reglement van de FSMA van 5 september 2017 tot bepaling van nadere procedureregels voor het ontvangen en in behandeling nemen van meldingen van inbreuken, goedgekeurd bij koninklijk besluit van 24 september 2017.

¹⁰⁸ Zie over deze verplichting de circulaire 'Passende interne procedures voor het melden van inbreuken' van de FSMA van 24 november 2017.

PRIIP's-verordening

De verordening 1286/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 26 november 2014 over essentiële-informatiedocumenten voor verpakte retailbeleggingsproducten en verzekeringsgebaseerde beleggingsproducten (PRIIP's-verordening) is sinds 1 januari 2018 van toepassing¹⁰⁹. Deze verordening verplicht de ontwikkelaar van een verpakt retail- of verzekeringsgebaseerd beleggingsproduct (PRIIP) om een essentiële-informatiedocument op te stellen. Dit document moet bekendgemaakt worden vooraleer een PRIIP aan niet-professionele cliënten ter beschikking wordt gesteld.

De wet van 18 april 2017 houdende diverse bepalingen inzake economie¹¹⁰ heeft artikel 37*sexies* ingevoegd in de wet van 2 augustus 2002. Deze bepaling duidt de FSMA aan als bevoegde autoriteit voor het toezicht op de naleving van de PRIIP's-verordening en haar uitvoeringsbepalingen.

De bepaling verplicht ook de PRIIP-ontwikkelaar of de persoon die de PRIIP verkoopt, om het essentiële-informatiedocument vooraf aan de FSMA te verstrekken indien een PRIIP in België verhandeld wordt. De modaliteiten van deze verplichting zijn verduidelijkt via koninklijk besluit¹¹¹ (notificatiebesluit). Dit koninklijk besluit verduidelijkt wie gehouden is tot voorafgaande verstrekking, wanneer dit moet gebeuren en welke taalversie moet worden verstrekt aan de FSMA.

Verder bevat het notificatiebesluit enkele technische aanpassingen aan het koninklijk besluit van 14 november 2003 betreffende de levensverzekeringsactiviteit en het koninklijk besluit van 25 april 2014 betreffende bepaalde informatieverplichtingen bij de commercialisering van financiële producten bij niet-professionele cliënten. Bedoeling is de coherentie te verzekeren met de bepalingen van de PRIIP's-verordening en de richtlijn 2016/97 van het Europees Parlement en de Raad van 20 januari 2016 betreffende verzekeringsdistributie (IDD-richtlijn).

De belangrijkste aanpassing betreft de opheffing van titel 2 over de informatiefiche en van enkele bepalingen van titel 3 over de reclame, waaronder de bepaling over het risicolabel. Deze bepalingen waren immers moeilijk verenigbaar met de Europese verplichtingen voorzien in de PRIIP's-verordening en de IDD-richtlijn. Daardoor was ook het reglement van de FSMA van 3 april 2014 betreffende de technische vereisten van het risicolabel zonder voorwerp geworden. De FSMA heeft op 24 oktober 2017 een reglement uitgevaardigd tot opheffing van het reglement van 3 april 2014. Dit reglement werd goedgekeurd bij koninklijk besluit van 25 december 2017¹¹².

109 Dit was oorspronkelijk voorzien voor 31 december 2016 maar werd uitgesteld tot 1 januari 2018, bij verordening (EU) 2016/2340 van het Europees Parlement en de Raad van 14 december 2016 tot wijziging van Verordening (EU) nr. 1286/2014 over essentiële-informatiedocumenten voor verpakte retailbeleggingsproducten en verzekeringsgebaseerde beleggingsproducten wat betreft de datum van toepassing ervan.

110 Gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 24 april 2017.

111 Koninklijk besluit van 25 december 2017 tot verduidelijking van de verplichting tot voorafgaande verstrekking van het essentiële-informatiedocument aan de Autoriteit voor financiële diensten en markten en houdende diverse bepalingen (BS 29 december 2017).

112 Koninklijk besluit van 25 december 2017 tot goedkeuring van het reglement van de Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten tot opheffing van het reglement betreffende de technische vereisten van het risicolabel (BS 29 december 2017).

Insurance Distribution Directive

De *Insurance Distribution Directive* (IDD), de richtlijn¹¹³ betreffende verzekeringsdistributie, bevat verschillende luiken:

- zij regelt het statuut van de verzekerings- en herverzekeringstussenpersonen en legt aan de verzekerings- en herverzekeringsondernemingen vereisten op inzake kennis, vakbekwaamheid en betrouwbaarheid van de medewerkers die rechtstreeks bij de distributiewerkzaamheden betrokken zijn;
- zij bevat informatie- en gedragsregels die van toepassing zijn op alle verzekeringsdistributeurs (verzekeringsondernemingen en verzekeringstussenpersonen). Naast bepaalde gedragsregels en informatieverplichtingen die van toepassing zijn op de distributie van alle soorten verzekeringsovereenkomsten, bevat de IDD-richtlijn ook aanvullende vereisten voor de verzekeringsproducten met een beleggingscomponent (takken 21 en 23). Te noteren valt dat sommige van de desbetreffende bepalingen van de richtlijn van toepassing zijn op de verzekeringen van de tweede pensioenpijler.

De IDD-richtlijn is een herschikking van richtlijn 2002/92/EG van het Parlement en de Raad van 9 december 2002 betreffende verzekeringsbemiddeling. In de richtlijn wordt voor een minimale harmonisatie geopteerd, waardoor de lidstaten striktere bepalingen kunnen opleggen dan die van de richtlijn. De IDD-richtlijn wordt aangevuld met gedelegeerde verordeningen, die rechtstreeks van toepassing zijn in Belgisch recht.

Op verzoek van de minister van Financiën heeft de FSMA in de loop van 2017 een consultatie georganiseerd over een voorontwerp van wet tot omzetting van de IDD-richtlijn in Belgisch recht.

De IDD-richtlijn moet uiterlijk 1 juli 2018 in Belgisch recht zijn omgezet. De regeling waarin de richtlijn voorziet, zal op 1 oktober 2018 in werking treden.

Nieuwe prospectusverordening

Op 5 april 2017 heeft het Europees Parlement de prospectusverordening goedgekeurd¹¹⁴. De Europese wetgever beschouwt die verordening als een kernelement van de opbouw van een kapitaalmarktunie. Het doel van de kapitaalmarktunie bestaat erin ondernemingen een meer gediversifieerde toegang tot financiering te bieden, de markten efficiënter te doen werken, en de beleggers en spaarders extra kansen te bieden om hun geld te doen renderen, om de groei te stimuleren en banen te scheppen.

¹¹³ Richtlijn (EU) 2016/97 van het Europees Parlement en de Raad van 20 januari 2016 betreffende verzekeringsdistributie.

¹¹⁴ Verordening (EU) 2017/1129 van het Europees Parlement en de Raad van 14 juni 2017 betreffende het prospectus dat moet worden gepubliceerd wanneer effecten aan het publiek worden aangeboden of tot de handel op een gereguleerde markt worden toegelaten en tot intrekking van Richtlijn 2003/71/EG.

Dat de Europese wetgever voor een verordening heeft gekozen in plaats van voor een richtlijn, vloeit voort uit zijn wens om tot een betere harmonisering te komen van de wetgeving inzake de openbaarmaking van informatie bij aanbiedingen van effecten aan het publiek of een toelating van effecten tot de verhandeling op een gereguleerde markt.

De nieuwe regeling verschilt op belangrijke punten van de huidige prospectusregeling:

- het belangrijkste verschil betreft de drempels waarboven de prospectusplicht zal gelden. Zo zal het de lidstaten voortaan verboden zijn een prospectus te eisen voor openbare aanbiedingen van effecten waarvan de totale tegenwaarde minder dan 1 miljoen euro bedraagt. Toch kunnen de lidstaten alternatieve openbaarmakingsverplichtingen opleggen, voor zover die geen onevenredige of onnodige lasten vormen. Die nieuwe drempel zal op 21 juli 2018 in werking treden;
- de lidstaten zullen er ook voor kunnen opteren een vrijstelling van de prospectusplicht te verlenen voor de aanbiedingen aan het publiek waarvan de totale tegenwaarde tussen 1 miljoen euro en 8 miljoen euro bedraagt. Die vrijstellingen gelden niet voor de toelatingen tot de verhandeling op een gereguleerde markt, waarvoor wel degelijk een prospectus moet worden opgesteld, ongeacht het bedrag van de verrichting;
- de prospectusverordening bevat ook andere nieuwigheden rond de vrijstellingen van de prospectusplicht bij toelatingen tot de verhandeling op een gereguleerde markt. Zo geldt de prospectusplicht niet langer voor de toelating tot de verhandeling van effecten die inwisselbaar zijn voor reeds tot de verhandeling op dezelfde gereguleerde markt toegelaten effecten, mits deze effecten over een periode van twaalf maanden minder dan 20 procent (en dus niet langer 10 procent zoals voorheen) vertegenwoordigen van het aantal effecten dat reeds tot de verhandeling op dezelfde gereguleerde markt is toegelaten. Bovendien geldt die vrijstelling voor alle soorten effecten en niet enkel meer voor aandelen. De nieuwe prospectusverordening legt een plafond van 20 procent op voor de toelating van aandelen die voortvloeien uit de omzetting of de omruiling van andere effecten, of uit de uitoefening van door andere effecten verleende rechten, wanneer die aandelen tot dezelfde categorie behoren als de aandelen die reeds tot de verhandeling zijn toegelaten. Vroeger werd niet in een dergelijke beperking voorzien door de prospectusverordening en de wet van 16 juni 2006 op de openbare aanbieding van beleggingsinstrumenten en de toelating van beleggingsinstrumenten tot de verhandeling op een gereguleerde markt. Die nieuwe bepalingen zijn sinds 20 juli 2017 van toepassing en hebben op die datum de overeenstemmende bepalingen van de wet van 16 juni 2016 dus impliciet opgeheven;
- Tot slot zijn de openbaarmakingsverplichtingen bij toelating tot de verhandeling op een bepaalde gereguleerde markt van effecten die reeds tot de verhandeling op een andere gereguleerde markt zijn toegelaten, beperkt. Bovendien voert de nieuwe prospectusverordening de regeling van het 'universele registratiedocument' in, op grond waarvan een uitgevende instelling waarvan de effecten tot de verhandeling op een gereguleerde markt of een MTF zijn toegelaten, onder bepaalde voorwaarden in aanmerking kan komen voor kortere goedkeuringstermijnen voor het prospectus. Bovendien wordt een specifieke soepelere regeling (het 'EU-groeipropectus') ingevoerd voor kmo's en bepaalde andere kleinschalige uitgevende instellingen. Tot slot zal de inhoud van het prospectus grondig worden hervormd. De wetgevende werkzaamheden hierover zijn nog aan de gang op Europees niveau. Dit laatste luik van de nieuwe regeling zal vanaf 21 juli 2019 van toepassing zijn.

Op verzoek van de minister van Financiën heeft de FSMA een openbare consultatie georganiseerd die liep van 24 november 2017 tot 15 januari 2018. Bedoeling van die consultatie was te informeren naar het standpunt van de betrokken partijen over een voorontwerp van wet en een voorontwerp van koninklijk besluit die voornamelijk dienen om de nodige maatregelen te nemen voor de toepassing van de prospectusverordening in België.

De consultatie had onder meer betrekking op de drempel waarboven de prospectusplicht vanaf 21 juli 2018 van toepassing zal zijn, en op alternatieve openbaarmakingsverplichtingen met betrekking tot de aanbiedingen aan het publiek die zich onder die drempel bevinden. Ook worden een aantal wijzigingen voorgesteld in verband met de reglementering van de openbare overnamebiedingen.

De teksten waarin die voorgestelde wijzigingen zijn verwerkt, zullen in de zomer van 2018 worden goedgekeurd.

Vervollediging van de tenuitvoerlegging van de verordening marktmisbruik

De verordening marktmisbruik¹¹⁵ is sinds 3 juli 2016 rechtstreeks toepasselijk in de Belgische rechtsorde. Niettemin moesten een aantal bepalingen in Belgisch recht ten uitvoer gelegd worden. De wet van 27 juni 2016 voerde al een aantal noodzakelijke wetwijzigingen door met ingang vanaf 3 juli 2016¹¹⁶.

De wet van 31 juli 2017¹¹⁷ zorgde vervolgens voor de vervollediging van de tenuitvoerlegging van de verordening marktmisbruik. Dat gebeurde voornamelijk door een aantal onderzoeksbevoegdheden van de FSMA en maatregelen die zij kan nemen bij een inbreuk op de bepalingen van de verordening marktmisbruik, in te voeren of te verfijnen. Een aantal van deze wijzigingen strekten meteen ook tot omzetting van MiFID II¹¹⁸. Deze wet voerde ook een klokkenluidersregeling in¹¹⁹. Ten slotte zorgde deze wet ook voor de verdere omzetting van de richtlijn strafrechtelijke sancties¹²⁰. Die richtlijn stelt minimumvoorschriften vast voor strafrechtelijke sancties voor marktmisbruik en verplicht de lidstaten om in het nationaal recht strafrechtelijke sancties te voorzien voor ten minste de meest ernstige en opzettelijk gepleegde vormen van marktmisbruik.

Wat betreft de onderzoeksbevoegdheden van de FSMA en de maatregelen die zij kan nemen, paste de wet vooreerst de bestaande bevoegdheid van de auditeur van de FSMA aan tot inbeslagneming buiten een woning. Dit slaat voornamelijk op de doeleinden en het voorwerp van de inbeslagneming. Ook voerde de wet de bevoegdheid in voor de auditeur van de FSMA om de onderzoeksrechter te verzoeken een huiszoeking uit te voeren in een woning en over te gaan tot inbeslagneming. Dergelijke huiszoeking en inbeslagneming in een woning werd, naast de tussenkomst van de onderzoeksrechter, omkaderd met de nodige waarborgen.

Daarnaast werd voor de bestaande bevoegdheid van de auditeur van de FSMA om elektronische communicatiegegevens op te vragen bij de operatoren en dienstverstrekkers, een gedifferentieerde termijn ingevoerd. Deze termijn varieert in functie van het soort gegevens en van het soort inbreuk. Er werden ook bijkomende waarborgen voorzien en de gegevens die kunnen worden opgevraagd, werden aangepast.

¹¹⁵ Verordening (EU) Nr. 596/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 16 april 2014 betreffende marktmisbruik (verordening marktmisbruik) en houdende intrekking van Richtlijn 2003/6/EG van het Europees Parlement en de Raad en Richtlijnen 2003/124/EG, 2003/125/EG en 2004/72/EG van de Commissie.

¹¹⁶ Zie het jaarverslag 2016 van de FSMA, p. 115.

¹¹⁷ Wet tot wijziging van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten, met het oog op de tenuitvoerlegging van Verordening (EU) nr. 596/2014 betreffende marktmisbruik en de omzetting van Richtlijn 2014/57/EU betreffende strafrechtelijke sancties voor marktmisbruik en Uitvoeringsrichtlijn (EU) 2015/2392 met betrekking tot de melding van inbreuken, en houdende diverse bepalingen.

¹¹⁸ Zie ook dit verslag, p. 148 en volgende.

¹¹⁹ Zie ook dit verslag, p. 157 en volgende.

¹²⁰ Richtlijn 2014/57/EU van het Europees Parlement en de Raad van 16 april 2014 betreffende strafrechtelijke sancties voor marktmisbruik (richtlijn marktmisbruik).

De wet expliciteert de mogelijkheid voor de FSMA om, in geval van marktmisbruik door een rechtspersoon, op cumulatieve wijze een administratieve geldboete op te leggen aan de rechtspersoon en aan de natuurlijke persoon die de inbreuk heeft gepleegd voor rekening van de rechtspersoon en aan elke andere natuurlijk persoon die betrokken is bij de beslissing van de rechtspersoon. Ten slotte heft de wet het automatisch beroepsverbod in artikel 20 van de Bankwet¹²¹ op in geval van een veroordeling tot een administratieve geldboete voor onder meer een inbreuk op het verbod op marktmisbruik. De opheffing kwam er omdat het beroepsverbod, omwille van zijn automatische karakter, niet steeds voldoende toelaat om rekening te houden met de concrete omstandigheden. Deze opheffing wijzigt niets aan de *'fit & proper'*-beoordeling door de FSMA dan wel de NBB.

¹²¹ Wet van 25 april 2014 op het statuut van en het toezicht op kredietinstellingen en beursvennootschappen.

DE ORGANISATIE VAN DE FSMA

Structuur en organen van de FSMA	166
Directiecomité	166
Organogram van de departementen en diensten	167
Raad van toezicht	168
De interneauditfunctie bij de FSMA	171
Bedrijfsrevisor	172
Sanctiecommissie	173
Organisatie in de praktijk	178
Personeelsbeheer	178
Sociaal overleg	182
Ontwikkelingen op informaticagebied	183
Duurzaamheid	184

Structuur en organen van de FSMA

Directiecomité

Jean-Paul Servais, voorzitter

Annemie Rombouts, ondervoorzitter

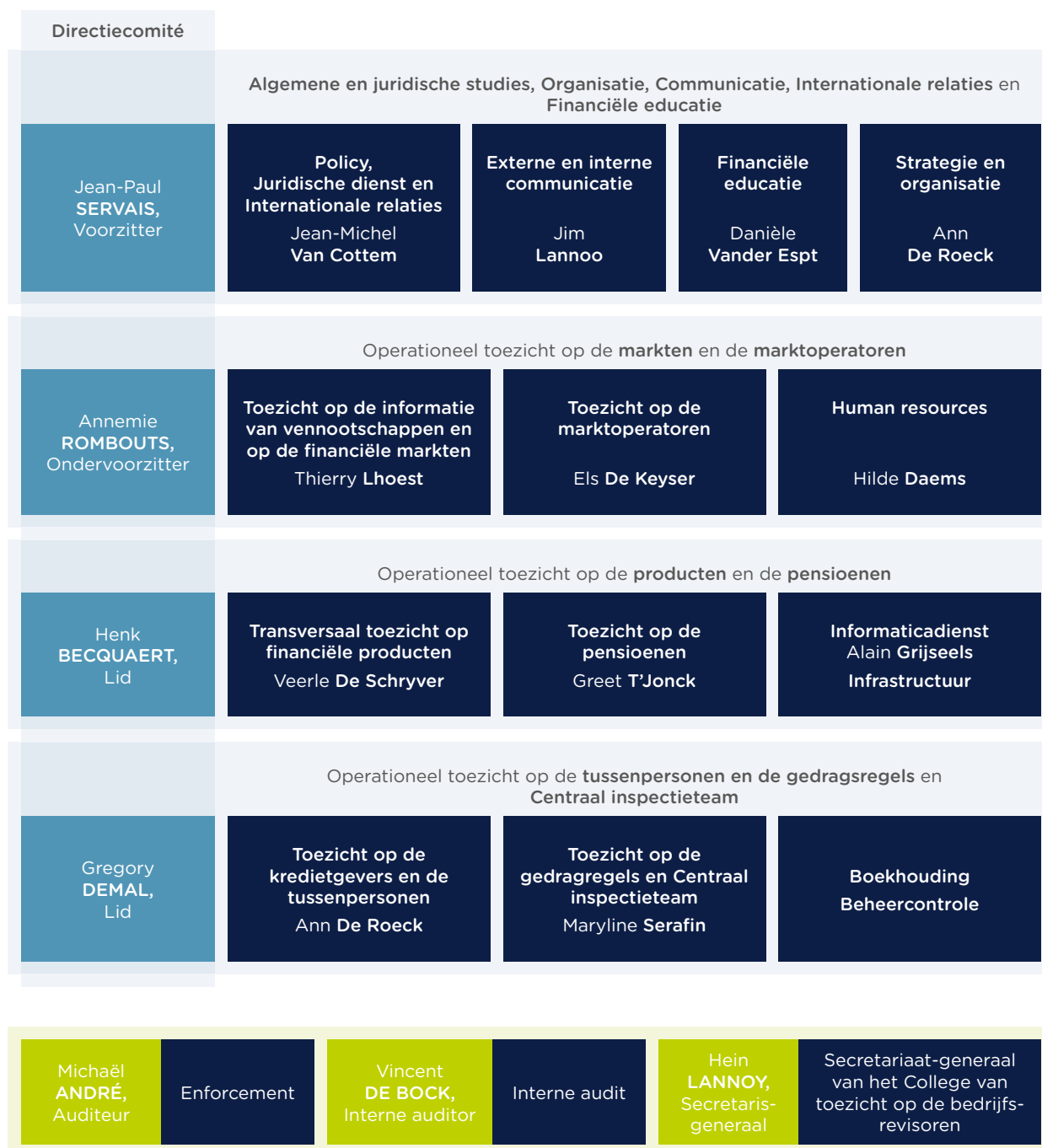

Henk Becquaert, lid van het directiecomité

Gregory Demal, lid van het directiecomité

Organogram van de departementen en diensten

Raad van toezicht

Samenstelling

Dirk Van Gerven,
voorzitter

Jean Eylenbosch

Roland Gillet

Deborah Janssens

Pierre Nicaise

Frédéric Rouvez

Kristien Smedts

Reinhard Steennot

David Szafran

Jan Verhoeve

Verslag over de uitoefening door de raad van toezicht van zijn wettelijke opdrachten

Samenstelling en werking van de raad

In de loop van 2017 werden mevrouw Kristien Smedts en de heren David Szafran en Jan Verhoeve benoemd tot nieuwe leden van de raad van toezicht¹²². Tevens werden de mandaten verlengd van mevrouw Deborah Janssens en de heren Jean Eylenbosch en Frédéric Rouvez. De heer Reinhard Steennot vervangt de heer Marnix Van Damme voor het voleindigen van diens mandaat.

¹²² Koninklijk besluit van 14 juni 2017, *Belgisch Staatsblad* 21 juni 2017.

De leden danken de uitgaande leden van de raad, mevrouw Marieke Wyckaert en de heren Jean-François Cats en Marnix Van Damme, voor hun deskundige inzet voor de raad van toezicht.

De leden verkozen mevrouw Kristien Smedts en de heren Pierre Nicaise, Frédéric Rouvez en Reinhard Steennot als leden van het auditcomité.

De raad van toezicht heeft in de loop van 2017 acht keer vergaderd en twee keer gebruik gemaakt van de schriftelijke besluitvormingsprocedure. De gemiddelde aanwezigheidsgraad van de leden van de raad van toezicht op de vergaderingen bedraagt ruim 80 procent van de vergaderingen.

De leden danken het directiecomité en de medewerkers van de FSMA voor hun medewerking bij de vervulling van de opdrachten van de raad.

Tenuitvoerlegging van de opdrachten van de FSMA

Op grond van uiteenzettingen van het directiecomité heeft de raad van toezicht de actieplannen van de verschillende toezichtsdiensten van de FSMA alsook de concrete tenuitvoerlegging van die plannen besproken. De raad besteedde ook aandacht aan de activiteiten van de ondersteunende diensten en besprak in het bijzonder de strategie voor IT in de volgende jaren, alsook de risico's verbonden aan IT.

Eind 2017 heeft de raad tevens het actieplan van de FSMA voor 2018 besproken. De raad ondersteunt in dit verband de geplande verfijning van de risicomodellen die de FSMA hanteert, op basis van een versterkte analyse van een ruimer geheel van data.

De leden kregen ook herhaaldelijk de gelegenheid van gedachten te wisselen over de initiatieven van de FSMA op het vlak van de financiële educatie. De raad verheugt zich er over dat de Europese Commissie, in het kader van haar steunprogramma voor structurele hervormingen, een subsidie aan de FSMA zal toekennen voor innovatieve tools voor financiële educatie.

Aansluitend bij de bevindingen van de *High Level Expert Group* over de toekomst van de financiële sector heeft de raad van toezicht geregeld met het directiecomité van gedachten gewisseld over de rol van de FSMA op het vlak van de versterking van het financieel toezicht als troef voor Brussel als financieel centrum.

Regelgevende ontwikkelingen

De leden werden geïnformeerd over relevante regelgevende ontwikkelingen waaronder de omzetting en tenuitvoerlegging van tal van Europese regels zoals MiFID II en de PRIIP's-verordening.

Op grond van zijn wettelijke opdracht vervat in artikel 49, § 3, van de wet van 2 augustus 2002 heeft de raad van toezicht het directiecomité geadviseerd over verschillende reglementen waaronder het reglement tot omkadering van het klokkenluidersmechanisme. De leden van de raad gaven ook advies bij het reglement betreffende de informatie over de kosten en lasten bij verzekeringscontracten en ze formuleerden een aantal suggesties om deze regeling te verduidelijken.

De leden werden ook ingelicht over de voorstellen van de Europese Commissie om de toezichtsconvergentie in de EU te versterken, wat gepaard zal gaan met een grotere verantwoordingsplicht van de nationale toezichthouders zoals de FSMA ten aanzien van ESMA en EIOPA.

Werking FSMA

In de loop van 2017 keurde de raad van toezicht wijzigingen goed in zowel het inrichtingsreglement van de FSMA als in het reglement van inwendige orde van het auditcomité.

In het kader van zijn wettelijke opdrachten keurde de raad de begroting van de FSMA voor 2018 goed. De begroting behelst ook de uitgaven voor het toezicht op het bedrijfsrevisoraat, waarvoor de FSMA het secretariaat levert.

De raad heeft de jaarrekening voor het jaar 2016 goedgekeurd op 26 april 2017 en de jaarrekening voor 2017 op 19 april 2018.

De leden wisselden tevens van gedachten over tal van onderwerpen die betrekking hadden op de organisatie, het personeelsbeleid en interne werking van de FSMA. De raad formuleerde tevens suggesties bij de opmaak van de structuur van de nieuwe website van de FSMA en bij de vernieuwde lay-out van het jaarverslag van de FSMA. Het jaarverslag 2016 werd goedgekeurd op 26 april 2017, terwijl onderhavig verslag, wat de bevoegdheden van de raad van toezicht betreft, op 19 april 2018 werd goedgekeurd.

Verslag over de uitoefening door het auditcomité van zijn wettelijke opdrachten

De raad van toezicht wijzigde in juni 2017 de samenstelling van het auditcomité en verkoos mevrouw Kristien Smedts en de heren Pierre Nicaise, Frédéric Rouvez en Reinhard Steennot als leden van het auditcomité. Het auditcomité herverkoos op 29 juni 2017 de heer Pierre Nicaise als voorzitter.

Het auditcomité kwam in 2017 zeven keer bijeen. Tijdens zijn vergaderingen heeft het auditcomité de door het directiecomité opgestelde rekeningen voor 2016 en begroting voor 2018 onderzocht en de raad van toezicht geadviseerd deze goed te keuren. De leden bespraken tevens de nieuwe presentatie van het jaarverslag en formuleerden hierbij suggesties.

Met toepassing van artikel 48, § 1ter, eerste lid, 3°, van de wet van 2 augustus 2002 heeft het auditcomité een aantal interne-auditverslagen behandeld, waaronder het verslag over de doorlichting van de inschrijving van en het toezicht op de kredietgevers en kredietbemiddelaars (in hypothecair en consumentenkrediet) en het verslag over de doorlichting van het telewerk in de FSMA. Het auditcomité heeft ook de opvolging van de aanbevelingen uit eerdere auditverslagen besproken. Het keurde tevens het nieuw charter van de interne audit goed.

Het directiecomité gaf voorts toelichting aan het auditcomité bij een aantal nieuwe ontwikkelingen zoals de voorbereidingen voor het Centrum voor Financiële Educatie. Het auditcomité besprak met het directiecomité ook de IT-strategie voor de volgende jaren.

Het auditcomité bracht over zijn werkzaamheden verslag uit bij de raad van toezicht. Op zijn advies werd het reglement van inwendige orde van het auditcomité door de raad van toezicht gewijzigd.

De interneauditfunctie bij de FSMA

De raad van toezicht oefent algemeen toezicht uit op het integer, wetsconform, doelmatig en doeltreffend functioneren van de FSMA¹²³. Bij de uitoefening van die toezichtsoopdracht wordt de raad van toezicht bijgestaan door een in zijn midden opgericht auditcomité. Dat auditcomité wordt bij de uitvoering van zijn taak op zijn beurt ondersteund door de interne audit.

De interne audit is een onafhankelijke en objectieve activiteit die de directie van de FSMA redelijke zekerheid biedt over de beheersing van de door haar uitgevoerde acties, haar advies verstrekt om die acties te verbeteren, en bijdraagt tot het realiseren van een meerwaarde. Via haar actie draagt de interneauditdienst bij tot de verwezenlijking van de doelstellingen van de FSMA door haar directiecomité bij te staan bij het beheer van de risico's waaraan zij is blootgesteld, via een evaluatie van de binnen de instelling gedefinieerde processen voor deugdelijk bestuur, risicobeheer en toezicht.

Elk auditverslag is door de verantwoordelijke voor de interneauditdienst ter bespreking en ter afhandeling aan het directiecomité voorgelegd. Vervolgens zijn die verslagen, samen met de door het directiecomité genomen maatregelen om de auditaanbevelingen uit te voeren, aan het auditcomité overgemaakt en voorgesteld.

In 2017 is een diepgaand onderzoek uitgevoerd naar de werking van de interne audit bij de FSMA zelf. Een groot deel van het jaar is gewerkt aan een herziening van de organisatie en de werking van de interneauditdienst, een onderzoek naar de conforme toepassing van de beginselen van 'deugdelijk bestuur', een actualisering van de verschillende oprichtingsdocumenten (inclusief het interneauditcharter), alsook de evaluatie, actualisering en uitbouw van een werkmethode waarbij de vereisten van de interneauditnormen en een risicogebaseerde benadering centraal staan. Daarnaast is ook een kwaliteitsprogramma uitgewerkt.

Bij de eerste auditopdracht die in 2017 werd afgerond, is ingezoomd op het telewerk bij de FSMA. Telewerk werd in 2010 bij de FSMA ingevoerd. Deze nieuwe werkvorm is geëvalueerd in het licht van de recente evoluties op de arbeidsmarkt, waar telewerk een steeds belangrijkere plaats inneemt bij de werkgevers en een sleutelement is voor zowel de huidige als de toekomstige werknemers. Deze evaluatie werd uitgevoerd vanuit het streven naar conformiteit, doelmatigheid en doeltreffendheid.

Naar aanleiding van die audit heeft de directie van de FSMA bepaalde toepassingsmodaliteiten van het telewerk herzien. Op vraag van de leden van het directiecomité heeft de interne audit die nieuwe modaliteiten geëvalueerd tijdens een testfase eind 2017. Bedoeling is dat die modaliteiten vanaf 2018 op uniforme wijze voor de hele instelling worden toegepast.

De interne audit heeft zich ook gebogen over het in januari 2013 gelanceerde FSMA-programma rond financiële educatie, dat bekendstaat onder de naam Wikifin.be, meer bepaald over zijn simulator voor gereguleerde spaarrekeningen. Die functionele audit had in de eerste plaats tot doel na te gaan hoe de primaire gegevens – de van de banken afkomstige gegevens over rentevoeten, looptijden ... – in de gecentraliseerde databank van de FSMA worden ingevoerd, zodat ze daarna in de Wikifin.be-simulator kunnen worden opgenomen. Bij de uitvoering van die opdracht heeft de interne audit voor een risicogebaseerde benadering geopteerd. Daarbij heeft zij het geauditeerde proces geanalyseerd vanuit het oogpunt van de risico's, en de toepasselijke controles geïdentificeerd en vergeleken met de toegepaste controles. Ook heeft zij de opzet (*design effectiveness*) en operationele doeltreffendheid (*operating effectiveness*) van die controles geanalyseerd om de doelmatigheid ervan te controleren.

¹²³ Artikel 48, § 1, 7°, van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten.

Naast die verschillende opdrachten heeft de interneauditdienst een aantal opvolgingsaudits uitgevoerd naar de concrete toepassing van de genomen maatregelen naar aanleiding van haar aanbevelingen in het kader van de auditopdrachten naar de beheercontrole, het toezicht op de marktoperatoren (gereguleerde vastgoedvennootschappen, *asset managers*, wisselkantoren en onafhankelijk financieel planners), de basisconcepten van het gegevensbeheer of het onderzoek van de inschrijving van en het operationeel toezicht op de kredietgevers en de kredietbemiddelaars in hypothecair krediet en in consumentenkrediet.

Tot slot heeft het auditcomité de halfjaarlijkse activiteitenverslagen van de interneauditdienst over 2017 onderzocht en de activiteitenplanning van die dienst voor 2018 goedgekeurd.

Bedrijfsrevisor

André Killesse¹²⁴

Volgens artikel 57, tweede lid van de wet van 2 augustus 2002, wordt de controle op de rekeningen van de FSMA uitgeoefend door een of meer bedrijfsrevisoren. Zij worden door de raad van toezicht benoemd voor een hernieuwbare termijn van drie jaar, op voorwaarde dat zij niet zijn ingeschreven op de lijst van de door de FSMA erkende revisoren en dat zij geen functie uitoefenen bij een onderneming die aan haar toezicht is onderworpen. De revisoren controleren en certificeren elk gegeven waarvan sprake is in de reglementering over de dekking van de werkingskosten van de FSMA zoals bedoeld in artikel 56 van voornoemde wet.

¹²⁴ Benoemd overeenkomstig artikel 57, tweede lid van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten.

Sanctiecommissie

Samenstelling

Michel **Rozie**, voorzitter

Ere-eerste voorzitter van het hof van beroep te Antwerpen, lid van de sanctiecommissie in de hoedanigheid van magistraat die geen raadsheer is in het Hof van Cassatie of in het hof van beroep te Brussel

(einde van het mandaat: 2 februari 2021)

Martine **Castin**

Lid van de sanctiecommissie met passende deskundigheid op het vlak van de wettelijke controle van de jaarrekening

(einde van het mandaat: 17 september 2023)

Veerle **Colaert**

Lid van de sanctiecommissie

(einde van het mandaat: 14 oktober 2017)¹²⁵

Erwin **Francis**

Raadsheer in het Hof van Cassatie, lid van de sanctiecommissie op voordracht van de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie

(einde van het mandaat: 2 februari 2021)

¹²⁵ Op 14 oktober 2017 is het mandaat van vijf leden verstreken. Conform artikel 48bis, § 3, derde lid, van de wet van 2 augustus 2002, blijven de leden, bij gebreke van herbenoeming, in functie tot de sanctiecommissie voor het eerst in haar nieuwe samenstelling bijeenkomt.

Guy Keutgen

Lid van de sanctiecommissie

(einde van het mandaat: 2 februari 2021)

Jean-Philippe Lebeau

Voorzitter van de rechtbank van koophandel van Henegouwen, lid van de sanctiecommissie in de hoedanigheid van magistraat die geen raadsheer is in het Hof van Cassatie of in het hof van beroep te Brussel

(einde van het mandaat: 14 oktober 2017)¹²⁵

Christine Matray

Eeraardsheer in het Hof van Cassatie, lid van de sanctiecommissie op voordracht van de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie

(einde van het mandaat: 14 oktober 2017)¹²⁵

Pierre Nicaise

Lid van de sanctiecommissie

(einde van het mandaat: 14 oktober 2017)¹²⁵

Philippe Quertainmont

Eeraardsheer in de Raad van State, lid van de sanctiecommissie op voordracht van de eerste voorzitter van de Raad van State

(einde van het mandaat: 2 februari 2021)

Reinhard **Steenot**

Lid van de sanctiecommissie

(einde van het mandaat: 2 februari 2021)

Kristof **Stouthuysen**

Lid van de sanctiecommissie met passende deskundigheid op het vlak van de wettelijke controle van de jaarrekening

(einde van het mandaat: 17 september 2020)

Marnix **Van Damme**

Kamervoorzitter in de Raad van State,
lid van de sanctiecommissie op voordracht van de eerste voorzitter van de Raad van State

(einde van het mandaat: 14 oktober 2017)¹²⁵

In 2017 zijn twee nieuwe leden in de sanctiecommissie benoemd¹²⁶. Mevrouw Martine Castin en de heer Kristof Stouthuysen zijn benoemd tot lid van de sanctiecommissie met passende deskundigheid op het vlak van de wettelijke controle van de jaarrekening, als bedoeld in artikel 48*bis*, § 1, tweede lid, 5°, van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten¹²⁷.

Beslissingen van de sanctiecommissie

Uitoefening van de activiteit van verzekeringsbemiddeling zonder inschrijving - Vastgestelde inbreuk - Nominatieve bekendmaking

Op 23 maart 2017 heeft de sanctiecommissie zich voor het eerst uitgesproken over de uitoefening van de activiteit van verzekeringsbemiddeling zonder inschrijving.

¹²⁶ Krachtens het koninklijk besluit van 25 mei 2017, bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 8 juni 2017.

¹²⁷ Artikel 48*bis*, § 1, tweede lid, 5°, is in de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten ingevoerd door artikel 88, eerste lid, 1°, van de wet van 7 december 2016 tot organisatie van het beroep van en het publiek toezicht op de bedrijfsrevisoren.

De vervolgdde partij in deze zaak was bekend bij de FSMA omdat hij al in diverse hoedanigheden (in eigen naam, in de vorm van een vennootschap, als makelaar en als subagent) aan verzekeringsbemiddeling had gedaan.

Nadat de FSMA er door de verzekeraar beroepsaansprakelijkheid van de betrokkene van in kennis was gesteld dat de beroepsaansprakelijkheidsverzekering van laatstgenoemde in september 2013 was opgezegd, heeft zij hem gevraagd zijn situatie te regulariseren.

Na het uitblijven van een antwoord van de betrokkene op de aan hem gerichte brieven en ingebrekestelling, heeft het directiecomité van de FSMA akte genomen van het ambtshalve verval van zijn inschrijving in januari 2014. De FSMA heeft de betrokkene daarvan met een aangetekende brief op de hoogte gebracht.

De auditeur van de FSMA heeft vastgesteld dat de betrokkene, ondanks zijn schrapping, toch nog 17 verzekeringspolissen had gesloten, hernieuwd of uitgebreid met een van de verzekeringsondernemingen waarmee hij gewoonlijk werkte¹²⁸.

Bijgevolg heeft de sanctiecommissie vastgesteld dat er inbreuken waren gepleegd, en heeft zij beslist om haar beslissing nominatief bekend te maken. Gelet op de specifieke en gedocumenteerde staat van onvermogen van de betrokkene, heeft de sanctiecommissie geen administratieve geldboete opgelegd.

Tegen de beslissing van de sanctiecommissie is geen beroep ingesteld.

Misbruik van voorkennis – geen sanctie

Op 31 augustus 2017 heeft de sanctiecommissie een echtpaar vrijgepleit van de verdenking van misbruik van voorkennis bij de verwerving door de echtgenoot van aandelen van een vennootschap waar de echtgenote op het moment van de feiten was tewerkgesteld.

De echtgenote werd ervan verdacht haar echtgenoot voorkennis te hebben bezorgd over een belangrijke verrichting die op het punt stond te worden uitgevoerd.

Bijgevolg werd de echtgenote in kennis gesteld van de grief met betrekking tot de inbreuk op artikel 25, § 1, eerste lid, b), van de wet van 2 augustus 2002, zoals van toepassing op het moment van de feiten, omdat zij ervan werd verdacht haar echtgenoot - in een ander dan het normale kader van haar werk, beroep of functies - in kennis te hebben gesteld van informatie waarvan zij wist dat het om voorkennis ging. De echtgenoot werd op zijn beurt in kennis gesteld van de grief met betrekking tot de inbreuk op artikel 25, § 1, eerste lid, a), van de wet van 2 augustus 2002, zoals van toepassing op het moment van de feiten, omdat hij ervan werd verdacht die voorkennis te hebben gebruikt om aandelen te verwerven van de vennootschap waarop de voorkennis betrekking had.

De sanctiecommissie heeft vastgesteld dat de informatie waarvan de echtgenote werd verdacht die aan haar echtgenoot te hebben meegedeeld, bevoorrecht was. De materialiteit, de specificiteit en de gevoeligheid van die informatie werden door de vervolgdde partijen in vraag gesteld. De sanctiecommissie heeft echter geoordeeld dat die elementen, gelet op de betrokken feiten, wel degelijk waren aangetoond.

¹²⁸ Artikel 5, § 2, van de wet van 27 maart 1995 van de wet betreffende de verzekerings- en herverzekeringsdistributie en de distributie van verzekeringen en artikel 262, § 3, van de wet van 4 april 2014 betreffende de verzekeringen verbieden verzekerings- en herverzekeringsondernemingen met maatschappelijk zetel in België een beroep te doen op een tussenpersoon die niet op regelmatige wijze in de door de FSMA bijgehouden registers is ingeschreven. In het licht van die bepalingen heeft de auditeur een onderzoek uitgevoerd bij de betrokken verzekeringsonderneming. De sanctiecommissie is niet op de hoogte gebracht van grieven die ter kennis waren gebracht van de betrokken verzekeringsonderneming, aangezien het directiecomité op 3 mei 2016 een minnelijke schikking heeft aanvaard ten belope van 75.000 euro (zie jaarverslag 2016, p. 83). Die minnelijke schikking werd bekendgemaakt op de website van de FSMA.

Verder heeft de sanctiecommissie ook gewezen op de pertinentie en de geldigheid van de methode die gebruik maakt van een samenstel van nauwkeurige en onderling overeenstemmende aanwijzingen om te bewijzen dat misbruik van voorkennis is gepleegd, als een rechtstreeks bewijs ontbreekt.

Bij toepassing van die methode heeft de sanctiecommissie echter vastgesteld dat, in dit dossier, de samenvoeging van de door de FSMA verzamelde aanwijzingen in se ontoereikend was om te bewijzen dat het enkel het bezit van de voorkennis was die de echtgenoot ertoe had aangezet de betwiste verrichting uit te voeren.

Werking

In 2017 is de sanctiecommissie driemaal in plenaire vergadering bijeengekomen. Tijdens die vergaderingen heeft de sanctiecommissie in het bijzonder beraadslaagd over haar nieuwe bevoegdheden ten aanzien van de bedrijfsrevisoren en over de impact van de uitbreiding van haar bevoegdheden op haar werking en organisatie. Verder heeft de sanctiecommissie beraadslaagd over de omzetting van de richtlijn over marktmisbruik en over de aanpassing van bepaalde procedurele aspecten.

Met het oog op de afhandeling van dossiers over bedrijfsrevisoren heeft de sanctiecommissie op 18 september 2017 een nieuw reglement van inwendige orde aangenomen. Dat nieuwe reglement werd goedgekeurd bij koninklijk besluit van 9 oktober 2017, dat op 16 oktober 2017 in het Belgisch Staatsblad werd bekendgemaakt.

Het nieuwe reglement van inwendige orde bevat niet alleen een aantal verduidelijkingen naar aanleiding van de uitbreiding van de bevoegdheden van de sanctiecommissie ten aanzien van de bedrijfsrevisoren, maar wijzigt ook diverse aspecten van de procedure voor de sanctiecommissie. Het betreft:

- de invoering van een facultatieve versnelde schriftelijke procedure;
- de invoering van de mogelijkheid voor de voorzitter van de sanctiecommissie om het tijdsverloop van de procedure te bepalen, desgevallend na afloop van een door hem samengeropen inleidingszitting;
- de invoering van de mogelijkheid om de schriftelijke bemerkingen en de procedurestukken van de vervolgte partij elektronisch mee te delen (voor zover het ondertekende origineel van de schriftelijke bemerkingen en van de inventaris van de procedurestukken uiterlijk op de dag van de hoorzitting aan de voorzitter wordt overhandigd).

Organisatie in de praktijk

Personeelsbeheer

Personeelsbestand

In 2017 verwelkomde de FSMA 35 nieuwe medewerkers. Rekening houdend met de oppensioenstelling of uitdiensttreding van een aantal medewerkers, eindigt de personeelsteller op 348 medewerkers.

Tabel 6: Het personeelsbestand

	31/12/2017	31/12/2016
Personeelsbestand volgens het register (in aantal)	348	328
Personeelsbestand volgens het register (in VTE)	329,43	311,48
Operationeel personeelsbestand (in VTE)	320,84	303,99
Maximaal personeelsbestand ¹²⁹ (in VTE)	399	369

De FSMA draagt diversiteit hoog in het vaandel. Omdat zij uit hoofde van haar opdrachten, belast is met de uitoefening van openbaar gezag, zijn haar toezichtsfuncties evenwel voorbehouden aan EU-ingezetenen.

Het aantal statutaire en contractuele personeelsleden van de ex-CDV daalde naar 17 medewerkers omwille van de pensionering van 1 personeelslid. De gemiddelde leeftijd van deze groep van medewerkers is 52 jaar, waarvan de jongste medewerker 42 jaar is.

De gemiddelde leeftijd van de FSMA-medewerkers is 42 jaar.

In 2017 was er een licht overwicht aan vrouwelijke medewerkers, zowel bij de medewerkers met een universitaire en bacheloropleiding als binnen het directiekader.

Einde 2017 telde de FSMA 59 procent medewerkers met een universitaire opleiding en 28,5 procent met een bacheloropleiding.

De kwalificaties van de universitaire medewerkers zijn de volgende:

Tabel 7: De opleidingen van de universitaire medewerkers

Juridische opleiding	47,64%	Wiskundige opleiding	3,77%
Economische opleiding	36,32%	Andere	12,26%
Meerdere diploma's / specialisaties			54,72%

Zo'n 30 procent van de medewerkers heeft een vorm van deeltijds arbeidsregime.

¹²⁹ Zie koninklijk besluit van 17 mei 2012 over de werkingskosten van de FSMA zoals gewijzigd door het koninklijk besluit van 28 maart 2014.

Grafiek 28: Verdeling vrouwen / mannen

Grafiek 29A: Verdeling vrouwen met een bachelor of master diploma

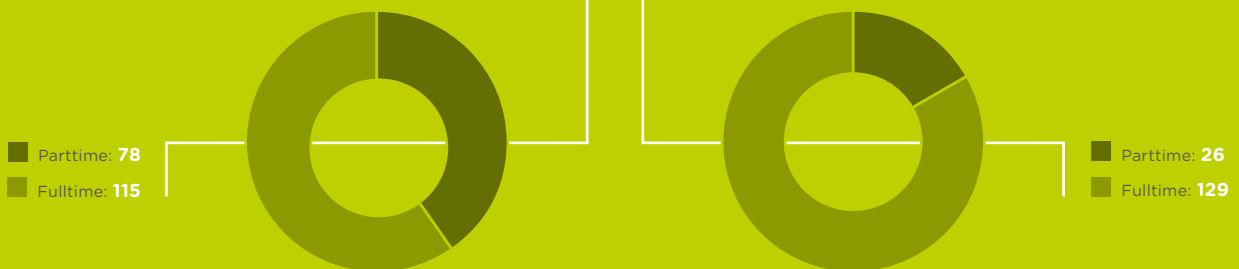
Grafiek 29B: Verdeling mannen met een bachelor of master diploma

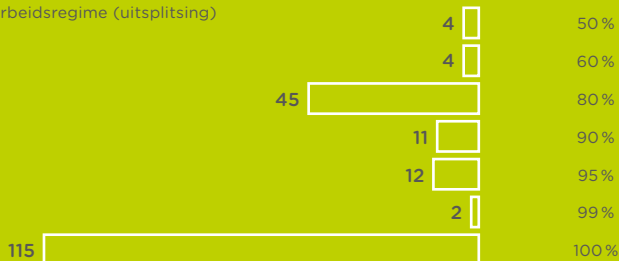
Grafiek 30: Verdeling van het personeel per leeftijdsgroep

Grafiek 31: Verdeling vrouwen / mannen per arbeidsregime

Grafiek 32A: Verdeling vrouwen per arbeidsregime (uitsplitsing)

Grafiek 32B: Verdeling mannen per arbeidsregime (uitsplitsing)

Taalkaders

Als publiekrechtelijke instelling is de FSMA onderworpen aan de wetgeving op het taalgebruik in bestuurszaken. Begin 2018 werden de koninklijk besluiten gepubliceerd die de trappen van de hiërarchie en de taalkaders van de FSMA vastleggen¹³⁰. De universitaire medewerkers maken deel uit van één enkele taaltrap, wat garant staat voor een vlakke loopbaanevolutie.

De taalverhoudingen werden op grond van gedetailleerde tellingen vastgesteld op 43,85 procent Franstalige en 56,15 procent Nederlandstalige medewerkers binnen elke taaltrap, met uitzondering van het directiekader waar de verhouding 50/50 is met 20 procent officieel tweetalige leden.

Deze taalkaders zijn geldig voor een duur van maximum zes jaar¹³¹.

Los van de taalrol waartoe hij behoort, wordt elke medewerker van de FSMA aangemoedigd om zijn kennis van de tweede landstaal verder ontwikkelen.

Voor elk type van functie werd een streefniveau qua talenkennis bepaald dat de vlotte behandeling van dossiers en communicatie binnen de dienst faciliteert. Naargelang de functie meer verantwoordelijkheid of externe contacten inhoudt, stijgt ook het streefniveau. Het taalniveau voor managementfuncties werd afgestemd op het niveau dat een recent koninklijk besluit bepaalt voor houders van managementfuncties en staffuncties bij de federale overheidsdiensten¹³².

Aan medewerkers die het streefniveau (nog) niet halen, wordt een opleidingstraject voorgesteld. Ook medewerkers die het streefniveau halen, mogen hun talenkennis verder blijven verbeteren, via interne initiatieven (conversatietafel, taalbuddy, afspraken binnen de dienst over taalgebruik, ...) of via taalcursussen.

Deontologie

Zowel de personeelsleden als de leden van het directiecomité van de FSMA moeten een deontologische code naleven die is goedgekeurd door de raad van toezicht.

Deze code legt in het bijzonder het verbod op om verrichtingen uit te voeren in financiële instrumenten van vennootschappen die onder permanent toezicht staan van de FSMA. De code is er ook op gericht andere mogelijke belangenconflicten te vermijden.

Het aantal vragen van personeelsleden om interpretatie van de code in verband met het verrichten van financiële transacties, blijft vrij talrijk. Naast een aantal klassieke en meer algemene vragen, waren er ook meer specifieke vragen over beleggingen in producten die gekoppeld zijn aan fondsen, zoals tak 23-producten. In vergelijking met 2016 werden er meer toelatingen gevraagd voor de verkoop of aankoop van aandelen. Er werd één toelating gegeven voor een defensieve verrichting. Investerings in virtuele munten zijn, wegens hun speculatieve aard, niet toegelaten voor personeelsleden van de FSMA.

¹³⁰ Koninklijk besluit van 9 januari 2018 tot vaststelling van de taalkaders van de Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 25 januari 2018 en koninklijk besluit van 9 januari 2018 tot vaststelling van de trappen van de hiërarchie van de Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 25 januari 2018.

¹³¹ Artikel 43, § 3, van de gecoördineerde wetten van 18 juli 1966 op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 2 augustus 1966.

¹³² Artikel 43ter, § 7, van de gecoördineerde wetten van 18 juli 1966 op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 2 augustus 1966 en koninklijk besluit van 24 februari 2017 houdende de uitvoering van voornoemd artikel 43ter, § 7.

Enkele medewerkers hebben een toestemming gevraagd voor het uitoefenen van bijkomende functies die verband houden met de bevoegdheden van de FSMA. Eén medewerker wenste een mandaat als assistent aan een Belgische universiteit te verlengen. Het directiecomité blijft de uitoefening van dit type van aanvullende functies steunen, aangezien dit zorgt voor een band met de academische wereld en bijdraagt tot de notoriëteit van de FSMA. Het directiecomité heeft daarentegen geen toelating kunnen verstrekken aan een medewerker die van plan was bestuursmandaten op te nemen in drie verschillende ondernemingen. Het optreden in deze functies had immers aanleiding kunnen geven tot belangenconflicten of had de indruk kunnen wekken van belangenconflicten.

De FSMA kreeg dit jaar iets minder meldingen van medewerkers die een bijkomende functie zouden opnemen die geen verband houdt met de bevoegdheden van de FSMA. Het gaat bijvoorbeeld om de deelname aan het redactiecomité van een juridische publicatie van een vooraanstaande uitgeverij.

Ook in 2017 kregen verschillende medewerkers het akkoord om een presentatie te geven als gast-spreker, bijvoorbeeld aan hogescholen, of om een artikel te publiceren waarvan zij de auteur zijn.

Personeelsbeheer

In 2017 heeft de FSMA voornamelijk verder ingezet op integratie en vorming van nieuwe medewerkers, op de blijvende inzetbaarheid van haar medewerkers en op een consequent benoemingsbeleid.

Sedert haar oprichting op 1 april 2011 heeft de FSMA 193 nieuwe medewerkers aangeworven. Dit stelt aan de leidinggevenden bijzondere uitdagingen op het gebied van vorming en integratie. Toezicht houden wordt immers niet uit de boeken geleerd. Het vereist, naast de kennis van de regelgeving, immers inzichten en reflexen die enkel door het behandelen van verschillende dossiers en situaties verworven kunnen worden. Om deze inzichten en reflexen maximaal over te dragen, heeft de FSMA mechanismen uitgewerkt die moeten bijdragen tot een gepaste omkadering van de nieuwe medewerkers, en blijft zij bij leidinggevenden en coördinatoren het belang van permanente *feedback* verder benadrukken.

De bevoegdheidsdomeinen van de FSMA zijn zeer divers en ook de regelgeving waarop zij toeziet, en de toepassingen die zij gebruikt om informatie te verwerken en dossiers te behandelen, evolueren voortdurend en snel. In deze context is de blijvende inzetbaarheid van medewerkers niet vanzelfsprekend. De FSMA streeft naar blijvende inzetbaarheid door in te zetten op de specifieke vormingsbehoeften van alle personeelscategorieën, en door het stimuleren van interne mobiliteit.

Het expliciteren van de verwachtingen die de FSMA in haar medewerkers stelt, zowel wat betreft kennis als wat betreft (gedrags)vaardigheden is des te belangrijker nu het aantal nieuwe medewerkers verhoudingsgewijs zeer groot is. In 2017 heeft de FSMA daarom verder gewerkt aan een zogenaamd. competentiemodel, en werd verder veel energie besteed aan het stroomlijnen van het evaluatiegedrag van de leidinggevenden, en van de beslissingen tot benoeming in een hogere graad.

Wat loon- en arbeidsvoorwaarden in het algemeen betreft dient opgemerkt dat de FSMA (vanzelfsprekend) volkomen gelijke kansen biedt aan mannen en vrouwen.

Sociaal overleg

Op paritair niveau¹³³ werd een nieuw sectorakkoord 2017-2018¹³⁴ gesloten. De belangrijkste wijzigingen ten aanzien van het vorige sectorakkoord hadden betrekking op de verhoging van de koopkracht via ecocheques¹³⁵ en, gelet op de stijgende pensioenleeftijd, het uitstel van de opbouw van rimpeldagen^{136 137}.

Met het oog op wendbaar en werkbaar werk, zoals uiteengezet in de beleidsverklaring van de minister van Werk, engageerde de werkgeversvertegenwoordiging zich ten slotte tot een flexibele houding ten aanzien van deeltijdwerk voor oudere werknemers en een gedachtewisseling over loopbaanbegeleiding en het recht om onbereikbaar te zijn.

Op ondernemingsvlak werden de onderhandelingen¹³⁸ over een nieuwe verzekering medische kosten en een verzekering gewaarborgd inkomen voor alle medewerkers afgerond. Vervolgens werd een werkgroep 'sociale voordelen' opgestart die zich buigt over de mogelijkheden tot modernisering van sommige voordelen, waarbij tegelijkertijd tegemoet wordt gekomen aan de voorwaarden van budgetneutraliteit en administratieve vereenvoudiging.

Dit jaar werd aan de coördinatoren (of verantwoordelijken) gevraagd om extra aandacht te willen besteden, in het kader van de werkbelevingsbevraging van eind 2015, aan het actieplan dat door de dienst werd geïmplementeerd alsook aan de *best practices* die werden ingevoerd in navolging van de resultaten van de transversale werkgroepen (administratieve dossierbeheerders en informatiedoorstroming).

Daarnaast werden ook de resultaten van de loopbaangesprekken met de vijftigplussers besproken met de werknemersvertegenwoordiging en geïntegreerd in het werkgelegenheidsplan¹³⁹. In totaal werden 67 medewerkers geïnterviewd, wat overeenstemt met circa 20 procent van het personeel. Uit het anonieme rapport, dat door consultants werd opgemaakt, bleek dat, voor wat hun welzijn betreft, de meerderheid van de 50-plussers een hoge motivatie en betrokkenheid bij het werk voelt, wat bijzonder positief is. Aangehaalde aandachtspunten situeren zich voornamelijk op organisatorisch vlak. De ambitie die men koestert en het werkritme dat men beoogt voor de laatste decennia (of jaren) van de loopbaan, verschillen erg van persoon tot persoon. Dit vergt een aanpak op maat.

Tot slot werden eind 2017 de ontwerpbeslissingen die de wijzigingen aan het federaal ambtenarenstatuut vertalen naar de specifieke context van de FSMA, ter bespreking voorgelegd aan de vertegenwoordigers van het statutair personeel.

¹³³ Samen met de NBB, Delcredere Ducroire, het Participatiefonds, de Federale Participatie-en Investeringsmaatschappij, en Credibe maakt de FSMA deel uit van de werkgeversvertegenwoordiging in het paritair comité 325.

¹³⁴ Collectieve arbeidsovereenkomst van 27 november 2017 betreffende het sectoraal akkoord 2017-2018,

¹³⁵ Met name het jaarlijks, recurrent toekennen van ecocheques voor het maximaal toegestane bedrag van 250 euro per jaar voor een voltijdse medewerker. Voorheen voorzagen de sectorale akkoorden in ecocheques ter waarde van 210 euro per jaar voor een voltijdse medewerker om de twee jaar. Deze verbintenis van onbepaalde duur werd opgenomen in een aparte CAO.

¹³⁶ Rimpeldagen: oudere werknemers krijgen extra vakantie zodat ze het gemakkelijker tot hun pensioen kunnen volhouden.

¹³⁷ De uitstel van de opbouw van rimpeldagen geldt voor de werknemers die vanaf 2018 de leeftijd vanaf 55 jaar bereiken, met name 1 dag per jaar vanaf 55 jaar, een tweede dag vanaf 57 jaar, een derde dag vanaf 59 jaar, een vierde dag vanaf 60 jaar en de vijfde dag vanaf 61 jaar. Het oorspronkelijke artikel 14 van de CAO van 30 maart 2006 voorzag in een opbouw van 5 extra vakantiedagen tussen de 55ste en de 59ste verjaardag. Verder werden twee andere CAO's met betrekking tot rimpeldagen verlengd tot eind 2019. Nieuw is evenwel de mogelijkheid in beide CAO's om de toepassing aan te passen op ondernemingsvlak (artikel 13 van de CAO van 23 april 1987 en artikel 1 van de CAO van 22 mei 1995).

¹³⁸ Zie het jaarverslag 2016 van de FSMA, p. 133.

¹³⁹ In uitvoering van de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 104 van 27 juni 2012.

Ontwikkelingen op informaticagebied

In 2017 werden de klijtlijnen vastgelegd voor de uitvoering van de IT-strategie tot 2019, waarover eerder een akkoord werd bereikt. Deze strategie berust op volgende pijlers:

- Het invoeren van een *Case Management Tool* (CMT). Deze *tool* moet de diensten toelaten op een transparante manier de procedures te definiëren voor het uitvoeren van de wettelijke opdrachten en de afwerking ervan op te volgen. De CMT integreert naast het proces ook het beheer van de informatie (documenten, data, ...) die tot een specifieke *case* behoort. Hiertoe werd een nieuwe architectuur geïmplementeerd. Deze laat enerzijds toe dat micro-applicaties op een eenvoudige manier gegevens in de databases van de FSMA beheren; anderzijds voorziet ze een beveiligde integratie van internet- en intranetapplicaties. De FSMA kan zo, op een vlotte manier en gestuurd door de processen in de CMT, informatie verwerken die externe actoren aanleveren.
- Het invoeren van een architectuur voor de automatische import en export van gegevens. Het gaat om gegevens ter beschikking gesteld door of voor de sector (*surveys*, rapporten, gegevensbestanden) en het verdelen van verslagen of doorsturen van gevalideerde informatie naar de verschillende externe organisaties (NBB, ESMA, ...). Op korte termijn zal het merendeel van de informatie-overdracht naar en vanuit de FSMA automatisch en beveiligd kunnen verlopen via deze architectuur.
- Het ter beschikking stellen van bestaande of nieuw ingezamelde informatie (onder meer *surveys*) in een *workbench*. Op deze manier kunnen de verschillende diensten, autonoom of met ondersteuning van IT, rapporten ontwikkelen of produceren of zelfs complexere analytische risicomodellen ontwikkelen, zoals R. Deze worden dan gebruikt voor de evaluatie of detectie van bepaalde fenomenen of incidenten in de financiële sector.
- Een eerste aanzet van data-modelering werd gegeven om een consistent datamodel voor de financiële producten en partijen te definiëren. Dit zal de basis vormen voor de gegevens in de verschillende huidige en toekomstige ontwikkelingen.

Een aantal belangrijke projecten werden gestart in 2017 of vroeger. Sommige daarvan zullen in 2018 voortgezet worden:

- PictoBIS: vernieuwing van het contract voor de uitbesteding van het datacenter. De studie en gunning via lastenboek werden afgesloten in december 2017. De implementatie van en overgang naar het nieuwe datacenter moeten afgerond zijn in juni 2018. Hieraan gekoppeld zal een SOC (*Security Operations Center*) operationeel worden dat permanent de beveiliging van de IT-infrastructuur en gegevens van de FSMA zal verzekeren. In dit project wordt ook aandacht besteed aan de mobiliteit van de kenniswerkers om op een beveiligde manier van om het even waar te kunnen werken.
- FINPRO: modernisering van de manier waarop informatie over financiële producten en bijhorende publiciteit en folders via een beveiligde internetapplicatie doorgestuurd kunnen worden naar de FSMA. Een eerste versie van de applicatie was operationeel op 1 januari 2018 voor het overmaken van KID's van PRIIP's. De applicatie wordt in 2018 verder uitgebreid.
- Klokkenuiders: beveiligde applicatie om via de FSMA-website gevoelige informatie van klokkenluiders over te maken voor verder onderzoek. De meldingen kunnen anoniem of nominatief gebeuren. De applicatie was operationeel op 27 september 2017.
- MCC-CABRIO: webapplicatie voor de aanmelding van de tussenpersonen. De applicatie werd operationeel in 2017. Deze wordt in 2018 systematisch naar andere groepen van tussenpersonen uitgebreid.
- *Surveys* en rapporten: voor verschillende financiële domeinen werden *surveys* uitgewerkt en gelanceerd om gegevens te verzamelen uit de sector. Deze gegevens worden gebruikt voor rapportering en risico-analyse. Vanaf 2018 zal dit via een *workbench* gebeuren waar de verschillende diensten hun rapporten en risico-analyse verder zullen kunnen uitwerken.
- Een externe *tool* werd aangeschaft voor de verwerking van de gegevens van Euronext zodat een permanente controle kan uitgevoerd worden op mogelijke marktmanipulatie.

In de loop van 2018 zullen deze ontwikkelingen verder evolueren. Ze zullen aangevuld worden met *tools* die toelaten fenomenen op het internet te analyseren (*semantic crawling*). Deze *tools* zullen toelaten inzichten te krijgen in een aantal problemen in verband met de digitaal gestuurde markten die in het internet verdoken liggen (cryptomunten, ICO's, *robo-advice*, klachten op blogs of sociale netwerken, ...). Deze gegevens zullen kunnen geaggregeerd worden met andere beschikbare informatie. Deze verrijking zal een ruimere basis vormen voor een holistisch risicomanagement en verdere analyse.

Speciale aandacht wordt geschonken aan de cyberveiligheid en GDPR-reglementering waarbij de FSMA de nodige maatregelen neemt om te voldoen aan de eisen die men van een autoriteit verwacht in deze materie.

Duurzaamheid

De FSMA geeft duurzaamheid een belangrijke plaats in haar interne bedrijfsvoering.

Niettegenstaande het aantal personeelsleden in de periode 2013-2017 met 17 procent steeg, heeft de FSMA op meerdere punten aanzienlijke resultaten kunnen boeken.

Door diverse acties rond energie, gaande van verdere isolatie, het beter afstemmen van de koel- en verwarmingsgroepen, sensibilisering, een lampenvervangingsprogramma, aankoop van energiezuiniger toestellen, ... daalde het elektriciteitsverbruik sinds 2013 met 20 procent en het gasverbruik met 25 procent. De elektriciteit is bovendien 100 procent groene energie.

De FSMA biedt aan haar medewerkers maaltijden aan. Het aantal bereide maaltijden is tussen 2013 en 2017 met een kwart toegenomen. In 2017 is aandacht besteed aan het tegengaan van voedselverspilling, het aanbieden van een vegetarische schotel, het gebruik van seizoensgroenten, het aanbieden van biomaaltijden en *fair trade* desserts. Alle koffie is *fair trade* en heeft een biolabel.

Het papierverbruik van de FSMA is aanzienlijk gedaald. In de periode 2013-2017 daalde het aantal afgedrukte pagina's met 19 procent en daalde de uitgaande post met 47 procent. Deze dalingen zijn een gevolg van het motiveren van de medewerkers, het activeren van 'printen met badge' en het meer elektronisch communiceren met de sector.

Door de renovatie van de keuken en kleine waterbesparende maatregelen is het waterverbruik na een stijging in 2014 opnieuw gedaald. Tussen 2015 en 2017 bedroeg de daling 9 procent.

De FSMA wenst naast deze actiepunten ook verder te gaan met de duurzaamheidsgedachte. Zo introduceert ze duurzaamheidscriteria in de lastenboeken, en worden waar mogelijk ook ecologische alternatieven gezocht voor de aankopen.

In 2017 zijn ook inspanningen geleverd om de afvalberg te verminderen. In de nieuwe contracten met leveranciers opteert de FSMA voor nog verdere gescheiden afvalophaling. Nog bruikbaar materiaal (oud IT-materiaal, meubels, ...) worden geschonken aan organisaties zoals 'Close The Gap' of 'Televil'.

Om de vele actiepunten van de FSMA rond duurzaamheid verder te omkaderen heeft de FSMA de labels 'Ecodynamische onderneming' en 'Good Food' aangevraagd.

Dit hoofdstuk behandelt de jaarrekening van het boekjaar 2017 van de FSMA, inclusief uitleg over de resultaat- en balansposten, de resultaatbepaling en een beschrijving van de grondslagen van waardering. De raad van toezicht keurde de jaarrekening 2017 goed op 19 april 2018, conform artikel 48, § 1, 4°, van de wet van 2 augustus 2002 over het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten.

Juridisch kader

De FSMA stelt haar jaarrekening op volgens de bepalingen van artikel 57 van de wet van 2 augustus 2002 en van het koninklijk besluit van 12 augustus 2003 dat het jaarrekeningsschema bevat¹⁴⁰. Zowel het balansschema als het schema van de resultatenrekening zijn aangepast aan de specifieke aard van de activiteiten en de bevoegdheden van de FSMA.

De werkingskosten van de FSMA worden gefinancierd door de ondernemingen en de personen die onder haar toezicht staan of waarvan de verrichtingen of de producten onder haar toezicht staan. In overeenstemming met het financieringsbesluit¹⁴¹, bedraagt het budget voor de werkingskosten van de FSMA voor 2017, 84.839.000 euro, waarbij de financiering van de zetel, ten belope van 3.123.000 euro, niet is meegerekend¹⁴².

Wanneer de geïnde bijdragen hoger zijn dan de reële uitgaven en lasten, wordt het overschot terugbetaald aan de ondernemingen die onder toezicht staan. Dit gebeurt volgens de modaliteiten die zijn vastgelegd in het financieringsbesluit¹⁴³.

Als de geïnde bijdragen lager zijn dan de reële uitgaven en lasten, worden bijkomende bijdragen opgevraagd aan de ondernemingen die onder toezicht staan. Dit gebeurt eveneens volgens de modaliteiten die zijn vastgelegd in het financieringsbesluit¹⁴⁴.

Voor 2017 bedroeg het maximum aantal operationele personeelsleden dat de FSMA mocht tewerkstellen, uitgedrukt in voltijdse equivalenten en bepaalde categorieën¹⁴⁵ buiten beschouwing gelaten, 399 VTE's¹⁴⁶.

Het financieringsbesluit voorziet in een maximumbedrag van 11.000.000 euro¹⁴⁷ aan uitgaven en lasten. Dit maximumbedrag wordt aan het einde van het boekjaar aangepast in functie van de evolutie van het indexcijfer van de consumptieprijzen en de verhoudingsgewijze toename van het aantal personeelsleden¹⁴⁸. Dit wordt door de bedrijfsrevisor van de FSMA gecertificeerd.

De kosten vergoed voor hun werkelijk bedrag zoals bedoeld in artikel 2, 2° van het financieringsbesluit¹⁴⁹ vallen niet onder het geïndexeerd maximumbedrag, evenmin als de kosten met betrekking tot de organen en het personeel van de instelling.

¹⁴⁰ Koninklijk besluit van 12 augustus 2003 tot uitvoering van artikel 57, eerste lid van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 15 oktober 2003, p. 50050.

¹⁴¹ Koninklijk besluit van 17 mei 2012 betreffende de vergoeding van de werkingskosten van de FSMA ter uitvoering van artikel 56 van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten (hierna 'financieringsbesluit' genoemd), gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 21 juni 2012, p. 33859, artikel 2.

¹⁴² De som van beide bedragen betreft 87.962.000 euro, zijnde de gebudgetteerde bijdragen voor de werkingskosten in 2017.

¹⁴³ Financieringsbesluit, artikel 23.

¹⁴⁴ Financieringsbesluit, artikel 24.

¹⁴⁵ De categorieën die zijn opgesomd in artikel 2, 1° van het financieringsbesluit.

¹⁴⁶ Financieringsbesluit, artikelen 2, 1° en 36, § 1.

¹⁴⁷ Financieringsbesluit, artikel 2, 4°; De oefening werd uitgevoerd voor boekjaar 2017 en betreft een maximumbedrag van 15.875.000 euro.

¹⁴⁸ Financieringsbesluit, artikel 2, 4°

¹⁴⁹ Dit betreft onder meer de bijdragen aan Europese toezichtautoriteiten, uitzendkrachten, erelonen advocaten, belastingen, toezicht op de revisoren, enz.

Balans¹⁵⁰

ACTIVA	31/12/2017	31/12/2016
VASTE ACTIVA	38.675	40.187
II. Materiële en immateriële vaste activa	38.675	40.187
1. Materiële vaste activa	36.327	37.639
A. Terreinen en gebouwen	35.977	37.354
B. Installaties, machines en uitrusting	223	159
C. Meubilair en rollend materieel	28	83
F. Activa in aanbouw en vooruitbetalingen	99	43
2. Immateriële vaste activa	2.348	2.548
VLOTTENDE ACTIVA	63.041	54.176
IV. Vorderingen op ten hoogste één jaar	9.020	13.679
A. Vorderingen i.v.m. de werking	7.832	12.541
B. Overige vorderingen	1.188	1.138
V. Beleggingen	25.002	15.000
VI. Liquide middelen	28.674	25.044
VII. Overlopende rekeningen	345	453
TOTAAL VAN DE ACTIVA	101.716	94.363

PASSIVA	31/12/2017	31/12/2016
EIGEN VERMOGEN	13.000	12.000
II. Reserves	13.000	12.000
FINANCIERINGSFONDS	12.547	7.903
VOORZIENINGEN	7.939	10.215
SCHULDEN	68.230	64.245
IV. Schulden op meer dan één jaar	26.242	28.025
A. Financiële schulden	26.242	28.025
2. Kredietinstellingen	26.242	28.025
V. Schulden op ten hoogste één jaar	40.975	35.137
A. Schulden op meer dan één jaar die binnen het jaar vervallen	1.783	1.702
C. Schulden i.v.m. de werking	13.247	8.750
1. Leveranciers	2.749	2.353
2. Overige schulden	10.498	6.397
D. Schulden m.b.t. belastingen, bezoldigingen en sociale lasten	13.610	15.044
1. Belastingen	1.385	1.548
2. Bezoldigingen en sociale lasten	12.225	13.496
E. Overige schulden	12.335	9.641
VI. Overlopende rekeningen	1.013	1.083
TOTAAL VAN DE PASSIVA	101.716	94.363

150 Alle bedragen in de tabellen zijn uitgedrukt in 000 euro tenzij anders vermeld.

Resultatenrekening

	Boekjaar 2017	Boekjaar 2016
I. Opbrengsten	91.699	87.246
A. Bijdragen in de werkingskosten	91.232	86.870
B. Andere opbrengsten	467	376
II. Werkingskosten	76.927	75.138
A. Diensten en diverse goederen	12.848	12.048
B. Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen	58.650	57.032
C. Waardeverminderingen op vorderingen i.v.m. de werking	158	673
D. Voorzieningen voor risico's en kosten	870	1.371
E. Afschrijvingen op oprichtingskosten en vaste activa	4.401	4.014
III. Werkingoverschot	14.772	12.108
IV. Financiële opbrengsten	3	0
A. Opbrengsten uit vlottende activa	3	0
B. Andere financiële opbrengsten	0	0
V. Financiële kosten	1.440	1.467
A. Kosten van schulden	1.360	1.440
C. Andere financiële kosten	80	27
VI. Gewoon werkingoverschot	13.335	10.641
VII. Uitzonderlijke opbrengsten	0	0
D. Andere uitzonderlijke opbrengsten	0	0
VIII. Uitzonderlijke kosten	0	0
D. Andere uitzonderlijke kosten	0	0
IX. Werkingoverschot van het boekjaar	13.335	10.641

Verwerking van het werkingssaldo van het boekjaar	Boekjaar 2017	Boekjaar 2016
A. Te bestemmen werkingoverschot (werkingstekort) van het boekjaar	13.335	10.641
B. Onttrekking aan de onbeschikbare reserves		
C. Toevoeging aan de onbeschikbare reserves	1.000	1.000
D. Terugbetalingen krachtens het koninklijk besluit van 17 mei 2012 betreffende de vergoeding van de werkingskosten van de FSMA (*)	12.335	9.641
E. Bijkomende opvragingen krachtens het koninklijk besluit van 17 mei 2012 betreffende de vergoeding van de werkingskosten van de FSMA (**)		

(*) Artikel 23 van het koninklijk besluit.

(**) Artikel 24 van het koninklijk besluit.

Bijlagen

Balans

II. STAAT VAN DE VASTE ACTIVA 2017	Terreinen en gebouwen	Installaties, machines en uitrusting	Meubilair en rollend materieel	Activa in aanbouw	Totaal materiele vaste activa	Software	Ontwikkelingskosten
a) Aanschaffingswaarde							
Per einde van het vorige boekjaar	60.355	432	305	43	61.135	490	9.107
Mutaties tijdens het boekjaar							
Aanschaffingen	1.288	208	0	56	1.552	331	1.003
Andere	0	0	0	0	0	0	0
Per einde van het boekjaar	61.643	640	305	99	62.687	821	10.110
b) Afschrijvingen en waardeverminderingen							
Per einde van het vorige boekjaar	23.001	273	222	0	23.496	490	6.559
Mutaties tijdens het boekjaar							
Geboekt	2.665	144	55	0	2.864	331	1.203
Andere	0	0	0	0	0	0	0
Per einde van het boekjaar	25.666	417	277	0	26.360	821	7.762
c) Nettoboekwaarde per einde van het boekjaar	35.977	223	28	99	36.327	0	2.348

Resultatenrekening

I.A. Brutobijdragen	Boekjaar 2017	Boekjaar 2016
1 Krediet- en beleggingsondernemingen	11.266	11.234
2 Tussenpersonen in bank en verzekeringen	9.864	10.120
3 Uitgiftedossiers	1.594	1.378
4 Beleggingsinstellingen	26.750	27.257
5 Noteringen op een Belgische markt	7.825	8.777
6 Verzekerings- en pensioenondernemingen	21.056	19.448
7 Bedrijfsrevisoren	2.100	
8 Varia	7.653	5.534
9 Financiering van het gebouw	3.124	3.122
Totaal	91.232	86.870
I.A. Nettobijdragen (*)		
1 Krediet- en beleggingsondernemingen	9.403	9.692
2 Tussenpersonen in bank en verzekeringen	9.864	10.120
3 Uitgiftedossiers	1.594	1.378
4 Beleggingsinstellingen	22.328	23.516
5 Noteringen op een Belgische markt	6.531	7.572
6 Verzekerings- en pensioenondernemingen	17.575	16.779
7 Bedrijfsrevisoren	1.401	-
8 Varia	7.077	5.050
9 Financiering van het gebouw	3.124	3.122
Totaal	78.897	77.229
II.B.1. Werknemers ingeschreven in het personeelsregister		
a) Totaal aantal op de afsluitingsdatum van het boekjaar	349	329
b) Totaal aantal op de afsluitingsdatum van het boekjaar in voltijdse equivalenten	330	312
c) Gemiddeld personeelsbestand in voltijdse equivalenten	322	321
d) Aantal daadwerkelijk gepresteerde uren	467.703	463.717
II.B.2. Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen		
a) Bezoldigingen en rechtstreekse sociale voordelen	33.360	31.636
b) Werkgeversbijdragen voor sociale verzekeringen	10.464	10.337
c) Werkgeverspremies voor bovenwettelijke verzekeringen	10.902	10.788
d) Andere personeelskosten	2.771	2.682
e) Pensioenen	1.153	1.589
Totaal	58.650	57.032
II.D. Voorzieningen voor risico's en lasten		
Terugneming diverse voorzieningen	-7	-10
Varia	1.367	1.867
Aanwending financieringsfonds	-490	-486
Totaal	870	1.371

(*) Bijdragen na toepassing van artikel 23 van het koninklijk besluit van 17 mei 2012 betreffende de vergoeding van de werkingskosten van de FSMA.

Toelichting

Toelichting bij de balans

Vaste activa

In 2017 werd er, net als het jaar voordien, slechts een beperkt aantal investeringen geboekt als 'materiële vaste activa'.

Wat de immateriële vaste activa betreft, valt de toename van de investeringen in 2017 te verklaren door het uitbesteden van de ontwikkeling van informaticatoepassingen.

Vlottende activa

De bijdragen voor de instellingen voor collectieve belegging (25.002.000 euro) werden verstuurd in november 2017 waarbij de inning hoofdzakelijk plaatsvond vóór 31 december 2017. In het boekjaar 2016 (26.219.000 euro) werden de bijdragen pas opgevraagd in december 2016 en vond er maar een gedeeltelijke effectieve inning plaats (15.290.000 euro) vóór 31 december 2016. Dit verklaart de dalende vorderingen op ten hoogste één jaar.

De FSMA besliste vanaf 2016 om maandelijks een belegging aan te gaan op een termijnrekening van korte duur (32 dagen). Op jaareinde werd een bedrag van 25.002.000 euro geplaatst.

Reserves

De liquiditeitsreserve werd tijdens 2017 verhoogd met 1.000.000 euro. De liquiditeitsreserve van 13.000.000 euro laat toe de continuïteit van de werking gedurende drie maanden te voorzien.

Ter herinnering, eind 2015 besliste het directiecomité om de reserves gedurende vijf jaar te laten stijgen met 1.000.000 euro. De sterke groei van de FSMA staft de aanleg van deze liquiditeitsreserve.

Financieringsfonds

Het 'financieringsfonds' en de schuld aan de kredietinstellingen nemen gelijktijdig af met de afschrijving van het gebouw dat daarmee wordt gefinancierd.

Schulden

De rubriek 'Schulden op meer dan één jaar' (26.242.000 euro) bevat het nog verschuldigde saldo van de leningen die zijn aangegaan voor de financiering van het gebouw van de FSMA. Het bedrag van de annuïteit dat in 2018 vervalt (1.783.000 euro), wordt opgenomen onder de rubriek 'Schulden op meer dan één jaar die binnen het jaar vervallen'.

De schulden tegenover de leveranciers (2.749.000 euro) betreffen de facturen die per 31 december 2017 nog moesten worden betaald, alsook de nog te ontvangen facturen voor de tijdens het boekjaar 2017 geleverde diensten en goederen. Er zijn geen bemerkingsen over deze schulden.

De overige schulden in verband met de werking (11.631.000 euro) omvatten hoofdzakelijk het saldo van de werkingsoverschotten die volgens het financieringsbesluit in de volgende jaren moeten worden terugbetaald. De stijging (5.234.000 euro) kan hoofdzakelijk verklaard worden door het lager werkingsoverschot (4.447.000 euro) van het boekjaar 2015 dat tijdens 2017 werd terugbetaald en het werkingsoverschot (9.641.000 euro) van het boekjaar 2016 dat pas in 2018 zal worden terugbetaald.

De rubriek 'Schulden met betrekking tot belastingen en bezoldigingen' daalt (-2.234.000 euro) ten opzichte van het vorige boekjaar. De schulden met betrekking tot de bezoldigingen en de sociale lasten omvatten op 31 december 2017 het in 2018 te betalen vakantiegeld (6.023.000 euro) en verdienstepremies (439.000 euro), de sociale lasten (745.000 euro) en groepsverzekering (5.017.000 euro). Geen van deze schulden zijn vervallen op het einde van het jaar.

Toelichting bij de resultatenrekening

De opbrengsten

De rubriek 'Opbrengsten' bestaat in hoofdzaak uit de bijdragen die de ondernemingen, personen en verrichtingen onder toezicht van de FSMA verschuldigd zijn voor de dekking van haar werkingskosten. Voor de berekening van deze bijdragen wordt, volgens de modaliteiten die zijn vastgesteld door het financieringsbesluit, uitgegaan van een vast bedrag per gecontroleerde sector, een tarifiering van de verrichtingen, of een vast bedrag.

De werkingskosten

Resultatenrekening	Boekjaar 2017		Boekjaar 2016	
II. WERKINGSKOSTEN		76.926		75.138
A. Diensten en diverse goederen	12.848	17%	12.048	16%
B. Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen	58.650	76%	57.032	76%
C. Waardeverminderingen, voorzieningen en afschrijvingen	5.428	7%	6.058	8%

De werkingskosten van de FSMA bestaan voornamelijk uit personeelskosten (76 procent). De evolutie van de personeelskosten ten aanzien van boekjaar 2016 valt voornamelijk te verklaren door de ontwikkelingen van de lonen. De 'Diverse goederen en diensten' liggen in lijn met het boekjaar 2016.

Financiële resultaten

De financiële kosten omvatten hoofdzakelijk de interesten met betrekking tot de leningen die zijn aangegaan om het gebouw te financieren. Deze interestkosten dalen elk jaar.

Werkingsoverschot

Het boekjaar 2017 werd afgesloten met een werkingsoverschot dat zal worden terugbetaald aan de financiële sector van 12.335.000 euro.

Waarderingsregels

Oprichtingskosten

De herstructureringskosten worden integraal ten laste gebracht van het boekjaar waarin zij werden besteed.

Vaste activa

De rubriek 'Materiële vaste activa' is opgesplitst in:

- terreinen en gebouwen;
- installaties, machines en uitrusting;
- meubilair en rollend materieel;
- overige materiële vaste activa.

De aanschaffingswaarde van de maatschappelijke zetel van de FSMA wordt progressief afgeschreven over een periode van 25 jaar. Het bedrag van de jaarlijkse afschrijving evolueert evenredig met de kapitaalaflossing die wordt verricht in het kader van het krediet dat is aangegaan voor de financiering van het gebouw.

Naast de maatschappelijke zetel worden aankopen van goederen waarvan wordt verwacht dat ze meerdere jaren zullen worden gebruikt en die een minimale aankoopprijs van 1.000 euro per eenheid hebben, beschouwd als materiële vaste activa.

Die materiële vaste activa worden tegen aanschaffingsprijs geboekt en lineair afgeschreven over een periode van vier jaar, met uitzondering van de hardware die op drie jaar wordt afgeschreven.

De rubriek 'immateriële vaste activa' betreft aan derden betaalde ontwikkelingskosten voor informaticatoepassingen. Voor zover die kosten meer dan 100.000 euro per toepassing bedragen, worden zij lineair afgeschreven over een periode van vijf jaar te rekenen vanaf het jaar waarin de toepassing in gebruik wordt genomen.

Computerlicenties worden volledig afgeschreven in het jaar waarin zij worden aangeschaft.

Vorderingen

De rubriek 'Vorderingen' betreft in hoofdzaak bijdragen in de werkingskosten van de FSMA die verschuldigd zijn door de ondernemingen onder haar toezicht. Vorderingen worden geboekt voor het openstaande bedrag. Voor de waardering wordt een onderscheid gemaakt tussen de vorderingen op Belgische en buitenlandse debiteuren die geen tussenpersonen zijn, en de vorderingen op tussenpersonen.

Vorderingen op Belgische en buitenlandse debiteuren die geen tussenpersonen zijn

Vorderingen op Belgische debiteuren worden als dubieus beschouwd en als dusdanig geboekt als zij, drie maanden nadat zij voor invordering zijn overgemaakt aan de administratie van het kadaster, de registratie en de domeinen van de FOD Financiën, alsnog onbetaald zijn. Op dat ogenblik wordt op deze vorderingen een waardevermindering van 50 procent toegepast. Als er na een nieuwe periode van drie maanden nog steeds geen betaling is ontvangen, wordt er een bijkomende waardevermindering van 50 procent geboekt.

Vorderingen op buitenlandse debiteuren worden als dubieus geboekt en er wordt een waardevermindering van 50 procent op toegepast als zij drie maanden na het versturen van een aangetekende brief nog steeds niet zijn betaald. Na een nieuwe periode van drie maanden wordt het saldo van de vordering uit de balans afgeboekt en aan het resultaat toegerekend.

In geval van faillissement wordt de vordering onmiddellijk als dubieus geboekt en wordt tegelijkertijd een waardevermindering geboekt voor het volledige bedrag van de vordering.

Vorderingen op tussenpersonen

Niet-betalde bijdragen van geschrapte tussenpersonen worden overgeboekt naar de 'Dubieuze debiteuren' na definitieve schrapping. Tegelijkertijd wordt een waardevermindering geboekt voor het openstaande bedrag.

Liquide middelen

Kastegoeden, tegoeden op zichtrekeningen en termijnbeleggingen worden tegen nominale waarde gewaardeerd.

Voorzieningen

Voorzieningen worden aangelegd voor het dekken van verliezen of kosten van duidelijk omschreven aard die op de balansdatum als waarschijnlijk moeten worden beschouwd of vaststaan, maar waarvan de omvang slechts kan worden geraamd.

De 'voorzieningen voor risico's en kosten' worden geïndividualiseerd in functie van de risico's en kosten die ze moeten dekken.

Schulden

De schulden worden gewaardeerd tegen hun nominale waarde op de balansdatum van het boekjaar.

Vorderingen en verplichtingen in vreemde munten

De vreemde valuta's worden naar euro omgerekend tegen de slotkoers per einde boekjaar die is opgenomen in de gespecialiseerde dagbladen. Bij verplichtingen in vreemde munten kunnen zich omrekeningsverschillen voordoen. In voorkomend geval worden die als wisselkoersverschillen verwerkt.

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Tegen de FSMA lopen een aantal vorderingen tot schadeloosstelling wegens vermeende tekortkomingen in het toezicht op de verzekeringsondernemingen en de pensioeninstellingen. Gezien de bijzondere omstandigheden van elk van die vorderingen evenals de overdracht van de desbetreffende controlebevoegdheden en geschillendossiers aan de NBB, is de FSMA van oordeel dat die vorderingen onontvankelijk of ongegrond zijn. Op dit ogenblik zijn er nog een aantal procedures hangende die zijn ingesteld tegen beslissingen tot schrapping van de inschrijving van verzekeringstussenpersonen of tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten, maar die houden geen rechtstreeks vermogensrechtelijk risico in voor de FSMA.

Verlag van de bedrijfsrevisor over het boekjaar afgesloten op 31 december 2017

overeenkomstig de wettelijke en reglementaire bepalingen brengen wij U verslag uit over de uitvoering van de controle-opdracht die ons werd toevertrouwd.

Verlag over de jaarrekening - oordeel zonder voorbehoud

Wij hebben de controle uitgevoerd van de jaarrekening over het boekjaar afgesloten op 31 december 2017, opgesteld op basis van het in België van toepassing zijnde boekhoudkundig referentiestelsel, met een balanstotaal van 101.716 (000) EUR en waarvan de resultatenrekening afsluit met een overschot van 13.335 (000) EUR. Wij hebben eveneens de bijkomende specifieke controles uitgevoerd die door de wet van 2 augustus 2002 en het koninklijk besluit van 12 augustus 2003 zijn vereist.

Het opstellen van de jaarrekening valt onder de verantwoordelijkheid van het directiecomité. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het opzetten, implementeren en in stand houden van een interne controle met betrekking tot het opstellen en de getrouwe weergave van de jaarrekening die geen afwijkingen van materieel belang, als gevolg van fraude of van het maken van fouten, bevat; het kiezen en toepassen van geschikte waarderingsregels; en het maken van boekhoudkundige ramingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Het is onze verantwoordelijkheid een oordeel over deze jaarrekening tot uitdrukking te brengen op basis van onze controle. Wij hebben onze controle uitgevoerd overeenkomstig de internationale controlestandaarden (ISA's) zoals deze in België werden aangenomen. Deze controlenormen vereisen dat onze controle zo wordt georganiseerd en uitgevoerd dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang, als gevolg van fraude of van het maken van fouten, bevat.

Overeenkomstig voornoemde controlenormen hebben wij rekening gehouden met de administratieve en boekhoudkundige organisatie van de FSMA, alsook met haar procedures van interne controle. Wij hebben van de verantwoordelijken en van het directiecomité van de FSMA de voor onze controles vereiste ophelderingen en inlichtingen verkregen. Wij hebben op basis van onze beoordeling de verantwoording onderzocht van de bedragen opgenomen in de jaarrekening. Wij hebben de gegrondheid van de waarderingsregels, de redelijkheid van de betekenisvolle boekhoudkundige ramingen gemaakt door de FSMA, alsook de voorstelling van de jaarrekening als geheel beoordeeld. Wij zijn van mening dat deze werkzaamheden een redelijke basis vormen voor het uitbrengen van ons oordeel.

Naar ons oordeel, rekening houdend met de toepasselijke wettelijke en bestuurrechtelijke voorschriften, geeft de jaarrekening afgesloten op 31 december 2017 een getrouw beeld van het vermogen, van de financiële toestand en van de werkingskosten van de FSMA en de in de toelichting vermelde gegevens stemmen met de bepalingen van het koninklijk besluit van 12 augustus 2003 overeen.

Brussel, 18 april 2018
André KILESSE
Bedrijfsrevisor

LIJST VAN AFKORTINGEN

Voor de leesbaarheid worden in het jaarverslag afkortingen gebruikt, waarvan de volledige officiële benaming hieronder wordt weergegeven:

ADS's	American Depository Shares
AICB	Alternatieve instelling voor collectieve belegging
AMF	Autorité des Marchés Financiers
AMLD	Anti-money laundering Directive
BWG/FT	Bestrijding van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme
CFD	Contract for difference
CRD	Capital Requirements Directive
DB2P	Databank Aanvullende Pensioenen
DLT	Distributed Ledger Technology
EBA	European Banking Authority - Europese Bankautoriteit
ECB	Europees Centrale Bank
EER	Europese Economische Ruimte
EESC	Europees Economisch en Sociaal Comité
EIOPA	European Insurance and Occupational Pensions Authority
EMIR	European Market Infrastructure Regulation
EMMI	European Money Markets Institute
EONIA	Euro OverNight Index Average
ESA's	Europese toezichthoudende autoriteiten
ESMA	European Securities and Markets Authority
ESRB	European Systemic Risk Board
EU	Europese Unie
Euribor	Euro Interbank Offered Rate
FAQ	Frequently asked questions
FATF	Financial Action Task Force
Fintech	Financiële technologie
FISC	Financial Innovation Standing Committee
FSB	Financial Stability Board
FSMA	Financial Services and Markets Authority - Autoriteit voor financiële diensten en markten
IAIS	International Association of Insurance Supervisors
IASB	International Accounting Standards Board
IBP	Instelling voor Bedrijfspensioenvoorziening

IBR	Instituut van de Bedrijfsrevisoren
ICB	Instelling voor collectieve belegging
ICBE	Instelling voor collectieve belegging in effecten
ICO	Initial Coin Offerings
IDD	Insurance Distribution Directive
IFRS	International Financial Reporting Standards
IORP	Institution for Occupational Retirement Provision
IOPS	International Organization of Pension Supervisors
IOSCO	International Organization of Securities Commissions - Internationale Organisatie van Effectentoezichthouders
KID	Key Information Document
KIID	Key Investor Information Document
KMO	Kleine of middelgrote ondernemingen
MiFID	Markets in Financial Instruments Directive
MiFIR	Markets in Financial Instruments Regulation
MTF	Multilateral Trading Facility
NBB	Nationale Bank van België
OSSG	Official Sector Steering Group
OTF	Organized Trading Facility
PRIIP's	Packaged Retail and Insurance-based Investment Products
PSD	Payment services Directive
SPOC	Single point of contact
STORI	Storage of Regulated Information
UCITS	Undertaking for Collective Investments in Transferable Securities
VVD	Verantwoordelijke voor de distributie
WAP	Wet Aanvullende Pensioenen
WG/FT	Witwassen van geld en financiering van terrorisme
WIW	World Investor Week

www.fsma.be